

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

AGJENCIA KOMBËTARE E PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT

BASHKIA SKRAPAR

HARTIMI I PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR (PPV)

Bashkia Skrapar

VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

SHTATOR 2016

FAZA IV - rt

AUTORITETI KONTRAKTOR:

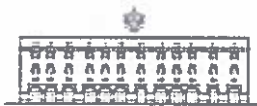
MIRATOHET:

KONTRAKTUESI:

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

OPERATORIT EKONOMIK GAIA S.A.

REPUBLIKA E SHQIPËRIE
MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

AGJENCIA KOMBËTARE E PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT

BASHKIA SKRAPAR

HARTIMI I PLANIT TË PËRGJITHSHËM VENDOR (PPV)

Bashkia Skrapar

VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

SHTATOR 2016

FAZA IV - rt

AUTORITETI KONTRAKTOR:

MIRATOHET:

KONTRAKTUESI:

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

OPERATORIT EKONOMIK GAIA S.A.

TABELA E PËRMBAJTJES

1. PERMBLEDHJE JO-TEKNIKE	5
2. HYRJE.....	22
2.1. Hyrje dhe procedura VSM	22
2.2. Informacion i përgjithshëm i VSM	22
2.2.1. Përkufizime për VSM	22
2.2.2. Rëndësia e VSM.....	24
2.2.3. Problemet në zbatimin e VSM	26
3. PËRSHKRIM I PËRGJITSHËM I PLANIT	28
3.1. Qëllimi dhe objektivat e Planit.....	28
3.1.1. Qëllimi i Planit.....	28
3.1.2. Vizioni – Objektivat Strategjike – Boshtet e Prioriteteve sipas Planit të propozuar ...	29
3.2. Objektiva Europianë.....	39
3.2.1. Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin.....	39
3.2.2. Politika e Përbashkët Bujqësore 2014-2020	43
3.2.3. Harta Leipzig për Zhvillimin e Qëndrueshëm Urban	44
3.2.4. Axxhenda Territoriale e B.E.-së 2020 (Territorial Agenda).....	45
3.3. Objektivat kombëtare	47
3.4. Lidhja ndërmjet Planit të Përgjithshëm Vendor me Strategji, Plane dhe Programe të tjera.....	49
3.4.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar	49
3.4.2. Strategji dhe direktiva të planifikimit sektorial.....	53
4. PËRSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE	63
4.1. Toka.....	63
4.1.1. Morfologjia	63
4.1.2. Karakteristikat e tokës.....	64
4.1.3. Gjeologjia.....	73
4.1.4. Erozioni i tokës dhe Shkretëtizimi	80
4.1.5. Sizmiciteti	82
4.2. Ajri.....	84
4.2.1. Shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit.....	84
4.2.2. Ndotsëit e ajrit.....	85
4.3. Faktorët klimatike.....	87
4.4. Përmbytjet	91

4.4.1.	Rreziku i Përmytjes nga lumi kryesor.....	93
4.4.2.	Kërkesat e Katastrofës së Përmytjes dhe Elementët DPP.....	96
4.5.	Uji.....	98
4.5.1.	Burimet e Ujit.....	98
4.5.2.	Cilësia e burimeve ujore	104
4.5.3.	Përdorimi i ujit	114
4.6.	Biodeversiteti.....	115
4.6.1.	Zonat e mbrojtura natyrore	119
4.7.	Mbetjet.....	124
4.8.	Zhurma	129
4.9.	Popullsia dhe asetet material	133
4.9.1.	Analiza e vlerësimeve demografike	133
4.9.2.	Analiza dhe problem për gjendjen e strehimit	146
4.10.	Trashëgimia Kulturore	161
4.11.	Peisazhi.....	165
5.	TENDENCAT E MUNDSHME NË TË ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA “0”).	170
5.1.	Hyrje.....	170
5.2.	Toka.....	170
5.3.	Ajri.....	171
5.4.	Faktorët klimatike.....	172
5.5.	Uji.....	172
5.6.	Biodeversiteti.....	172
5.7.	Mbetjet.....	173
5.8.	Zhurma	174
5.9.	Popullsia dhe asetet materiale	174
5.10.	Trashëgimia Kulturore	175
5.11.	Peisazhi.....	175
5.12.	Konkluzione	175
6.	NJOHJA DHE PARASHIKIMI I PASOJAVE MJEDISORE	177
6.1.	Hyrje.....	177
6.2.	Njohja e pasojave mjedisore të Planit	177
6.3.	Parashikimi i pasojave mjedisore të Planit.....	187
7.	VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE	201
7.1.	Hyrje – Metodologjia	201

7.2.	Vlerësimi i ndikimeve mjedisore të Planit	202
7.2.1.	Ndikime në tokë	202
7.2.2.	Ndikime në ajër	203
7.2.3.	Ndikime mbi faktorët klimatikë	204
7.2.4.	Ndikimet në ujëra	205
7.2.5.	Ndikime në biodiversitet	207
7.2.6.	Ndikime mbi mbetjet	208
7.2.7.	Ndikime mbi mjedisin akustik/zhurmat	210
7.2.8.	Ndikime mbi popullsinë dhe asetet aktive	211
7.2.9.	Ndikime mbi trashëgiminë kulturore	214
7.2.10.	Ndikime mbi peisazhin	215
7.3.	Propozime, drejtimet dhe masat për trajtimin e ndikimeve në mjedis të Planit	217
7.3.1.	Hyrje	217
7.3.2.	Trajtimi i ndikimeve në terren	217
7.3.3.	Trajtimi ndikimeve në ajër dhe tek faktorët klimatikë	218
7.3.4.	Trajtimi i ndikimeve në ujëra	218
7.3.5.	Trajtimi i ndikimeve në biodiversitet	219
7.3.6.	Trajtimi i ndikimeve mbi mbetjet	220
7.3.7.	Trajtimi i ndikimeve në mjedisin akustik-zhurmat	221
7.3.8.	Trajtimi i ndikimeve në popullsi dhe në asetet aktive	221
7.3.9.	Trajtimi i ndikimeve mbi trashëgiminë kulturore	221
7.3.10.	Trajtimi i ndikimeve mbi peizazhin	221
7.3.11.	Konkluzion për trajtimin e ndikimeve mjedisore të propozimeve të Planit	222
7.4.	Program Monitorimi i Ndikimit në Mjedis	222
7.5.	Konkluzione	228
8.	RAPORTI I KONSULTIMIT	229
	ANNEX	235
	BIBLIOGRAFIA	238

1. PERMBLEDHJE JO-TEKNIKE

Proçesit të Vlerësimi Strategjik Mjedisor i nënshtrohet hartimi i Planit të Përgjithshëm vendor të Bashkisë Skrapar. VSM hartohet në zbatim të ligjit 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor", i cili është hartuar si pjesë e Direktivës Evropiane 2001/42 KE. Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një studim mjedisor, i cili vlerëson ndikimet e Planit të propozuar (PPV) në mjedis dhe në veçanti, në tokë, ajër, ujë, klimë, florë dhe faunë, në mbeturina, mjedisin akustik / zhurmat, në popullsi dhe asete, kulturë (qendrat arkeologjike, monumentet, etj.) dhe në peisazh. Por meqënëse studimi VSM ka karakter strategjik dhe vlerëson Objektivat Strategjike dhe Boshtet Prioritare të Planit të propozuar, nuk i referohet detajeve apo projekteve të veçanta, të cilat janë vlerësuar për ndikimin e tyre në mjedis në studimet e tjera të Vlerësimit të Ndikimeve në Mjedis.

Vlerësimi i ndikimeve të Projektit të propozuar në mjedis realizohet në tre hapa, me ndihmën e tabelave: Njohja e ndikimeve mjedisore ka të bëjë me studimin se cilat propozime të Planit kanë ndikim ose jo në mjedis dhe në faktorët e mjedisit të përmendura më lart; parashikimi i ndikimeve mjedisore, merret me studimin nëse ky ndikim do të jetë negativ apo pozitiv dhe do të vlerësojë me përafërsi sa negativ apo pozitiv do të jetë ndikimi dhe vlerësimi i ndikimeve mjedisore, i cili vlerëson shkallën e ndikimeve, sa shpesh shfaqen ato, nëse mund të trajtohen ose jo me disa masa, nëse ndikojnë në shtetet e tjera, nëse ndikojnë veprime të tjera dhe faktorë të tjerë të mjedisit, në se akumulohet si ndotje në mjedis, etj.

Për ndikimet mjedisore, vlerësuar si negative, propozohen masat e duhura për përballimin e tyre, mundësisht parandaluese, në mënyrë që të mos shkaktojnë dëme nga shfaqja e tyre, por të parandalohet shfaqja e ndikimeve, dhe së fundi, për këto ndikime negative dhe masat e përballimit të tyre propozohet një plan monitorimi, në të cilin propozohen disa tregues që duhet të regjistrohen nga disa shërbime dhe agjenci, në mënyrë që të përpilojnë një raport p.sh. një herë në vit, për të treguar se Projekti po zbatohet dhe ndikimet mjedisore do përballohen.

Në Bashkinë propozimet e Planit janë përmbledhur si më poshtë: forcimin e sektorëve primare, sekondare dhe terciare, integrimi i zonave të mbrojtura natyrore në rrjete mbrotjes kombëtare, evropiane dhe ndërkombëtare, shfrytëzimi i qëndrueshëm i fushës bujqësore të ekosistemeve pyjore dhe të burimeve ujore me masa mbrojtëse paralele. Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit, edukimi mjedisor i komunitetit lokal, forcimin e konceptit të lagjes, solidariteti mes banorëve të bashkisë dhe pjesëmarrjen e tyre aktive në veprimet e propozuar të zhvillimit. Përmirësimi i rrjeteve të shërbimeve dhe infrastrukturës teknike mjedisore, përmirësimi i transportit dhe infrastrukturës sociale, përmirësimin e mjedisit të ndërtuar, përmirësimi i infrastrukturës elektronike dhe shfrytëzimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë. Këto propozime janë paraqitur në Planin si Boshti I Prioritetit.

Tabela e mëposhtme tregon lidhjen midis Boshteve të Prioritetit dhe Parametrave të Mjedisit:

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit	√	X	X	√	X

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
parësor.					
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	X	X	X	√	X
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizmit.	X	X	X	√	X
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	X	X	X	X	√
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.	√	X	X	√	X
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	√	X	X	X	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	√	X	X	√	√
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	√	X	X	√	√
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	√	X	X	√	X
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	√	√	X	√	√
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	X	√	√	X	X
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave	X	X	X	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	X	X	X	X	X
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive	X	X	X	√	X

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
në konsultimet për aktivitetet zhvillimore					
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	X	√	X	X	X
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	√	√	√	√	√

Tabela 1.1: Tabela e Identifikimit të Ndikimeve Mjedisore për çdo Bosht Prioriteti dhe Faktori Mjedisor (√: Ndikim i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor, X: nuk ka efekt të Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor).

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peizazhi
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	√	X	√	X	√
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	√	√	√	X	√
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tercar, duke theksuar format alternative të turizmit.	√	X	√	√	√
Objektivi strategjik 2 Menaxhimi i Qëndrueshëm i Burimeve Mjedisore dhe Natyrore					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	X	X	X	X	√
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.	√	X	√	X	√
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	X	X	√	X	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	X	X	√	X	√
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	X	X	X	X	√
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë lokale.	√	X	√	X	X
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të	√	X	√	X	X

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peizazhi
përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.					
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	X	√	√	√	√
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave	X	X	√	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	√	√	√	X	√
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	√	X	√	√	√
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	√	√	√	√	X
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	X	√	√	X	√

Tabela 1.1.b: Njësor si Tabela 1.1.a.

Në tabelat e mëposhtme është përcaktuar parashikimi e ndikimeve mjedisore të Boshteve të Prioritetit në faktorët e mjedisit, dmth, në qoftë se ndikimi i paraqitur në dy tabelat më sipër, pritet të jetë pozitiv apo negativ dhe sa:

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.					
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.					
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizimit.					

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.					
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.					
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.					
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore					
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.					
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.					
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave					
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar					
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore					
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike					
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë					

Tabela 1.2.a: Tabela e Parashikimeve të Ndikimeve Mjedisore për çdo Bosht Prioriteti dhe Faktori Mjedisor, sipas deklaratës së meposhtme.

	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak negativ.</i>
	<i>Ndikimi i Boshtit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë negativ.</i>
	<i>Sipas Stadit të Identifikimit të Ndikimeve në Mjedis , Boshti i Prioritetit nuk lidhet me faktorin mjedisor.</i>

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peizazhi
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.					
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.					
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizmit.					
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.					
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.					
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.					
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore					
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashegimia Kulturore	Peizazhi
përfitim të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.					
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.					
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qendrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave					
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar					
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore					
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike					
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë					

Tabela 1.2.b: Njësoj si Tabela 1.2.a

Vlerësimi i ndikimeve realizohet nëpërmjet karakterizimeve të ndikimeve mjedisore të pritshme, me ndihmën e tabelës 1.3:

Karakteristika të ndikimit	Simbole	Shpjegime
Probabiliteti	!!	Shumë i mundur
	!	I mundur
	0	Asnjë mundësi
Shkalla	++	Jashtzakonisht pozitive
	+	Pozitive
	0	Asnjë
	-	Negative
	--	Jashtëzakonisht negative
Frekuenca/Kohëzgjatja	>>	Zakonisht si e qëndrueshme/afatgjatë si e përhershme
	>	E rastësishme/Afatshkurtër

Karakteristika të ndikimit	Simbole	Shpjegime
	0	Asnjë ndikim
Kthyeshmëria	IR	E pa kthyeshme
	R*	E kthyeshme me kushte
	R	E kthyeshme
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikime të mundshme kufitare
	0	Asnjë mundësi ndikimesh kufitare
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshëm varet nga zbatimi i PPV
Sekuenca	P	Ndikim parësor
	S	Ndikimi dytësor
Ndërveprimi	C	Ndikim grumbullues
	SI	Ndikimi sinergjik
	0	Asnjë ndikim me parametra të tjerë

Tabela 1.3: Vlerësimi përmes simboleve të karakteristikave të ndikimeve mjedisore (burimi: Helander and Grant, 2006 dhe përpunimi – pasurim nga studimi).

Kështu, ndikimet mjedisore të propozimeve të Planit, në faktorët mjedisore në të cilet do të ndikojnë, paraqiten në tabelat e mëposhtme:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në terren	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Ndërveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!!	++	>>				P	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	++	>>				P	
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcimi i bioshumëllojshmërisë.	!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	!	+	>>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!!	-	>>	IR	0		P	
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	!!	+/-	>>	R	0	?	P	SI

Tabela 1.4: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në terren të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritjet të ndikojnë në ajër	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!!	++	>>				P	

Tabela 1.5: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në ajër të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritjet të ndikojnë në faktorët klimaterikë	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	!	+	>>				P	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+	>>				P	

Tabela 1.6: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek faktorët klimaterikë të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritjet të ndikojnë në ujërat	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.	!!	++	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	++	>>				P	
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	!	+	>>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ujërat	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	!	+	>>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	++	>>				P	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>>				S	
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor	!!	-	>>	R	0		P	C
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tercar, duke theksuar format alternative të turizimit.	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+/-	>>	R/IR	0	?	P	0

Tabela 1.7: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek ujërat të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në biodiversitet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	!!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	+	>>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritjet të ndikojnë në biodiversitet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	!!	++	>>				P	0
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0

Tabela 1.8: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek biodiversiteti i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritjet të ndikojnë mbi mbetjet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor	!!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë locale	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore	!!	+	>>				P	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tregtar, duke theksuar format alternative të turizimit	!	-	>	R	0		P	0

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mbetjet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!	+ / -	>>	R	0	?	S	C

Tabela 1.9: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mbetjet i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	-	>	R	0		P	0

Tabela 1.10: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mjedisin akustik/zhurmat i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor	!!	+	>>				P	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!!	+	>>				P	
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizmit	!	+	>>				P	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	+	>>				S	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!!	+	>>				P	
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave	!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!!	+	>>				S	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!!	+	>>				P	

Tabela 1.11: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi popullsinë dhe në asetet aktive i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi trashigiminë kulturore	Karakteristike të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>>				P	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				P	

Tabela 1.12: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek trashëgimia kulturore i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi peisazhin	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	!	+	>>				S	C
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizimit.	!	+	>>				S	
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!	+	>>				S	C
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				P	C
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	+	>>				P	C

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi peisazhin	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	!	+	>>				P	C
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>>	IR	0		P	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+/-	>>	R	0	?	P	0

Tabela 1.13: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek peisazi i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti.

Për ndikimet mjedisore identifikuar si negative, Studimi i Vlerësimit Strategjik të Ndikimeve Mjedisore propozohen masat për perballimin e tyre, të cilat janë kryesisht parandaluese dhe kanë të bëjnë me masat strategjike dhe jo me masa të hollësishme, pasi ato janë subjekt i Studimeve të Ndikimit në Mjedis. Shënohet se Studimet e Ndikimit në Mjedis që do të përgatiten në të ardhmen për projekte të ndryshme të propozuara të infrastrukturës teknike apo projekte të zhvillimit në zonën e Bashkisë, duhet të marrin parasysh Vlerësimin Strategjik të Ndikimeve Mjedisore (VSM), për të qenë më efektiv në identifikimin, parashikimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore të projekteve si dhe formulimin e masave për të trajtuar këto ndikime mjedisore. Masat për trajtimin e ndikimeve mjedisore janë përmbledhur më poshtë në Tabelën 1.14:

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
Terren	Promovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (hidrocentrael) Ndotje të terrenit nga pesticidet dhe plehurat kimike në kuadër të fuqizimit të sektorit primar	Hartimi i studimeve hidrogeologjike dhe gjeologjike për pozicionet e përzgjedhjes së ndërtimit të digës, për minimizimin e rrezikut nga erozioni ose dështimit të digave Mbështetje shkencore i fermerëve – krijimi i kooperativave bujqësore – adaptimi i praktikave dhe rregullave të drejta dhe nga Udhëzimet e Bashkimit Evropian
Ujëra	Ndotje dhe ndikim në sasinë e ujërave nëntokësore nga intensifikimi dhe forcimi i prodhimit primar	Zbatim i një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujte - mbështetje shkencore të fermerëve - ndërtim i rrjeteve

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
	Përdorim u ujit për promovimin e përpunimit të produkteve bujqësore Përdorim të ujit për zhvillimin dhe promovimin e agroturizmit	moderne kolektive të ujitjes - ndërtim të rezervuareve dhe digave - kontrolli i shpimeve të shpërndara të fermerëve Ushtrim i politikës së përshtatshme të faturimit për ujin - organizim hapësinor dhe përqendrim i njësive prodhuese në rajonet ekonomike me qëllim menaxhimin kolektiv të ujit - kontroll i njësive individuale të shpimeve për ujë - përdorim të makinerive bashkëkohore tek njësitë prodhuese - adaptim nga njësitë prodhuese të Sistemeve të Menaxhimit Mjedor Reduktim të konsumit të ujit për ujitje, përmes zbatimit të sistemeve të kursimit – përmes informimit dhe ndërgjegjësimit të vizitorëve
Biodiversiteti	Prpmovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (parqe eolike)	Hartim të Planit Kombëtar për Energjinë e Ripërtëritshme në Shqipëri - përcaktim të zonave të përshtatshme për zhvillimin e energjisë gjeotermale, shfrytëzimin e energjisë së erës dhe energjisë diellore - hartim të studimeve ornitologjike në zonat me potencial eolik - përcaktim i kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike në të gjithë vendin
Mbetje	Shtim të mbetjeve nga përpunimi i produkteve bujqësore Shtim të mbetjeve nga aktivitetet agroturistike	Ndërtim i landfillit - promovim i riciklimit të materialeve të ndryshme - promovim i bio-kompostimit dhe mbetjeve të " gjelbërta" - informim të banorëve në lidhje me çështjet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta Informim dhe ndërgjegjësim i vizitorëve për menaxhimin e mbetjeve dhe ndarja e tyre për përpunimin e tyre optimal dhe shfrytëzimin e tyre
Mjedisi akustik/zhurma	Zhurma nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Zhurma nga parqet eolike (Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë)	Izolim akustik i ndërtesave - organozim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike Përdorim të teknologjisë optimale dhe moderne të turbinave të erës - vendosje të parqeve eolike në një distancë më të madhe se 500 metra nga kufiri i zonave të banuara
Peizazhi	Ndryshime në peizazh nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Ndryshime në peizazh nga fuqizimi i sektorit primar të prodhimit (serat)	Organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike – zona perimetrike të gjelbërta në çdo zonë ekonomike Distancë minimale prej të paktën 5 metra nga kufijtë e secilës parcelë për serat në zonat bujqësore me densitet të lartë Vendosje të parqeve eolike me

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
	Ndryshime nga parqet eolike (Burimet e Ripërtërithme të Energjisë)	preferencë në kreshtat të largëta të zonave malore, pa qasje rrugore - respektim i Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtërithme të Energjisë në Shqipëri

Tabela 1.14: Përmbledhje e ndikimeve mjedisore të parashikuara negative tek faktorët mjedisorë dhe të masave të propozuara të trajtimit të tyre.

Së fundi, paraqitet programi i monitorimit të ndikimeve në mjedis, i cili përcakton treguesit e monitorimit, nevojën e përpilimit të një raporti me rezultatet dhe subjektin përgjegjes për zbatimin e programit të monitorimit.

Konkluzioni i Studimit të Vlerësimit Strategjik të Ndikimeve në Mjedis është se ndikimet negative janë të kufizuara në faktorë të veçantë të mjedisit (tokës, ujit, biodiversitetit, mbeturinave, mjedisit akustike / zhurmave dhe peizazhit), ndërsa ndikimet pozitive të Projektit të propozuar janë të rëndësishme dhe kanë të bëjnë me të gjithë faktorët e mjedisit. Kjo është një e vërtetë që pritet pasi nga fillimi i draftimit të propozimeve të tij, Plani ka marrë parasysh kriteret e zhvillimit të qëndrueshëm, duke integruar dimensionin mjedisor dhe parametrin e mbrojtjes dhe përmirësimit të mjedisit natyror, kulturor dhe njerëzor në çdo objektiv strategjik në secilin prioritet. Pra, që nga fillimi, Plani ka orientim miqësor me mjedisin, dhe për këtë arsye nuk është për t'u habitur që në vlerësimin e ndikimeve mjedisore të tij, shumë ndikime pozitive dhe shumë negative shpesh varen nga mënyra e zbatimit të Planit dhe jo direkt nga rekomandimet e Planit, siç zbulohet nga Boshtet Prioritare të propozuara.

2. HYRJE

2.1. Hyrje dhe procedura VSM

Ky studim VSM përgatitet me qëllim vlerësimin e mjedisit të PPV të Skraparit. Hartohet në zbatim të ligjit 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor", i cili trupëzoi në ligjin e Republikës së Shqipërisë Direktivën Evropiane 2001/42 KE. Struktura e këtij studimi ndjek gjithçka që propozohet në Ligjin 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor". Sipas Ligjit 91/2013, ndiqet procedura e mëposhtme:

- Së pari realizohet një konsultim paraprak me grupet e interesit (stakeholders), ku paraqiten a) koncepti i Vlerësimit Strategjik të Ndikimit në Mjedis, b) procedurat për aplikimin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor, c) faktorët e rëndësishëm mjedisorë të Bashkisë që pritet të preken nga propozimet e PPV dhe d) realizohet diskutim me qëllim që palët e interesit të shprehin pikëpamjet e tyre mbi ndikimin mjedisor të PPV dhe të regjistrohen shqetësimet e tyre në lidhje me çështjet e mjedisit.
- Në vazhdim përgatitet dhe dorëzohet Vlerësimi Strategjik i Ndikimeve në Mjedis (buletin dhe harta shoqëruese), me strukturën dhe përmbajtjen, në pajtim me Ligjin 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor".
- Realizohet konsultim në lidhje me gjetjet e Vlerësimit Strategjik të Ndikimit në Mjedis, në lidhje me ndikimin mjedisor të PPV të Bashkisë Skrapar, e cila në mënyrë procedurale realizohet paralelisht me konsultimet mbi propozimet e fazës C të PPV të Bashkisë Skrapar.
- Së fundi, duke marrë parasysh gjetjet dhe rezultatet e dy konsultimeve - të VSM dhe të PPV - hartohet Vlerësimi përfundimtar Strategjik i Ndikimit në Mjedis, miratimi i të cilit përbën një parakusht për miratimin përkatës të PPV të Bashkisë Skrapar.

2.2. Informacion i përgjithshëm i VSM

2.2.1. Përkufizime për VSM

Një nga vizionet më moderne për vlerësimin e ndikimit në mjedis është institucioni i Vlerësimit Strategjik Mjedisor, i cili zbatohet përmes hartimit të një studimi mjedisor, në fazën primare të një plani strategjik zhvillimi, në nivel politike («policy»), projekti («plan»), programi («program»), domethënë jo të një projekti individual. Ky studim mjedisor quhet Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) dhe në Evropë gjen zbatim vetëm në plane dhe programe - dhe jo në politika - në përputhje me Direktivën 2001/42 KE. Në literaturën ndërkombëtare referimi i parë për Vlerësimin Strategjik Mjedisor, sipas Noble (2010), kryhet nga Wood & Djeddour në vitin 1989, të cilët e përmendin si vlerësim mjedisor të politikave, planeve dhe programeve, i cili ka një karakter strategjik në lidhje me atë të projekteve individuale.

VSM merr parasysh objektivat e përgjithshme të zhvillimit të një vendi apo rajoni, efektet kumulative të planifikimit strategjik të propozuar, problemet globale mjedisore, duke lidhur planifikimin strategjik me to (p.sh. efekti serë), por edhe gjithë çështjet e tjera të zhvillimit të

qëndrueshëm, për të cilat janë zhvilluar strategji evropiane dhe kombëtare dhe janë vendosur objektiva konkrete p.sh. reduktim të ndotësve serë, menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel baseni, menaxhim të qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta dhe të lëngshme, etj

Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një proces sistematik dhe gjithëpërfshirës i vlerësimit të ndikimeve mjedisore të një politike, të një plani apo programi, duke përfshirë një raport me rezultatet e konsultimeve me grupet e interesit dhe me konkluzionet e studimit, me qëllim për të ndihmuar në vendimmarrje të një planifikimi strategjik (Therivel dhe Partidario, 1996). Përkufizime të tjera të rëndësishme që janë dhënë në literaturën ndërkombëtare po paraqiten si më poshtë:

- VSM është një vlerësim i parë i skenarëve alternativë dhe i propozimeve që kanë lidhje me planet e propozuara apo tashmë të miratuara, me programe dhe politika, në kuadër të një vizioni më të gjerë strategjik mjedisor dhe të një sërë objektivash që duhen plotësuar. Qëllimi është që ky vlerësim të drejtojë për nga përzgjedhja e alternativave më të mira, me qëllim që në planifikim të arrihet efekti i dëshiruar (Noble, 2000).
- VSM përbën një proces kompleks dhe të strukturuar, që ka si qëllim vlerësimin e ndikimit në mjedis të propozimeve strategjike (të politikave, planeve, programeve) dhe propozimin e masave të mundshme për të trajtuar ose ndaluar efektet apo masat të karakterit parandalues për shmangien e shfaqjes së ndikimeve apo nxitjen e ndikimeve/efekteve pozitive të propozimeve strategjike në mjedis. Ky proces përfshin edhe një raport me shkrim me rezultatet e konsultimeve. Rezultatet e këtij procesi përdoren nga autoritetet kompetente gjatë vendimmarrjes për zbatimin e planifikimit strategjik (Risse et al., 2003).
- VSM përbën një proces sistematik për vlerësimin e ndikimeve mjedisore nga politikat, planet dhe programet e propozuara, me qëllim për tu siguruar se merren parasysh, qysh në një fazë të hershme të procedurës së vendimmarrjes, çështjet mjedisore të propozimeve të tyre, në kombinim me parametra ekonomike dhe sociale (Sadler dhe Verheem, 1996). Ky përkufizim thekson se VSM përbën një proces të tërë - merr pjesë paralelisht me procesin e planifikimit strategjik - dhe nënvizon se rezultatet e VSM merren parasysh në vendimet përfundimtare mbi planifikimin strategjik (Glasson et al, 2012.). Theksohet se ky përkufizim është një nga të parët që është dhënë për VSM dhe mbulon plotësisht objektin e tij, dhe referohet në pjesën më të madhe të punimeve dhe artikujve shkencorë që kanë si objekt VSM.
- VSM përbën një mjet të rëndësishëm i cili ndihmon që faktorët mjedisorë të përfshihen në marrjen e vendimeve në nivel strategjik dhe për rrjedhim, ofron një përpjekje efikase në arritjen e qëllimit për një zhvillim të qëndrueshëm (Therivel dhe Partidario, 1996). Siguron integrimin e çështjeve mjedisore që nga fillimi i procesit të vendimmarrjes, siguron një kuadër për vazhdimësinë e veprimeve në nivel të propozimeve strategjike, kontribuon në politikën e zgjeruar të planifikimit dhe ka potencial të identifikojë ndikime të mundshme mjedisore që në fazat e hershme, para se të zhvillohen planet strategjike dhe programet (Desmond, 2007).

VSM vlerëson ndikimin e politikave, planeve dhe programeve në nivel strategjik, si rrjedhim, kërkon metodologji të ndryshme të vlerësimit mjedisor të ndikimeve në lidhje me ato të Studimeve të Ndikimeve Mjedisore të projekteve individuale dhe ka shumë vështirësi, pasi p.sh. nga një plan apo një program mund të gjenerojnë shumë projekte të ndryshme në zbatim të tyre (Dalal-Clayton dhe Sadler, 2003). Gjithashtu, ndarja ndërmjet politikave, planeve dhe programeve është shpeshherë fluide dhe e paqartë, pasi nuk ka kufijë të qarta ndarës ndërmjet tyre dhe në lidhje me propozimet që ato bëjnë. Në qoftë se merret parasysh akoma edhe ekzistenca e një numri të

madh projektesh dhe programesh mbi tema të ndryshme p.sh. energjia, transporti, turizmi, akuakultura, industria etj dhe shpesh herë ka mbivendosje në propozimet e tyre, atëherë është e kuptueshme se po zhvillohet një kompleksitet edhe në vlerësimin përkatës të ndikimit të tyre në mjedis përmes VSM (Fischer, 2003). Së fundi, VSM, në varësi të fushës së tyre të zbatimit, ndahen në VSM të bazuara në politika («Policy-based SEA»), domethënë në thelb në politika qeveritare, VSM sektoriale për planet dhe programet përkatëse p.sh. për turizmin, zhvillimin industrial, menaxhimin e zonave bregdetare apo zonat malore, promovimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë, etj, dhe VSM hapësinore që kanë lidhje me nivele të ndryshme të planeve ose programeve hapësinore që kanë referencë në zona të veçanta gjeografike në të cilat zbatohen planet dhe programet në fjalë (Noble, 2010).

2.2.2. Rëndësia e VSM

VSM vjen të mbulojë një "boshllëk" të institucionit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis të projekteve dhe aktiviteteve, dmth, VSM kanë mundësinë të mbulojnë disa të meta të Vlerësimeve të Ndikimit në Mjedis. (Therivel dhe Partidario, 1996):

- VSM janë të dobishme për shkak se ato kontribuojnë në konfigurimin e një kuadri strategjik - plani ose programi - më miqësor për mjedisin, brenda të cilit do të ndërtohen në të ardhmen projektet e ndryshme zhvillimore dhe projektet e infrastrukturës (Wood, 2003). Është karakteristike se, ndërsa në Vlerësimet e Ndikimit në Mjedis shqyrtohen ndikimet mjedisore të një veprimi të planifikuar zhvillimi, me qëllim minimizimin e tyre, me VSM ngihen pyetje me karakter parandalues, në lidhje me cila alternativë zhvillimi është më e mirë dhe cilat objektiva duhet të plotësohen në të ardhmen (Noble, 2010).
- Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis nuk marrin parasysh efektet kumulative që rezultojnë nga projekte të tjera dhe aktivitetet në zonën e studimit, të cilat mund të jenë në fazën e ndërtimit apo funksionimit (Glasson et al., 2012), ndërsa VSM kanë mundësinë të vlerësojnë ndikimet kumulative.
- VSM kanë mundësi për të vlerësuar në mënyrë mjedisore propozimet alternative të planeve dhe programeve, në mënyrë që zgjidhet për çdo herë ajo që është më miqësore me mjedisin, ndërsa Vlerësimet e Ndikimit në Mjedis shpesh herë nuk mund të merren me projekte alternative apo masa alternative për trajtimin e ndikimeve, sepse variantet e skenarëve alternativë kufizohen nga hartimi i projektit në nivel strategjik, i cili është paraprirë në kohë (Glasson et al., 2012).
- Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis shumë herë është i nevojshëm të hartohet në një periudhë kohore të shkurtër, ose për shkak të kufizimeve financiare, ose që të mos vonohet ndërtimi i projektit të propozuar. Kjo ndihmon për të reduktuar materialin e mbledhur të informacionit dhe cilësisë së analizës së tij. Përkatësisht e reduktuar dhe e dobët mund të jetë edhe përfshirja e qytetarëve në procesin e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (Glasson et al., 2012). Përkundrazi, VSM për shkak se shqyrtojnë planet dhe programet që kanë natyrë strategjike, paraqesin plotësi në paraqitjen e të dhënave mbi mjedisin ekzistues.

Nga ana tjetër, kur një VSM është hartuar në stadet fillestare të procedurës së vendimmarrjes dhe i cili përshkruan gjithë potencialin e mundshëm të zhvillimit të një rajoni, përmes planifikimit strategjik të tij, atëherë sigurohen zgjidhje alternative, mirren në konsideratë ndikimet kumulative, sigurohet përfshirja e qytetarëve në këto procedura dhe vendimet për projekte të veçuara merren

përmes një mjedisi parandalues, i cili është paracaktuar përmes VSM (Therivel, 2004). VSM mund të kontribuojë në mënyrë të konsiderueshme në zhvillimin e qëndrueshëm, pasi shtrin parimet dhe teknikat e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis në një nivel më strategjik. Kjo do të nënkuptonte adaptimin e problematikës së parametrave mjedisorë në proceset e vendimmarrjes në të gjitha nivelet: të politikave, të planeve dhe të programeve (Arce dhe GULLON, 2000). Si rrjedhim, studiohen pasojat mjedisore dhe masat për ti përballuar ato në nivel strategjik, ndërsa ka dhe transparencë më të madhe në procesin e vendimmarrjes dhe një përfshirje më efektive të qytetarëve. Por që një VSM të mund të përshkruhet si "i qëndrueshëm", duhet të mos ketë si qëllim të vetëm minimizimin e ndikimeve të një plani apo programi në mjedis, por të formësojë veprimet dhe objektivat e tyre, në mënyrë të tillë që ato të plotësojnë kriteret e objektivat afatmesme të zhvillimit të qëndrueshëm.

Gjithashtu, VSM merr në konsideratë projektet afat-gjatë dhe të një shkalle më të madhe, kështu ai mund të përqëndrohet në rrugë të ndryshme ose alternative që çojnë në arritjen e objektivave specifike mjedisore të planeve ose programeve. Për më tepër, shqyrtimi i zgjidhjeve alternative nga VSM, sipas Noble (2000), përbën kusht kyç për arritjen e zhvillimit të qëndrueshëm, pasi gjatë njohjes së zgjidhjeve alternative, kërkohet përfshirja e elementëve socioekonomike dhe biofizike, por edhe mirëkuptimi i lidhjes së tyre të ndërsjelltë dhe të ndërvarur. Për të përcaktuar se cilat nga zgjidhjet alternative kanë më shumë gjasa për të kontribuar në qëndrueshmërinë, është e nevojshme të përcaktohen kriteret në bazë të të cilave merren vendimet e zbatimit të planifikimit strategjik. Këto kritere janë të lidhura kryesisht me besueshmërinë e procesit të VSM p.sh. në çështjet e konsultimit, por dhe të materialeve të informimit që përdoren. Përveç kësaj, VSM inkurajon konsultimet në mes të palëve të përfshira dhe institucioneve, dhe forcon pjesëmarrjen publike akoma edhe në konsultimin e vet projektit ose programit të propozuar. Përmes konsultimeve të kryera me palët e interesuara, si pjesë e procesit të VSM, është e mundur të identifikohen çështje, nevoja, shqetësime, vlera dhe ide nga ato grupe dhe pjesë të shoqërisë që mund të preken nga një politikë e veçantë, një plan ose një program (Dalal-Clayton dhe Sadler, 1999).

Përveç sa më sipër, von Seht (1999) thekson përfitime edhe më konkrete nga zbatimi i VSM të cilat kanë lidhje me sa më poshtë:

- Rrit ndjeshëm promovimin e parimit parandalues në lidhje me Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis të projekteve dhe aktiviteteve.
- Detyron planet dhe programet strategjike për të shqyrtuar akoma edhe më shumë zgjidhje alternative, skenarë dhe propozime.
- Rrit shanset për vlerësimin e efekteve kumulative, ndikimeve sinergjike dhe indirekte, në krahasim me Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis të projekteve.
- Lidh ndikimet e pritura me problemet rajonale dhe globale të mjedisit.
- Forcon transparencën dhe besueshmërinë e proceseve vendimmarrëse, pasi nxit konsultimet dhe kontribuon në ndërgjegjësimin social.
- Ofron më shumë besim tek investitorët e mundshëm dhe të kushtëzuar, kontribuon në hartimin e Studimeve më të mira të Ndikimeve në Mjedis, ndërsa njëkohësisht në disa raste është i mundur edhe reduktimi i kohës së nevojshme për lejen mjedisore të disa projekteve dhe aktiviteteve.

2.2.3. Problemet në zbatimin e VSM

VSM përballlet me një numër çështjesh teknike dhe procedurale, probleme të natyrave të ndryshme. Në lidhje me çështjet teknike, projektet e ardhshme të zhvillimit të një zone, të cilat do të rezultojnë nga zbatimi i një plani ose programi, mund të jenë të shumta dhe për këtë arsye, vlerësimi i ndikimit në mjedis krijon një kompleksitet analitik. Informacioni mbi kushtet mjedisore aktuale dhe sidomos të ardhmen - pasi hetohet evolucioni i mjedisit të zonës së studimit, pa miratimin e planit ose programit të propozuar - është zakonisht i kufizuar, siç edhe informacioni mbi natyrën, shkallën dhe pozicionimin e saktë të projekteve të ardhshme të propozuara, të cilat do të rezultojnë nga zbatimi i planeve dhe programeve (von Seht, 1999). Shpesh, numri i madh i alternativave në projektet e propozuara kontribuon negativisht në kompleksitetin e VSM. Përveç kësaj, VSM përbën një institucion relativisht të ri, në mënyrë të veçantë në Shqipëri, fakt që do të thotë se nuk ka përvojë të veçantë për adresimin e çdo problemi apo zhvillimin e metodologjisë së përshtatshme për përgatitjen e VSM.

Përveç problemeve teknike, të rëndësishme, dhe në veçanti të vështira, paraqiten aspektet procedurale të proceseve vendimmarrëse. Politikat, planet dhe programet paraqiten përgjithësisht me një mënyrë relativisht abstrakte dhe evoluohen vazhdimisht. Për shkak të kësaj dinamike të tyre, është i domosdoshëm studimi i vazhdueshëm i ndikimeve të tyre në mjedis, gjatë gjithë rrjedhës së proceseve vendimmarrëse, fakt i cili e bën Strategjinë e Studimit të Ndikimeve në Mjedis akoma edhe më të vështirë. Përveç kësaj, nuk ka kufijë të qartë për ndarjen e politikave të ndryshme, planeve dhe programeve, domethënë, nuk mund të ketë ndarje të plotë të objekteve midis tre planeve, një për transport, një për energjinë dhe një për përdorimin e tokës, pasi ekzistojnë marrëdhënie të ndikimit të ndërsjellë në mes tyre. Gjithashtu, vihet re se efektet e një politike varen në mënyrë të drejtpërdrejtë nga mënyra me të cilën u dha interpretimi në politikë, me qëllim zbatimin e saj, realizimin e saj. Në fund të fundit vendimi është një politikë procesi, fakt që do të thotë se palët e vendimmarrjes nuk do të marrin parasysh vetëm efektet mjedisore nga zbatimi i një politike, i një plani apo një programi, por do të përllogarisin dhe vet interesat e tyre, si edhe ndikimet në nivel politike (Glasson et al., 2012).

Përveç çështjeve të mësipërme, Noble (2003) argumenton se është veçanërisht e vështirë për tu studiuar efektiviteti i një VSM, pasi ai, në një masë të madhe, varet jo vetëm nga efektet e tij dhe nga mënyra se si ai ndikon vendimmarrjen me mbrojtjen e mjedisit, por edhe nga cilësia e procesit të përgjithshëm, siç përcaktohet nga proceset e pjesëmarrjes dhe konsultimet. Akoma edhe sistemet e ndryshme dhe kuadri institucional i VSM në çdo vend, formësojnë kritere të ndryshme për vlerësimin e efektivitetit të tij, të cilat përcaktohen nga direktivat përkatëse dhe kuadri ligjor (Noble, 2003). Si rrjedhim krahasimi midis VSM të ndryshme të vendeve të ndryshme nuk është menjëherë i mundshëm dhe kjo krijon ngatërresë/komplikim në shkëmbimin e pikëpamjeve dhe përvojave, në mënyrë që të realizohet zhvillimi i tyre shkencor. Le të shënohet në këtë pikë se në rastet kur ka çështje të ndotjes ndërkufitare dhe menaxhimit të burimeve natyrore, krijohet nevoja e zbatimit të një VSM ndërkufitare, me gjithë vështirësitë që ai përfshin (Morrison-Saunders dhe Arteve, 2004).

Një pikëpamje e ngjashme shprehet edhe nga Fischer (2002a, 2002b), i cili pas një kërkimi dhe studimi në 25 VSM të përgatitura në Britaninë e Madhe dhe Gjermani për politika, plane dhe programe, arrin në përfundimin se kërkojnë një kërkim dhe studim të mëtejshëm çështjet e mëposhtme:

- Referenca në lidhje me çështje socio-ekonomike në VSM e projekte.
- Aftësia që VSM për plane dhe programe të kërkojnë skenarë alternativë që të kenë lidhje me zhvillimin dhe rritjen e sektorëve të tjerë përveç atij që po studiohet.
- Mënyra integritit të plotë të VSM në projektin për të cilin po përgatitet.
- Nevoja e pjesëmarrjes së publikut në VSM për programet - pjesëmarrja publike është zakonisht vetëm në VSM për projekte.

Së fundi, sipas Therivel (2004), ka disa çështje në Direktivën Evropiane 2001/42 që kanë nevojë për sqarime p.sh. referohen faktorët mjedisor të biodiversitetit, të florës dhe faunës, por cilat janë dallimi i qartë midis këtyre tre faktorëve të mjedisit? Gjithashtu, çfarë saktësisht nënkupton me shprehjen "asete"? Dhe pse ato, ashtu siç edhe shëndeti i njeriut hynë në VSM dhe nuk miratohen dhe parametra të tjerë social ekonomike? Për më tepër, shkalla e detajit në përshkrimin e projektit apo programit të propozuar, në situatën ekzistuese mjedisore, në objektivat dhe fizibilitetin e projektit ose programit, e kombinuar me referencën e nevojshme në projekte dhe programe të tjera me të cilat ka lidhje, mbetet të përcaktohet nga përvoja e ardhshme e studiuesve dhe ndoshta në varësi të llojit të projektit apo programit të propozuar dhe shkallën e aplikimit të tij. Për më tepër, edhe detaje të tjera të tilla si p.sh. cilat organizma dhe institucione duhet të marrin pjesë në konsultime, por edhe se ku me saktësi ndalon referimi i skenarëve alternativë, mbetet të përcaktohet përsëri nga aplikimi i VSM në praktikë (Therivel, 2004).

3. PËRSHKRIM I PËRGJITSHËM I PLANIT

3.1. Qëllimi dhe objektivat e Planit

3.1.1. Qëllimi i Planit

Qëllimshmëria e Planit të propozuar dëshmohet nga përfitimet që pritet të shkaktojë si në shoqëritë lokale, ashtu edhe në mjedisin natyror, kulturor dhe infrastrukturor. Qëllimshmëria bazë e Planit të propozuar lidhet me zhvillimin territorial dhe organizimin e Bashkisë, me ndihmën e mjeteve të planifikimit territorial, urban dhe arkitektonik. Mjetet do të përdoren, duke ndjekur përzgjedhjet bazë strategjike të Planit Kombëtar Territorial të Shqipërisë, dhe do të kenë si standart:

- Vlerat e zhvillimit të qëndrueshëm dhe si akse përmirësimit të ekuilibruar të nivelit të jetesës, nëpërmjet vlerësimit të mjeteve natyrore dhe njerëzore që janë në dispozicion.
- Forcimin e kohezionit social.
- Mbrojtjen e trashëgimisë natyrore dhe kulturore.

Propozimet e Planit pritet të kontribuojnë në përmirësimin e përgjithshëm të zonës, por edhe në mbrojtjen e mjedisit, ndërsa paralelisht do të kontribuojnë në zhvillimin lokal. Më konkretisht, Plani i propozuar është një plan territorial me rëndësi lokale, i cili mund të rregullojë çështje si brenda vendbanimeve, ashtu edhe jashtë vendbanimeve të Bashkisë. Paralelisht, synon të përmirësojë cilësinë e shërbimeve sociale të ofruara, si edhe të infrastrukturave teknike të Bashkisë. Gjithashtu, nëpërmjet organizimit hapësinor të Bashkisë, bëhet përpjekja për përballjen e konflikteve ekzistuese të përdorimeve të tokës, të cilat rezultojnë nga afërsia e drejtëpërdrejtë e përdorimeve dhe aktiviteteve të papajtueshmërive ndërmjet tyre. Njëkohësisht, si mjet zhvillimor, Plani thekson veprat e nevojshme të infrastrukturave që do të duhet të realizohen, me qëllimin që të arrihet zhvillimi në nivel lokal, ndërsa jep orientime për iniciativa, që synohet të ndërmerren në të tre sektorët e prodhimit, gjithmonë duke patur si kriter zhvillimin e qëndrueshëm të Bashkisë, fakt që sipas kushteve siguron mbrojtjen efikase të mjedisit. Së fundmi, konstaton dhe propozon:

- Burimet më të rëndësishme të ndotjes dhe përpiqet t'i kufizojë me ndihmën e mjeteve të planifikimit territorial.
- Zonat e ndjeshme ekologjike dhe elementët e interesit kulturor.
- Masat për mbrojtjen dhe promovimin e zonave të ndjeshme ekologjike dhe të zonave me interes kulturor.

Si përfundim, Plani formulon modelin zhvillimor të zonës, i cili do të mbështetet në aktivitetet ekonomike të organizuara, të bazuara në kritere të qëndrueshme territoriale, duke çuar në mbrojtjen dhe promovimin e mjedisit, dhe në forcimin e kohezionit social.

Referimi ndaj objektivave mjedisore të politikave, strategjive dhe planeve, në nivel evropian dhe kombëtar, lidhet me njohjen e kërkesave dhe të angazhimeve që rezultojnë nga këto dhe që ndikojnë në objektivat e Planit të propozuar. Kështu, më poshtë paraqitet në mënyrë të përmbledhur kuadri ligjor dhe rregullues evropian dhe kombëtar, në të cilin paraqiten objektivat për mbrojtjen e mjedisit dhe të cilat kanë të bëjnë me Planin e propozuar, me qëllim që të theksohet rëndësia e mbrojtjes së mjedisit. Paraqitja e kuadrit që përcakton objektivat mjedisore bëhet sipas parametrave mjedisore,

siç përcaktohen në Direktivën Europiane 2001/42 KE për Vlerësimin Strategjik Mjedisor dhe në Ligjin përkatës 91/2013. Për më tepër, përmenden objektivat e politikës mjedisore siç shprehen nga strategjitë tematike dhe programet e veprimit. Parametrat kryesorë mjedisorë janë si vijon: bioshumëllojshmëria, popullisa, shëndeti i njeriut, flora, fauna, toka, ujërat, ajri, faktorët klimaterikë, elementët pasurorë materialë, trashëgimia kulturore, përfshi edhe trashëgiminë arkitekturore dhe arkeologjike si edhe peisazhin.

Para se t'i referohemi objektivave të sipërpërmendura, paraqiten propozimet e Fazës së Dytë, të cilat kanë të bëjnë me vizionin, objektivat strategjike dhe akset e prioritetit për zhvillimin territorial të Bashkisë.

3.1.2. Vizioni – Objektivat Strategjike – Boshtet e Prioriteteve sipas Planit të propozuar

3.1.2.1. *Vizioni i zhvillimit*

Vizioni i Zhvillimit të Bashkisë së Skrapar për vitin 2030 paraqitet si më poshtë:

“Bashkia Skrapar, me mjediset e pasura e me shumë vlera natyrore, do të shërbejë si një qendër malore për zhvillimet e shërbimeve inovative e të qëndrueshme në lidhje me bujqësinë dhe blegtorinë, me mbështetje tek objektet e vogla industriale të cilat do të furnizohen me produkte vendase; dhe forma të tjera të turizmit malor”.

Propozohet zhvillimi i qëndrueshëm i territorit të Bashkisë, i mbështetur në dy kolona bazë, në zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit agro-blegtoral me nxitje paralele të sektorit të përpunimit të produkteve bujqësore dhe atyre blegtorale dhe promovimin e formave alternative të turizmit, përmes mbrojtjes, menaxhimit të drejtë dhe vlerësimit të burimeve natyrore, me përmirësim paralel të qasjes në Bashki, përmes sigurimit të infrastrukturës efikase të transportit. Ripërtëritja ekonomike e rajonit dhe përmirësimi i cilësisë së jetës së banorëve do të mbështetet në promovimin e identitetit të fuqishëm të Bashkisë (në emrin e markës) për produkte agro-blegtorale dhe ambient të pastër natyror, të përshtatshëm për mikpritjen e formave të shumta alternative të turizmit.

Në Bashkinë e Skraparit propozohet zhvillimi i integruar dhe i qëndrueshëm i sektorit agro-blegtoral, me prodhim dhe standardizim të përshtatshëm të produkteve cilësore, si edhe infrastrukturën e duhur për përpunimin dhe shfrytëzimin e mbetjeve të tyre p.sh. nëpërmjet prodhimit të biogazit apo kompostimit të tyre për prodhimin plehut cilësor.

Do të duhet të kapërcehet pika e dobët e Bashkisë në lidhje me mungesën e ambienteve të depozitimit, ruajtjes dhe përpunimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale, duke krijuar kushtet për bashkëpunim dhe për nxitje të dy sektorëve të prodhimit.

Kështu, do të ketë një kombinim midis prodhimit të produkteve dhe përpunimit të tyre. Gjithashtu, forcimi i mëtejshëm i identitetit të Bashkisë, që mbështetet në mjedisin e saj të pasur natyror, do të arrihet edhe duke rritur zhvillimin e formave alternative të turizmit që sigurisht janë duke u zhvilluar tashmë në rajon.

Në kuadër të këtij lloji të zhvillimit të turizmit, propozohet edhe turizmi sportiv, përveç llojeve të turizmit që janë të lidhura ngushtë me mjedisin natyror. Për turizmin sportiv do të krijohen infrastruktura sportive dhe turistike, me qëllim që të mundësohet përgatitja e duhur e sportistëve individualë dhe skuadrave, sidomos gjatë periudhës së verës ku klima e freskët dhe e shëndetshme e Skraparit favorizon stërvitjen e vështirë për sportistët. Për më tepër, objektet sportive dhe turistike

do të mund të përdoren edhe nga vizitorët individualë gjatë gjithë periudhës së vitit. Parakusht për të gjitha këto është përmirësimi i infrastrukturës në rajonin e Bashkisë dhe në mënyrë të veçantë i infrastrukturës në shërbimet e transportit, me qëllim që të garantohen nevojat përkatëse të banorëve të Bashkisë, por edhe të mund të ketë lidhje të efektshme me Bashkitë fqinje dhe pjesën tjetër të vendit. Përmirësimi i infrastrukturës Bashkiake do të rrisë cilësinë e standardeve të jetesës së banorëve dhe do të çojë drejt mirëqënies. Për më tepër, theksi do të jepet edhe për promovimin dhe menaxhimin e qëndrueshëm të mjedisit natyror, të mbrojtjes dhe respektimit të burimeve natyrore, si dhe kënaqjen e nevojës për menaxhimin efikas të mbeturinave të lëngshme dhe të ngurta, sidomos në qoftë se zhvillimi i turizmit çon në një rritje të konsiderueshme të peshës së tyre.

3.1.2.2. Strategjia e Zhvillimit dhe Objektivat

Objektivi Strategjik 1:

Rigjenerimi ekonomik i zonës. Zhvillimi i balancuar i mëtejshëm ekonomik i zonës mund të arrihet përmes zhvillimit të qëndrueshëm të sektorit bujqësor-blegtoral dhe njëkohësisht, përmes fuqizimit të sektorit të përpunimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale, dhe promovimit të formave alternative të turizmit. Zhvillimi ekonomik në fjalë pritet të kontribuojë edhe në rigjenerimin e popullsisë përkatës, me mbajtjen e popullsisë dhe frenimin në fazën e parë të flukseve migratore, dhe në fazën e dytë në rritjen e popullsisë. Bashkia e Skraparit ka një territor që karakterizohet nga vlera të larta ekonomike dhe ka shumë mundësi promovimi dhe zhvillimi, në atë masë sa është e mundur të njihet ndërkombëtarisht. Bujqësia dhe blegtoria përbëjnë rrugëdaljen ekonomike bazë të popullsisë sot. Mundësitë e përmirësimit në këto sektorë janë të mëdha, pasi praktikrat që ndiqen sot janë primitive dhe jo të plota, dhe nuk prodhojnë maksimumin e prodhimit dhe përfitimit ekonomik. Sektori i përpunimit është pothuajse inekzistent dhe mbështet kryesisht konsumin e brendshëm të produkteve. Zhvillimi i infrastrukturës së duhur për përpunimin dhe standartizimin e produkteve cilësore vendase, do të ndihmojë në njohjen e tyre, do të zgjerojë prespektivat profesionale të banorëve dhe rigjenerimin ekonomik të zonës. Gjithashtu, në territorin e Bashkisë Skrapar ka elementë natyrorë (parqe kombëtare, kanione, rezerva të pasura ujore) të cilat ofrohen për zhvillimi e formave alternative të turizmit. Prandaj, turizmi mund të jete «letra» e fortë për hyrjen e kapitaleve në Bashki me kusht që të respektohet natyra. Fuqizimi i të tre sektorëve të prodhimit do të çojë në, promovimin e Bashkisë si një destinacion kombëtar dhe ndërkombëtar, në krijimin e vendeve të reja të punës dhe në përtëritjen e popullsisë duke mbajtur popullsinë ekzistuese dhe tërheqjen e popullsisë së re në këtë zonë. Gjithashtu, do të forcohet konkurrueshmëria dhe njohja e Bashkisë në nivel rajonal por edhe ndërkombëtar.

Objektivi Strategjik 2:

Menaxhim i qëndrueshëm i mjedisit. Ky objektivi strategjik i referohet mbrojtjes dhe përdorimit të drejtë të sistemeve të tokës dhe ato ujore, mbrojtjes së habitateve dhe ekosistemeve (Parku kombëtar Tomor), promovimit dhe zhvillimit të peisazheve natyrore dhe gjeomonumenteve (kanioni i Osumit, kanione të tjera), në mënyrë që të arrihet ruajtja e mjedisit natyror të pastër, i cili mund të jetë burim i rëndësishëm për pritjen e formave të ndryshme alternative të turizmit (ekoturizmit, shëtitës, natyralist, shëtitje, alpinizëm, etj.). Bashkia e Skraparit përfshin territore që kanë ruajtur në një shkallë të konsiderueshme apo të paprekur karakteristikat e veçanta natyrore dhe janë me interes të veçantë ekologjik, me florë të pasur dhe interesante, një numër të konsiderueshëm të llojeve endemike dhe lloje gjitarësh dhe shpendësh të rralla dhe të rrezikuara. Prandaj,

karakterizohet nga vlera të larta ekologjike, estetike dhe shkencore të cilat duhet të mbrohen. Bashkia ka zona që tashme mbrohen nga legjislacioni kombëtar si dhe zona që janë në proces për të hyrë në rrjetin e zonave të mbrojtura. Administrimi i këtyre zonave bëhet duke u mbështetur në mbrojtjen e biodiversitetit dhe të habitateve. Për zonat e tjera në të cilat nuk është vendosur një rregjim mbrojtje, menaxhimi do të synojë mbrojtjen e burimeve natyrore (ujë, toka, ajri). Në Bashkinë e Skraparit vërehet një problem i madh i erozionit të tokës për shkak kushteve klimatike, morfologjike dhe gjeologjike. Problemi bëhet më akut, për shkak të praktikave të kultivimit që përdoren ose nga braktisja e tokës bujqësore. Bashkia e Skraparit është një nga bashkitë më pak të populluara në vend. Ky fakt shpjegon ruajtjen e mjedisit natyror të pandryshuar nga aktivitetet njerëzore në një masë të madhe, me veti të mira fizikokimike të ujit, tokës dhe ajrit si dhe me nivel të ulët të zhurmës. Ndërrhyrjet dhe strategjitë e propozuara kanë si qëllim trajtimin e problemit të burimeve të tokës, dhe ruajtjen e parametrave të mirë dhe cilësorë të mjedisit.

Objektivi Strategjik 3:

Zhvillimi i infrastrukturës teknike. Është i nevojshëm ndërtimi dhe përfundimi i infrastrukturës teknike për të përmirësuar aksesin e njerëzve dhe mallrave në qendrën e Bashkisë, por edhe në qendrat më të vogla administrative në territorin e Bashkisë, si edhe në resurset turistike dhe qendrat urbane rajonale, dhe infrastrukturave të tjera në fushën e strehimit-argëtimit-pritjes, që do të çojnë në rimëkëmbjen e zonës. Në nivel bashkiak është problematike levizja dhe transporti i njerëzve dhe mallrave nga zonat e largëta të saj drejt atyre më qendrore. Përtej kësaj, në nivel rajonal komunikimi i Bashkisë është në nivel më të lartë vetëm drejt qendrave urbane të veriut. Kjo sjell si pasojë vështirësi tek banorët për akses në shërbimet publike, të tilla si arsimi dhe kujdesi shëndetësor. Në territorin e Bashkisë bollëku në ujë kuptohet nga prania e burimeve të shumta natyrore dhe ekzistenca e një numri të madh digash hidroelektrike. Megjithatë, furnizimi i popullsisë me ujë është i kontrolluar dhe i kufizuar. Sigurimi i ujit dhe energjisë elektrike do të duhet të përmbushë nevojat e ardhshme të Bashkisë. Komunikimet telefonike mbështeten kryesisht në telefononinë celulare. Por, për mbështetjen e aktiviteteve të reja të biznesit dhe rritjes së nevojave për shërbime publike telefonia fikse dhe interneti janë prioritetë të rëndësishme për territorin e Bashkisë. Në nivel urban dhe jo qendror është e nevojshme të krijohen ose të rindërtohen dhe mirëmbahen rrjetet, qofshin këto rrjete transporti, furnizimi me ujë dhe ujë, apo rrjete të energjisë elektrike dhe telefonie. Zhvillimi i infrastrukturës bëhet duke patur parasysh sigurinë e qytetarëve dhe mbrojtjen e mjedisit.

Objektivi Strategjik 4:

Zhvillimi i komuniteteve të qëndrueshme. Duke formuar komunitete të qëndrueshme synohet përmirësimi i cilësisë së jetës së banorëve dhe promovimi i identitetit të fortë të Bashkisë në lidhje me produktet bujqësore-blegtorale cilësore dhe burimet e pasura natyrore, në një mjedis natyror të pastër. Në këtë Bashki ekzistojnë komplekse të vogla dhe të mëdha banimi që kanë akses të reduktuar në infrastrukturën sociale bazë, të tilla si arsimi dhe shëndetësia. Mungesa e vendeve të punës krijon disbalanca sociale, me popullsinë femërore që vuan diskriminim më të madh. Qëndrueshmëria e komuniteteve më të largëta rrezikohet nga mungesa ose funksionimi i keq i infrastrukturës teknike, siç janë rrugët, rrjeti i furnizimit me ujë dhe i kanalizimeve, i energjisë elektrike dhe i telekomunikacionit. Ky objektivi synon të përmirësojë kushtet e jetesës së banorëve në çdo kompleks banimi, sado larg që të ndodhet nga qendra urbane më e rëndësishme (Çorovoda) apo nga qendrat e tjera më të vogla administrative të Bashkisë. Mjaftueshmëria e mallrave, pastërtia

dhe higjena e vendbanimeve, aksesit në arsim dhe shëndetësi, rritja dhe përmirësimi i prodhimit, mbrojtja dhe promovimi i objekteve kulturore do të çojë në zhvillimin e qëndrueshëm të komuniteteve të cilat do të rruajnë identitetin e tyre dhe barazinë para shtetit. Në kuadër të këtij objektivi, e rëndësishme është krijimi i mundësive për të marrë pjesë të gjithë qytetarët në aktivitetet ekonomike, nëpërmjet informimit dhe formimit profesional për të gjitha profesionet, me anë të kultivimit të bashkëpunimit dhe solidaritetit si të sektorëve të prodhimit, ashtu edhe të qytetarëve midis tyre, me qëllim që të ketë zhvillim ekonomik në zonë me përfitime universale për të gjithë qytetarët e bashkisë, por edhe promovimi i projekteve të rëndësishme infrastrukturore dhe shërbimeve sociale. Prandaj, propozohet që të krijohen mundësitë e duhura për të gjithë qytetarët për të patur mundësi të marrin pjesë në aktivitete ekonomike në zonën e Bashkisë. Duhet të ketë formim profesional dhe informim të të gjithë qytetarëve për teknologjitë e reja dhe masat e reja të mundshme, që të jenë në gjendje të aktivizohen në çfarëdo mundësi ekonomike që shfaqet, por edhe t'u jepet mundësia të zhvillojnë ata vetë mundësi. Paralelisht, me promovimin e infrastrukturës së duhur, sociale dhe teknike, që të përmirësohet cilësia e jetesës dhe kushtet e jetës të banorëve, kultivimin e ndjenjës së solidaritetit dhe pjesëmarrjes aktive të të gjithë qytetarëve në veprime të përbashkëta për tu përballur më çdo problem dhe forcimin e zhvillimit ekonomik të zonës, përbëjnë faktorë veçanërisht të rëndësishëm për formimin e komuniteteve të qëndrueshme dhe natyrisht varet nga faktorë të tjerë që lidhen me arsimin e qytetarëve, kryesisht të të rinjve, por edhe në qendrimet që kultivohen dhe promovohen.

3.1.2.3. Parimet dhe politikat kryesore

Objektivi strategjik 1: Rigjallërimi ekonomik i zonës.

Zhvillimi i mëtejshëm ekonomik i ekuilibruar i zonës është i mundur të arrihet nëpërmjet zhvillimit të qëndrueshëm të sektorit agro-blegtoral dhe paralelisht, forcimit të sektorit të përpunimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale dhe promovimit të formave alternative të turizmit. Zhvillimi ekonomik në fjalë pritet të kontribuojë në rigjallërimin e popullsisë, në mbajtjen e popullsisë dhe ndalimin në fazën e parë të tendencave migruese, por edhe në fazën e dytë rritjen e popullsisë.

Boshti i Prioritetit 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.

Forcimi i prodhimit parësor i përket përmirësimit cilësor të procesit dhe të produktit të prodhurar, reduktimit të kostos së prodhimit, rritjes së konkurrencës dhe tregtueshmërisë së produkteve dhe në fund rritjes së të ardhurave prodhuese. Politikat/ndërhyrjet individuale janë:

- Kthim në shumëllojshmëritë dhe praktikat kultivuese efikase të cilat do t'u japin identitet produkteve lokale të prodhimit parësor dhe do të jenë konkurruese në tregjet e brendshme dhe të jashtme.
- Organizim i prodhuesve agro-blegtoralë në bazë kooperative dhe sipërmarrëse për mbështetjen dhe promovimin e prodhimit të tyre, kërkim dhe pretendim i ndihmave ekonomike, përhapje e njohurive mbi praktikat bashkëkohore të prodhimit.
- Zhvillim i standarteve të cilësisë dhe inkuadrim i certifikimit ISO në proceset e prodhimit, në proceset e përpunimit dhe të standartizimit të ofrimit të shërbimeve.
- Promovim i produkteve lokale në sipërmarrje lokale turizmi, në panaire kombëtare dhe ndërkombëtare, në shfaqje kulturore.

- Ruajtje dhe forcim i shumëllojshmërive lokale (bimë foragjere, bimë mjekësore dhe aromatike etj.).
- Ofrim stimujsh, në veçanti fermerëve të rinj, me qëllim që të lehtësohet instalimi i tyre fillestar dhe përshtatja strukturore e tyre.
- Mbështetje e prodhuesve nga institucione shkencore/kërkimore (psh. Eksplorim i kultivimeve të reja efikase, i cilësisë së terreneve, vlerësim i qëndrueshëm i ujit, masa për përmirësimin e cilësisë së produkteve).
- Funkcionim i formave kooperative të organizimit së prodhuesve me ekonomi shkalle dhe përfitime kumulative (përballje e përbashkjët e problemeve etj.).
- Ndërtim i qendrës bashkiake apo ndërbashkiake për mbrojtjen, riprodhimin dhe përhapjen e shumëllojshmërive lokale dhe trajnimin e prodhuesve.
- Zhvillim i kultivimeve të reja, dinamike, të organizuara në bazë sipërmarrëse dhe kooperative, me zbatimin e teknologjisë bashkëkohore. Sipas PPK, sygjerohet ruajtja e traditës së kulturave bujqësore karakteristike të zonës.
- Modernizim i sistemeve të ujitjes, duke respektuar ruajtjen dhe ekuilibrin e burimeve ujore.

Boshti i Prioritetit 2: Modernizimi dhe forcimi i prodhimit dytësor.

Forcimi i prodhimit dytësor duhet të përqëndrohet si në përpunimin dhe trajtimin e produktit parësor, në mbështetjen e prodhimit parësor, ashtu edhe në zhvillimin e degëve tradicionale në zonë. Në veçanti, propozohen:

- Forcimi i përpunimit të produkteve parësore me krijimin e njësive të përpunimit (baxho, vreshta, depo magazinimi etj.), standartizimi dhe ambalazhimi.
- Zbatimi i specifikimeve standarte të cilësisë dhe certifikimi i produkteve të përpunuara që në origjinë.

Boshti i Prioritetit 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizmit.

Bashkia Skrapar është e pasur në burime natyrore, peisazhe, mjedis të qetë akustik, mjedis të pastër natyror, në veçanti mikroklimë të mirë lokale dhe kuzhinë të veçantë, duke disponuar të gjitha kushtet për zhvillimin e formave alternative të turizmit, të mbështetura kryesisht në burimet e saj natyrore. Propozohen si më poshtë vijon:

- Tregtimi i produkteve të përpunuara bujqësore dhe blegtorale, si edhe promovimi në rrjetet dhe tregjet tregtare jashtë zonës së studimit.
- Promovimi i produkteve lokale në sipërmarrjet lokale të turizmit (hotele, bujtina, taverna), si edhe ekspozimi i tyre në shfaqje kulturore.
- Vlerësimi i butë turistik i burimeve natyrore, i elementëve natyrorë të njohur dhe të mbrojtur (elementi mjedisor, alpinist, turistik etj. turizmi), ndërtimi i të gjitha infrastrukturave të nevojshme (rrugë, me sinjalistikë, qendra informimi, monopate, kioska, etj.).
- Zhvillimi i agroturizmit, krijimi i fermave të vizitueshme që arrijnë ekonomitë e shkallës dhe u përshtaten me lehtësi kushteve të tregut dhe.
- Zhvillimi i një turizmi të butë, qoftë nëse bëhet fjalë për vende arkeologjike, qoftë për gjeomonumente, qoftë për bashkësi ndërtimore historike, ndërtesa tradicionale, festa lokale, etj.

- Formulimi i aktiviteteve të përbashkëta, sinergjisë dhe bashkëpunimit me bashkitë fqinje për promovimin e aktiviteteve të turizmit dhe rimëkëmbje e rolit të Bashkisë Skrapar në aksin turistik dhe kulturor Berat – Gjirokastër.
- Tërheqja dhe inkurajimi i investimeve në sektorin e turizmit atletik, me krijimin e hoteleve dhe qendrave të përshtatshme të stërvitjeve, që të mirëpresin përgatitjet e skuadrave të ndryshme sportive dhe atletë nga sporte individuale, të cilët do të kenë mundësinë të kalojnë disa faza të stërvitjeve dhe parapërgatitjes të tyre në zonë.

Objektivi strategjik 2: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.

Kusht bazë që një zhvillim ekonomik të jetë i qëndrueshëm është respektimi dhe ruajtja e hapësirës natyrore. Mjedi i pasur natyror i Bashkisë ka vlerë estetike, ekologjike dhe ekonomike. Është pazgjidhshmërisht e lidhur me shoqërinë lokale, e cila varet në një shkallë të lartë nga kjo. Kërkohej një administrim mjedisor i plotë dhe i qëndrueshëm i cili do të mbështetet në bashkimin harmonik të aktiviteteve prodhuese (bujqësi-blegtori-industri), zhvillimit turistik dhe mbrojtjes mjedisore. Akset e prioritetit propozohen si më poshtë vijon:

Boshti i Prioritetit 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.

Në kuadrin e Aksit të Prioritetit 4, propozohet edhe hartimi i planeve administruese për zonat e ndjeshme të mbrojtura nga aspekti ekologjik, me qëllim që të realizohet regjistrimi i ekosistemeve, por edhe të specifikohet kuadri i mbrojtjes së tyre.

Boshti i Prioritetit 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.

Bujqësia, përveç funksionit të saj bazë (prodhim ushqimesh dhe produktesh të tjera) ka karakter shumëfunksional dhe ndikon në shumë nivele, si në shanset e punësimit dhe mbajtjes së popullsisë lokale, në formësimin e peisazhit, në mbrojtjen e burimeve natyrore etj. Ky fakt konsiston në aktivitetet e mëposhtme të detyrueshme:

- Mbrojtje e terreneve nga erozioni (marrje e masave për parandalim dhe përballje).
- Mbrojtje e hapësirave të kultivuara nga kullotja (parandalim dhe përballje e kullotjes së ekzagjuar, limitim i mundshëm i sipërfaqeve të kullotave).
- Mbrojtje nga fenomenet e përmbytjes dhe ndërtim i teknikave në kultivimet e pjerrëta (tarraca, mure suporti, etj.)
- Përballje e konflikteve me përdorimet urbane ose industriale (psh. Përgjatë lumit Osum).
- Administrim efikas i ujit të vaditjes me konsumim të logjikshëm.
- Vepra ripyllëzimesh me kthim të parcelave, me përqëndrimin e parcelave së një pronari në të njëjtën zonë dhe bashkimi i parcelave të vogla të shumë pronarëve, me qëllim që toka e kultivuar të jetë më e vlerësueshme.
- Masa për përballjen e pasojave negative nga fenomenet e braktisjes së tokës bujqësore (për shkak të largimit të popullsisë).
- Promovim i praktikave biologjike kultivuese në lubrifikim dhe mbrojtjen e bimëve.

Boshti i Prioritetit 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.

Propozohen:

- Ripyllëzim – krijim dhe mirëmbajtje e infrastrukturave të rrugëve pyjore, por edhe të mbrojtjes nga zjarri.
- Masa mbrojtjeje nga rreziqet natyrore (si psh. nga erozioni i cili ndikon negativisht në rilindjen natyrore të pyjeve).
- Realizim i restaurimeve të nevojshme në zonat ku kërkohet psh. në hapësira jo të organizuara të depozitimit të mbetjeve.
- Limitim i zonave të mbrojtjes së ekosistemeve pyjore Οριοθέτηση.
- Limitim i zonave të veçanta të aktiviteteve prodhuese psh. gurore apo të zonave në afërsi të infrastrukturave psh. gruposja për të cilat kërkohen Studime të Pasojave Mjedisore.

Boshti i Prioritetit 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.

Vlera ekologjike, estetike dhe ekonomike e lumit Osum dhe e burimeve ujore në përgjithësi kërkojnë politikat e mëposhtme:

- Zbatimi i planeve të mbrojtjes dhe administrimit të burimeve kryesore ujore (psh. lumi Osum). Është theksuar se ekziston nevoja për një menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel të basenit lumor, sipas Direktivës Europiane 2000/60 EC. Planet Rajonale për Menaxhimin e Burimeve Ujore duhet të kryhen në bashkëpunim me bashkitë. Këto plane do të identifikojnë disa përdorime për ujin sipas secilit pellg lumor; sasitë e konsumuara për vaditje, impiantet industriale, përdorim komercial, përdorim shtëpiak, etj, si dhe nevojat e ardhshme; burimet e ndotjes së trupave ujorë; rreziqet e ardhshme dhe presionet sidomos në kushtet e ngrohjes globale; dhe statusi aktual i trupave ujor në aspektin e sasisë dhe cilësisë. Prandaj, planet do të vendosin objektiva strategjike dhe i referohen projekteve të nevojshme për të siguruar një menaxhim të qëndrueshëm të ujit si duke mbuluar nevojat e ardhshme për konsumin e ujit, si dhe mbrojtjen e organeve të ujit në aspektin e sasisë dhe cilësisë. Si pasojë, menaxhimi i ujit në nivel vendor - bashkiak do të ndikohet fuqimisht nga, dhe duhet të jenë në përputhje me, Planet Rajonale të Menaxhimit të Ujërave, pra, është i nevojshëm bashkëpunim i fortë mes vetë bashkive dhe qarkut.
- Administrim dhe përpunim i plotë i mbetjeve ujore, me qëllim që të shmanget ndotja e shkarkimeve ujore.
- Luftim i gjendjes së pakontrolluar të mbeturinave në lumenj dhe përrenj. Kërkohet vëmendje e veçantë për lumin Osum në të cilin vërehen problemet më të rëndësishme të ndotjes, për shkak të fqinjësisë së tij me zonën urbane, me zona industriale, por edhe me zona ekstraktimi dhe përpunimi mineralesh.
- Kontroll dhe regjistrim i shpimeve private për shmangien e përdorimit të palogjikshëm të rezervave private.
- Kufizim i nxjerrjes së rërës dhe i hedhjeve të materialeve inerte në lumenj dhe përrenj.
- Përdorimi i drejtë i burimeve ujore, nga njëra nëpërmjet veprave të bonifikimit të tokës për ekonomizimin e ujit për vaditje, dhe nga ana tjetër nëpërmjet zbatimit të praktikave bujqësore që synojnë përdorimin e reduktuar të ujit.
- Ndërtimi i rezervuarëve të ujit për të zvogëluar përdorimin e ujit nga burimet nëntokësore dhe mbitokësore. Në këtë mënyrë ofrohen zgjidhje më kursimtare në vend që të përdoren shumë puse apo depozita që mbushen me pompa.

- Promovim i praktikave të kultivimit (bujqësia organike) të cilat do të kontribuojnë në reduktimin e input-eve (plehra kimikë, pesticide) dhe të ndotjes së ujërave nëntokësorë.

Boshti i Prioritetit 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.

Ligji Nr. 7/2014, “Për Shpalljen e Moratoriumit të Gjjetisë në Republikën e Shqipërisë”, Neni 4, “Afati i zbatimit”, përcakton se: “Afati i zbatimit të këtij ligji është dy vjet nga data e hyrjes në fuqi të tij”. Ndërkohë, u miratua ligji nr. 61/2016 “Për Shpalljen e Moratoriumit të Gjjetisë në Republikën e Shqipërisë”, ku në Nenin 5 “Afati i zbatimit”, përcaktohet se: “Afati i zbatimit të këtij ligji është pesë vjet, nga data e hyrjes së tij në fuqi. Për mbrojtjen e florës dhe faunës lokale kërkohet mbrojtja e habitateve natyrore që i mirëpresin ato, e terreneve, e ujërave dhe qëndrueshmërisë ekologjike. Propozohen:

- Marrje e masave për përballjen e presioneve mjedisore që krijohen kryesisht nga aktiviteti i njeriut.
- Futja e ekosistemeve të reja në rrjetin e zonave të mbrojtura ku mirëpriten specie të rrezikuara lokale indigjene të florës dhe të faunës.
- Marrje e masave për mbrojtjen e shumëllojshmërive lokale.

Boshti i Prioritetit 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë lokale.

Parametër katalitik për mbrojtjen e mjedisit natyror është trajnimi i përshtatshëm dhe informimi i shoqërisë lokale rreth çështjeve të mbrojtjes dhe administrimit. Propozohen:

- Krijimi i Qendrave të sensibilizimit dhe informimit mjedisor.
- Zbatimi i programeve të trajnimit mjedisor në shkolla, duke nisur që nga shkolla fillore.
- Organizimi i aktiviteteve të sensibilizimit të qytetarëve për çështjet e administrimit të burimeve ujore, të gjendjes së mbeturinave, të administrimit të ujërave të zeza, si edhe të rreziqeve që rezultojnë në shëndetin e njeriut dhe në mjedis nga format e pakontrolluara të ndotjes.

Objektivi strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.

Është i nevojshëm ndërtimi dhe përfundimi i infrastrukturave teknike për përmirësimin e kalimit të njerëzve dhe produkteve në qendrën e Bashkisë, por edhe në qendrat më të vogla administrative në sipërfaqen e Bashkisë, si edhe në polet turistike dhe qendrat urbane periferike, por edhe i infrastrukturave të tjera në sektorët e fokusit – argëtimit – mikëpritjes që do të çojnë në rigjallërimin e zonës. Në nivel Bashkie, është veçanërisht problematike lëvizja dhe transporti i njerëzve dhe produkteve nga zonat e largëta të Bashkisë në zonat më qendrore.

Boshti i Prioritetit 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.

Kërkohet një përjasje e plotë e cila do të maksimizojë efikasitetin e rrjeteve, do të sigurojë ndarje të ekuilibruar dhe do të kufizojë pasojat mjedisore. Në veçanti, propozohen:

- Modernizimi i rrjetit të energjisë.
- Planifikimi dhe ndërtimi i rrjeteve të ujitjes që të mbukojnë nevojat aktuale dhe ato të ardhshme të të gjitha vendbanimeve të Bashkisë dhe të sigurojnë furnizim me ujë për 24 orë.

- Planifikimi dhe ndërtimi i rrjeteve të kanalizimeve, aty ku është e lejueshme nga aspekti ekonomiko-teknik. Në vendbanimet e zonës së studimit që do të shërbejnë nga lavamane është e nevojshme mirëmbajtja dhe hidroizolimi i tyre.
- Planifikimi dhe ndërtimi i veprave të kullimit të ujërave të shiut, me emërues intensitetin dhe kohëzgjatjen e rreshjeve, intervali i përsëritjes së një përmytjeje (probabiliteti që përmytja të ndodhë njëherë apo në sasi më të madhe në të njëjtën periudhë çdo vit) dhe shkallën e rrëshkitjeve të sipërfaqeve. Është e nevojshme që të merren parasysh fenomenet ekstreme klimaterikë që po shfaqen gjatë viteve të fundit, si rezultat i ndryshimit klimaterik botëror dhe në rastin e të dhënave jo të plota të rreshjeve, propozohet përdorimi i metodave të logjikës së paqartë (fuzzy logic), me qëllim që të vlerësohet me besueshmëri rrjedhja e ujërave të shiut.
- Sisteme bashkëkohore të përpunimit të ujërave të zeza, të përshtatshme për t'u shërbyer vendbanimeve me popullsi të vogël.
- Veçanërisht, për sa i përket menaxhimit të mbetjeve, janë të nevojshëm këto hapa: të mbyllet hendeku midis Planit Kombëtar të Mbetjeve për Shqipërinë (Plani Kombëtar për Menaxhimin e Mbetjeve) dhe menaxhimit të mbetjeve në nivel vendor - bashkiak; kryerjen e studimeve të menaxhimit të mbetjeve në nivel rajonal (për secilin rajon), për shkak se menaxhimi i mbetjeve duhet të jenë i decentralizuar por edhe strategjik (nuk është ekonomikisht i qëndrueshme ekzistenca e një landfill-i sanitar për çdo qytet apo bashki dhe për shkak të morfologjisë terrenit një landfill sanitar mund të mbulojë disa qytete nga më shumë bashki, nga ana tjetër menaxhimi i mbetjeve duhet të decentralizohet sepse nuk është ekonomikisht i qëndrueshëm transporti i mbetjeve larg nga burimi i tyre të prodhimit).
- Studimet Rajonale të Menaxhimit të Mbetjeve do të vlerësojnë sasinë e prodhimit të mbeturinave nga të dhëna të besueshme – dhe kjo është shumë e rëndësishme - dhe do të zbatojnë objektivat strategjike të Planit Kombëtar të Mbetjeve për landfill-et, riciklimin dhe kompostimin. Për këtë arsye, do të përcaktojnë numrin dhe vendndodhjen e landfill-eve të nevojshme që do të ndërtohet dhe do të përcaktojë objektivat për parandalimin e mbetjeve, minimizimin e mbetjeve, riciklimin dhe kompostimin e tyre. Është theksuar se bashkitë duhet të bashkëpunojnë në procesin e Studimit Rajonal të Menaxhimit të Mbetjeve për disa arsye: ky studim rajonal duhet të pranohej nga shoqëria, duke mbuluar në mënyrë të qëndrueshme nevojat e të gjitha qyteteve për administrimin e mbetjeve; dhe studimi rajonal do të zbatohet duke ndërtuar të gjithë infrastrukturën e nevojshme për të mirën e bashkive dhe komuniteteve vendase. Prandaj, është propozuar që duhet të ketë një transformim ligjor në mënyrë që bashkitë të mund të formojnë ndërmarrjet bashkiake për menaxhimin e mbetjeve në nivel vendor.

Boshti i Prioritetit 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.

Duke patur parasysh gjendjen e rrjetit rrugor dhe të izolimit të shumë vendbanimeve malore, propozohen si më poshtë vijon:

- Përmirësim – zgjerim i rrjeteve rrugore brenda vendbanimeve, por edhe ndërmjet vendbanimeve.
- Përmirësim dhe modernizim i sistemit të transporteve me itinerare më të shpeshta të Mjeteve të Transportit Publik ndërmjet vendbanimeve dhe parashikim për lidhjen edhe të zonave të largëta.

- Propozohet një linjë hekurudhore turistike e lehtë që do të lidhë polet turistike me gjeotopet dhe monumentet kulturore.

Objektivi strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme.

Objektivi për zhvillimin e komuniteteve të qëndrueshme i përket konfigurimit të një mjedisi të përmirësuar, cilësor dhe tërheqës, ku qytetarët do të zgjedhin të jetojnë dhe të punojnë. Parime bazë janë shërbimi i një niveli të lartë në shërbimet publike, komunale dhe private, drejtësia dhe shanset e barabarta në lidhje me punësimin, arsimimin, kujdesin, sigurinë, argëtimin, kontakti me natyrën. Për përmirësimin e cilësisë së jetës dhe mirëqënies së shoqërisë lokale, u jepet prioritet akseve të mëposhtme:

Boshti i Prioritetit 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave.

Në veçanti, kualifikohen:

- Ndërtimi i shkollave të reja, i infrastrukturave të kujdesit, i qendrave kulturore etj. sipas nevojave dhe përmasave të vlerësuara programatike të popullsisë.
- Forcimi i zonës së gjelbër urbane, krijimi i rrjeteve të gjelbërta, ndërtimi i këndeve të lojërave për fëmijë, fushë ku vërehet mungesë e madhe.
- Sigurimi i kalimit të pakufizuar në njësitë e arsimimit për të gjithë nxënësit.

Boshti i Prioritetit 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar.

Në veçanti, propozohen masat e mëposhtme:

- Mbrojtje e vendbanimeve nga fenomenet e rrezikshme klimaterikë dhe gjeologjikë me kufizime dhe rregullime përrrenjsh, mbështetjen e shpateve të rrezikshme, mbjelljet me pemë, zhvillimi i drejtë infrastrukturor dhe hapësinor.
- Krijim i stimujve për përmirësimin estetik dhe energjik të rezervës ndërtimore (ndërtesa publike dhe private).
- Mbrojtje dhe restaurim i monumenteve kulturore.
- Krijim i hapësirave të lira të përbashkëta për argëtim, aktivitete kulturore, atletizëm, mikëpritje të banorëve në situata urgjente.
- Organizim i shërbimeve dhe institucioneve publike apo private për mbulimin e nevojave të banorëve për arsimim, kujdes, mbështetje sociale, administrim ekonomik, ndarje e drejtë dhe siguri në vlerësimin e burimeve njerëzore dhe specializim në nivelin e lartë të ofrimit të shërbimeve.

Boshti i Prioritetit 14: Forcimi i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore.

Është shumë e rëndësishme që qytetarët dhe banorët e Bashkisë të kuptojnë se të gjitha veprat e infrastrukturave dhe veprat zhvillimore që do të realizohen në të ardhmen, të gjitha investimet dhe të gjitha veprat e infrastrukturave sociale, pritet të ndikojnë drejtëpërdrejtë në mjedis dhe tek vetë ata, rrjedhimisht, do të duhet të krijohet një pjesëmarrje e tyre në proceset e marrjes së vendimit, me organizimin e konsultimeve, si gjatë planifikimit të aktiviteteve dhe të veprave, ashtu edhe gjatë dhënies së tyre të lejes për mjedisin.

Boshti i Prioritetit 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike.

E-albania ka të bëjë me futjen e teknologjive të informatikës në administratën publike me qëllim që lëvizja, administrimi dhe arkivimi i shkresave të bëhet elektronikisht. Nëpërmjet kësaj procedure do të minimizohet kosto dhe koha e dërgimit dhe marrjes së shkresave nëpërmjet enteve të Bashkisë, kështu që do të luftohet burokracia, do të forcohet transparenca, ndërsa qytetarët dhe sipërmarrjet do të shërbejnë më lehtë, në veçanti ata të zonave më të largëta dhe malore të Bashkisë, etj. Për këtë qëllim, do të duhet të:

- Zhvillohet infrastruktura për lidhjet e zonave të internetit në të gjitha vendbanimet e Bashkisë.
- Forcohet infrastruktura materialo-teknike për çështjet e teknologjisë dhe të kompjuterave në shërbimet e Bashkisë dhe të Qarkut.
- Krijohet një logjistikë e përshtatshme që të realizohet qeverisja elektronike.
- Trajtohet personeli i Bashkive dhe i Qarkut në përdorimin e logjistikës.
- Ndryshohet kuadri ligjor i Shqipërisë, me qëllim që të lejojë dhe të inkurajojë përdorimin e teknologjive të reja në lidhjet e shërbimeve publike ndërmjet tyre dhe me qytetarët dhe me investitorët.
- Krijohet në çdo qendër të vjetër të ish bashkive të Bashkisë së re Skrapar një shërbim publik për shërbimin e qytetarëve, me qëllim që të sigurojë se të gjithë qytetarët dhe banorët e zonave të largëta do të kenë akses në sistemet e qeverisjes elektronike, pavarësisht moshës së tyre dhe nivelit të tyre të arsimit.

Boshti i Prioritetit 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë.

Aks kryesor prioriteti për Bashkinë përbën shfrytëzimi i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë, veçanërisht për autonominë energjike të zonave të largëta gjeografike. Burimet e Rinovueshme të Energjisë mund të vlerësohen nga ente private por edhe publike në shkallë analogjike. Në Bashkinë Skrapar ekziston mundësia e vlerësimit të energjisë hidroelektrike dhe eolike. Në lidhje me Burimet e Rinovueshme të Energjisë propozohen veprimet e mëposhtme:

- Zhvillim i parqeve eolike dhe centraleve hidroelektrike nga studimet ekonomiko-teknike dhe mjedisore për prodhimin e energjisë elektrike dhe mbulimin e nevojave në shkallë vendbanimesh, parqesh industriale dhe në përgjithësi të bashkësive të vendbanimeve
- Vlerësim i energjisë diellore, i gjeotermisë dhe i biomasës për mbulimin e shkallës së vogël (të banimit-industriale) të nevojave për hapësirat e ngrohjes dhe të ujit.

3.2. Objektiva Europianë

3.2.1. Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin

3.2.1.1. *Në përgjithësi*

Që në fillimet e dhjetëvjeçarit të 1970, në Europë ekziston angazhimi për çështjet që lidhen me mbrojtjen e mjedisit. Kështu, për çështjet që kanë të bëjnë me mbrojtjen e cilësisë së ajrit atmosferik dhe të ujërave, me mirëmbajtjen e burimeve natyrore dhe të bioshumëllojshmërisë, me menaxhimin e mbetjeve dhe në përgjithësi me aktivitete që kanë pasoja të pafavorshme dhe përbëjnë sektorë bazë veprimi si në nivel evropian ashtu edhe kombëtar, ndeshen angazhime nga politika europiane, me qëllim që të minimizohen pasojat mjedisore dhe të sigurohet zhvillimi i qëndrueshëm i modelit social evropian. Objektiv i Bashkimit Evropian është promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm me

qëllim afatgjatë zhvillimin e barabartë që të sigurohet zhvillimi ekonomik dhe progresi social, ndërsa paralelisht të ekzistojnë masa edhe për mbrojtjen e mjedisit.

Zhvillimi i legjislacionit europian mjedisor fokusohet në ndryshimin mbarëbotëror klimaterik, në reduktimin e pasojave mjedisore të transporteve, në promovimin e modeleve të qendrueshme prodhuese dhe konsumatore, në menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore, në reduktimin e kërcënimeve ndaj shëndetit publik, në luftimin e varfërisë dhe të izolimit social, si edhe në masat që lidhen me shoqërinë e dijes, mjetet financiaro-ekonomike, komunikimin, si edhe me politikat e nevojshme. Në bazë të strategjisë së re që u propozua për Europën e vitit 2020, Europa mund t'ia dalë mbanë nëse vepron në mënyrë kolektive, si "Bashkim" dhe ta shndërrojë ekonominë e saj në një ekonomi të zgjuar, të qendrueshme dhe pa përjashtime, ku do të ekzistojnë nivele të larta punësimi, prodhueshmërie dhe kohezioni social. Koordinimin e politikës mjedisore do ta marrë përsipër iniciativa emblematike «Një Europë që përdor në mënyrë efikase burimet», propozime bazë të së cilës janë reformimi i politikës së përbashkët bujqësore, i politikës së përbashkët të peshkimit, i politikës për kohezionin, rishikimi i rrjeteve ndëreuropiane të transporteve, rishikimi i legjislacionit për ndjekjen dhe paraqitjen e raporteve në lidhje me emetimet e gazrave serë, ecuria për një ekonomi me emetime të ulëta të karbonit deri në vitin 2050, rishqyrtimi i lëndëve të prioritetit që përmenden në direktivën – kuadër për ujërat, etj.

Deri më sot janë zbatuar shtatë Programe Veprimi për Mjedisin, të cilat kanë përcaktuar formulimin e politikës europiane për mjedisin. Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin është konsideruar si kuadri bazë politik për zbatimin e politikës mjedisore dhe përcakton prioritetet e Bashkimit Europian (B.E-së.), deri më 31 Dhjetor 2020 (2013-2020). Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin thekson nëntë objektiva prioriteti që duhet të arrijë B.E.-ja dhe shtetet anëtare. Këto objektiva paraqiten në mënyrë të përmbledhur si më poshtë vijon (Vendimi 1386/2013/B.E., 2013):

- Mbrojtja, ruajtja dhe forcimi i kapitalit natyror të Bashkimit.
- Shndërrimi i Bashkimit në një ekonomi të gjelbër dhe konkurruese me nivele të ulëta të emetimeve të gazrave karbonikë dhe përdorimit efikas të burimeve.
- Mbrojtja e qytetarëve të Bashkimit nga presionet mjedisore dhe rreziqet për shëndetin dhe mirëqenien.
- Maksimizimi i përfitimeve të legjislacionit mjedisor të Bashkimit nëpërmjet përmirësimit të zbatimit.
- Përmirësimi i bazës së dijeve dhe dëshmive për politikën mjedisore të Bashkimit.
- Sigurimi i investimeve në politikën mjedisore dhe klimaterike si edhe përballja e kostos së jashtme mjedisore.
- Përmirësimi i inkuadrimin të distancës mjedisore dhe të kohezionit të politikave.
- Forcimi i qëndrueshëm i qyteteve të Bashkimit.
- Rritja e efikasitetit të Bashkimit për sa i përket përballjes së sfidave ndërkombëtare mjedisore dhe klimaterike.

3.2.1.2. Mbrojtja, ruajtja dhe forcimi i kapitalit natyror

Për mbrojtjen, ruajtjen dhe forcimin e kapitalit natyror të Bashkimit, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin deri në vitin 2020 ka si objektiv mbrojtjen e bioshumëllojshmërisë dhe të ekosistemeve të ndjeshme. Synon zëvendësimin e të paktën 15% të ekosistemeve të nënvlerësuar. Për më tepër, në përputhje me Direktivën – Kuadër 2000/60/KE për ujërat, do të duhet të mbrohen

edhe ujërat e brendshëm sipërfaqësorë, bregdetarë dhe nëntokësorë, me qëllim që të ekzistojë ujë i mjaftueshëm sipërfaqësor dhe nëntokësor me cilësi të mirë. Një parametër tjetër, i cili është i rëndësishëm për kapitalin natyror të B.E.-së, është reduktimi i presioneve që kanë ujërat detarë. Dhe për ujërat detarë, objektiv përbën ruajtja e gjendjes së mirë mjedisore, duke marrë masa për mbrojtjen dhe ruajtjen e mjedisit detar, për zëvendësimin, aty ku është e mundur, të ekosistemeve detare, për bashkëpunimin ndërshtetëror etj. Së fundmi, në lidhje me forcimin e kapitalit natyror, në vazhdim i referohemi reduktimit të ndotjes atmosferike dhe të pasojave që kjo ka në ekosisteme mbrojtjes së mjaftueshme të tokave të B.E.-së; përballjes së ndotjes me elementë ushqyesë dhe në veçanti me azot dhe fosfor; dhe së fundmi, menaxhimit të drejtë të sipërfaqeve pyjore, nëpërmjet mbrojtjes së tyre nga zjarret, fenomenet natyrore, etj.

3.2.1.3. Shndërrimi i Bashkimit në një ekonomi "të gjelbër" dhe konkurruese

Për shndërrimin i Bashkimit në një ekonomi "të gjelbër" dhe konkurruese me nivele të ulëta të emetimeve të gazrave karbonikë dhe përdorimit efikas të burimeve, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron se deri në vitin 2020, do të jenë arritur objektivat që ka vënë Bashkimi European në lidhje me klimën dhe energjinë, ndërsa do të jenë bërë përpjekje të rëndësishme përta i përket reduktimit të emetimit të gazrave serë me synim ruajtjen e rritjes së temperaturës mesatare të planetit; do të jenë reduktuar pasojat mjedisore të sektorëve të mëdhenj të ekonomisë dhe do të jetë rritur efikasiteti gjatë përdorimit të burimeve natyrore, ndërsa do të jepen stimuj në nivel tregu, me qëllim që të inkurajohen investimet e sipërmarrjeve dhe të novacionit dhe të theksohet zhvillimi i gjelbër; do të jenë reduktuar ndërhyrjet totale mjedisore të prodhimit dhe të konsumimit, kryesisht në sektorët e ushqimit, të strehimit, por edhe të lëvizshmërisë, nëpërmjet ndryshimeve strukturore në prodhim, në teknologji, në novacion; dhe së fundmi, do të bëhet menaxhimi i sigurt i mbetjeve, me qëllim reduktimin e pasojave në shëndet dhe në mjedis, nëpërmjet reduktimit të prodhimit të mbetjeve (si për frymë, ashtu edhe në çmime absolute) dhe të kufizimit të groposjes së lëndëve jo të riciklueshme, ndërsa, nëse zbatohen kërkesat e Direktivave të Bashkimit European, në lidhje me mbetjet dhe hapësirat e groposjes së tyre, do të reduktohet edhe ndotja e ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë, e tokës dhe e atmosferës.

3.2.1.4. Presione mjedisore dhe rreziqe për shëndetin dhe mirëqënien

Me qëllim që qytetarët e Bashkimit European të mbrohen nga presionet mjedisore dhe rreziqet për shëndetin dhe mirëqënien, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron (deri në vitin 2020) përmirësim të rëndësishëm në mbrojtjen si të ajrit të jashtëm në B.E., me qëllim që të ekzistojë përqsaje e niveleve që propozon Organizata Botërore e Shëndetësisë (O.B.SH.), ashtu edhe në atë brendshëm në përputhje me orientimet e kësaj organizate; reduktim i rëndësishëm i ndotjes akustike dhe sërish duke patur synimin për t'iu afruar niveleve të O.B.SH.-së; ekzistenca e standarteve të rrepta për ujin e sigurt të pijshëm dhe ujëra të sigurta notimi për qytetarët e B.E.-së; përballje efikase përta i përket minimizimit të rreziqeve si për mjedisin, ashtu edhe për shëndetin, nga përdorimi i lëndëve të rrezikshme kimike që përmbajnë produktet, ato që përmenden më sipër sigurohen me legjislacionin përkatës të B.E.-së dhe kanë si synim një mjedis jo toksik; mungesa e pasojave të dëmshme në shëndetin e njeriut, por edhe në mjedis, nga përdorimi i produkteve për mbrojtjen e bimëve; përballje efikase e shqetësimeve që lidhen me nanomateriale por edhe të tilla; dhe së fundmi, progres i rëndësishëm përta i përket përshtatjes ndaj pasojave të ndryshimit klimaterik.

3.2.1.5. Përfitimet e legjislacionit mjedisor

Me qëllim që të maksimalizohen përfitimet e legjislacionit mjedisor të Bashkimit, nëpërmjet përmirësimeve të rëndësishme për zbatimin e tij, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron (deri në vitin 2020) akses të thjeshtë të publikut në informacionet që kanë të bëjnë me mënyrën e zbatimit të legjislacionit mjedisor të B.E.-së; rritje të pajtueshmërisë me veprime konkrete legjislative përsa i përket mjedisit; imponim të legjislacionit mjedisor të B.E.-së në të gjitha nivelet e administratës dhe sigurim të konkurrencës së barabartë në tregun e brendshëm të Europës; krijim të marrëdhëniesve të besimit të qytetarëve përsa i përket të drejtës mjedisore të B.E.-së dhe të zbatimit të saj; dhe së fundmi, lehtësim të ruajtjes së parimit të mbrojtjes efikase të qytetarëve të B.E.-së.

3.2.1.6. Përmirësimi i bazës së dijeve dhe të dëshmive për politikën mjedisore

Me qëllim që të përmirësohet baza e dijeve dhe e dëshmive për politikën mjedisore të B.E.-së, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin synon (deri në vitin 2020), krijimin e politikave dhe të interesuarve të tjerë, të cilët kanë në dispozicionin e tyre më shumë të dhëna për hartimin dhe zbatimin e politikave në lidhje me mjedisin dhe klimën, ndërsa do të duhet të kenë kuptuar tashmë pasojat mjedisore nga aktivitetet e njeriut; ekzistencën e mirëkuptimit të madh për problemet e ndryshme mjedisore dhe për rreziqet klimaterike dhe këto të mund të vlerësohen dhe të menaxhohen në mënyrë të përshtatshme; forcimin e kontaktit ndërmjet shkencës dhe politikës në sektorin e mjedisit, ndërsa do të duhet të përfshihen edhe qytetarët për të patur akses në të dhënat dhe të jenë pjesëmarrës në veprën shkencore; dhe forcimin e ndikimit të B.E.-së në komunitetin ndërkombëtar, përsa i përket lidhjes shkencë – politikë, me qëllim përmirësimin e dijes rreth çështjeve të politikës ndërkombëtare mjedisore.

3.2.1.7. Investime në politikën mjedisore dhe klimaterike

Për sigurimin e investimeve në politikën mjedisore dhe klimaterike dhe përballjen e kostos së jashtme mjedisore, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin propozon arritjen e objektivave të politikës për mjedisin dhe klimën, deri në vitin 2020, në mënyrë efikase nga ana ekonomike dhe me mbështetje analoge nga financimi i mjaftueshëm; kërkon rritjen si të financimit publik ashtu edhe atij privat, në shpenzime që kanë të bëjnë me mjedisin dhe parametrat klimaterikë; dhe siguron vlerësim të saktë në vlerën e kapitalit natyror dhe të shërbimeve që kanë të bëjnë me ekosistemet, ndërsa përllogarit edhe koston e përkeqësimit të tyre, faktorë që ndikojnë në hartimin e politikës.

3.2.1.8. Inkuadrimi i distancës mjedisore në politika

Për përmirësimin e inkuadrimit të distancës mjedisore në politika, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin ka si objektiv, deri në vitin 2020 të zbatohen politika sektoriale në nivelin e Bashkimit European dhe të shteteve anëtare, që t'u shërbejnë objektivave mjedisore dhe klimaterike që lidhen me to. Kështu, propozon inkuadrimin e kushteve dhe stimuljeve që lidhen me klimën dhe mjedisin, me rishqyrtim paralel edhe të politikave tashmë ekzistuese; kërkon kryerjen e vlerësimeve për pasojat mjedisore, sociale dhe ekonomike si në nivelin e B.E.-së, ashtu edhe në nivel kombëtar, për të siguruar kohezionin dhe efikasitetin e tyre; kërkon zbatimin e plotë të Direktivave për Vlerësimin Strategjik të Mjedisit dhe për Vlerësimin e Pasojave në Mjedis; kërkon vlerësimin e informacioneve që nxirren nga vlerësimi i zbatimit të planit mjedisor, me qëllim përmirësimin e pasojës dhe të kohezionit të tij; dhe dëshiron menaxhimin e kompromiseve që mund të rezultojnë në të gjitha

politikat, me qëllim që të maksimalizohen sinergjitë dhe të reduktohen, sa më shumë të jetë e mundur, pasojat negative në mjedis.

3.2.1.9. Forcimi i qëndrueshëm i qyteteve

Për forcimin e qëndrueshëm të qyteteve, Programi i të Bashkimit, Plani i Shtatë i Veprimit për Mjedisin siguron (deri në vitin 2020), zbatimin e politikave të programatizimit dhe planifikimit të qëndrueshëm urban në pjesën më të madhe të qyteteve të Bashkimit, të cilat nënkuptojnë pastrimin e ndërtesave për vlerësimin e performancave mjedisore të qyteteve, duke marrë parasysh pasojat ekonomike dhe sociale, si edhe kujdesin, me qëllim që qytetet të informohen në lidhje me financimin për masat e mbrojtjes së qëndrueshmërisë urbane dhe të kenë akses në të. Është i nevojshëm zgjerimi i iniciativave ekzistuese që mbështesin novacionin dhe praktikën me të mira në qytete, si edhe gjithashtu krijimi i rrjetit dhe shkëmbimet ndërmjet tyre, me qëllim që të inkurajohen qytetet të promovojnë pozicionin e tyre lider në zhvillimin urban të qëndrueshëm.

3.2.1.10. Përballja e sfidave ndërkombëtare mjedisore dhe klimaterike

Me qëllim që të rritet efikasiteti i Bashkimit, përsa i përket përballjes së sfidave ndërkombëtare mjedisore dhe klimaterike, Programi i Shtatë i Veprimit për Mjedisin duhet (deri në vitin 2020) të sigurojë inkuadrim të plotë të rezultateve të Konferencës së Rios në politikën e B.E.-së dhe kontributin efikas të B.E.-së në përpjekjet dhe iniciativat botërore, që kanë si objektiv krijimin e një ekonomie «të gjelbër» dhe pa përjashtime, në kuadër të zhvillimit të qëndrueshëm; mbështetje efikase e përpjekjeve kombëtare, rajonale dhe ndërkombëtare që bëhen për përballjen e problemeve mjedisore dhe klimaterike, me objektiv zhvillimin e qëndrueshëm; dhe reduktim i pasojave të konsumimit në mjedis, nëpërmjet zhvillimit të përpjekjeve për një përqasje botërore drejt zhvillimit të qëndrueshëm. Për këtë qëllim, kërkohet miratimi i objektivave të zhvillimit të qëndrueshëm, të cilat mbulojnë sektorët e prioritetit pa përjashtime të ekonomisë së «gjelbër» dhe të kenë si kusht të domosdoshëm ratifikimin e marrëveshjeve bazë shumëpalëshe mjedisore shumë më përpara se viti 2020, me qëllim që të ruhen angazhimet për vitin 2020. Për më tepër kërkohet bashkëpunimi me shtetet-partnere në mënyrë më strategjike, me qëllim që të promovohen praktikën më të mira në legjislacionin e brendshëm mjedisor dhe në konvergjencë të vendeve gjatë negociatave shumëpalëshe mjedisore.

3.2.2. Politika e Përbashkët Bujqësore 2014-2020

Politika e Përbashkët Bujqësore (P.P.B.), e cila u themelua në vitin 1962, lidh sektorin e bujqësisë me Europën. P.P.B. e re (pas vitit 2013) duhet të përballet me më shumë probleme, si rritja e rëndësishme e popullsisë së tokës në lidhje me prodhimin e ushqimeve, ndryshimi klimaterik dhe nevoja për menaxhim të qëndrueshëm të burimeve natyrore, mbrojtja e natyrës dhe ruajtja e qëndrueshmërisë në ekonominë bujqësore. Kështu, reforma e P.P.B. duhet të përballet me tre probleme serioze, forcimin e sigurisë ushqimore, luftimin e ndryshimit klimaterik dhe krijimin e vendeve të punës në zonat agrare me synim zhvillimin e tyre.

P.P.B., në kuadrin më të gjerë të mbështetjes së zhvillimit agrar, duhet të kontribuojë në arritjen e objektivave të mëposhtëm: në forcimin e konkurrencës në sektorin e bujqësisë; në sigurimin e menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore; në promovimin e veprimeve në lidhje me luftimin e ndryshimit klimaterik; dhe në arritjen e zhvillimit të ekuilibruar në ekonominë agrare, në

të cilin përfshihet edhe krijimi dhe ruajtja e vendeve të punësimit. Për arritjen e objektivave të sipërpërmendur, P.P.B. propozon veprimet e mëposhtme:

- Provovimin e kalimit të dijeve dhe novacionit në bujqësi, në pyllëtarë dhe në zonat agare. Propozohet forcimi i lidhjeve ndërmjet bujqësisë, pyllëtarisë, kërkimit dhe novacionit, menaxhimit të përmirësuar mjedisor dhe efikasitetit të sektorëve të sipërpërmendur të ekonomisë, trajnimit dhe formimit profesional të fermerëve.
- Forcimin e qendrueshmërisë së shfrytëzimeve bujqësore dhe të konkurrencës në të gjithë sektorët e bujqësisë, nëpërmjet përmirësimit të efikasitetit ekonomik të shfrytëzimeve bujqësore, rristrukturimit të shfrytëzimeve bujqësore, modernizimit të metodave të bujqësisë, trajnimit të përshtatshëm të fermerëve në objekte të specializuara.
- Promovimin e organizimit të rrjetit të ushqimeve, nëpërmjet përmirësimit të konkurrencës së produkteve me krijimin e sistemeve të cilësisë dhe promovimin e tyre të përshtatshëm; dhe menaxhimin e rreziqeve që paraqesin shfrytëzimet bujqësore.
- Zëvendësimin dhe ruajtjen e ekosistemeve që lidhen me sektorët e bujqësisë dhe të pyllëtarisë, si zonat në rrjetin Natura 2000 dhe zona të tjera me vlerë të lartë natyrore, përmirësimin e menaxhimit të ujërave, nëpërmjet menaxhimit të duhur të ilaçeve për mbrojtjen e bimëve etj. dhe parandalimin e erozionit të tokës.
- Promovimin e efikasitetit të burimeve (ujë, energji) dhe marrjen e masave, me qëllim që të reduktohen emetimet e dioksidit të karbonit dhe të gazrave të tjerë serë, me qëllim që të kufizohet fenomeni i ndryshimit klimaterik, i cili ndikon edhe në sektorët e bujqësisë dhe të ushqimeve.
- Promovimin e zhvillimit ekonomik në zonat agrare dhe në veçanti krijimin e sipërmarrjeve të vogla dhe vendeve të punës, promovimin e zhvillimit lokal, forcimin e përdorimit të teknologjive të reja të informacionit dhe telekomunikacioneve në zonat agrare.

3.2.3. Harta Leipzig për Zhvillimin e Qëndrueshëm Urban

Në kuadrin e politikës europiane për qytetet, ndër dokumentat e rëndësishëm janë Strategjia Tematike për Mjedisin Urban e vitit 2006 dhe Harta Leipzig për Qytetet e Qendrueshme Europiane e vitit 2007. Drejtimit e dy teksteve të sipërpërmendura, në mënyrë të përmblodhur i referohen politikave dhe programave të plota të zhvillimit urban; parimit të qytetit «kompakt» (compact city); dhe kthimit të planifikimit urban të qyteteve, me qëllim rristrukturimin e rrjetit infrastrukturor të tyre, të hapësirave publike dhe të rezervës ndërtimore, përmirësimin e disa fenomeneve të rëndësishme sociale, parandalimit të «konflikteve» të përdorimit të tokës, etj.

Në Hartën Leipzig për Qytetet e Qendrueshme Europiane të vitit 2007 propozohet politika e zhvillimit të plotë urban. Bëhet fjalë për një proces, në kuadrin e të cilit duhet të ekzistojë koordinim ndërmjet enteve territoriale, sektoriale dhe hapësimore të politikës urbane. Një rëndësi e veçantë duhet t'i jepet pjesëmarrjes së të interesuarve dhe faktorëve ekonomikë, por edhe publikut të gjerë. Për zhvillimin e plotë urban, mund të hartohen programe, të cilat mund të:

- Përshkruajnë cilat janë pikat e dobëta dhe të forta në një qytet dhe cilat janë objektivat zhvillimore që mund t'i japin një shtysë zonës urbane.
- Koordinojnë planet e ndryshme komunale, sektoriale dhe teknike dhe politikat, me synim të sigurojnë investimet përkatëse që do të ndihmojnë në zhvillimin e zonës urbane.

- Koordinojnë përdorimin e burimeve.
- Koordinojnë barazinë ndërmjet zonave urbane dhe agrare, ndërmjet qyteteve të vogla dhe mesatare dhe qyteteve të tjera brenda zonave mitropolitane.

Që të arrihen objektivat e sipërpërmendur, propozohen tri veprime konkrete: sigurimi i hapësirave tërheqëse publike me cilësi të lartë, me theks ruajtjen e trashëgimisë arkitektonike, por edhe planifikimin e saktë të infrastrukturave të ndryshme; modernizimi i rrjeteve të infrastrukturave, si të furnizimit me ujë, të përpunimit të ujërave të zeza, të transporteve, por edhe përdorimi i drejtë i burimeve natyrore; dhe promovimi i metodave të novacionit dhe më konkretisht, të teknologjive të mëparshme të informacionit dhe komunikimit, me synim instalimin e sipërmarrjeve të reja, por edhe përmirësimin e sektorëve të arsimit, të punësimit, të shërbimeve sociale të shëndetit.

Vëmendje e veçantë do të duhet t'u jepet lagjeve të qyteteve që përballen me probleme ekonomike (papunësi, përjashtim social, etj.), nëpërmjet zbutjes së pabarazive, e cila do të arrihet me promovimin e kohezionit social, dhe me përmirësimin e mjedisit të tyre natyror dhe të infrastrukturave të tyre. Më konkretisht, për theksimin e dizavantazheve të zonave urbane, propozohet zbatimi i masave të përmirësimit të mjedisit, nëpërmjet:

- Përmirësimit të rrjetit ekzistues të banesave në lagjet “e varfëra” përta i përket planifikimit, kushteve natyrore dhe performancës energjike.
- Forcimit të ekonomisë lokale nëpërmjet vlerësimit të produkteve lokale dhe sigurimit të vendeve të punës me krijimin e sipërmarrjeve të reja.
- Promovimit të mjeteve dhe mënyrave të trajnimit për të rinjtë, nëpërmjet organizimit të programeve dhe seminareve të trajnimit, me qëllim që të jenë në gjendje të kërkojnë vende të reja pune.
- Promovimit të transporteve urbane në aspektin ekonomik të përballueshëm, të cilat do të jenë edhe më efikase, me qëllim që t'u jepet e drejta banorëve të zonave në fjalë të kenë shanse të barabarta aksesit – kjo propozohet të arrihet nëpërmjet planifikimit dhe menaxhimit të qarkullimit në këto zona, ndërsa do të propozohen edhe rrjete të përshtatshme për qarkullimin e këmbësorëve dhe të biçikletistëve.

3.2.4. Axhenda Territoriale e B.E.-së 2020 (Territorial Agenda)

“Axhenda Territoriale e Bashkimit Europian e vitit 2020”, në vazhdim të Axhendës Territoriale që filloi në vitin 2007, është diskutuar në vitin 2011, në Hungari dhe i përket planifikimit të zhvillimit hapësinor. Ka marrë parasysh zhvillimet e fundit të cilat përshkruhen në raportin “Territorial State and Perspectives of the European Union”, si edhe raportin e pestë të Komisionit Europian “Kohezioni Ekonomik, Social dhe Territorial” dhe për “Europën Strategjike 2020” dhe kishte si fokus objektivin e ri të Bashkimit Europian, që është Kohezioni Territorial. Në bazë të Axhendës në fjalë, ofrohen orientime strategjike për zhvillimin hapësinor, për promovimin e inkuadrimin të dimensionit hapësinor në politika të ndryshme dhe në të gjitha nivelet e qeverisjes, dhe për sigurimin e zbatimit të “Europës Strategjike 2020”, në përputhje me parimet e kohezionit hapësinor. Objektivat që përcaktohen (nga B.E.-ja) për “Europën Strategjike 2020”, janë promovimi i një zhvillimi të zgjuar, të aftë dhe pa përjashtime, i cili do të arrihet dhe do të duhet të përlllogaritet edhe dimensionin i tyre hapësinor, sepse ekzistojnë mundësi të shumta zhvillimi, në analogji me çdo zonë.

Për me tepër, kohezioni territorial forcon parimin e solidaritetit duke patur si objektiv konvergjencën e ekonomive ndërmjet tyre të zonave më të frytshme me zonat në të cilat zhvillimi është i vonuar. Diversiteti i territoreve konsiderohet se çon drejt zhvillimit, ndërsa territoret me mundësi plotësuese mund të bashkojnë forcat dhe përparësitë e tyre krahasimore, duke krijuar në këtë mënyrë kushtet për zhvillim të mëtejshëm. Që të arrihet objektivi i B.E.-së për një zhvillim «të zgjuar» dhe pa përjashtime, do të duhet të ekzistojë bashkëpunim ndërmjet zonave të ndryshme të B.E.-së në të gjitha nivelet përkatëse hapësinore. Nëpërmjet zhvillimit të plotë territorial, mund të realizohet kohezioni social, qendrueshmëria dhe konkurrenca. Nëpërmjet kohezionit territorial, mund të arrihet zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik dhe të ekzistojë kohezioni si ekonomik ashtu edhe social. Për këtë arsye, është e nevojshme të zhvillohen kushtet e përshtatshme, me qëllim që të sigurohen shanse të barabarta për qytetarët e B.E.-së.

Me qëllim që të realizohet “Europa Strategjike 2020” për zhvillimin dhe punësimin, e cila filloi në vitin 2010 në nivelin e B.E.-së, janë vënë pesë objektiva bazë që i përkasin: punësimi të grupmoshave 20-64, afërsisht rreth 75%; kërkimit dhe zhvillimit për të cilin propozohet B.E.-ja të investojë 3% të GDP së saj; veprimi kundrejt ndryshimit klimaterik, nëpërmjet reduktimit të emetimeve të gazrave serë, të sigurimit të energjisë nga burime të rinovueshme dhe të rritjes së efikasitetit energjik rreth 20%; dhe së fundmi, trajnimit dhe më konkretisht, reduktimit të përqindjeve të braktisjes së parakohshme të shkollës (nën 10%) dhe plotësimit të përqindjes më të madhe (të klasës prej 40%) për kategorinë e grupmoshës 30-34 dhe luftimit të varfërisë dhe të përjashtimit social, me synim reduktimin e përqindjes.

Përveç objektivave të sipërpërmendura, për më tepër, janë vënë edhe disa prioritetet territoriale për B.E.-në, me qëllim zhvillimin territorial, kështu që propozohet:

- Promovimi i një zhvillimi policentrik dhe të barabartë territorial të B.E.-së, nëpërmjet reduktimit të pabarazive të mëdha rajonale në territorin europian, me përballjen e atyre pengesave që ndeshen në zhvillim, fakt i cili inkurajohet edhe nga qytetet e zhvilluara të Europës, të cilat mund të bashkëpunojnë me qytetet e tjera, duke krijuar rrjete me mënyrë novative, për promovimin e mirëqenies ekonomike.
- Inkurajimi i zhvillimit të plotë ndërmjet qyteteve dhe fshatrave, i cili promovon edhe përpjekjet e qyteteve për të qënë mekanizma zhvillimi, duke krijuar mjedise tërheqëse, që të tërheqin investime dhe për pasojë, edhe njerëzit që do të jetojnë në to do të kenë më shumë mundësi. propozohet bashkëpunimi i qyteteve që do të kontribuojë në zhvillimin e periferive të qyteteve, por edhe përmirësimi i kalueshmërisë së qendrave urbane nga zonat agrare.
- Plotësimi territorial i funksioneve ndërkufitare dhe ndërshtetërore në Periferi mund të përbëjë faktor të rëndësishëm për forcimin e konkurrencës mbarëbotërore. Kështu, do të promovohen peisazhet natyrore dhe zonat me bukuri të veçantë, elementët e trashëgimisë kulturore, ndërsa rrjetet e qyteteve dhe për pasojë, edhe tregjet e punës do të mund të përdoren lirshëm pa ndarjen e rreptë të kufijve brenda dhe jashtë zonave.
- Sigurimi i konkurrencës mbarëbotërore, e cila mund të forcohet me ekzistencën e ekonomive të forta lokale, por edhe me zhvillimin e sektorëve të plotë mbarëbotërorë të ekonomisë, synon në forcimin si të tregut mbarëbotëror ashtu edhe të atij lokal (zhvillimi i produkteve lokale, përmirësimi i ekonomive lokale, etj.), me vlerësimin paralel të kapitalit social, zhvillimin e novacionit dhe të strategjive të tjera të rëndësishme që shkojnë drejt këtij drejtimi.

- Përmirësimi i lidhshmërisë territoriale ndërmjet personave, komuniteteve, sipërmarrjeve synon nevojën për akses të thjeshtë në transportet rrugore, hekurudhore dhe ajrore, por edhe në infrastrukturën dhe rrjetet e tjera teknike, ndërsa mbështetet përdorimi i burimeve të rinovueshme të energjisë dhe reduktimi efikas i emetimeve të dioksidit të karbonit.
- Menaxhimi dhe lidhja ndërmjet periferive të elementëve të rëndësishëm ekologjikë, lokalë dhe kulturorë është një element i domosdoshëm për zhvillimin e qëndrueshëm dhe mund të arrihet me mbrojtjen dhe promovimin e elementëve të mjedisit, por edhe të trashëgimisë kulturore, duke marrë parasysh veçantitë gjeografike të çdo zone.

3.3. Objektivat kombëtare

Objektivat kombëtare kryesore të Shqipërisë për pesëmbëdhjetë vjetet e ardhshme janë si më poshtë:

- Zhvillimi i infrastrukturës kombëtare të transportit për lidhjen e Shqipërisë me korridoret Paneuropiane të transportit.
- Zhvillimi i Shqipërisë si qendër infrastrukturash dhe energjie për të gjithë rajonin e Ballkanit.
- Promovimi i zhvillimit nëpërmjet një sistemi të zhvillimit urban policentrik dhe të decentralizuar.
- Promovimi dhe aksesueshmëria e zonave me mjedis të shquar natyror dhe peizazh, e kombinuar me menaxhimin inteligjent të burimeve natyrore dhe kulturore me qëllim ruajtjen dhe mbrojtjen e tyre në kuadër të zhvillimit dhe globalizimit. Shfrytëzimi i njëkohshëm i tyre nëpërmjet përmirësimit të aksesueshmërisë të tyre me qëllim zhvillimin ekonomik.
- Zhvillimi i sistemeve të transportit multimodal, miqësor ndaj mjedisit (transporti multimodal) për të mbështetur zhvillimin rural policentrik, së bashku me përmirësimin e infrastrukturës dhe zhvillimin ekonomik.
- Nxitja e burimeve të energjisë të rinovueshme në sektorin e energjisë.
- Dizajni dhe zhvillimi i shërbimeve të integruara në fushën e komunikimit, transportit, bujqësisë dhe energjisë.
- Organizimi hierarkik, specializimi dhe grupimi funksional i qyteteve shqiptare.
- Urbanizimi dhe formalizimi i zonave informale të ndërtimit.

Këto objektiva kombëtare i shërbejnë vizionit të vendit për krijimin e një demokracie vibruese në procesin e anëtarësimit në Bashkimin Evropian, me një ekonomi të qëndrueshme dhe konkurruese, e cila garanton lirinë dhe të drejtat e njeriut. Pozicioni i Shqipërisë, në mes të Evropës, Azisë dhe Afrikës, favorizon pjesëmarrjen e vendit në një rrjet ndërkombëtar të transportit rrugor, detar, intermodal dhe sot, 25 vjet pas liberalizimit politik dhe ekonomik të vendit, është koha e duhur që Shqipëria të jetë pjesë e këtij rrjeti ndërkombëtar. Dhjetë korridore të transportit multimodal të interesit Evropian, krijojnë një bazë për zhvillim në degen e transportit për Evropën Lindore, me portet e Shqipërisë në Adriatik dhe detin Jon të jenë sipas një parameter të rëndësishëm. Për këto arsye, është veçanërisht e rëndësishme për vendin perfundimi i rrugëve / korridoreve kombëtare, perfundimi i koridorit hekurudhor, zgjerimi dhe fuqizimi i aeroportit të Tiranës dhe aeroporteve rajonale, ndërtimi i terminaleve në porte dhe qytete, që do të inkurajojnë transportin multimodal dhe forcimin e shërbimeve në portet e vendit.

Në të njëjtën kohë, kërkohet një përpjekje për të transformuar shoqërinë në shoqëri të të mësuarit dhe informacionit, përmes integritetit të infrastrukturës dixhitale në të gjithë vendin, përmirësimin e shërbimeve elektronike publike dhe krijimin e transparencës në qeverisjen e vendit. Për më tepër, nga pikpamja administrative, Shqipëria synon të forcojë qeverisjen lokale dhe decentralizimin, të përmirësojë efikasitetin e qeverisjes në përputhje me parimet evropiane të vetëqeverisjes vendore dhe vlerat e modelit të Menaxhimit të Decentralizuar Evropian.

Në sektorin e mjedisit, qëllimi është zhvillimi i qëndrueshëm social dhe ekonomik me mbrojtjen e burimeve natyrore nga ndotja dhe degradimi përmes menaxhimit të integruar dhe përmirësimin e vlerave mjedisore që kontribuojnë për prosperitetin ekonomik. Qëllimi është i bazuar në parimin e zhvillimit të integruar, mbrojtjen dhe rritjen e burimeve mjedisore, si dhe sigurimin e rritjes ekonomike dhe prosperitet social dhe kohezionit. Sot, zonat e mbrojtura në Shqipëri përbëjnë 15% të sipërfaqes së vendit dhe janë pjesë e Brezit të Gjellbër Evropian, shumë zona të mbrojtura nuk janë të vizituara dhe nuk kontribuojnë financiarisht në vend. Gjithashtu, është e njohur që mjedisi si pjesë e pasurisë kombëtare ndikohet si nga proceset natyrore edhe nga ndërhyrja e njeriut. Kështu, objektivat kryesore për menaxhimin e qëndrueshëm të mjedisit janë:

- Mbrojtja e zonave ekologjike të ndjeshme dhe siguri i një funksionimi të vazhdueshëm të mirë në të ardhmen.
- Krijimi i një sistemi informacioni për mbrojtjen e burimeve natyrore.
- Zhvillimi i rolit të burimeve mjedisore dhe natyrës në zhvillimin ekonomik të vendit, por edhe për të përmirësuar cilësinë e jetës së banorëve të qendrave urbane, duke lidhur qytetet me zonat natyrore.
- Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore për të mbështetur zhvillimin ekonomik në të gjitha fushat, p.sh. bujqësi, pylltari, peshkim, gurorë, energji, industri, shërbime, turizëm etj
- Krijimi i rrjetit evropian Natura 2000 për mbrojtjen e zonave ekologjike të ndjeshme dhe ruajtjen e peisazheve të vlefshme natyrore.
- Rritja e pjesëmarrjes së publikut në proceset e vendimmarrjes dhe integrimi i planifikimit hapësinor në vend.

Zhvillimi rural ka nevojë për të promovuar zhvillimin e sektorit të bujqësisë, me ndihmën e një kornize për të siguruar sektorin agro-ushqimor, inovativ dhe të qëndrueshëm, të aftë për të përballuar presionet e tregut dhe kriteret e cilësisë të Bashkimit Evropian. Rezultati do të jetë vende të reja pune, rritje ekonomike, kohezion social dhe mbrojtje e cilësisë së jetës për banorët e zonave rurale. 40% e sipërfaqes së vendit përbëhet nga tokë bujqësore dhe gjysma e saj është e vendosur në pjesën perëndimore të vendit dhe në zonën bregdetare të saj. Pjesëmarrja e bujqësisë në Produktin Kombëtar Bruto është 20%, me 50% të punësuarve i perkasin veprimtaritë primare. Objektivi kryesor është përmirësimi i bilancit ushqimor të importeve - eksporteve, pasi eksportet janë rritur ndjeshëm në dekadën e fundit, por balanca mbetet negative. Gjithashtu thelbësore është ripyllëzimi i zonave të degraduara dhe testimi i kulturave të reja fitimprurëse në zonat rurale, paralelisht me krijimin e një rrjeti të suksesshëm të zinxhirit rural- ekonomik. Reduktimi i kostove të prodhimit, investimeve në teknologji për zonat rurale, menaxhimi i ujit për ujë dhe ndërtimi i infrastrukturës përkatëse, bashkëpunimi në sektorin e bujqësisë me sektorët e tjerë si p.sh. agroturizmi cilësor, futja e burimeve të ripërtëritshme të energjisë në aktivitetet rurale dhe krijimi i qendrave dhe poleve të prodhimit bujqësor, në varësi të karakteristikave të produkteve, janë faktorët kryesor për zhvillimin rural.

Qëllimi për turizmin parashikon njohjen e Shqipërisë si një destinacion tërheqës turistik në Evropë, autentik dhe mikpritës, bazuar në shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe burimeve kulturore, të cilat do të jenë të qasshme në tregjet ndërkombëtare.

Për sektorin e energjisë, objektivi kryesor është pavarësia energjetike e Shqipërisë dhe zhvillimi i një ekonomie me karbon të ulët, me përdorimin e burimeve të energjisë të rinovueshme, futjen e teknologjive të reja në energjetikë dhe zhvillimi i kërkimeve përkatëse për këtë qëllim. Objektivat e politikës energjetike janë përdorimi i energjisë me 20% nga Burimet e Rinovueshme të Energjisë, përmirësimi i efikasitetit të energjisë në masen 20% dhe duke reduktuar emetimet e CO₂ me 20%. Në të njëjtën kohë, është i domosdoshëm zhvillimi i mëtejshëm i hidrocentraleve, pasi Shqipëria ka burime të mjaftueshme të ujit, forcimi i rrjeteve të transmetimit dhe shpërndarjes dhe integrimi i tyre në planifikimin hapësinor, përdorimi i energjisë diellore dhe zhvillimi i fushave ekzistuese gjeotermale. Me rëndësi strategjike është edhe gazsjellesi që do të kalojë përmes Shqipërisë.

3.4. Lidhja ndërmjet Planit të Përgjithshëm Vendor me Strategji, Plane dhe Programe të tjera

3.4.1. Plani i Përgjithshëm Kombëtar

Planifikimi i Përgjithshëm Kombëtar është hartuar dhe pritet së shpejti të miratohet në instancat përkatëse. Ky plan përbën përpjekjen e parë të organizimit hapësinor të territorit kombëtar, bazuar në zhvillimin e qëndrueshëm afatgjatë dhe integrimin në BE me kushte konkurruese. Aktualisht finali që kemi në dispozicion paraqet vizionin e Shqipërisë për vitin 2030 me synimet strategjike si edhe politikat përkatëse. Edhe pse ende nuk është përfunduar dhe miratuar, është e nevojshme t'ju referohemi propozimeve të tij si edhe parashikimeve për zonat në studim. Ai përbën bazën për nivelin më të ulët të organizimit territorial dhe jep drejtime strategjike.

PPK ndikon zonën e studimit në dy nivele:

1. Jep drejtime kryesore (direktiva dhe dispozita) për çdo sistem hapësinor, që përbën aks referimi për organizimin e sistemeve hapësinore në brendësi të zonës së studimit.

Neni 73 "Sistemet territoriale" i VKM Nr. 671, datë 29.07.2015, "Për Miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit", përcakton: Njësitë e qeverisjes vendore, për qëllime planifikimi, ndahen në sisteme territoriale, si më poshtë: - Sistemi urban (UB); - Sistemi natyror (N); - Sistemi bujqësor (B); - Sistemi ujor (U); - Sistemi infrastrukturor (IN).

Për sistemin urban sygjerohen:

- Konsolidimi i zonave qendrore dhe diversifikimi i atyre urbane e suburbane në mënyrë që të frenohet e kontrollohet shpërhapja e ndërtimet informale. Sipas direktivave të Planit të Përgjithshëm Kombëtar (PPK), Skrapari konsiderohet si qendër terciare, duke bërë pjesë në zonën funksionale të specializuar Skrapar-Përmet-Këlcyrë.
- Synohet që qytet Shqiptare të jenë dinamike (ecja në kohë me zhvillimet e reja, përkrahja e inovacionit), atraktive (cilësi më e mirë jetese dhe vlerësim i aseteve natyrore vendase) dhe konkurruese në rajon (fokusimi në potencialet kryesore dhe investime në infrastrukturë e shërbime).

- Kontrolli i shtrirjes natyrore të zonave urbane dhe kufizimi i shpërnhapjes urbane.
- Reduktimi i fenomenit të braktisjes së vendbanimeve duke lidhur infrastrukturën me aktivitetet ekonomike dhe shtimin e atraksioneve vendase.
- Përmirësimi i qasjes në sistemet multimodale dhe ekologjikisht miqësore të infrastrukturës.
- Nxitja i funksioneve mikse dhe plotësuese.
- Administrimi i zgjuar i ekosistemeve urbane: ujra, energji, mbetje.
- Mbrojtja dhe përmirësimi i burimeve natyrore dhe kulturore, integrimi dhe aktivizimi i tyre në jetën urbane. Krijimi i Korridoreve Natyrore përgjatë luginave të lumenjve.

Politikat e PPK për sistemin bujqësor parashikojnë ruajtjen, konsolidimin dhe modernizimin, si më poshtë:

- Mbrojtjen maksimale të tokës bujqësore duke propozuar densifikimin e zonave urbane.
- Krijimi i një zinxhiri ekonomik bujqësor që nga prodhimi, grumbullimi, përpunimi e tregtimi (treg rajonal bujqësor). Nevojitet bashkëpunimi i fermerëve.
- Uja e kostonë së produkteve dhe shtimi i investimeve për modernizimin e teknologjisë dhe infrastrukturën përkatëse. Krijimi i rrjetit të kanaleve vaditëse e kulluese për tokat bujqësore.
- Sinergia me sektorë të tjerë, si psh turizmi, transporti, energjia.
- Krijimi i Poleve Bujqësore dhe specializimi sipas rastit.
- Çertifikimi i produkteve karakteristike vendase dhe specializimi në prodhimi dhe përpunim (si bimët mjekësore, pemët frutore, ullishtet, vreshtat, produkte bujqësore). Prodhimi i produkteve bio (organike) dhe nxitja e funksionimit të fermave do të rrishte konkurrueshmërinë e këtyre produkteve në rajon.

Për sistemin ujor propozohen politikat për:

- Përdorimin racional dhe të qëndrueshëm të burimeve ujore.
- Përmirësimi i teknologjive dhe jo përdorim intensiv i burimeve ujore.
- Uljen e mbetjeve të prodhuara.
- Ruajtjen e biodiversitetit dhe ekosistemeve natyrore.
- Plotësimin e nevojave për përdorimin e ujit të pishëm, në bujqësi dhe për prodhim energjie. Menaxhimin e qëndrueshëm të këtyre kërkesave. Hartimi i planeve të menaxhimit të trupave ujorë (veçanërisht baseni i lumit Vjosa).
- Mbrojtjen e burimeve ujore përmes përcaktimit të Vijës Blu nga përdorimet e ndaluara dhe shfrytëzimi privat (200 m nga bregdeti, 100 m nga lumi, 1 km nga korridoret natyrore). Të trajtohet si zonë e mbrojtur dhe mbi të të respektohet legjislacioni në fuqi.
- Pajisjen me impiant të trajtimit të ujërave të ndotur të qendrave parësore e dytësore (minimalisht 1).
- Mbulimi i plotë i zonave turistike e suburbane me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve.
- Krijimin e itenerareve lumore-liqenore përgjatë luginave të lumenjve Osum dhe Vjosa duke rigjeneruar korridoret natyrore dhe duke krijuar perisazhe interesante.

Për sistemin natyror synohen politikat për:

- Mbrojtjen e mjedisit natyror në mënyrë të qëndrueshme.

- Rritjen e sipërfaqes së zonave të mbrojtura në nivel kombëtar duke u bërë pjesë e Korridorit të Gjellbër European dhe Harkut Dinarik Ekorajonal. Aktualisht sipërfaqja e zonave të mbrojtura në Shqipëri është 15% dhe synohet të shkohet në 20% në tokë e 15% në det. Gjithashtu integrimi në rrjetin "Natura 2000" do të rrisje shkallën e ruajtjes së peisazhit natyror dhe biodiversitetit.
- Integrimin e sistemit natyror në zinxhirin e ekonomisë vendase si aset me vlerë. Kështu do të mund të përthitheshin më mirë burimet financiare vendase dhe të huaja. Gjithashtu mund të nxitet pyllëzimi aty ku tokat bujqësore nuk janë pjellore, apo krijimi i parqeve eolike ose fotovoltaike në rastin e tokave jo të mira bujqësore.
- Përmirësimin e cilësisë së jetës përmes rritjes së aksesueshmërisë ndaj zonave natyrore, por gjithmonë në mënyrë të qëndrueshme.
- Krijimi i Parkut të mbrojtur të Kanioneve të Osumit i cili do të lidhet me dy parqet e tjera kombëtare si ai i Malit të Tomorrit (Berat) dhe i Bredhit të Hotovës (Frashër).
- Krijimin e hapësirave rekreative përgjatë luginave të lumenjve dhe krijimin e Korridoreve Natyrore përgjatë tyre.
- Krijimin e rrjetit kombëtar për biçikleta dhe krijimin e itinerarit duke lidhur qendrat me rëndësi kombëtare.
- Përmirësimin e sistemeve të ujësjellësit dhe kanalizimeve për kufizimin e ndotjes së ujrave.
- Hartimin dhe zbatimin me rigorozitet i planeve të menaxhimit të ujërave, pyjeve, ajrit dhe mbetjeve (riciklimi).
- Mundësi për prodhimin e energjisë së rinovueshme.

Për sa i përket sistemit të infrastrukturës, drejtimet kryesore që jepen lidhen me:

- Zhvillimin e një sistemi transporti të plotë dhe miqësor ndaj mjedisit, i cili do të sigurojë qasje dhe lidhje me brendësinë e vendit dhe lidhje me rajonin Ballkanik dhe atë Evropian. Këtu përfshihen transporti publik, hekurudhor, detar e ajror.
- Zhvillimin e rrjetit të komunikimit përmes përmirësimit të telekomunikacionit.
- Përzgjidhet gjithashtu pavarësia energjetike dhe siguri i kushteve të sigursë dhe të konkurrencës. Shqipëria shikohet si një Hub Energjetik me rëndësi në rajonin e Europës Jug-Lindore.
- Nxitjen e përdorimit të teknologjive miqësore me mjedisin, uljen e emetimit të gazrave në ambient.
- Krijimi i itinerareve alternative për rrugë këmbësore e biçikleta sipas parametrave të butë (infrastruktura soft). Këto krijojnë lidhjen me zonat e mbrojtura si Petran-Frashër, Zagori-Gjinat, Bogovë-Frashër-Piskal Shqerri dhe Nikolicë.
- Shfrytëzimin e rrjetit TAP dhe IAP të gazit për përdorim vendas. Mundësia e diversifikimit të energjisë përmes përdorimit të energjisë së rinovueshme apo alternativave të tjera.
- Pjesë e projekteve strategjike të propozuara nga PPK janë rivlerësimi i aksit Kolonjë-Përmet sipas rrugëve të gjelbërta (referuar edhe në Strategjinë Sektoriale të Transportit 2008-2013) dhe itinerarit peisazhistik Elbasan-Gramsh-Voskopojë-Maliq.
- Propozohet përforcimi i infrastrukturës rrugore Skrapar-Berat dhe krijimi i lidhjes Korçë-Skrapar (lidhur edhe me TAP-in).

Në vija të përgjithshme, kuptime dhe synime të përbashkëta në shumicën e sistemeve dhe niveleve janë: Integrimi hapësinor, policentrizmi, shpërndarja e balancuar, qasja, lidhja, menaxhimi i

qëndrueshëm, konkurrenca dhe integrimi në rajonin e Ballkanit dhe të Evropian me kushte konkurruese.

Krijon një kuadër kombëtar, një rrjet kombëtar polesh, aksesesh dhe rajonesh ku integrohet dhe ndikohet rajoni i studimit (6 pole ekonomike parësore, 12 qendra primare urbane, 9 qendra sekondare urbane, 39 qendra terciare urbane dhe 61 qendra lokale të specializuara). Në mënyrë të veçantë:

- Bashkia Skrapar ka lidhje me qendrën e specializuar të propozuar Berat, e cila është një lidhje problematike, për shkak të gjendjes aktuale të saj. Njëkohësisht, ndodhet larg qendrave primare (p.sh. Vlorë, Korçë, Gjirokastrë), synimi i të cilave është tu shërbejnë zonave me largësi deri në 45 minuta.
- Bashkia Skrapar është përfshirë në Zonën Funksionale të Specializuar Skrapar-Përmet-Këlcyrë, potenciali ekonomik i të cilit mbështetet në pozitën e mirë dhe mundësinë e bashkëpunimit ndërkufitar. Sektorët kryesorë prioritarë janë bujqësia, blegtoria, industria e përpunimit të ushqimeve dhe turizmi mjedisor. Bashkia Përmet klasifikohet si qendër dytësore në rajon, e pozicionuar në jug të tij. Propozohet ndërlidhje me rajonin ekonomik Gjirokastrë- Sarandë.
- Bashkia Skrapar listohet në qendrat terciare urbane dhe mbulon funksione ekonomike dhe banimi, të tregtisë me pakicë, kulturore e rekreative, administrative, arsimore (arsimi parashkollor e deri i mesëm si edhe shkolla profesionale), shëndetësore dhe sociale.
- Rajoni Skrapar-Përmet-Këlcyrë ka mundësi zhvillimi të disa llojeve të turizmit si:
- Kulturor: Kishat e Leusës, Kosinës, Bualit, Bënjës, kishat bizantine në Këlcyrë; ura tipike me harqe, që datojnë si ndërtime që në shek. të XVIII-të si ajo e Katiut apo Bënjës dhe shtëpia e vëllezërve Frashëri
- Balnear: Llixhat e Benjës në Përmet
- Malor: Mali i Tomorrit
- Natyror: Bogova, pejsazhet natyrore përgjatë lumit Vjosë; kanionet e Bënjës dhe të Lengaricës; Parku Kombëtar i Hotovës me bredhin e rrallë mesdhetar; Kanionet e Skraparit;
- Fetar: pelegrinashi i bektashinjve në malin e Tomorrit;
- Nga Bashkia Skrapar do të kalojë tubacioni TAP, fakt i cili do përcaktojë pozicionin e saj kyç në rrjetin kombëtar energjetik si dhe në planifikimin përkatës të tij.

Dy planet e tjera hapësinore në shkallë kombëtare, të cilat gjenden në stadin e hartimit janë:

- Plani i Integruar Ndërsektorial i Bregdetit (PINS_Bregdeti), i cili ka të bëjë me zbatimin e një modeli të plotë planifikimi në zonën bregdetare të vendit, me qëllim zhvillimin turistik polimorfik dhe integrimin në rrjetin e rajoneve mesdhetare me kushte konkurruese. Plani përcakton synime dhe politika për sistemet urbane, infrastrukturën, turizmin, energjinë, ekonominë, bujqësinë dhe mjedisin natyror. Bashkia Skrapar nuk përfshihet në rajonin e ndikimit të PINS_Bregdeti, pasi është pjesë e trungut të brendshëm të vendit.
- Plani i Integruar Ndërsektorial i zonës ekonomike Tiranë-Durrës (PINS_Durana), që po kryhet për rajonin ekonomik Tiranë-Durrës me vizion për tu bërë një pol konkurrues ekonomik në nivel Ballkanik dhe atë ndërkombëtar nuk ndikon drejtpërdrejt zonën e studimit.

Në lidhje me Planin Kombëtar Sektorial (PKS) që duhet të merret parasysh, në 2013 u miratua Planin Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik¹, në zbatim të Ligjit Nr. 10119, datë 23.04.2009, “Për Planifikimin e Territorit”, i ndryshuar, VKM Nr. 481 datë 22.6.2011 “Për Miratimin E Rregullores Uniforme Të Instrumenteve Të Planifikimit”. Tubacioni TAP do të kalojë nga rajoni i Bashkisë.

- Vendimi Nr. 2, datë 20.12.2012, i KKT, "Për Përcaktimin e Gazsjellësit Trans Adriatik (TAP) si Çështje të Rëndësisë Kombëtare në Planifikimin e Territorit", Këshilli Kombëtar i Territorit e shpalli TAP si çështje/ zonë të rëndësisë kombëtare, i cili shtrihet në gjerësi 250 m në të dyja anët e tubacionit (500 m gjerësia totale) si «rajon kombëtar» dhe gjithë sipërmarrjen si një vepër me rëndësi kombëtare, nisur nga fakti i ndikimit shumë nivelësh të tij në vend. Në nivel kombëtar, vepra nxit zhvillimin e infrastrukturës energjetike, nxit investimet, sipërmarrjen vendase, nxit punësimin dhe të ardhurat e gjeneruara, përgjigjet për krijimin e infrastrukturës shtesë dhe nxit rolin gjeostrategjik të rajonit.
- PKS kontrollon politika kombëtare, ndërkombëtare dhe rajonale, programe zhvillimi dhe kuadrin ligjor, si dhe analizon fakte për rajonin ndikues – korridor të 500m, që kanë të bëjnë me përdorime të tokës, industri, sipërfaqe bujqësore, infrastruktura publike, burime natyrore dhe kulturore, zona të mbrojtura, zona ushtarake etj.
- Në vitin 2016 u miratua VKM 62/27-1-2016 "Për miratimin e zbatimit të procedurës së thjeshtuar për ndryshimin e Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik".

Vendimi shoqërohet nga Urdhëri 63/16-2-2016 “Për procedurat e hartimit të ndryshimeve të Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik, Projekti (TAP) në VKM Nr. 62, 27.01.2016”. TAP-i dhe rrugët e shtrirjes u ndryshuan lokalisht me qëllim që të përshtatet/të shmanget zona minierare e licencuar me Liçensën me Nr. L1577 në zonën veri-perëndimore të qytetit të Beratit.

3.4.2. Strategji dhe direktiva të planifikimit sektorial

Kuadri ligjor, i cili ndikon indirekt në planifikimin territorial kombëtar është:

- Kuadri ligjor për zhvillimin dhe integrimin.
- Kuadri ligjor i bujqësisë dhe zhvillimit rural.
- Kuadri ligjor mjedisor.
- Kuadri ligjor për turizmin.
- Kuadri ligjor për trashëgiminë kulturore.
- Kuadri ligjor për mbrojtjen sociale.
- Kuadri ligjor për energjinë.
- Kuadri ligjor për transportin.
- Kuadri ligjor për furnizimin me ujë, kanalizime dhe mbetje.
- Legjislacion tjetër (miniera, teknologji, etj).

Strategjia e dytë Kombëtare për Zhvillimin² (Strategjia Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2014 - 2020) paraqet vizionin kombëtar për zhvillimin ekonomik dhe social të vendit për periudhën 2014- 2020 dhe përbën një nga komponentët kyç të Sistemit të Integruar të

¹ VKM nr. 1, datë 07.04.2013 të Këshillit Kombëtar të Territorit "Për miratimin e Planit Kombëtar Sektorial për Gazsjellësin Trans Adriatik (Projekti TAP)"

² Strategjia e parë Kombëtare mbulonte periudhën 2007- 2013

Planifikimit në Shqipëri (SIP)³ Bazuar në vizionin e përmirësimit të nivelit të jetesës në një shoqëri ligjore dhe kohezioni, dhe në integrimin në Bashkimin Evropian, përcaktohen synimet për secilen fushë politike. Paraqiten prgramet sektoriale në mënyrë të detajuar për arritjen e objektivave. Në përputhje me vizionin evropian përcaktohen përparësitë kryesor kombëtare në fushën e energjisë, të infrastrukturës së transportit, infrastruktura të tjera teknike (ujë, kanalizime etj), të zhvillimit rajonal, të fushës së bujqësisë, të turizmit, të mjedisit dhe të planifikimit territorial.

Në nivel zhvillimi rajonal, problemet ekzistuese janë rezultat kryesisht i migracionit të brendshëm në masë. Lidhen me fenomene si mbipopullimi, përdorimi i paqëndrueshëm i burimeve dhe pabarazi rajonale (midis komunave, zonave rurale- urbane, zonave bregdetare dhe malore).

Me qëllim zhvillimin e qëndrueshëm dhe të ballancuar dallohen:

- Forcimi i aftësive konkurruese të rajoneve.
- Forcimi i kohezionit rajonal (reduktimi i pabarazive).
- Menaxhimi efikas dhe real i zhvillimit rajonal.

Në kuadër të adoptimit të standarteve evropiane, territori i vendit u nda në tre rajone statistikore bazuar në klasifikimin evropian NUTS II, në rajonin e Durrësit dhe zonat veriore, Tiranë dhe Elbasan, dhe zonat jugore.

Prioritetet strategjike në fushën e prodhimit bujqësor lidhen me modernizimin e sektorit agro-ushqimor dhe me zbatimin e metodave ekologjike, miqësore në prodhim. Gjithashtu, lidhen më menaxhimi i qëndrueshëm të burimeve dhe me zhvillimin e balancuar territorial të zonave rurale. Objektivat specifikohen dhe politikat përkatëse propozohen në kuadër të Strategjisë Kombëtare Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural, 2014-2020.

Sektori i turizmit, vitet e fundit ka rritur kontributin e tij në ekonominë e vendit, kjo është rezultat i përmirësimit të infrastrukturës dhe shërbimeve. Objektivat strategjike lidhen me reklamimin e vendit në nivel ndërkombëtar, si një destinacion turistik dhe në shumëllojshmërinë e produktit turistik. Gjithashtu, lidhen me zgjatjen e sezonit turistik, shfrytëzimin turistik të pasurive natyrore dhe kulturore në zonat rurale dhe në gjithë territorin e vendit, si dhe në përmirësimin e shërbimeve turistike.

Mbrojtja e mjedisit shtrihet në disa fusha, të tilla si, cilësia e ajrit, ndryshimet klimatike, ndotja industriale, menaxhimi i burimeve ujore, regjistrimi i zonave të mbrojtura etj. Objektiva strategjike kombëtare janë zhbllkimi i zonave urbane nga ndotja atmosferike dhe akustike, reduktimi i gazrave dhe përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike. Gjithashtu, objektiva të tjera janë rritja e numrit të zonave të mbrojtura dhe menaxhimi i qëndrueshëm dhe i integruar i pyjeve, kullotave, burimeve ujore dhe ujrave ndërkombëtare.

Në vazhdim të orientimeve sektoriale, u hartuan strategji të ndryshme të cilat specifikojnë objektivat e tyre, parashikojnë një sërë masash dhe politikash dhe krijojnë bazën për pajtueshmërinë e kuadrit ligjor kombëtar me legjislacionin evropian.

Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014 – 2020, është vazhdimi i strategjisë së kaluar (Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor, 2007 – 2013), u

³ Me miratimin e VKM-së nr. 692, datë 11.10.2011 u krijua Sistemi i integruar i Planifikimit Shqiptar, një sistem kombëtar vendimmarrës për përcaktimin e orientimeve strategjike të zhvillimit dhe zhvendosjen e burimeve.

miratua nga Këshilli i Ministrave me Vendimin nr. 709, datë 29.10.2014. Përbën kuadrin strategjik kombëtar për zhvillimin rural, në përputhje me udhëzimet evropiane.

Përcakton politikat, me qëllim që të bëjë sa më konkurrues sektorin agro-ushqimor përballë sfidave të tregut evropian. Ndërhyn në tre fusha, në politikat e zhvillimit bujqësor, skemat mbështetëse për mbështetjen e fermerëve dhe infrastrukturës dhe në zbatimin e normave evropiane.

Prioritetet kryesore të politikave të ndërmara për zhvillimin rural për periudhën 2014- 2020 janë:

- Përmirësimi i prodhimeve bujqësore, me qëllim përshtatjen me standartet evropiane duke ju përgjigjur kërkesave të tregut ndërkombëtar.
- Adoptimin e një modeli për prodhimet bujqësore i cili do të sigurojë mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve natyrore.
- Zhvillim territorial dhe ekonomik i balancuar i zonave rurale, duke synuar kryesisht diversifikimin e aktivitetit ekonomik, krijimin e vendeve të punës dhe përmirësimin e nivelit të jetesës.
- Ndarja e njohurive, informacionit dhe inovacionit në fushën e bujqësisë dhe pyjore midis zonave rurale.
- Strategjia kombëtare është baza për harmonizimin e kuadrit ligjor kombëtar në sektorin bujqësor me ata legjislationin evropian.

Ligji nr. 9817, datë 22.10.2007 “Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural” përcakton objektivat e politikave kombëtare bujqësore dhe përcakton kuadrin ligjor, institucionet publike përgjegjëse dhe format e organizimit të aktiviteteve bujqësore dhe blegtorale.

Në kuadër të programit të asistencës së para-anëtarësimit (IPA II),⁴ u themelua **Programi për Zhvillimin Rural** bazuar në instrumentat e asistencës së para-anëtarësimit të Republikës së Shqipërisë 2014 – 2020. Ky program promovon investimet në sektorin argo-ushqimor dhe në shërbimet/strukturat mbështetëse për të forcuar konkurrencën. Objektivat e programit, nga njëra anë janë në përputhje me drejtimit përkatës të ISARD 2014-2020, nga ana tjetër përputhen me objektivin kryesor të vendosur nga Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020⁵ për zhvillimin rural. Synimi është zhvillimi i qëndrueshëm, inovativ dhe konkurrues i sektorit argo-ushqimor. Ky program ndihmon në përmbushjen e objektivave nëpërmjet:

- Nxitjes së investimeve në sektorin agro-ushqimor me synim përmirësimin e aftësive konkurruese dhe në mbrojtjen e mjedisit,
- Përkrahjes së investimeve në zonat rurale me synim shumëllojshmërinë e ekonomisë bujqësore, përmirësimin e mundësive për punësim dhe kohezionin social.

Me identifikimin e rëndësisë së sektorit të turizmit në ekonomi dhe punësim, **Strategjia Kombëtare e Turizmit 2014-2020**, përcakton udhëzimet, politikat dhe mjetet për një zhvillim turistik të qëndrueshëm dhe konkurrues. Bazuar në vlerësimin e thelle të situatës aktuale (produktet dhe shërbimet e turizmit, kuadrin ligjor etj), por edhe në strategjitë e mëparshme,⁶ u përcaktuan

⁴ U krijua me Rregulloren e Parlamentit Evropian dhe Këshillit nr. 231/2014

⁵ Dokumenti Strategjik Kombëtar 2014- 2020 përcakton prioritetet e mbështetjes financiare të vendit nga BE, për periudhën 2014- 2020 në rrugën drejt anëtarësimit. U përgatit në kuadër të Programit IPA II, i cili është mjeti i përkrahjes financiare dhe teknike për reformat në vendet aspiruese.

⁶ Strategjia Sektoriale e Turizmit 2007- 2013, u miratua me VKM nr. 884, datë 11.6.2008 “ Për miratimin e Strategjisë Sektoriale të Turizmit”

objektivat kryesore dhe parimet, objektivat financiare dhe strukture (tregje, produkte, destinacione industriale). Për realizimin e objektivave është propozuar një platformë me 14 drejtime strategjike, të grupuara në pesë sektorë, dhe në më shumë se 100 masa. Në kuadër të masave zbatuese, janë përcaktuar treguesit si kriter minimal që duhet të realizohet brenda 2020, ndërsa përcaktohet dhe sistemi i monitorimit/menaxhimit. Të gjitha propozimet janë hartuar me bazë vizionin e vitit 2020, i cili është për ta bërë vendin destinacion terheqës, konkurrues në nivel evropian dhe destinacion lehtësisht të aksesueshëm. Shtyllat kryesore janë:

- Rritja e kontributit të turizmit në të ardhurat kombëtare (krijimi i vendeve të punës, rritja e të ardhurave, forcimin e sipërmarrjes), me një shpërndarje të balancuar të dobive ekonomike në të gjithë vendin,
- Qëndrueshmëria e zhvillimit të turizmit, me mbrojtjen dhe menaxhimin racional të burimeve dhe respekti ndaj mjedisit dhe komuniteteve lokale.

Ligji nr. 93, datë 27.07.2015 "Për Turizmin" rregullon marrëdhëniet, të drejtat dhe detyrimet e subjekteve publike dhe private, personave fizik apo juridik që përfshihen në aktivitete turistike. Përcakton parimet, standartet dhe rregullat që mbulojnë të gjithë spektrin e turizmit. Mbrojtja dhe menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore janë ndër prioritetet kyç të Strategjisë, në kuadër të harmonizimit me objektivat evropiane. Në politikën kombëtare mjedisore është përfshirë edhe legjislacionin përkatës.

Pas nënshkrimit të **Konventës për Diversitetin Biologjik**, në Janar të vitit 1994 dhe në përmbushje të detyrimeve përkatëse, u hartua në vitin 1999 Strategjia e parë e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit⁷. Që atëherë, vendi ka shënuar progress të madh në zhvillimin e kuadrit institucional dhe ligjor për mbrojtjen e biodiversitetit. Politikat dhe legjislacioni mjedisor u forcuan edhe më shumë pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim – Asocimit (MSA) me Bashkimin Evropian. Në vitin 2007 u miratua Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit 2007 – 2013 ose ndryshe Sektori i Mjedisit dhe Strategjia Ndërsektoriale (SMSN) 2007, e cila ishte pjesë e pandashmë e Strategjisë Kombëtare për Zhvillimi dhe Integrim.

PLANIFIKIMI SEKTORIAL : KUADRI LIGJOR BAZË	
BUJQËSIA - ZHVILLIMI RURAL - BLEGTORIA	
Viti	Ligji / VKM
2001	Ligji nr. 8752, datë 26-3-2001 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2004	Ligji nr. 9244, datë 2004 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"
2005	Ligji nr. 9426, datë 2005 "Për mbarështimin e blegtorisë" I azhurnuar me ndryshimet e ligjeve: - Ligji Nr.9864, datë 28.1.2008 - Ligji Nr. 72/2013. datë 14.2.2013
2007	Ligji nr. 9817, datë 22-10-2007 "Për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural"
2010	Ligji nr. 10257, datë 25-3-2010 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8752 "Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës "
2013	Ligji Nr. 131, datë 2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 9244 "Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore"

⁷ U bazua në programet ekzistuese, të tilla si Plani i Veprimit Kombëtar për Mjedisin (Komisioni për Mbrojtjen e Mjedisit, 1993) apo Strategjia Mjedisore e Shqipërisë (Banka Botërore, 1993) etj.

MJEDISI NATYROR	
Viti	Ligji / VKM
2002	Ligji nr. 8906, datë 6-6-2002 "Për Zonat e Mbrojtura" Ligji nr. 8897, datë 16-5-2002 "Për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja" I ndryshuar me ligjin nr. 10266, datë 15-4-2010
2003	Ligji nr. 9010, datë 13-2-2003 "Për Administrimin Mjedisor të Mbetjeve të Ngurta" I ndryshuar me ligjin nr. 10137, datë 11-5-2009
2005	VKM nr. 676, datë 20-12-2002 " Për shpalljen e Zonave të Mbrojtura të Natyrës "
2006	Ligji nr. 9587, datë 20-7-2006 "Për Mbrojtjen e Biodiversitetit"
2007	Ligji nr. 9700, datë 26-3-2007 "Për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimi Ndërkufikar"
2008	Ligji nr. 9868, datë 4-2-2008 Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr. 8906 "Për Zonat e Mbrojtura"
2011	Ligji nr. 10431, datë 9-6-2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit" Ligji nr. 10440, datë 7-7-2011 "Për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis" Ligji nr. 10448, datë 17-7-2011 " Për Lejet e Mjedisit" Ligji nr. 10463, datë 22-9-2011 " Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve"
2012	Ligji nr. 111 i vitit 2012 " Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
2013	Ligji nr. 91, datë 28-2-2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor "
TRASHËGIMIA KULTURORE	
Viti	Ligji / VKM
2003	Ligji nr. 9048, datë 7-4-2003 "Për Trashëgiminë Kulturore" i ndryshuar me Ligjin nr. 9592/2006, Ligjin nr. 9882/2008, Ligjin nr. 77/2013
TURIZMI	
Viti	Ligji / VKM
2007	Ligji nr. 9734, datë 14.05.2007 "Mbi Turizmin" i ndryshuar me ligjin nr. 9930/2008, ligjin nr.76/2013 dhe ndryshimin me Ligjin 93/2015.

Tabela 3.5.2.1: Planifikimi Sektorial: Kuadri Ligjor Bazë.

Në Janar të vitit 2016 u miratua **Strategjia Kombëtare e Biodiversitetit dhe Plani i saj i Veprimit**, e cila përbën mekanizmin kryesor të zbatimit të Konventës së Diversitetit Biologjik (KDB). Përcakon hapat dhe veprimet që duhet të ndërmerren vendi për të realizuar objektivat e KDB për mbajtur dhe përdorur në mënyrë të qëndrueshme biodiversitetin. Në kuadër të kësaj Strategjie, përcaktohen objektiva/prioritete të përgjithshme dhe qëllimet përkatëse:

- Futja e konceptit dhe e nevojës për mbrojtje të biodiversitetit në politikat sektoriale përkatëse.
- Reduktimin/ uljen e faktorëve që çenojnë biodiversitetin.
- Monitorimin e veprimeve që degradojnë biodiversitetin dhe ndikimet përkatëse.
- Promovimin e ruajtjes së biodiversitetit dhe përdorimit të qëndrueshëm të ekosistemeve.
- Sensibilizimin e opinionit publik, arsimim dhe informim.
- Sigurimi i një qasje për ndarjen e drejtë dhe të barabartë të përfitimeve që vijnë nga përdorimi i burimeve gjeneruese.
- Rritje dhe përhapje e njohurive shkencore lidhur me biodiversitetin.

Për arritjen e objektivave, propozohen masa/veprime konkrete për një periudhë pesë vjeçare si dhe përcaktohen burimet e financimit. Së fundi, parashikohet një plan veprimi për zbatimin e kësaj strategjie, në formë tabele, që përmban objektivat, masat, kohën dhe koston e realizimit.

Kuadri ligjor kombëtar i cili rregullon mbrojtjen dhe menaxhimin e burimeve natyrore përmban një numër të madh ligjesh dhe vendimesh, të cilat u hartuan dhe u miratuan kryesisht pas vitit 2001. Pas

miratimit të ligjit nr. 9587, datë 20.07.2006 “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit” u përcaktua kuadri bazë për mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të biodiversitetit, bazuar në Konventën e Diversitetit Biologjik (CBD)⁸. Në vitin 2011 u miratuan katër ligje mjedisore, më ndihmën teknike të Bashkimit Evropian dhe në kuadër të programit CARDS 2000- 2006⁹ (shiko tabelën 3). Ligji nr. 10431, datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit” përcakton parimet, rregullat dhe procedurat për të siguruar mbrojtjen e mjedisit. Ligji nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” synon parandalimin dhe trajtimin e degradimit mjedisor si dhe përcakton direktiva, organet dhe procedurat për vlerësimin e ndikimeve në mjedis. Në vitin 2013 u miratua ligji nr. 91, datë 28.2.2013 lidhur me Studimet Strategjike të Ndikimeve në Mjedis.

Ligji nr. 9048, datë 7.4.2003 “Për Trashëgiminë kulturore” i ndyshuar me ligjin nr. 9592, datë 27.7.2006, ligjin nr. 9882, datë 28.2.2008, ligjin nr. 10137, datë 2009 dhe ligjin nr. 77/2013 përbën kuadrin ligjor bazë që rregullon menaxhimin e trashëgimisë kulturore kombëtare. Identifikon elementët mbrojtës të trashëgimisë kulturore materiale dhe jomateriale, të luajtshme dhe të paluajtshme. Gjithashtu, përcakton detyrat e institucioneve përgjegjëse dhe organeve qëverisëse, si dhe ndëshkimet në rast të shkatërrimit të pasurisë kulturore.

Për sa i përket **Strategjisë Sektoriale të Transportit në Shqipëri**, kjo është përcaktuar nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës (ish Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Komunikacionit). Deri më tani, kuadri bazë për sektorin e transportit ishte Rishikimi i parë pesë vjeçar i Planit Kombëtar të Transportit në Shqipëri i vitit 2010, i mbajtur dhe i përditësuar çdo vit që atëherë, me objektiva të përgjithshme për të promovuar një sistem dhe infrastrukturë të sigurt, të besueshme, eficiente dhe plotësisht të integruar, duke plotësuar nevojat e udhëtarëve dhe të mallrave, ndërsa bëhej ekologjikisht dhe ekonomikisht e qëndrueshme. Aktualisht “Strategjia Përfundimtare dhe Plani i saj i Veprimit” është duke u përpunuar me fondet dhe asistencën teknike të projektit të Bashkimit Evropian IPA, dhe ndodhet në fazën e fundit të miratimit. Strategjia dhe Plani i veprimit do të mbulojë periudhën 2016–2020, me qëllim zhvillimin e mëtejshëm të sistemit kombëtar të transportit dhe përmirësimin e qendrueshmërisë, ndërlidhjen, ndërveprimin dhe integrimin e tij me sistemin e transportit ndërkombëtar, në përputhje me Politikën e transportit të Bashkimit Evropian dhe të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin dhe Integrimin 2015- 2020, e cila synon përmbushjen e dispozitave të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, detyrimeve që rrjedhin nga statusi i vendit kandidat për tu futur në BE (për sa i përket politikave të transportit – Kapitulli 14 dhe Sistemit trans- evropian- Kapitulli 21) dhe pjesëmarrjen në Iniciativën e Ballkanit Perëndimor që ka përcaktuar së fundi shtrirjen e rrjetit të transportit trans-evropian dhe koridorret kryesore në rajon.

Modernizimi dhe zhvillimi i infrastrukturës së transportit në Shqipëri është një prej prioriteteve kryesore, me synim krijimin e parakushteve për zhvillimin e sektorëve të tjerë të ekonomisë, rritjen e aksesit dhe kontributit në mënyrë të konsiderueshme në rritjen e përgjithshme të ekonomisë dhe zhvillimin ekonomik. Shqipëria ka investuar shumë në transport, duke patur parasysh mungesën ose cilësinë e dobët të infrastrukturë bazë, kryesisht në rrugë (97.2% e investimeve totale në periudhën 2010 – 2014) dhe në shtyllën e rrjetit kombëtar, ndërsa me prirjet e përgjithshme në rajonin e Ballkanit Perëndimor për kreditim, vëllime të konsiderueshme janë alokuar nga buxheti i shtetit.

⁸ Konveta u paraqit për nënshkrim në 5 Qershor të vitit 1992 në kuadër të Konferencës së Kombeve të Bashkuara për Mjedisin dhe Zhvillimin (Samiti për Tokën në Rio) hyri në fuqi në 29 Dhjetor 1993. Shqipëria ka ratifikuar këtë Konventë në 5 Janar 1994.

⁹ Programi Evropian Cards për periudhën 2000-2006, ka dhënë ndihmë dhe asistencë teknike vendeve të Evropës Juglindore që ishin pjesë e procesit të Stabilizim Asociimit me Bashkimin Evropian.

Veçanërisht për zhvillimin e infrastrukturës së transportit, Strategjia Kombëtare për Transportin ka parashikuar si më poshtë:

- Për infrastrukturën rrugore, prioritet strategjik është përfundimi dhe modernizimi i rrjetit rrugor primar dhe sekondar i vendit, duke vendosur lidhjen interurbane dhe ndërkombëtare si dhe sigurinë në rrugë. Megjithë investimet e fundit në rrjetin rrugor lokal dhe rajonal, cilësia e infrastrukturës rrugore është e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes në tregje dhe shërbime bazë. Rrjeti rrugor në vend është ende i kufizuar si në shtrirje ashtu dhe në cilësi, dhe vuan nga mungesa e mirëmbajtjes, pavarësisht nga investimet e bëra nëpërmjet Fondit Shqiptar të Zhvillimit (FSHZH). Mirëmbajtja dhe performanca sipas standardeve të BE-së, si dhe dendësia e rrjetit, duhet të përmirësohet, me anë të një sistemi të menaxhimit të pasurive rrugore dhe zgjerimin e rrjetit rrugor kombëtar me pjesë të rrjetit rural. Në këtë drejtim, kontributi në zbatimin i Bankës Botërore (IBRD) me projektin e Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë (RRSP) deri në vitin 2020 dhe zbatimi i një programi shtesë, bashkë-financuar nga IPA, për mirëmbajtjen e rrugëve kombëtare që nuk janë të mbuluara nga projekti i Mirëmbajtjes Rrugore dhe Sigurisë, por janë konsideruar si prioritet i lartë nga Deklarata e Samitit të Vjenës për Ballkanin Perëndimor (BB 6 Iniciative - Axxhenda Lidhshmëria).
- Gjithashtu, rishikimin e klasifikimit funksional të rrjetit rrugor, rritjen e zhvendosjeve të buxheteve vjetore për funksionimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor kombëtar, promovimin e prodhimit dhe koncesioneve të bazuara në performancë (partneriteteve publike-private) për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrugëve, jo vetëm për rrjetin kombëtar, por edhe për rrjetin rajonal dhe lokal dhe shqyrtimin e mundësisë së përcaktimit të një tarife të caktuar të përdoruesve të rrugëve për operacionet dhe mirëmbajtjen e rrjetit rrugor.
- Për më tepër, për të siguruar lidhjen nëpërmjet Europës Juglindore dhe BE-së, strategjia parashikon përmirësimin e infrastrukturës ekzistuese dhe ndërtimin e rrjetit që mungon në Rrjetin Gjithëpërfshirës Trans-Europian SEE, duke siguruar në të njëjtën kohë lidhjen e këtij rrjeti me pjesën tjetër të rrjetit primar dhe sekondar të vendit. Projekti i Gazësjellësit përfshin sektorin Rreshen- Milot, Korridorin 7 që lidh Nishin (Serbi) – Prishtinën (Kosovë) dhe Durrësin, Korridorin Adriatik- Jon (seksioni Thumanë- Kashar/Vorë, Fushë Krujë- Shkodër, dhe bypass-in e Tiranës, Lezhës dhe Tepelenës), rikonstruksionin e rrugës së lumit të Vlorës dhe fillimin e ndërtimit të rrugës së Arbërit. Përveç këtyre projekteve të cilat janë në një fazë të avancuar maturimi në kuptimin e përgatitjes dhe financimit, ndërtimi i korridorit VIII (Bypass-i i Elbasanit, Korçë- Kapshticë, Elbasan- Qafë Thanë) mbetet prioritet dhe është planifikuar për këtë periudhë, edhe përfundimi i urës dhe tunelit në Kukës-Morinë, në korridorin 7 në drejtim të Prishtinës.
- Për sa i përket infrastrukturës hekurudhore, prioritet është vendosja e vendit në tregun hekurudhor evropian si një lojtar në korridoret e transportit të Evropës Juglindore. Kjo kërkon përpjekje për rritjen e performancës së hekurudhave dmth, të reduktohet koha e kalimit transit dhe kostot logjistike, lehtësimin e kalimeve kufitare duke vendosur kalime të përbashkëta kufitare dhe duke tërhequr investimet e nevojshme për të lidhur aspektet rregullatore teknike dhe të tjera në përputhje me standardet e BE. Është planifikuar një korridor tërheqës dhe konkurrues hekurudhor nga Porti i Durrësit në Tiranë (ndërtimi dhe modernizimi i linjës të Terminalit të Transportit Publik të Tiranës dhe të lidhjes munguar me aeroportin e Tiranës), së bashku me rehabilitimin e linjës nga Durrësi deri në Rrogozhinë - Elbasan - Pogradec dhe Lin,

ndërtimi i linjës Qafë Thanë drejt kufirit me ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, përgatitjen e rinovimit të linjës Vorë - Hani i Hotit drejt kufirit me Malin e Zi.

- Lidhur me Portet, vazhdimi i zhvillimit dhe modernizimit të infrastrukturës dhe shërbimeve në porte është parashikuar deri në vitin 2020, përmes zbatimit të modernizimit dhe rehabilitimit të planeve investuese në portin e Vlorës, Shëngjinit dhe Sarandës që do të përpunohet deri në vitin 2018. Qëllimi i përgjithshëm është që të rriten ndjeshëm vëllimet e mallrave dhe udhëtarëve.
- Së fundi, për aeroportet, po përpunohet një Master Plani për të gjithë vendin për 20 vitet e ardhshme, me theks të veçantë në zhvillimin dhe ndërtimin e një aeroporti të ri në jug të vendit (po punohet për të filluar në 2019), në mënyrë që të shërbejë si një qendër për fluturimet ndërv Evropiane dhe mesdhetare, në zgjerimin e aeroportit të Tiranës pas vitit 2025 dhe modernizimin e aeroportit të Kukësit në periudhën 2018-2019.

Prespektiva e zhvillimit është për një transport multimodal dhe transport i kombinuar, qëllimi është për të integruar planifikimin terminal dhe zhvillimin në planifikim më të gjerë të transportit dhe të përdorimit të tokës, për të përmirësuar qasjen në terminale dhe objektet e terminaleve dhe kapaciteteve operacionale dhe për të drejtuar investimet për të adresuar pengesat, për të siguruar transport efikas të integruar me zinxhirët logjistike, kosto të ulët dhe të reduktohet trafiku i mjeteve të rënda, nga portet kryesore shqiptare në vendet fqinje (duke përfshirë ato të izoluar, të Kosovës dhe Ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë) dhe më gjerë, duke kontribuar në këtë mënyrë në zbatimin e zbatimit boshteve të anijeve në rajon. Shqyrtimi i zhvillimit të qendrave të logjistikës në Milot dhe Elbasan, duke siguruar akses hekurudhor në Portin e Durrësit do të shqyrtohet në vitin 2017 dhe ndërtimi i tyre është parashikuar për vitin 2019. Investimi në qendrat e rrethinat logjistike bi-modale bashkë me korridoret është parashikuar gjithashtu, në përputhje me projektin rajonal të autostradës Durrës-Tiranë "Durana".

Objektivi strategjik 3													
10	Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimt të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	0	X	X	X	0	0	0	X	X	0	0	0
11	Përmirësimi lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	X	X	0	X	0	0	0	0	0	X	0	0
Objektivi strategjik 4													
12	Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave.	X	X	X	X	0	0	0	X	X	X	0	0
13	Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar.	X	X	0	X	X	X	0	X	X	X	0	0
14	Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore.	X	0	0	X	0	0	0	X	X	0	0	0
15	Qeverisje elektronike dhe përmirësimin e infrastrukturave elektronike.	X	0	0	X	0	0	0	0	X	0	0	0
16	Shfrytëzimi Burimeve të Rinovueshme të Energjisë.	0	0	0	X	0	0	0	0	X	0	0	X

" lidhet" - X " " nuk lidhet " - 0"

4. PËRSHKRIMI I GJENDJES AKTUALE

4.1. Toka

4.1.1. Morfologjia

Zona në Bashkinë Skrapar paraqet kontraste gjeomorfologjike sepse përbëhen nga ultësira, zonat kodrinore dhe malore.

Zonat e ulëta.

Ultësirat janë zonat me pjerrësi deri në 3° . Në sipërfaqen e qarkut të Skraparit ultësirat kanë përfshirje shumë të vogël. Ato janë kryesisht zona aluviale të lumenjve që përshkojnë zonën dhe veçanërisht të lumit Osum. Ato përbëjnë gjithashtu sipërfaqe të rrafshta, kryesisht në afërsi të rrjedhave të mëdha.

Zonat kodrinore. Sipërfaqet kodrinore¹⁰

Njësia morfologjike kodrinore zhvillohet në pjesën më të madhe të territorit të qarkut. Menjëherë sapo përfundon njësia fushore shfaqen format e kodrave të cilat kanë kuota nga 100 mbi nivelin e detit deri në 700 m. Në vartësi të strukturave gjeologjike ku ato gjenden, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. reliefet kodrinore të strukturave monoklinale dhe reliefet kodrinore të strukturave të rrudhosura të cilat janë dominuese.

Strukturat e rrudhosura sinklinale i Përmetit me një përhapje të gjerë në perëndim apo ato antiklinale (Terpanit, Markut, Beratit dhe të Fert-Lybeshtë-Prishtë etj), janë pikërisht këto vargje strukturore dhe elementet e shtrirshmërisë së tyre, të cilët kanë përcaktuar edhe tiparet morfologjike, duke i përputhur në mënyrë të plotë të dy këta elementë. Qartazi dallohen kreshtat antiklinale dhe luginat sinklinale të kësaj njësie morfologjike. Në përgjithësi strukturat e rrudhosura në zonë janë asimetrike, me **krah** që bien me drejtime lindore perëndimore me kënde të ndryshme duke krijuar dhe morfologji të ndryshme të shpateve. Shpatet e kodrave e kodrinave të kësaj njësie morfologjike, kanë pjerrësi nga $5-10^{\circ}$ e deri në $25-35^{\circ}$ dhe drejtime rënie të ndryshueshme. Shpatet shpesh janë të rumbullakosur nga modelimi i shkaktuar nga rrjedhjet ujore sipërfaqësore.

Në vitet '70 deri '80 të shekullit të kaluar, ky sistem kodrash ju nënshtrua procesit të tarracimit, si dhe mbjelljes me kultura bujqësore, proces i cili i hoqi pamjen natyrale të tyre. Në të shumtën e rasteve këto kodra janë të mbjella me pemë frutore, por ka dhe raste kur ato janë të veshur me pyje natyrale.

Është pikërisht kjo njësi morfologjike e prekur së tepërmi nga erozioni dhe fenomene shpati të tipit rrëshqitje të dherave dhe të shkëmbinjve flishorë apo ato me dominim argjilorë. Në lidhje me ndërtimet, kjo njësi morfologjike është tepër e lakmueshme, sepse ato janë ballkone natyrore me pamje piktoreske si në drejtim të detit, ashtu edhe në drejtim të fushave dhe qyteteve kryesore të qarkut. Por nuk janë shumë të rekomandueshme, pasi kërkohen investime shtesë për marrjen e masave mbrojtëse paraprake për të eliminuar mundësinë e ndodhjes së fenomenit të rrëshqitjeve, pasi ndodhja e tyre shkatërron të gjithë investimin e bërë.

¹⁰ Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat, 2014

Zonat malore

Kjo njësi gjeomorfologjike shfaqet në pjesën qendrore të Qarkut Skrapar në masivin e Malit Tomorr. Ato arrijnë lartësitë nga 900 deri në 2396 metra mbi nivelin e detit. Strukturat gjeomorfologjike në masë të madhe varen nga përbërja litologjike e formacioneve dhe janë përgjithësisht dy lloje : Format karstike përfaqësohen nga shpella, uvala , polje, pellgje karstike, korrozion i valëzuar. Nuk kanë përhapje të rëndësishme për shkak të mungesës së sipërfaqeve të rrafshta dhe infiltrimit të ngadaltë të ujit, gjë që do të nënkuptonte krijimin e formave karstike. Në të kundërt mosvijueshmëritë tektonike, shfaqen pothuajse kudo dhe mund të jenë struktura të thjeshta lineare ose edhe më komplekse duke krijuar struktura të shkallëzuara. Në këtë njësi gjeomorfologjike pjerrësitë variojnë nga 20-30° deri plotësisht vertikale. Në shpate te tilla shfaqen dukuri aktivizimi dhe rrëshqitje. Tektonika rregullon rrjedhjen e përrenjve që gërryejnë formacionet dhe ndryshojnë drejtimin dhe kendin e shpateve. Gjithashtu karakteristike janë litografite (lapidary – lapidare) forma të masiveve të vogla gëlqeror që ngrihen në një lartësi prej disa metrash dhe grykat. Njësia gjeomorfologjike karakterizohet kryesisht nga ekzistenca e kullotave.

4.1.2. Karakteristikat e tokës

Gjatë tridhjetë viteve të fundit, në Shqipëri është mbledhur një përvojë e çmuar sa i përket sondazhit të tokave dhe aplikimeve të tij. Fillimisht, ishte Departamenti i Shkencave të Tokës i Universitetit Bujqësor të Tiranës ai që ndërmori disa aktivitete në lidhje me tokat dhe më pas Instituti i Studimit të Tokës (IST) i Tiranës, i krijuar në vitin 1971, i cili drejtoi të gjitha veprimtaritë që lidheshin me të. Ky i fundit është nën varësinë e Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit dhe është i vetmi institucion në vend i specializuar në shkencën e tokës.¹¹

	Brezat	Lloji	Shpjegimi	%	Sipërfaqja ³ në 1000 Ha
Tokat zonale					
I	Kullota subalpine	LM	Lëndina malore	0.5	3.2
II	Pyje ahu dhe pishe	MP	Pyje malore të errëta	3.0	20.2
		LMP	Pyje lëndina të errëta	0.6	3.4
III	Brezi i pyjeve të lisit	KM	Kanellë mashkull	17.7	121.3
		KL	Lëndinë kanellë	5.4	37.0
		LK	Lëndinë kanellë	7.5	51.3
IV	Shkurre mesdhetare	HK	Kanellë gri	25.7	176.2
		HKL	Lëndina kanelle gri	6.4	50.7
		LHK	Lëndina kanelle gri	18.5	127.1
Toka azonale					

¹¹ Zdruli P., Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

	Brezat	Lloji	Shpjegimi	%	Sipërfaqja ³ në 1000 Ha
	Aluviale	AL	Toka me origjinë fluviatile	11.8	80.9
	Kripore shtufore	LT	Toka moçalore	1.4	10.0
		LKr	Toka me origjinë solonchak, solonetz	1.4	9.7
	Toka malore primitive	PM	Toka të pazhvilluara	0.1	0.4
	Plazhe ranore	PL	Toka të pazhvilluara		0.2
TOTALI				100.0	691.6

Tabela 4.1.2.1: Tabelë e përgjithësuar e tokave shqiptare dhe sipërfaqeve të tyre në raport me totalin e tokës bujqësore në vend¹².

Klasifikimi i tokës në Shqipëri nga viti 1950 deri më 1990-ën bazohej tek lartësia, kushtet klimatike dhe bimësia natyrore, përshtatur nga Klasifikimi rus i Tokave. Harta e parë e tokave me shkallën 1:200000 doli në vitin 1958 (figura 4.1.2.1).

Nga viti 1970 deri më 1990-ën, për cdo kooperativë bujqësore, fermë shtetërore apo rreth, përgatiteshin harta të detajuara të tokave në shkallën 1:10000 dhe 1:50000. Këto sondazhe toke përdorëshin për planifikimin e praktikave dhe teknologjive bujqësore. Sipas Sistemit Kombëtar të Klasifikimit të Tokave (SKKT), tokat ndahen në katër breza bazuar tek ndryshimet klimatike, bimësia natyrore, lartësia, pjerrësia, faktorët e formimit të dheut dhe tek karakteristikat e tyre fizike dhe kimike.

Shpërndarja e tokave¹³:

- Brezi i kullotave subalpine në lartësinë 1,600-2,700 m
- Brezi i pyjeve të ahut dhe pishës në lartësinë 1,000-1,600 m
- Brezi i pyjeve të lisit në lartësinë 600-1,000 m
- Shkurre mesdhetare në lartësinë 0-600 m

Brezat e mësipërm tregojnë shpërndarjen tokave, e cila ndjek një rregull vijues mbizotëruar nga lartësia dhe bimësia. Këto toka quhen toka zonale. Karakteristikat e tyre lidhen me faktin që formimi i tyre ka ndodhur në kushte biologjike, gjeologjike, topografike dhe klimatike specifike dhe vendndodhja e tyre përcaktohet mirë sipas lartësisë. Tokat e njërës brez nuk gjenden në asnjë brez tjetër¹⁴.

Në zonat ku formimi i tokës nuk lidhet thjesht me bimësinë natyrore dhe lartësinë, tokat konsiderohen azonale dhe përfshijnë tokat me origjinë aluviale, shtufore, kripore dhe tokat e pazhvilluara ose primitive. Ato mund të gjenden në të gjithë brezat e tokave të përmendur më sipër¹⁵.

¹² Burimi: Zdruli P., Lushaj S., 2001

¹³ Zdruli & Lushaj, 2001

¹⁴ Zdruli & Lushaj, 2001

¹⁵ Zdruli & Lushaj, 2001

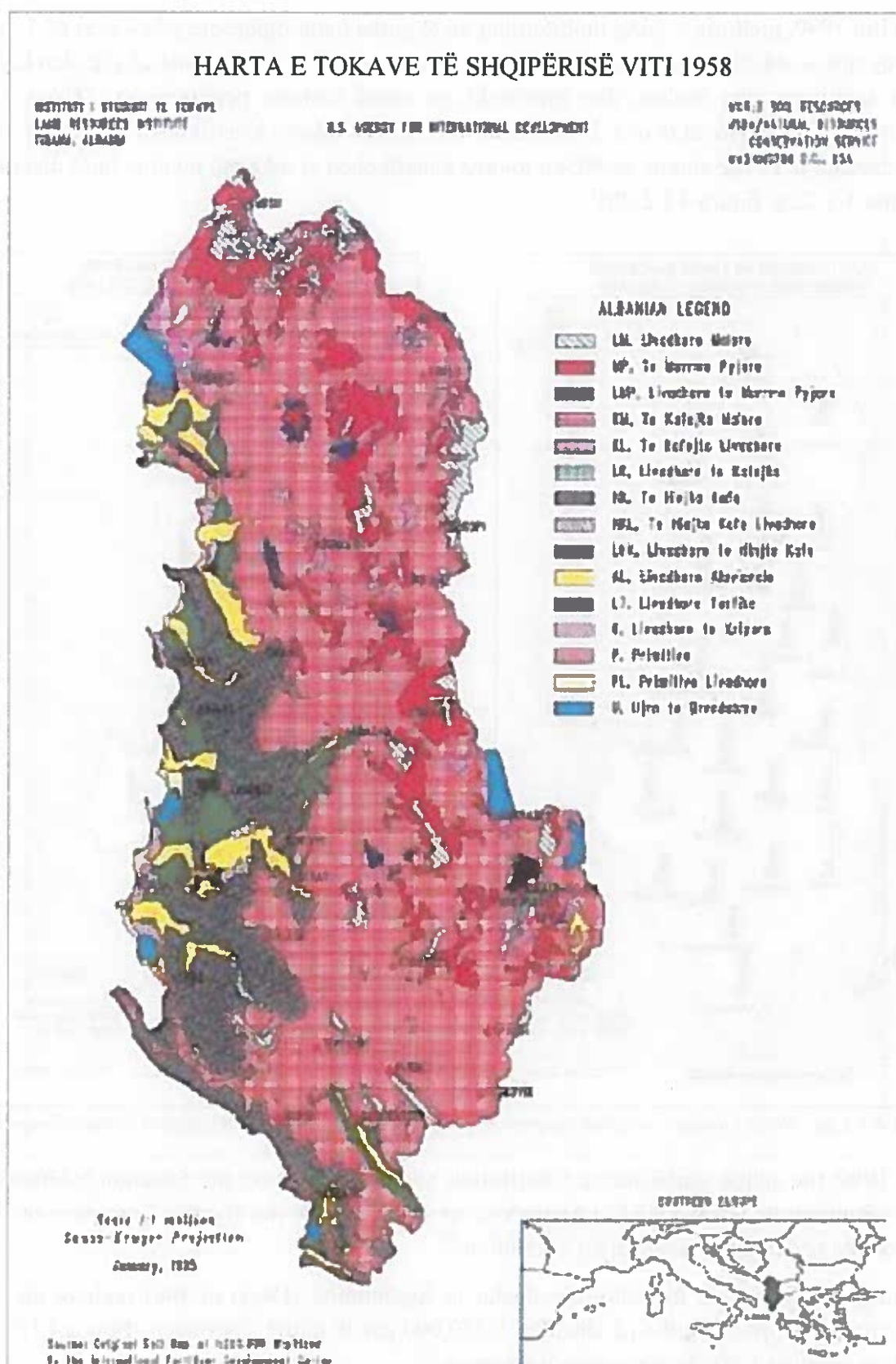

Figura 4.1.2.1: Harta e parë e tokave të Shqipërisë e vitit 1958¹⁶

¹⁶ Burimi: Zdruli P. & Lushaj S., "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

Deri në vitin 1990, pjelloria e tokës monitorohej në të gjitha tokat bujqësore çdo 4 deri në 5 vjet. Të dhënat tregojnë se 44.6% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët humusi që gjenden kryesisht në zonat kodrinore dhe malore dhe pjesërisht në zonat fushore perëndimore. 78% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të N. 75% e tokave klasifikohen si toka me nivel të ulët dhe mesatar të P. Më shumë se 90% e tokave klasifikohen si toka me nivel të lartë dhe mesatar të K (figura 4.1.2.2a, figura 4.1.2.2b)¹⁷

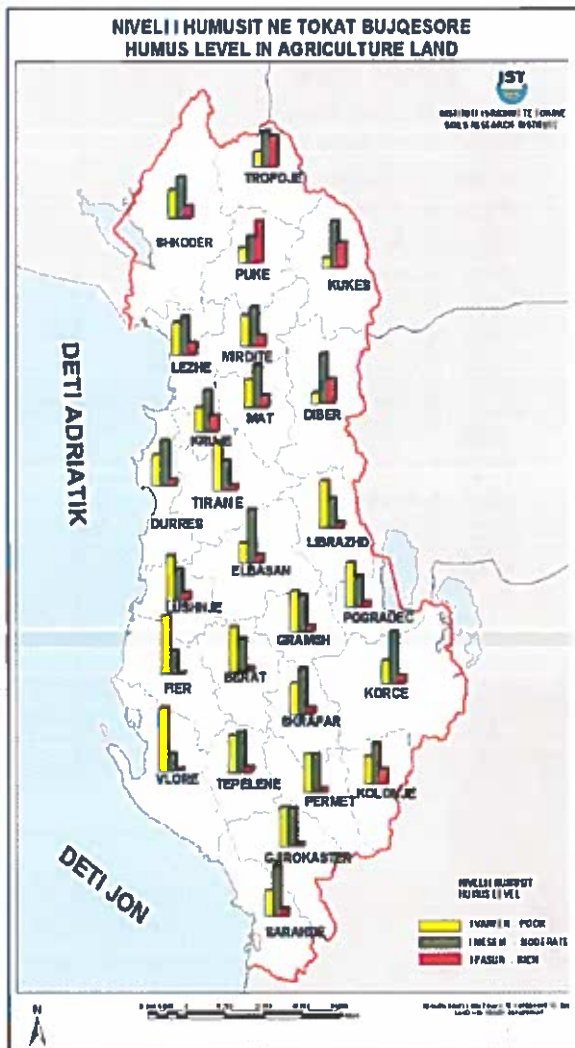

Figura 4.1.2.2a: Niveli i humusit në tokën bujqësore¹⁸

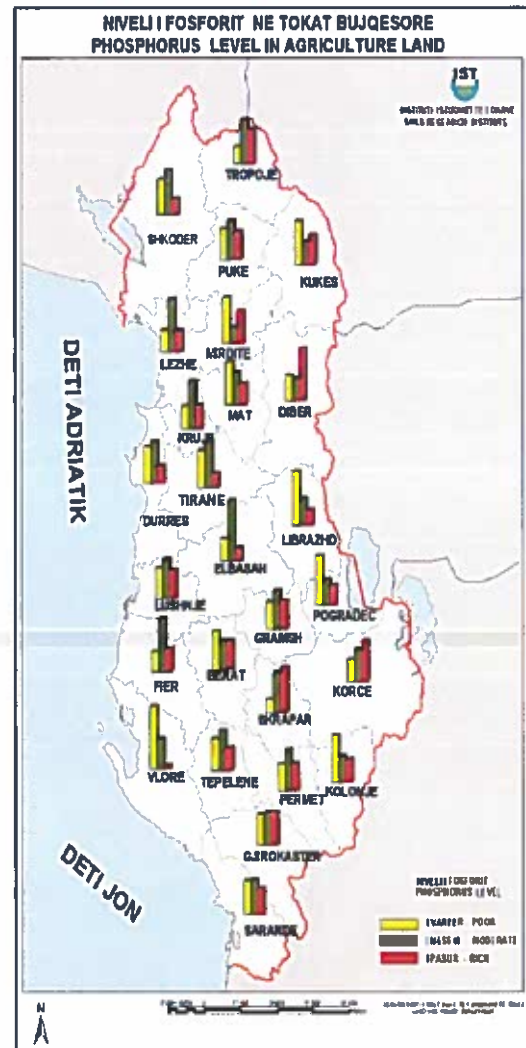

Figura 4.1.2.2b: Niveli i fosforit në tokën bujqësore¹⁹

Pas vitit 1990, me qëllim unifikimin e Klasifikimit Shqiptar të Tokave me Sistemin Ndërkombëtar, Instituti i Studimit të Tokave (IST) i Shqipërisë në bashkëpunim me Byronë Evropiane të Tokave zhvilloi hartën pedologjike në shkallën 1:1 milion.²⁰

Bashkëpunimi i IST-së me Institutin Mesdhetar të Agronomisë (IMA) në Bari realizoi një studim dhe përgatiti hartën pedologjike në shkallën 1:250.000 për të gjithë sipërfaqen (figura 4.1.2.3) dhe një hartë në shkallën 1:50.000 për zonën bregdetare.²¹

¹⁷ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

¹⁸ Burimi: "Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: problemet aktuale dhe tendencat në të ardhmen", Lushaj S. & Zdruli P., 2007

¹⁹ Burimi: "Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: problemet aktuale dhe tendencat në të ardhmen", Lushaj S. & Zdruli P., 2007

²⁰ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

Shumica e tokave shqiptare klasifikohen si toka *cambisols*, *luvisols*, *regosols*, *leptosols*, *phaeozems* në zonat bregdetare perëndimore si *fluvisols* (figura 4.1.2.4).²²

Një klasifikim territorial tjetër i tokës Shqiptare u krye në bazë të cilësisë së saj. Tokat Loamy soils përfshijnë një përqindje prej 50% të gjithë tokës, tokat clayey soils një përqindje prej 30% dhe tokat Sandy soils 20% (Figura 4.1.2.5).

Për sa ka të bëjë me thellësitë e tyre, tokat në territorin shqiptar dallohen në (figura 4.1.2.6):

- Toka të thella që dominojnë në zonat fushore bregdetare dhe
- Toka sipërfaqësore që dominojnë në zonat kodrinore dhe malore.

Ka disa faktorë që kontribuojnë në përshpejtimin e erozionit të tokës, të cilët përfshijnë faktorët natyrorë (d.m.th. periodiciteti jo i rregullt i reshjeve, tokat e cekëta, pjerrësia e madhe, brishtësia e materialit të tokës) dhe faktorët njerëzorë si braktisja e tokave të pjerrëta, shpyllëzimi, kullotja pa kriter dhe keqpërdorimi apo keqmenaxhimi. Një formë tjetër degradimi janë edhe rrëshqitjet e tokave, të cilat gjenden në shumë zona në vend, duke ulur ndjeshëm jo vetëm qëndrueshmërinë e bujqësisë, por edhe sigurinë afatgjatë të strehimit rural.

Sipas një studimi të vlerësimit të tokës, i cili përfundoi në fund të viteve 1990, toka bujqësore ndahej në dhjetë kategori sipas nivelit të përshtatshmërisë së tyre. Kategoria e parë ishte më e mira, kurse e dhjeta më e keqja. Si rregull, nga perëndimi në lindje, cilësia e tokës ulet për shkak të klimës më të ashpër dhe rritjes së pjerrësisë dhe lartësisë²³.

Në figurën 4.1.2.7 duken llojet e presionit që ekzistojnë në tokat e Shqipërisë.

Në figurën 4.1.2.8 paraqiten metalet e rënda në tokën bujqësore sipas rretheve– bashkive.

Figura 4.1.2.4: Pedologjia e tokave të Shqipërisë²⁴

²¹ Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

²² Zdruli & Lushaj, "Overview of soil information and soil protection in Albania" (ppt)

²³ Kaleshi et al., nga Burimet e tokave dhe dherave të Shqipërisë: probleme aktuale dhe tendenca në të ardhmen, Lushaj S. & Zdruli P.

²⁴ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit të Tokave dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)

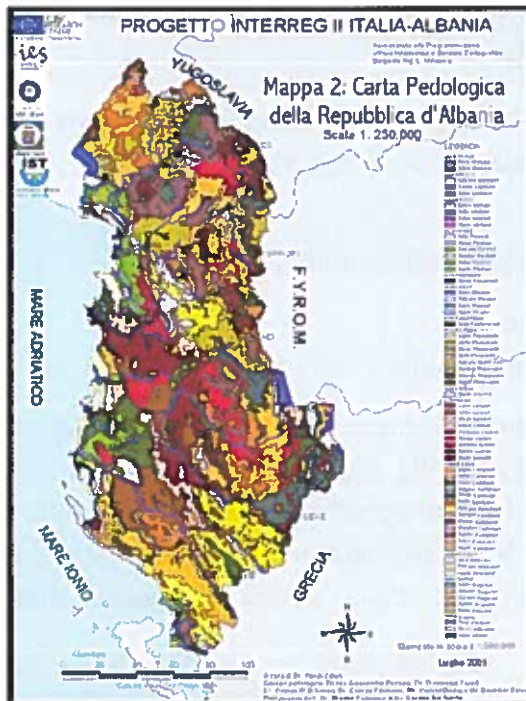

Figura 4.1.2.3: Pedologjia e tokave të Shqipërisë²⁵

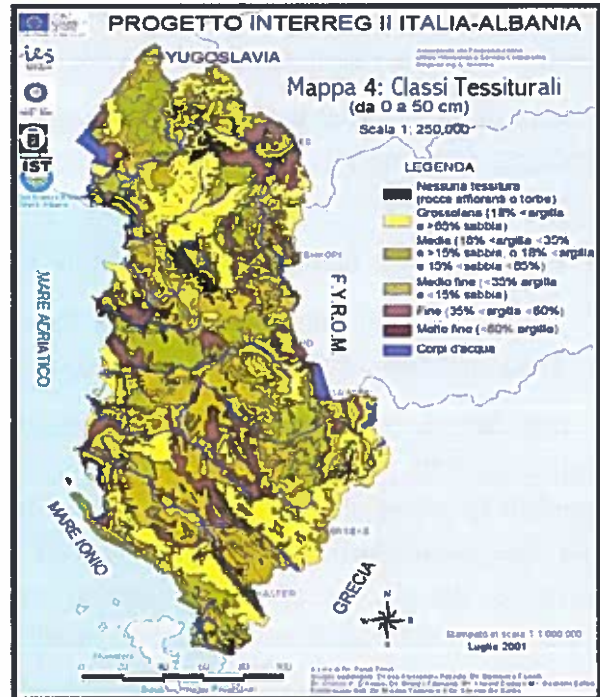

Figura 4.1.2.5: Shpërndarja e strukturës së tokave të Shqipërisë²⁶

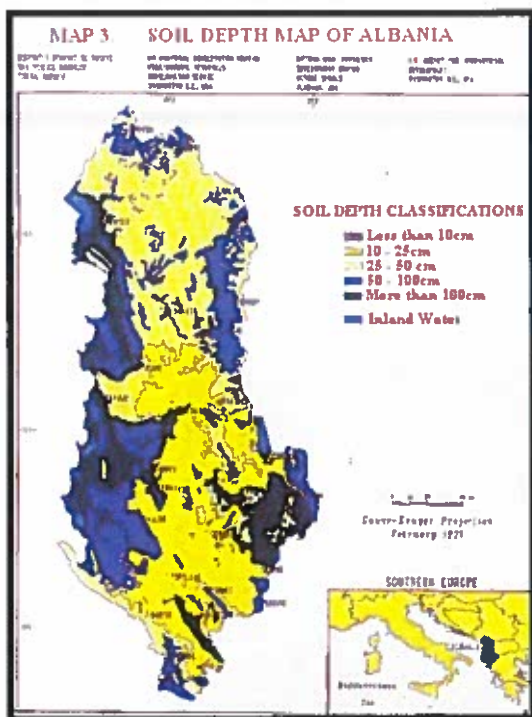

Figura 4.1.2.6: Harta e thellësisë së tokave e Shqipërisë²⁷

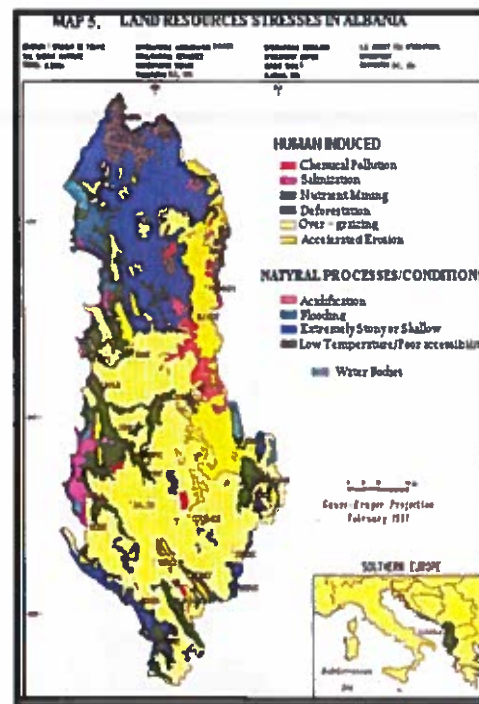

Figura 4.1.2.7: Burimet e streseve të tokave në Shqipëri²⁸

²⁵ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit të Tokave dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)
²⁶ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe mbi Mbrojtjen e Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.
²⁷ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)
²⁸ Burimi: "Përmbledhje e Informacionit mbi Tokat dhe Mbrojtjes së Tokave në Shqipëri", Lushaj S. & Zdruli P.,(ppt)

Nr	KOMUNË	Nr	Fshati	Klasa mezatare e fshatit (me shkrim)	
				Me gërma romake	me shkrim
1	Vendreshë	1	Spatharë	VII	shtatë
	Vendreshë	2	Vendreshë III	VII	shtatë
	Vendreshë	3	Vendreshë I	V	pestë
	Vendreshë	4	Vendreshë II	V	pestë
	Vendreshë	5	Valë	V	pestë
	Vendreshë	6	Therepal	V	pestë
	Vendreshë	7	Lavder	V	pestë
	Vendreshë	8	Ibrollare	V	pestë
2	Cepan	1	Blazënekë	V	pestë
	Cepan	2	Zabërzan	V	pestë
	Cepan	3	Zabërzan I ri	V	pestë
	Cepan	4	Rug	V	pestë
	Cepan	5	Nuzhakë	V	pestë
	Cepan	6	Cepan	V	pestë
	Cepan	7	Streneç	V	pestë
	Cepan	8	Qesibac	VI	gjashtë
	Cepan	9	Zakos	VI	gjashtë
	Cepan	10	Malind	V	pestë
	Cepan	11	Zushënekë	V	pestë
	Cepan	12	sevran I madh	V	pestë
	Cepan	13	Sevran I vogël	V	pestë
3	Potom	1	Potom	VI	gjashtë
	Potom	2	Gjorejovë	VI	gjashtë
	Potom	3	Keprënekë	VI	gjashtë
	Potom	4	Gërmenj	VI	gjashtë
	Potom	5	Visockë	VII	shtatë
	Potom	6	Qafë	VI	gjashtë
	Potom	7	Staraveckë	VI	gjashtë
	Potom	8	Baokë	VII	shtatë
	Potom	9	Nikollarë	VII	shtatë
	Potom	10	Relmës	VII	shtatë
	Potom	11	Melckë	VII	shtatë
4	Leshnje	1	Turkahovë	VI	gjashtë
	Leshnje	2	Faqekuq	VII	shtatë
	Leshnje	3	Krushovë	VII	shtatë
	Leshnje	4	Bërsakë	VII	shtatë
	Leshnje	5	Kapinovë	VII	shtatë
	Leshnje	6	Vlushë	V	pestë
	Leshnje	7	Leshnje	V	pestë
	Leshnje	8	Gostënekë	V	pestë
5	Bogovë	1	Bargullas	V	pestë
	Bogovë	2	Kakrukë	IV	Katërt
	Bogovë	3	Përparim	VI	gjashtë

Nr	KOMUNË	Nr	Fshati	Klasa mezatare e fshatit (me shkrim)	
				Me gërma romake	me shkrim
	Bogovë	4	Dobrushë	VII	shtatë
	Bogovë	5	Selan	V	pestë
	Bogovë	6	Novaj	VI	gjashtë
	Bogovë	7	Nishovë	V	pestë
	Bogovë	8	Jaupas	II	dytë
6	Konak	1	Posten	VII	shtatë
	Konak	2	Gravë	VII	shtatë
	Konak	3	Kovaornjë	VII	shtatë
	Konak	4	Leskovë	VI	gjashtë
	Konak	5	Zhepë	VI	gjashtë
	Konak	6	Gurrezes	VI	gjashtë
	Konak	7	Cerricë	V	pestë
	Konak	8	Corrotat	VI	gjashtë
	Konak	9	Burranjë	V	pestë
	Konak	10	Dobrenjë	V	pestë
	Konak	11	Tërrovë	V	pestë
	Konak	12	Rromas	VII	shtatë
	Konak	13	Dunokë	VII	shtatë
	Konak	14	Trebël	VI	gjashtë
	Konak	15	Luadh	VII	shtatë
	Konak	16	Shpatanje	VI	gjashtë
7	Gjerbës	1	Mëlovë	VI	gjashtë
	Gjerbës	2	Grëms	VI	gjashtë
	Gjerbës	3	Gjokovicë	VII	shtatë
	Gjerbës	4	Floq	V	pestë
	Gjerbës	5	Rehovë	IV	Katërt
	Gjerbës	6	Kuc	VI	gjashtë
	Gjerbës	7	Barcë	V	pestë
	Gjerbës	8	Strafice	V	pestë
	Gjerbës	9	Vishanjë	VI	gjashtë
	Gjerbës	10	Baroi 2	VII	shtatë
	Gjerbës	11	Gradec	V	pestë
	Gjerbës	12	Gjerbës	V	pestë
	Gjerbës	13	Ujanik	VII	shtatë
	Gjerbës	14	Zaloshnje	VI	gjashtë
8	Qëndër	1	Vërzhezhë	V	pestë
	Qëndër	2	Strerë	V	pestë
	Qëndër	3	Mollas	V	pestë
	Qëndër	4	Radësh	V	pestë
	Qëndër	5	Gradec	VI	gjashtë
	Qëndër	6	Koritë	VII	shtatë
	Qëndër	7	Cerenishtë	V	pestë
	Qëndër	8	Sharovë	III	tretë

Nr	KOMUNË	Nr	Fshati	Klasa mezatare e fshatit (me shkrim)	
				Me gërma romake	me shkrim
	Qëndër	9	Munushtirë	V	pestë
	Qëndër	10	Vëseshtë	VI	gjashtë
	Qëndër	11	Osojë	VI	gjashtë
	Qëndër	12	Polon	VI	gjashtë
	Qëndër	13	Zogas	VI	gjashtë
	Qëndër	14	Kalanjas	V	pestë
	Qëndër	15	Dhores	V	pestë
	Qëndër	16	Prishtë	V	pestë
	Qëndër	17	Rovicë	VI	gjashtë
	Qëndër	18	Grepokë	V	pestë
	Qëndër	19	Liqedh	V	pestë
	Qëndër	20	Nishioë	VI	gjashtë
	Qëndër	21	Veleshnje	VI	gjashtë
	Qëndër	22	Cerovë	VI	gjashtë
	Qëndër	23	Sklatinjë	V	pestë
	Qëndër	24	Buzuq	V	pestë
	Qëndër	25	Zhaban	V	pestë
	Bashki Corovodë		Corovodë	IV	katërt
	Bashki Polican		Polican	IV	katërt

Tabela 4.1.2.2: Klasifikimi i tokës bujqësore në bazë të vendimit nr 703 dhe datë 1995/12/18 dhe Direktiva e Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit nr 1, datë 1995/12/29.

4.1.3. Gjeologjia

Shqipëria ndodhet në kufirin e jashtëm të Detit Adriatik, midis Dinarideve në veri (Mali i Zi, etj.) dhe Helenideve në jug (Greqi). (Fig. 4.1.3.1).

Gjeotektonikisht, Shqipëria është pjesë e zinxhirit Peri-Adriatik të sistemit orogjenik Alpin. Ky sistem përfshin Albanidet-Dinaridet-Helenidet dhe Apeninet, që janë produkt i subduksionit të tyre dhe historisë së kolizionit dhe aktualisht janë të ndara nga kepi Puglia- Adriatik (Fig. 4.1.3.2).

Sipas studimit «Gjeoresurset dhe Gjeorreziket ne Qarqet e Shqiperise», për Qarkun e Beratit dhe Hartës Gjeologjike të Rajonit të Beratit, në shkallën 1: 100.000 të Institutit Gjeologjik të Shqipërisë, në Bashkinë Skrapar identifikohen formacionet e mëposhtme nga më të vjetrit në më të rinjtë (figura 4.1.3.3).

Shkëmbinjtë ultrabazikë – (δ J2).

Shkëmbinjtë magmatikë, që dalin në sipërfaqe në rajonin e qarkut të Beratit i përkasin zonës tektonike Mirdita. Ato ndërtojnë masivin e Devollit (Gramshit), i cili është i mbivendosur tektonikisht mbi depozitimet e nënzonës tektonike Krasta.

Shkëmbinjtë ultrabazikë – (σ J2). Ata i gjejmë të kufizuar në VL të qarkut. Janë rrethuar nga të gjitha anët nga depozitimet flishore të nënzonës tektonike Krasta.

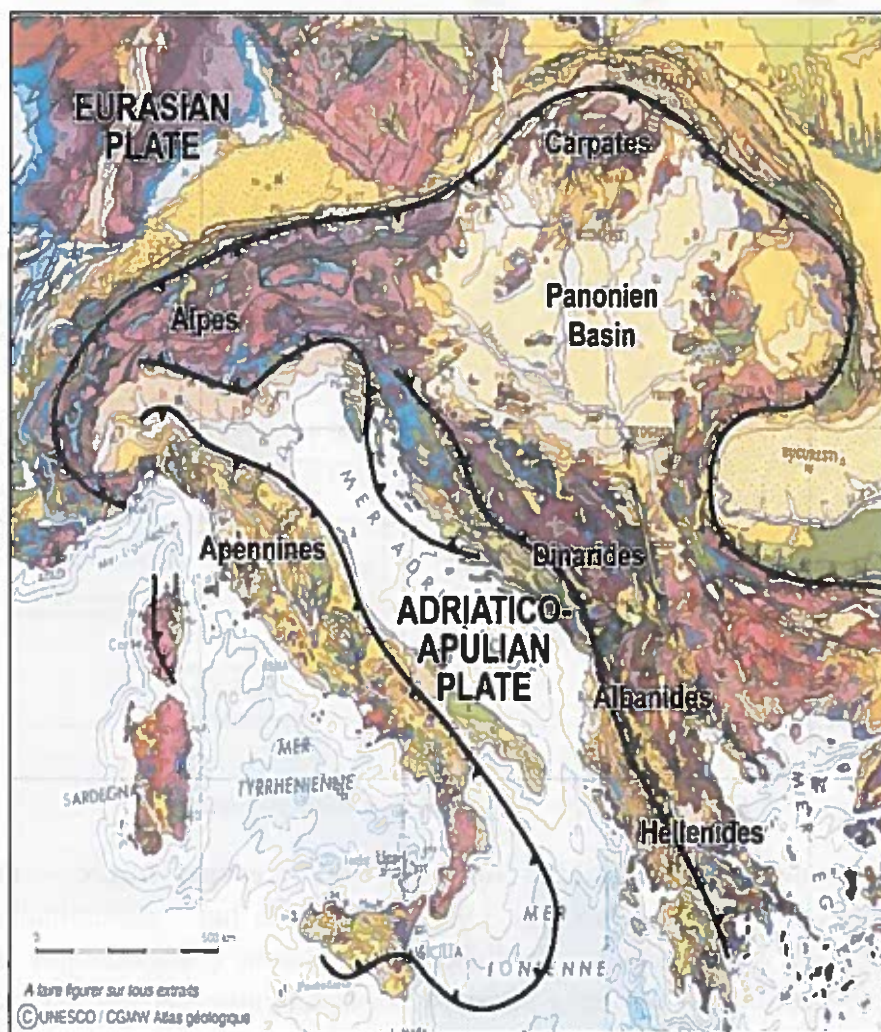

Figura 4.1.3.1: Pozicion rajonal Shqipërisë²⁹

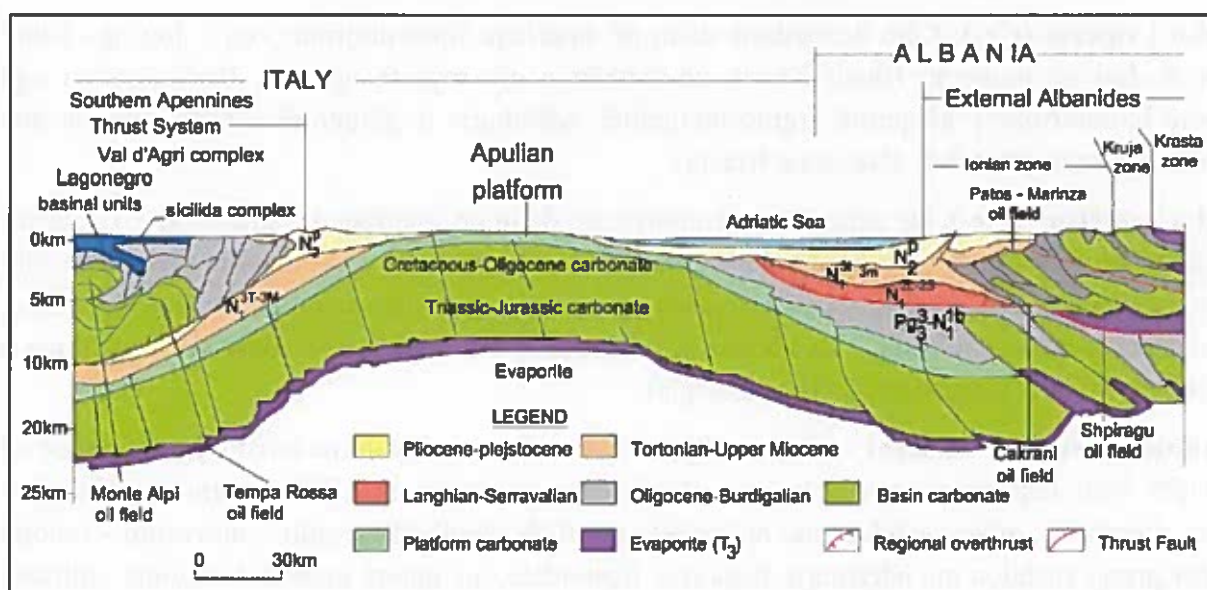

Figura 4.1.3.2: Profili rajonal në zonën e Adriatikut (Shqipëria dhe Italia)³⁰

²⁹ Burimi: <http://aca-al.org/ep-content/uploads/2014/07/Geological-Overview-Albania.pdf>

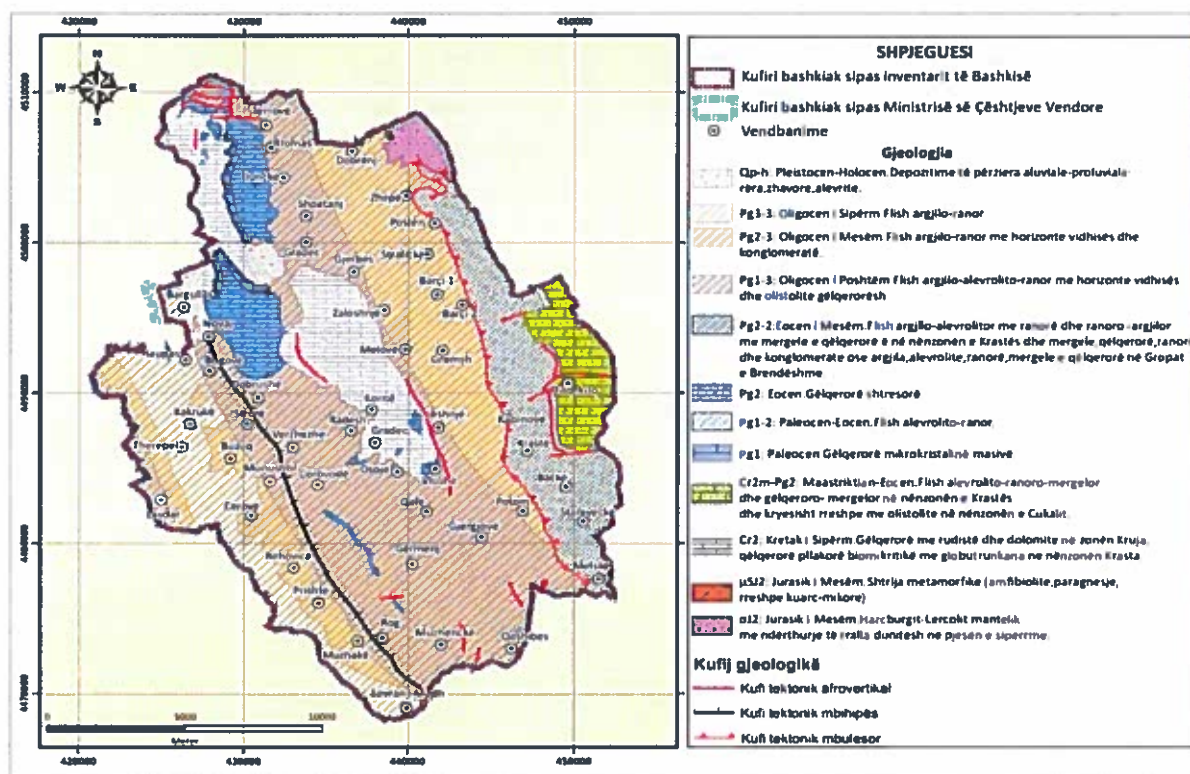

Figura 4.1.3.3: Harta gjeologjike në Bashkinë Skrapar.

Shkëmbinjtë metamorfikë të kontaktit, amfibolët dhe rreshpet kuarc – mikore granat mbajtëse e rreshpet e gjelbëra – ($\mu S_{J2.3}$). Takohen në buzën jug – perëndimore të masivit të Devollit, në skajin më VL të qarkut. Zhvillohen në kontaktin e shkëmbinjve ultrabazikë me shkëmbinjtë efuzivo-sedimentar. Korniza e përhapjes së shkëmbinjve metamorfikë gjatë kontaktit të ultrabazikëve me ata efuzivo-sedimentarë nuk është e plotë dhe e vijueshme dhe kjo shpjegohet për shkak tektonike mbihypëse, të cilat shpesh presin kornizën metamorfike.

Kretaku i sipërm (Cr_2). Këto depozitime dalin në sipërfaqe sipas drejtimit veri – jug nga fshati Krushovë deri në lindje të fshatit Krastë në formën e një rripi të ngushtë. Përfaqësohen nga gëlqerorë biomikritikë e gëlqerorë argjilo-mergele, ndërthurje të gëlqerorëve turbiditikë, si dhe ndërshtresa e linza silicorësh. (Nenzone Krasta)

Kretaku i sipërm - (Cr_2). Në nënzonën e Tomorrit ato dalin në sipërfaqe në strukturat e Tomorrit, Kulmakës dhe Qeshibeshit, duke ndërtuar bërthamat dhe krahët e tyre. Vendosen normalisht mbi depozitimet e nënshtrira. Përfaqësohen në pjesën e poshtme nga gëlqerorë biokalkarinët me stralle, mandej duke u ngjitur në prerje ka gëlqerorë mikritikë e biomikritikë të ndërthurur me linza e konkrecione silicore. (Nenzone e Tomorrit-Kruja)

Mastriktiani i sipërm - Eoceni - ($Cr_{2m} - Pg_2$). Nga studimet e kryera në territorin e Malësisë së Ostrovicës këto depozitime përfaqësohen në pjesën e poshtme nga flishi kalimtar gëlqeroro-argjilor, ritëmholle, duke vazhduar me një paketë me flish ritëmholle argjilo – alevrolito - ranorë. Më sipër prerja vazhdon me ndërthurje flishore e flishoidale, me ranorë masivë, horizonte vithisëse e konglomeratë. (Nenzone Krasta)

Paleoceni - (Pg₁). Në rajonin e qarkut të Beratit dalin në sipërfaqe në srukturat e Tomorrit ku ndërtojnë krahun lindor dhe periklinalin jugor dhe në Kulmak në një trashësi të vogël rreth 55m (Lit.20). Përfaqësohen nga ndërthurje gëlqerorësh turbiditikë me gëlqerorë biomikritiko – skeletore. Në prerjen e Tomorrit trashësia e depozitimeve të Paleocenit është rreth 425m. (Nenzone Kruje)

Eoceni - (Pg₂). Këto depozitime takohen më në lindje të rajonit dhe kanë një shtrirje juglindje - veriperëndim. Depozitimet terigjene të n/zonës Krasta kontaktojnë tektonikisht (kontakt i tipit mbihipës) me depozitimet terrigjene të krahut perëndimor të sinklinalit të Tomorricës, por të niveleve gjithmonë e më të reja duke shkuar drejt veriut. Ato përfaqësojnë ballin e mbihipjes së zonës së Krastës drejt perëndimit. (Nenzone Krasta)

Përfaqësohen nga ndërthurje të një flishi, terrigjeno – karbonatik ku elementët përbërës janë ranorët (herë herë karbonatik), argjilat (herë, herë shumëngjyrëshe), alevrolitët, gëlqerorët (herë herë foraminiferik). Karakteristikë për këto depozitime është ngjyra e tyre laramane si dhe ndrydhjet tektonike. Trashësia arrin deri në 500 - 600 m.

Eoceni - (Pg₂). Takohen në jug të antiklinalit të Tomorrit, ku ato janë të vendosura në pajtueshmëri mbi depozitimet e Paleocenit. Këtu është edhe prerja më e plotë e tyre. Depozitimet e Eocenit në këtë rajon përfaqësohen nga gëlqerorë shtresorë, kryesisht biomikritiko – skeletor, të ndërthurur me gëlqerorë turbiditikë. Trashësia e depozitimeve të Eocenit luhetet nga 145m në Tomorr në 195m në Kulmak. (Nenzone Kruje)

Oligoceni i poshtëm - (Pg₃¹). Depozitimet e Oligocenit të poshtëm kanë një përhapje shumë të madhe në rajon duke filluar nga Qeshibeshi në jug duke vazhduar në Kulmak e mandej në Tomorr në veri, duke marrë pjesë në ndërtimin e gjithë strukturave antiklinale dhe sinklinale. Në pjesën e poshtme përfaqësohet nga pakua kalimtare mergelore, e cila vetëm në antiklinalin e Tomorrit është e plotë dhe me trashësi deri në 55m. Mbi pakon kalimtare mergelore vijon normalisht flishi, në fillim: a-ranoro-argjilor, b-argjilo-ranor, c-argjilor, d- argjilo-ranor me vidhisje dhe popla gëlqerorësh. Trashësia e depozitimeve të Oligocenit të poshtëm në Tomorr është rreth 1090m, ndërsa në Kulmak e Qeshibesh rreth 1500m. (Nenzone Kruje)

Oligoceni i poshtëm - (Pg₃¹). Depozitimet e Oligocenit të poshtëm në sipërfaqe përhapen pothuajse në të gjithë nënzonën e Beratit. Kalimi nga shkëmbinjtë karbonatik të Eocenit, për në depozitimet flishore bëhet gradual, nëpërmjet pakos kalimtare mergelore. Kjo e fundit ndahet në dy paketa simbas mbizotërimit të komponentëve përbërës: a - e poshtme, përbëhet nga mergele me shtresa gëlqerorësh biomikritik; - e sipërme, nga argjila mergelore, argjila të kaltërta me ndonjë shtresë gëlqerori. Më sipër prerja vijon në fillim me një flish të hollë deri të mesëm argjilo - alevrolito – ranorë (Pg31) e mandej, argjilo- alevrolito-ranorë (Pg31); b - e sipërme, përbëhet nga flish i hollë deri i trashë me horizonte vidhisëse (Pg31). Karakteristikë e këtyre depozitimeve janë ndryshimet litologjike në hapsirë si në drejtimin vertikal ashtu edhe në drejtimin horizontal. Trashësia në prerjen e Beratit është rreth 840 m. (Nenzone Ionian)

Oligoceni i mesëm - (Pg₃²). Edhe depozitimet e Oligocenit të mesëm, kanë një përhapje të konsiderueshme, në pjesën lindore të tij, duke filluar nga perëndimi i Helmës-Staraveckës në jug e deri në Dobrenjë në veri. Ato vendosen normalisht mbi depozitimet flishore të Oligocenit të poshtëm. Në lindje kanë marrëdhënie tektonike me flishin e nënzonës së Krastës. Nga ana litologjike, përfaqësohet nga ndërthurje ranoro - argjilore, argjilo – alevrolitoro - ranore, me ranorë masivë, konglomeratë, vithisje nënujore dhe më rrallë shtresa gëlqerorësh. Këto depozitime

karakterizohen nga ndryshime të theksura në shtrirje. Në Tomorr ndahen në pesë pako litologjike, sipas mbizotërimit të komponentëve përbërëse. (Nenzone Kruje)

Oligoceni i mesëm - (Pg_3^2). Në gjysmën jugore të rajonit depozitimet e Oligocenit të mesëm përhapen, me shtrirje JL-VP dhe ndërtojnë krahët e strukturave antiklinale dhe sinklinale. Trashësia më e madhe e tyre është në pjesën veri – verilindore. Në përgjithësi përfaqësohen nga flish ranoro – argjilor me vithisje nënujore e me shtresa të rralla gëlqerorësh. (Nenzone Ionian)

Oligoceni i sipërm - (Pg_3^3). Qendrën e rajonit të qarkut të Beratit e zenë pikërisht depozitimet e Oligocenit të sipërm. Ato kanë një shtrirje nga fshati Sevrani i Madh në jug deri në veri të qytetit të Kuçovës. Trashësinë më të madhe e kanë nga fshati Lapardha (Berat) deri në Qereshnikë, ndërsa më të vogël në fshatin Vendresh. Pra siç shihet edhe në hartën gjeologjike (gr.nr.1) trashësia e këtyre depozitimeve nga veriu në jug vjen duke u zvogëluar. Përfaqësohen nga ndërthurje argjilo – alevrolito – ranorë, me ranorë masiv, vithisje nënujore dhe rrallë shtresa gëlqerorësh. Në përgjithësi, në pjesën e sipërme të Oligocenit të sipërm, predominojnë ranorët, të cilët herë – herë kalojnë në ranorë masiv. Në prerjen e Beratit kanë një trashësi 1140m. (Nenzone Ionian)

Pleistocen - holoceni – ($Qp-h$). Kanë shkallë shumë të ulët në veri të Qarkut të Skraparit. Ato përbëhen nga depozitime të përziera aluviale – proluviale (rera, zhavore, alevrite).

Figura 4.1.3.4: Flish argjilo-alevrolito-ranor me horizonte vidhisës dhe olistolite gëlqerorësh (Pg_3^1) në zonën Bogovë në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.1.3.5: Flish argjilo-ranor me horizonte vidhisës dhe konglom eratë (Pg_3^2) në zonën Buzuq në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.1.3.6: Flish argjilo-ranor me horizonte vidhisës dhe konglom eratë (Pg_3^2) në zonën Buzuq në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.1.3.7: Flish argjilo-ranor me horizonte vidhisës dhe konglom eratë (Pg₃²) në zonën Turbohove në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.1.3.8: Flish argjilo-ranor (Pg33) në zonën Therapele në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.1.3.9: Flish argjilo-ranor (Pg₃³) në zonën Therapele në Bashkinë Skrapar.

4.1.4. Erozioni i tokës dhe Shkretëtizimi

Një nga problemet kryesore me të cilat përballlet zona është erozioni i tokës, i cili shkaktohet si nga faktorë natyror, klimatike edhe nga aktivitetet njerëzore. Shpejtësia më e lartë e erës që i ushtrohet tokës, si dhe stuhitë e shumta, më të forta dhe më të zgjatura në kohë, në kombinim me temperaturat e larta ndikojnë në degradimin e tokës.

Për sa i përket aktiviteteve njerëzore, shpyllëzimi dhe shkretëtirëzimi i tokës së punueshme, si dhe mbi-kullotja që ndodhin në këtë zonë ndikojnë në erozionin e tokës, gjithashtu dhe në degradimin e biodiversitetit. Rezultat i erozionit të tokës janë përmytjet, të cilat në zonat e bashkisë ndodhin kryesisht në muajt e dimrit, përgjatë lumit Osum, si rezultat i kësaj, kryesisht në afërsi të zonës së Corovodës të këtë një devijim të vogël të rrjedhës së lumit³¹.

Gjithashtu vlen për tu theksuar degradimi dhe copëzimi i sipërfaqeve pyjore, për shkak të presioneve antropogjene. Prerjet ilegale të pemëve, shfrytëzimi i tejkaluar i lëndës së parë të drurit

³¹ Trans Adriatic Pipeline-TAP.Section 6- Environmental, Baza social-ekonomike dhe e Trashëgimisë Kulturore, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

dhe shpyllëzimi i pyjeve për të krijuar kullota ndikojnë në intensifikimin e erozionit të tokës, japin si rezultat, rrëshqitje të tokës në shumë sipërfaqe pyjore me shpate të prjerrëta. Por, rol të rëndësishëm në humbjen dhe shkatërrimin e pyjeve, në degradimin e pyjeve dhe të biodiversitetit në përgjithësi të zonës, kanë edhe zjarret të cilat ndodhin për shkak të zjarrvënieve, pakujdesisë, kushteve klimatike dhe fenomeneve natyrore. Për të trajtuar copëzimin e pyjeve, vendi ka marrë disa masa, të tilla si ndalimi i eksportit të drurit, ndërsa për këtë qëllim kontribuojnë edhe të dhënat e përditësuara të Rregjistrimit të tokave pyjore të vendit³².

Një tjetër faktor që ndikon në degradimin e biodiversitetit është gjuetia e paligjshme e zogjëve të egër dhe të gjitarëve të mëdhenj që ndodh kryesisht në dy dekadat e fundit. Për shkak të situatës të pakontrolluar dhe humbjeve të faunës së egër, u mor masa që realizoi ndalimin tërësor të gjuetisë, nëpërmjet miratimit të ligjit nr. 7/2014 “Për shpajllën e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë” në fillim, i cili ndaloi gjuetinë në vend për dy vjet, deri në Mars të vitit 2016 dhe më pas, me ligjin nr.61/2016 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”, që vendosi ndalimin e gjuetisë edhe për një periudhë tjetër 5 vjecare. Zbatimi i ligjeve të ndalimit të gjuetisë, ka përbërë e përbën një prioritet të punës së strukturave ligj-zbatuese. Megjithatë kontrolli i gjuetisë së paligjshme përbën një çështje me rëndësi të lartë shtetërore³³.

---

³² Gjeografia e Krimit Mjedisor në Shqipëri- Dëmtimi Prerja dhe Djegja e Pyjeve, Engjellushe Zenelaj, Myzafer Elezi dhe Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, 2015, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

³³ Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, 2015, Integrimi i Mjedisit në Bujqësi dhe Pyje: Progresi dhe Prespektivat në Evropën Lindore dhe Azinë Qendrore - Volumi II Albania Country Review.

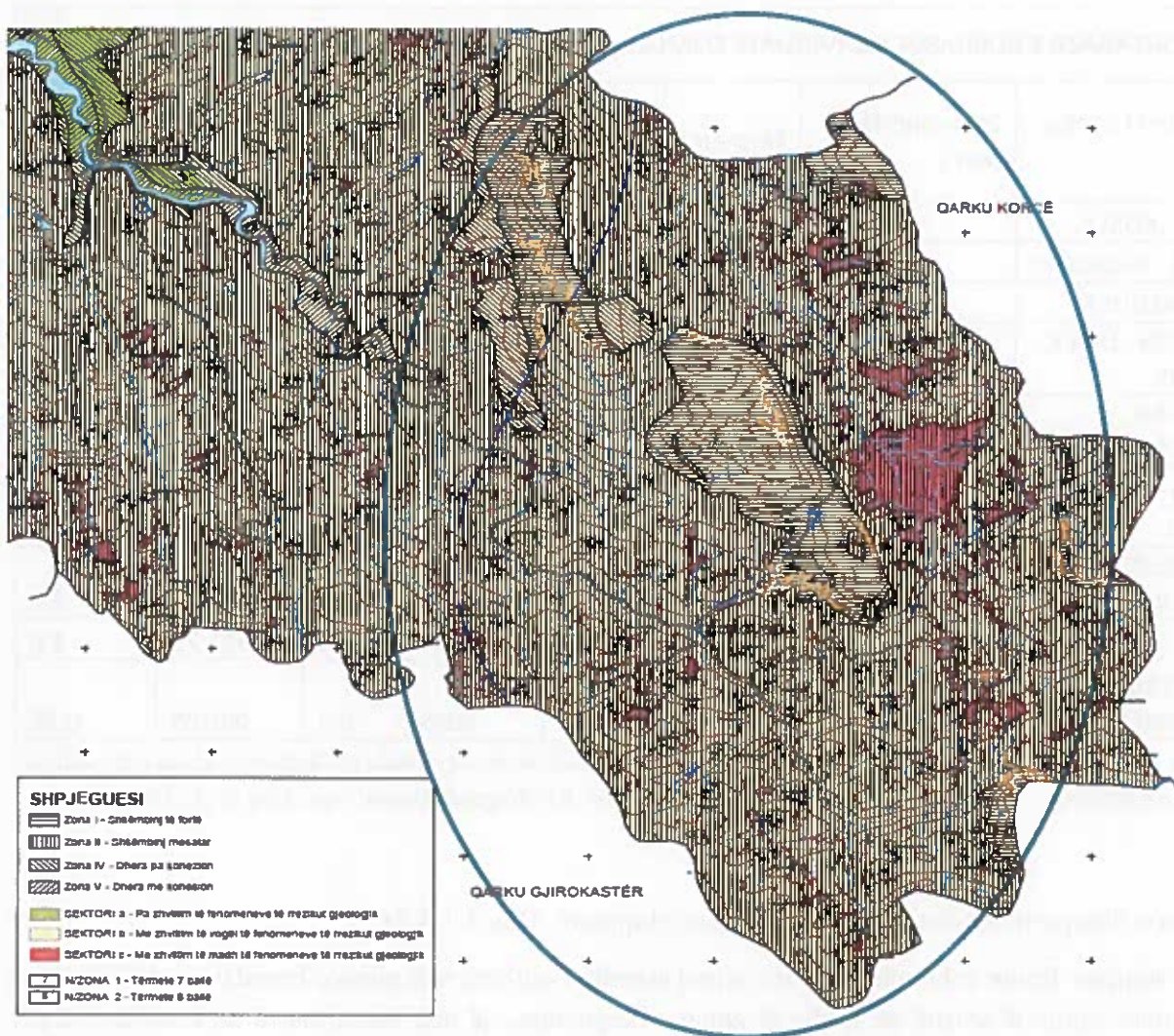

Figura 4.1.4.1: Kategorizimi i zonës në Bashkinë Skrapar në bazë të karakteristikave gjeoteknike të formacioneve dhe paraqitjen e fenomeneve gjeologjike të rrezikshme³⁴

4.1.5. Sizmiciteti

Në Orogjenin Shqiptar vihen re tre zona shkarjeje aktive gjatësore dhe dy zona aktive tërthore (figura 4.1.5.1)³⁵.

- Zona e shkarjes së strukturës Jon-Adriatik, me tendencë Jug-Veri deri në Veri-Veri-Perëndim.
- Zona e shkarjes “Graben” Shkodër-Mat-Librazhd, me tendencë Veri-Perëndim.
- Zona e shkarjes Peshkopi-Korçë me tendencë Jug-Lindje.
- Zona e shkarjes normale Shkodër-Tropojë me tendencë Veri-Lindje.
- Zona e shkarjes normale Elbasan-Dibër, me tendencë Veri-Lindje.

Njihen dhjetë zona burimi sizmik në territorin shqiptar dhe rrethinat e saj. Parametrat e zonave janë përshkruar në tabela 4.1.5.1.

³⁴ (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar “Gjeoresurset dhe Gjeorreziziet ne Qarqet e Shqiperise, Qarku i Berat, 2014).

³⁵ Aliaj & Dush, 2007

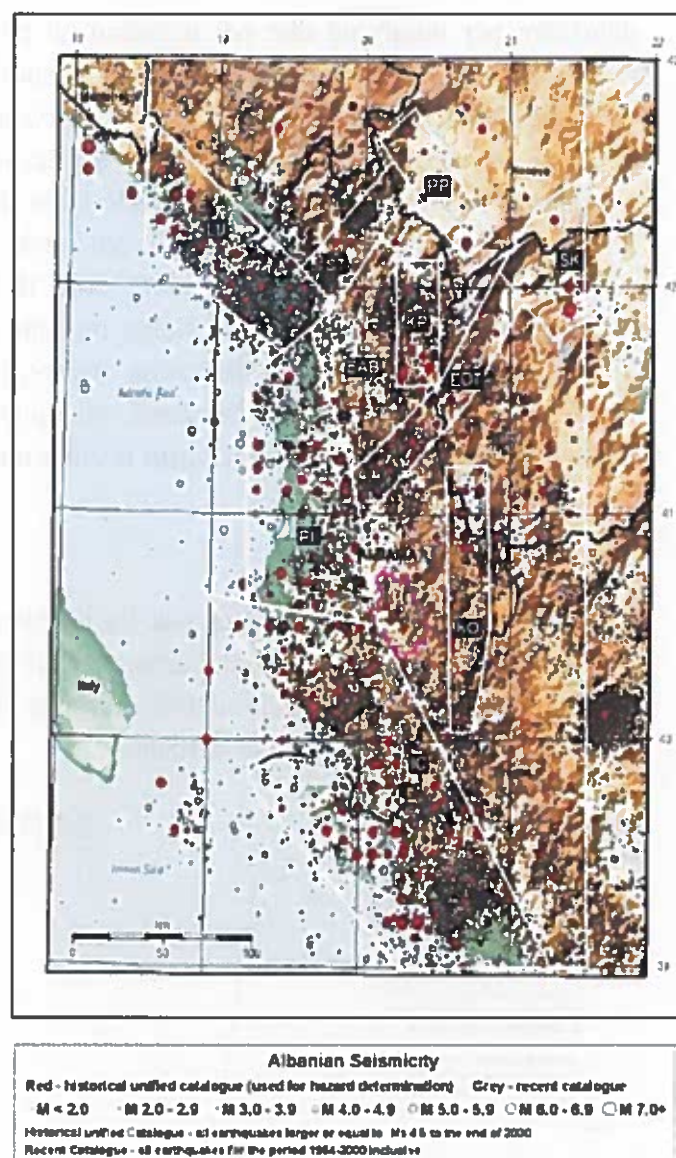
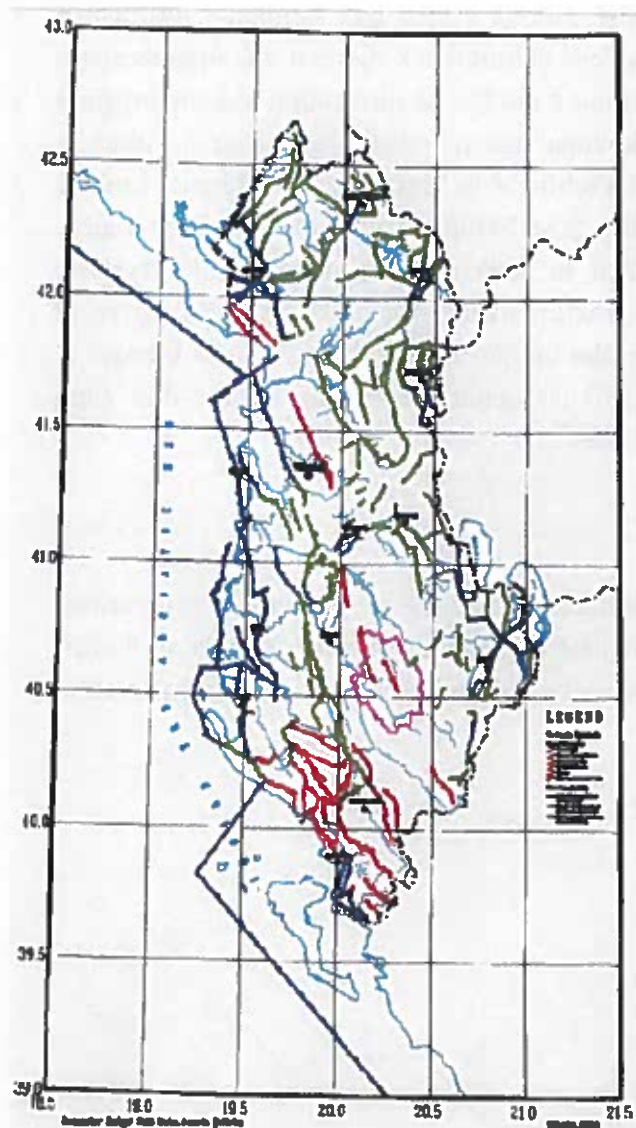
DATABAZA E BURIMEVE INDIVIDUALE SIZMOLOGJIKE/ PARAMETRAT SIZMIK TË SHQIPËRISË							
Emërtimi i Zonës/ Kodi	Zona sipërfaqja (km ²)	Tërmetet	Beta	Alpha (No)	Mx	Shkalla e M> 6 p.a	shkalla e densitetit
OHER - KORCE	2760	44	1.44	242	6.9	0.0315	11.4
KUKES - PESHKOPI	1480	21	1.75	481	6.9	0.0104	7.0
JON BREGDET	16600	151	1.4	692	7.0	0.115	6.9
ELBASAN - DIBER - TETOVE	2660	46	1.99	3142	6.9	0.0167	6.3
ULTESIRA ADRIATIKUT	7460	75	1.61	914	7.0	0.0458	6.1
LEZHA - ULQINI	5140	39	1.52	293	7.2	0.0272	5.3
SHKUP	3300	5	2.08	2541	7.2	0.0913	2.8
SHKODER - TROPOJE	1570	11	1.99	778	6.9	0.00418	2.7
PEJE - -PRIZREN	1740	5	2.03F	418	6.8	0.00173	1.0
SHQIPERIA PERENDIMORE	57200	75	2.03F	6075	6.5	0.0199	0.35

Tabela 4.1.5.1: Tabela e listave të parametrave të dhjetë zonave të burimeve sizmike të Shqipërisë. Zona e burimit në det të hapur e Shqipërisë Jugore bie në rajonin e quajtur BJ (Bregdeti Jonian) (nga Aliaj et al., 2004)³⁶

Bashkia e Skraparit ndodhet në zonën Lindore Shqiptare. (Fig 4.1.5.2).

Sfondi shqiptar lindor është një zonë me sfond sizmik, i përbërë nga pjesa e brendshme e Shqipërisë dhe rajonet fqinje të shtrirë në lindje të zonave bregdetare, që nuk është marrë në konsideratë për llogaritjen e rrezikut, për shkak të madhësive të ulëta se Ms 4.5, madhësia minimale e pranuar për llogaritjen e rrezikut.

³⁶ Burimi: <http://diss.rm.ingv.it>

Figura 4.1.5.1: Harta e zonave të shkarjes aktive në Shqipëri (nga Aliaj, 2000b). Shënohen e pozicioni i Bashkisë të Skraparit³⁷.

Figura 4.1.5.2: Sizmitetiti i Shqipërisë. Pikat e kuqe tregojnë tërmetet e përdorura për vlerësimin e riskut, pikat gri përfaqësojnë tërmete të tjera. Shënohet pozicioni i Bashkisë Skrapar.

4.2. Ajri

4.2.1. Shkaget kryesore të ndotjes së ajrit

Ndotësit kryesorë të cilët ndikojnë në cilësinë e ajrit janë: NO₂, O₃, SO₂, CO, PM₁₀, PM_{2.5} dhe benzeni të cilët emetohen nga djegia e lëndës fosile për energji dhe transport. Ozoni (O₃) është një ndotës sekondar i cili formohet nga oksidimi i ndotësve primarë në prani të rrezatimit diellor, i cili ndikon në ndryshimin e klimës globale. Oksidet e Squfurit dhe Azotit në bashkëveprim me lagështirën e ajrit kthehen në acide dhe depozitohen në tokë në formën e shiut acid i cili është i

³⁷ Burimi: Aliaj S. Dushi E., 2007

dëmshëm për bujqësinë dhe për mjedisin në përgjithësi. Ndotja e ajrit nga kimikatet, grimcat e pluhurit ose materialet biologjike shkaktojnë shqetësime ose dëmtime tek njerëzit dhe organizmat e tjera duke ndikuar negativisht në mjedisin natyror. Burimet e ndotjes së ajrit mund të kenë origjinë natyrore ose antropogjenike. Efektet shëndetësore shkaktuar nga ndotësit e ajrit klasifi kohen si ndryshime fiziologjike dhe biokimike të lehta deri në vështirësi në frymëmarrje, nuhatje, kollitje dhe probleme kardiake e respiratore³⁸. Në zonën e bashkisë së Skraparit nuk vërehet ndotje e ajrit, edhe pse nuk ka të dhëna zyrtare të cilat të bazohen në kërkime dhe informacione zyrtare. Theksohet së mungesa e ndotjes lidhet ngushtë me karakteristikat e Bashkisë dhe në mënyrë të veçantë me faktin se ka kryesisht zona malore, pyjore dhe bujqësore në të cilat nuk ka burime të ndotjes së ajrit, ndërsa, në këtë zonë nuk janë identifikuar qendra të mëdha urbane dhe zona industriale, prandaj nuk ka përqendrim të emetimeve ndotës³⁹.

4.2.2. Ndotsëit e ajrit

Emetimet e gazrave (për të cilat nuk ka të dhëna analitike, duke qenë se stacionet e regjistrimit përqendrohen në qendra të mëdha urbane) vlerësohet se janë mjaft të kufizuara për shkak të numrit të ulët popullsisë, konsumit të ulët të energjisë shtëpiake dhe të ngarkesës së qarkullimit por edhe dhe aktiviteteve profesionale të kufizuara.

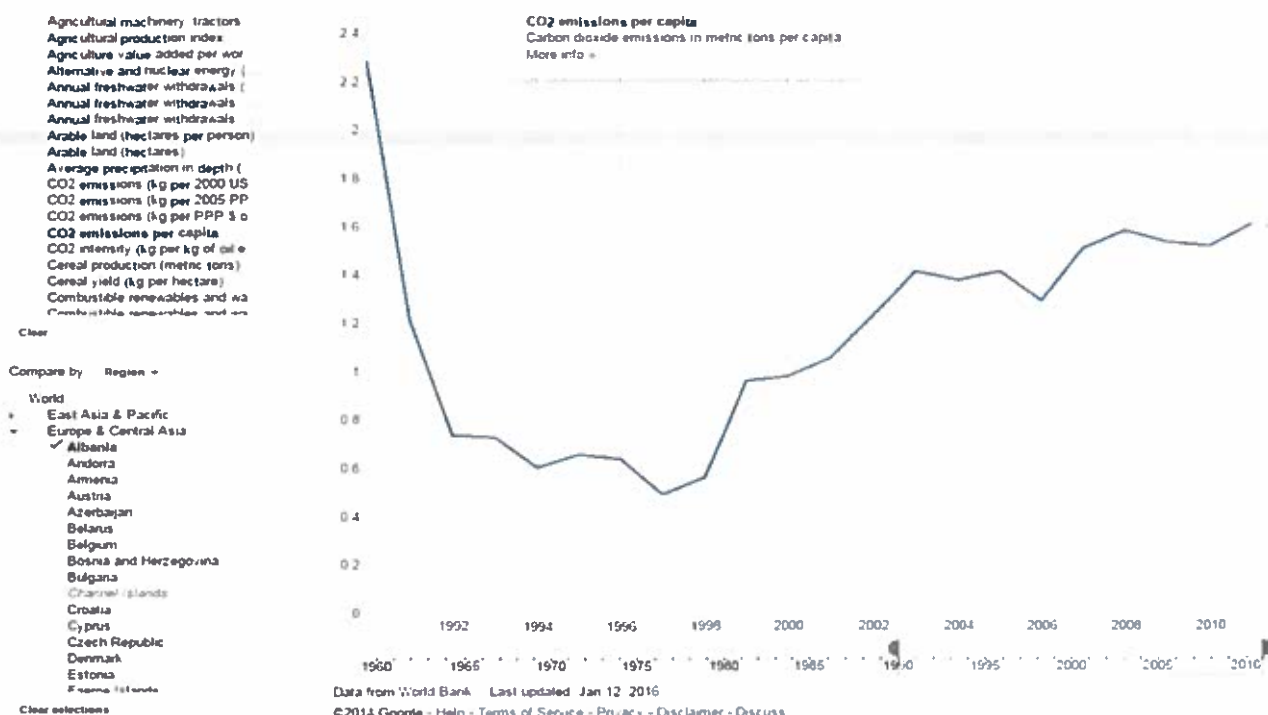

Figura 4.2.2.1: Evolucionit i emisioneve të dioksidit të karbonit për frymë në Shqipëri.⁴⁰

Djegia e drurit për ngrohje përbën një faktor tjetër të ndotjes nëpërmjet emetimit të mikrogrimeve, por përsëri, për shkak të shkallës së vendbanimeve, ky fenomen është relativisht i kufizuar, siç janë gjithashtu edhe pasojat e tij. Sipas Bankës Botërore, emetimet në CO₂ për frymë për vitin 2011, luhaten në 1.61 tonë metrikë. Në bazë të popullsisë të Bashkisë për vitin 2011, emisionet e dioksidit

³⁸ Ministria e Mjedisit, "Raporti për Gjendjen e Mjedisit, 2014"

³⁹ Trans Atlantic Pipeline-TAP, Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline.

⁴⁰ Burimi: <https://www.google.gr/publicdata>

të karbonit vlerësohet në $12,403 * 1.61 = 19,968.83$ tonë metrikë. Nga të dhënat e popullësisë së Bashkisë për vitin 2010 në kombinim me të dhënat e Bankës Botërore për të njëjtin vit, u përlogarit emetimi i CO₂ për çdo njësi administrative në Bashkinë e Skraparit. U përlogaritën përkatësisht edhe emetimet për vitin 2011.

	<i>Popullsia e përgjithshme 2010</i>	<i>Emetimet e CO₂ në MT 2010</i>	<i>Popullsia e përgjithshme 2011</i>	<i>Emetimet e CO₂ në MT - 2011</i>
Çorovodë	7968	12111.36	4051	6522.11
Qëndër Skrapar	5501	8361.52	2545	4097.45
Bogovë	2547	3871.44	1098	1767.78
Vëndreshë	1796	2729.92	984	1584.24
Çepan	1525	2318	740	1191.4
Potom	1265	1922.8	897	1444.17
Leshnje	831	1263.12	496	798.56
Gjerbës	1835	2789.2	813	1308.93
Zhepë	1724	2620.48	779	1254.19

Tabela 4.2.2.1: Shpërndarje e emetimeve të dioksidit të karbonit për çdo njësi administrative në Bashkinë e Skrapar.

Bazuar ne evidencat e analizimit te mostrave per kontrollin cilesor te lendeve djegese per periudhen Janar - Shtator 2014 kryer nga Inspektoriati Qendror Teknik dorezuar prane Agjencise Kombetare te Mjedisit është bere nje vleresim i parametrave te testuar dhe ndikimit te ketyre parametrave ne cilesine e ajrit urban.

Parametrat e percaktuara ne mostrat e perzgjedhura jane:

- Gazoili / Per permbajtien e sqfurit jane analiztar 122 mostra
- Benzina
- Solar - Mazuti

Mostrat jane analizuar para zhdoganimit dhe ne tregun e brendshem.

Nga vleresimi i te dhenave rezulton :

- Gazoili

Per permbajtien e sqfurit jane analiztar 122 mostra

Ne baze te standardit te perdorur per analizimin e lendes djegese (gazoil) EN 590 vlera kufi e lejuar e permbajtjes sq, sqfurit ne gazoil është 10 ppm. Nga 122 mostra te analiztara,6 prej tyre kane vleren 11 - 15 ppm dhe 100 mostra kane vlere > 50 ppm. Keto mostra rezultojne te jene mbi normen e lejuar.

Permbajtja e sqfurit ne gazoilin e tregut shqipetar rezulton te jete mbi normen e lejuar.

- Benzina

Per permbajtjen e sqfurit jane analizuar 31 mostra

Ne baze te standardit te perdorur per analizim per lendet djegese (benzina) EN 228 rezulton se vlera kufi e lejuar e permbajtjes se sqfurit ne benzine është 10 ppm. Ku nga anaLizat rezulton se vlera

me e vogel e squfurit ne Benzin është 11 - 15 ppm per 5 mostra te analizuara, pra jashte standardit te lejuar dhe mbi 50 ppm per 11 mostra te analizuara. Ku gjithsej jane analizuar 31 mostra.

Permbajtja e squfurit ne benzinen e tregut shqiptar rezulton te jete mbi normen e lejuar.

- Solar - Mazut

Per permbajtjen e squfurit jane analizuar 11 mostra

Ne baze te standardit te perdorur per analizim per lendet djegese (solar - mazut) S SH UNI 6579 rezulton se vlera kufi e lejuar e permbajtjes se squfurit ne solar - mazut është <3%. Per mostrat e analizuar rezulton se permbajtja e squfurit është > 3 %.

Nje vleresim i pergjithshem per karburantet qe qarkullojne ne tregun shqiptar është se ato jane te nje cilesie jo te mire persa i perket permbajtjes se squfurit

Transporti është nje nder faktoret kryesore te cilesise se ajrit urban, ku emetimet e SO₂ ne ajer janë ne raport proporcional me përmbajtjen e squfurit ne lendet djegese. Duke reduktuar përmbajtjen e squfurit në karburant, do të ulej gjithashtu permbajtja e squfurit dhe si pasojë, emetimet e PM₁₀ dhe PM_{2.5}.

Reduktimi i permbajtjes se squfurit në karburant, do të ndikonte edhe ne uljen e vlerave te NO₂

4.3. Faktorët klimatike

Në studimin «ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline» (2013) që është përgatitur për projektin "Trans Adriatic Pipeline, TAP" referohen kushtet klimatike (temperatura dhe reshjet), si janë regjistruar në stacionet pranë zonës së studimit për periudhën 1951-1990. Sipas studimit, pas vitit 1990 te dhënat për kushtet klimatike nuk janë të vazhdueshme apo të besueshme për shkak të ndryshimeve politike dhe historike në vend në atë periudhë.

Figura 4.3.1 tregon stacionet meteorologjike që gjenden pranë zonës së studimit. Stacionet më të afërta janë të vendosura në pjesën qendrore lindore dhe qendrore perëndimore të hartës. Në mënyrë të veçantë të dhënat në lidhje me stacionet: Voskopoje, Shtylle, Vithkuq, Potom, Çorovodë, Nishove, Terpan, Berat. Seksioni Qendror Lindor karakterizohet nga një klimë para-malore mesdhetare jugore dhe pjesërisht nga klimë Malore jugore. Regjimi i Klimës në Seksionin Qendror Lindor është ndikuar nga prania e luginës të lumit Osum. Parametrat kryesore të temperaturës së ajrit për seksionin qendrore lindore të përdorur në studimin e ESIA's bazohet në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 4.3.1 paraqet shpërndarjen e temperaturës së ajrit gjatë gjithë vitit. Sipas këtyre të dhënave, temperatura mesatare minimale e regjistruar në Seksionin Qendror Lindor është -2.3°C në Shtylle (janar), dhe temperatura mesatare maksimale është 21°C në Potom (korrik). Temperatura ekstreme e ajrit në këtë seksion varion nga një minimum absolut prej -25.6°C në Voskopoje në -24.5°C në Shtylle, ndërsa temperatura maksimale absolute e ajrit arrin në 36.2°C në Potom.

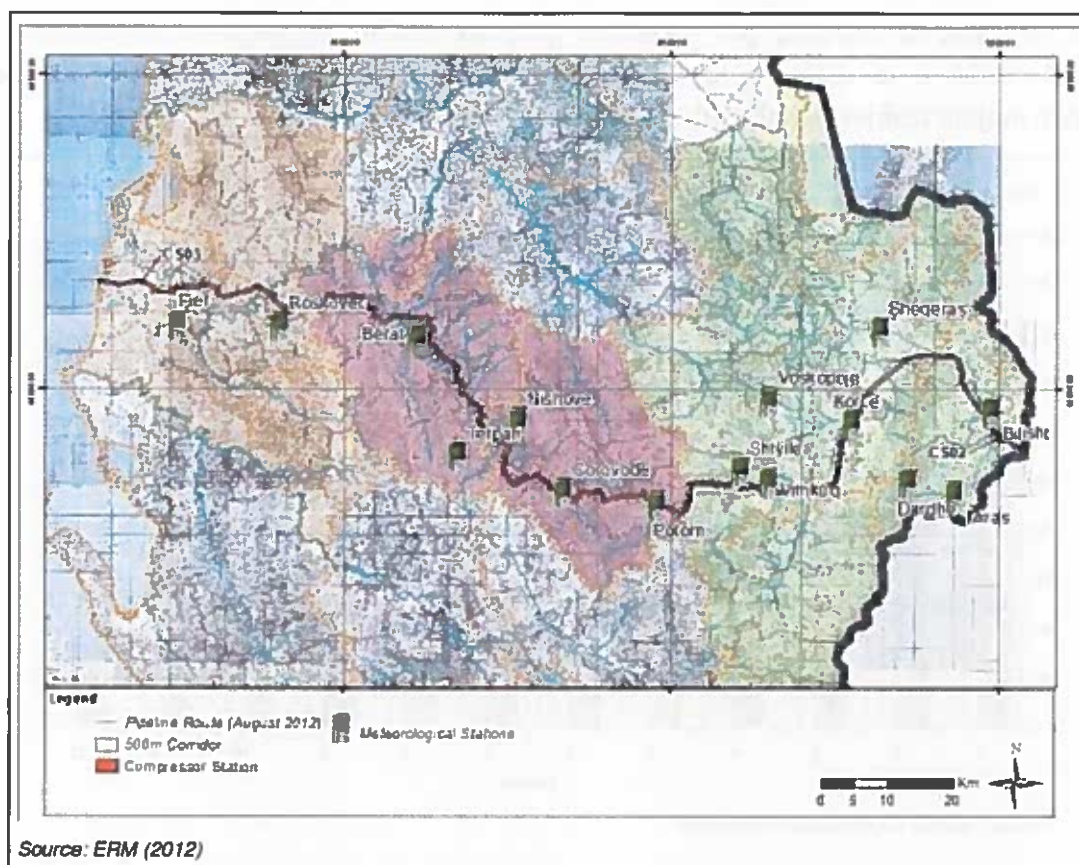
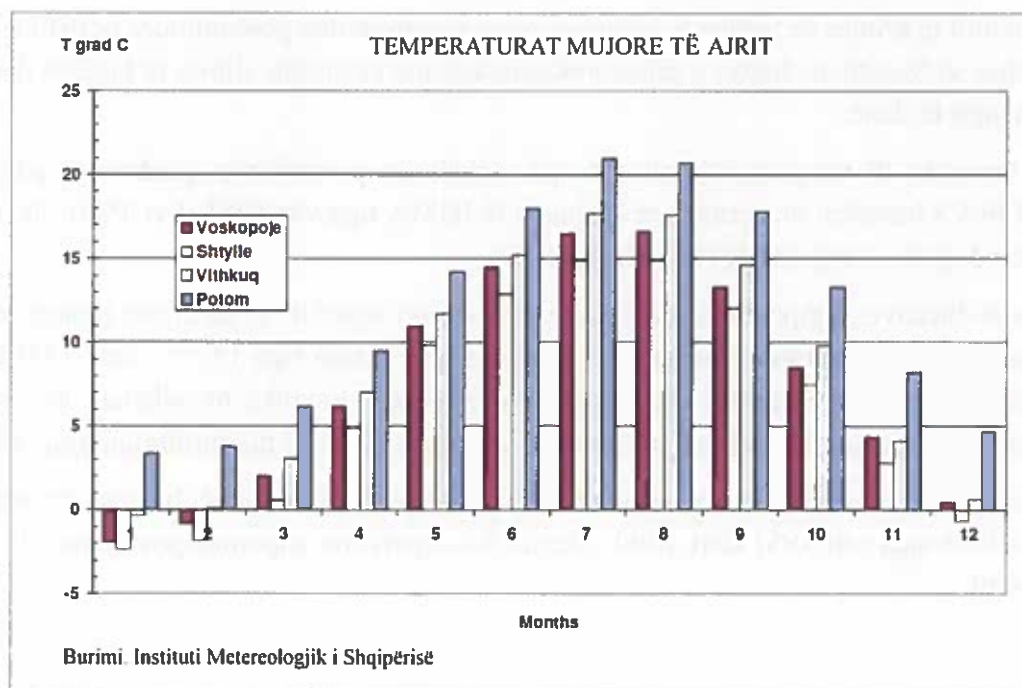

Figura 4.3.1: Pozicionet e stacioneve meteorologjike pranë zonës së studimit.⁴¹

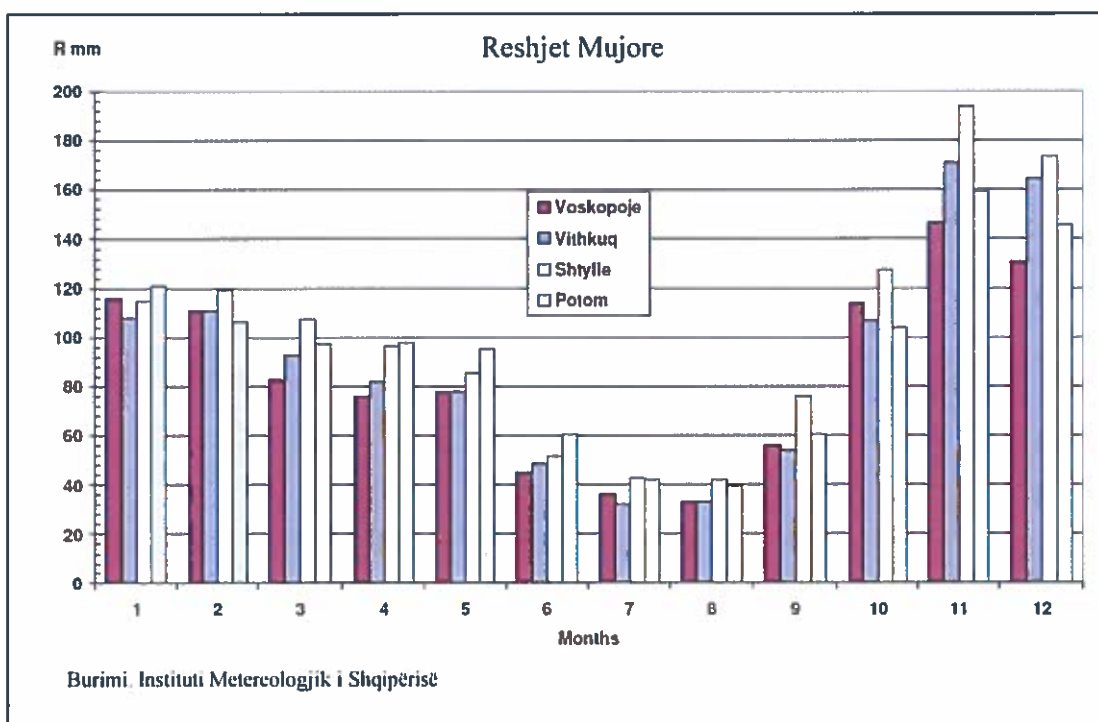

Skema 4.3.1: Shpërndarja e temperaturës së ajrit (1951-1990).⁴²

⁴¹ Burimi: ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013

⁴² Burimi: ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013.

Parametrat kryesore të reshjeve për seksionin qendrore lindore të përdorur në studimin ESIA bazohen në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 4.3.2 përfshin shpërndarjen mujore reshjeve gjatë gjithë vitit.

Skema 4.3.2: Reshjet mujore (1951-1990).⁴³

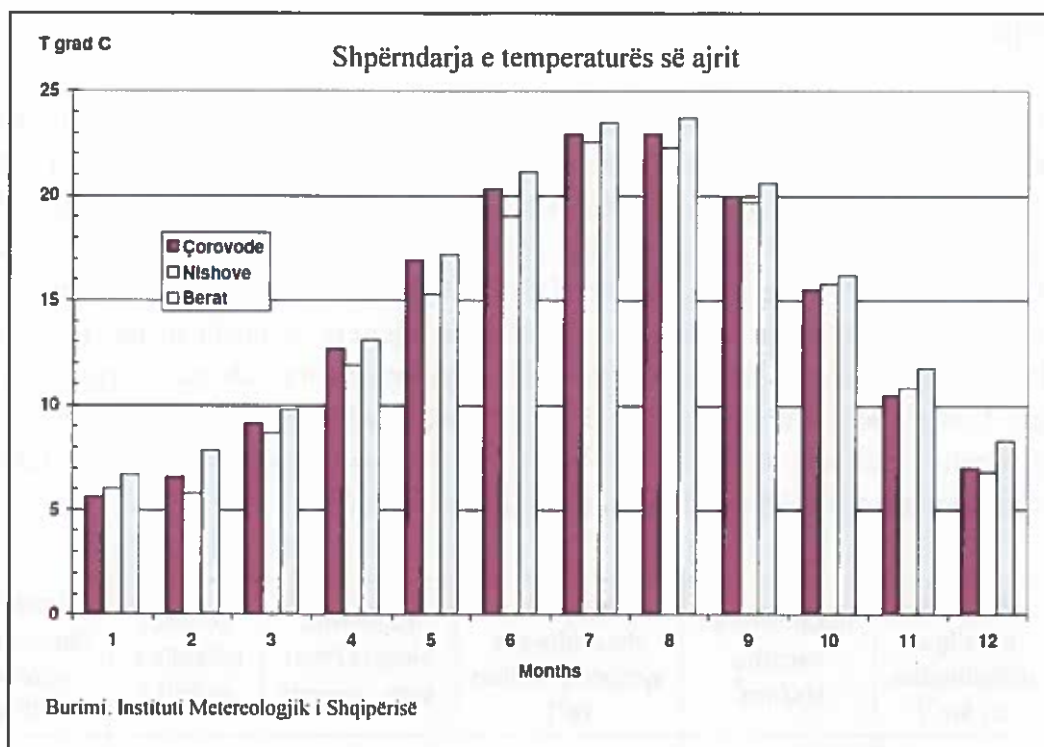
Sipas klasifikimit të klimës së territorin shqiptar, pjesa qendrore dhe perëndimore përfshihet në nën-zonën e Fushës së Mesdheut Jugor, e cila karakterizohet me ekstreme, dimër të lagësht dhe verë të nxehtë, pothuajse të thatë.

Parametrat kryesore të temperaturës së ajrit për seksionin perëndimor qendror të përdorur në studimin e ESIA's bazohen në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 4.3.3 paraqet shpërndarjen e temperaturës së ajrit gjatë vitit.

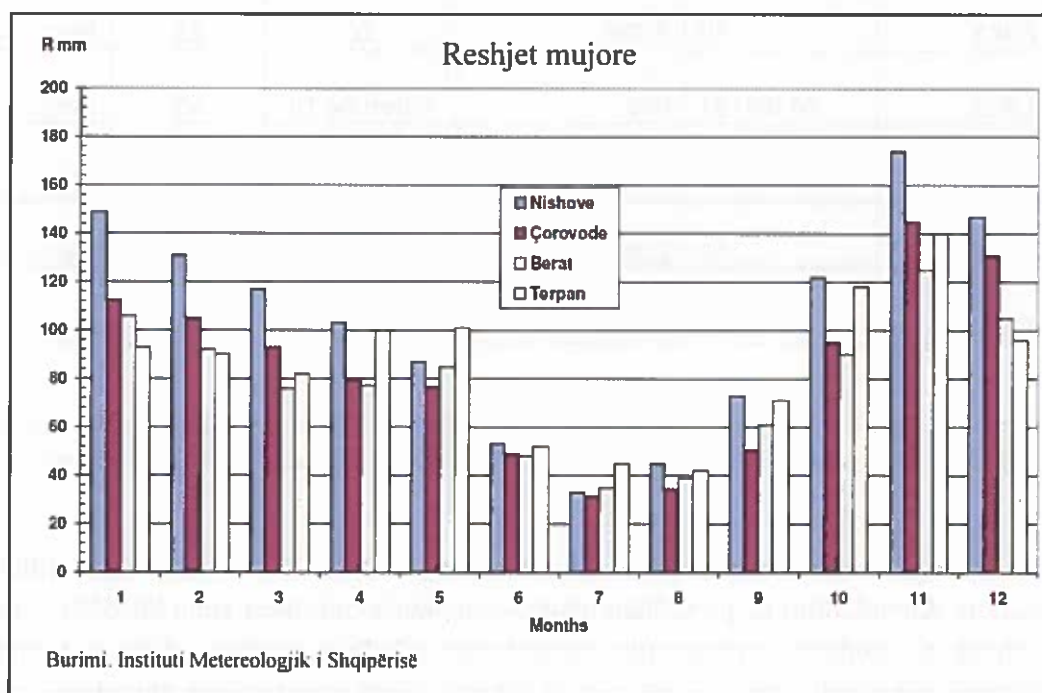
Sipas këtyre të dhënave, temperatura mesatare e ajrit varion nga 6.0° C në dimër (janar) në 23.7°C në verë (gusht), dhe temperatura mesatare e përgjithshme varion nga 13.7°C deri 15.0°C në vit. Këto të dhëna pasqyrojnë në mënyrë të qartë karakteristikat klimatike mesdhetare të kësaj zone. Temperaturat ekstreme ndryshojnë nga një maksimum prej 43.2°C në një minimum prej -13.5°C.

Parametrat kryesore të reshjeve për seksionin Qendror perëndimor janë bazuar në serinë e të dhënave të IHMA nga viti 1951 deri 1990. Skema 4.3.4 përfshin shpërndarjen mujore të reshjeve gjatë gjithë vitit.

⁴³ Burimi ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013

Skema 4.3.3: Shpërndarja e temperaturës së ajrit (1951-1990).⁴⁴

Skema 4.3.4: Reshjet mujore (1951-1990).⁴⁵

⁴⁴ Burimi: ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013

⁴⁵ Burimi: ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline, 2013

4.4. Përmbytjet

Sipas Raportit të Përmbledhjes Ekzekutive të Programit të Zhvillimit me titull “Vlerësimi i Rrezikut të Katastrofës në Shqipëri”, pellgu hidrografik I shqipërisë përfshin një sipërfaqe prej 43,305 km² nga e cila 14,557 km², që i përkasin ujëmbledhësit të lumenjve Drini dhe Vjosa, janë brenda territoreve të Greqisë., FYR e Maqedonisë dhe Kosovës. sipërfaqja kryesore e sistemit ujqor në Shqipëri përbëhet nga tetë lumenjtë kryesorë (Drini, Mati, Ishmi, Erzeni, Shkumbini, Semani, Vjosa, dhe Bistrica), rrjetin e tyre të degëve, pjesët e tre liqeneve të mëdhenj natyror (Shkoder, Ohrid, dhe Prespa) dhe liqenet e shumta të vegjël dhe diga-rezervuarët ndërtuar përgjatë lumenjve kryesorë. Tetë Lumenj kryesorë Shqiptarë, të grupuar në gjashtë pellgjet ujëmbledhës (Tabela 4.4.1), tërthor vendiq nga lindja në perëndim. Shkarkimi i tyre mesatar vjetor është rreth 1,308 m³ s⁻¹, e cila korrespondon me një shkarkim të veçantë prej 30 m³s⁻¹km⁻².

BASENI UJOR	Sipërfaqja e pellgut ujëmbledhës (km ²)	Shkarkime të veçanta l/s/km ²	Volumi i shkarkimeve vjetore (million m ³)	Lagështia vjetore/thatësia raporti	10 Vitet (shkalla e fluksit)	Kapaciteti i depozitimit në rezervuarë million m ²)
DRINI	19,582	35	11,110	5.7	13	Fierza 2700
MATI	2,441	40	3,250	10	25	Ulza 240
ERZENI-ISHMI	1,439	24 deri 31	660	9 deri ne 10	55	asnje
SHKUMBINI	2,445	26	1,900	10.8	24	asnje
SEMANI	5,649	16	2,700	14.8	18	Diga e Banjes
VJOSA	8,100	26	5,550	7.3	21	asnje

Tabela 4.4.1: Zona e ujëmbledhësit, Shkarkime specifike, Vëllimi vjetor i Shkarkimeve, Raporti vjetor lagështirë/thatësirë, Raporti 10 vjeçar i rrjedhjeve dhe i kapaciteteve të depozitimit në rezervuarë për basenet e gjashtë lumenjve në Shqipëri.

Sistemi i lumit paraqet rrezikun më të lartë të përmbytjeve në vend. Përmbytjet në përgjithësi janë me origjinë lumore dhe ndodhin në periudhën nëntor-mars kur vendi merr rreth 80-85% të reshjeve vjetore. Për shkak të modeleve topografike, përmbytjet ndodhin papritur, duke u transportuar përmes rrjetit lumit hidrografik kryesor për rreth 8-10 orë. Gjatë përmbytjeve, shkarkimi specifik i lumenjve kryesorë luhatet nga 0.5 m³s⁻¹ km⁻² (Lumi Drini) për 2-5 m³s⁻¹ km⁻² (Lumi Ishmi). Luhatjet e shkarkimeve specifike të lumenjve më të vegjël me zonat e mbulimit prej 100-400 km² janë edhe më të mëdha, duke filluar nga 2 deri në 10 m³s⁻¹ km⁻².

Rreziku nga përmbytjet e Shqipërisë është i lidhur me:

- Potencialin e madh të përmbytjeve nga ultësira e Eëst Plain.
- Potenciali i Përmbytjeve lidhur me lumenj e vegjël dhe përrenjt.

Pasojat, të cilat dikur mund të reduktoheshin në një nivel të përcaktuar nga strategjia kombëtare e pranuar mbi parandalimin e përmbytjeve, në ditët e sotme mund të rëndohet lehtësisht për shkak të kushteve të përkeqësuar të sistemeve Dike, kanalet kulluese, pajisjet e mbledhjes së lartë të ujit, stacionet e pompimit dhe pajisje të tjera për kontrollin e përmbytjeve, dhe instalimet mungojnë në mirëmbajtjen e rregullt.

Karakteristikë kryesore përmbytjeve të mëdha Ëest Plain është se ujërat përmbytëse nga lumenj të ndryshëm shpesh përmbytin të njëjtën zonë, duke formuar një gojë të vetme të zgjeruar lumi.

Shqipëria ka një histori të gjatë të dëmtimit të përmbytjeve Ëest Plain. Kronikat turke nga shekulli i XIX tregojnë se 11 përmbytjet e mëdha kanë ndodhur në periudhën 1854-1871, secila prej tyre duke shkaktuar dëme të konsiderueshme të pronës. Të dhënat më të fundit të përmbytjeve tregojnë se përmbytja e madhe ka ndodhur në të gjitha pellgjet ujëmbledhëse kryesore: Drini dhe Buna (1905, 1937, 1952, 1960); Ishem, Erzen dhe Shkumbini (1946); dhe Seman dhe Vjosë (1937).

Historikisht përmbytjet e Nëntorit 1962 – Janarit 1963 konsiderohen si më të mëdhatë (Tabela 4.4.2). Shkumbini dhe Semani u përmbyt ultësira rreth tyre. Ujërat nëntokësore në Ultësirën Perëndimore u rritën, në disa vende duke arritur në sipërfaqe, veçanërisht në fushat e Myzeqesë, Lushnje, Thumane, dhe Maliq.

Në total, rreth 70,000 hektarë tokë bujqësore u përmbyt duke shkaktuar dëme të konsiderueshme ekonomike. Qytetet Shkoder, Berat, Lezhe dhe të tjerë u mbytën pjesërisht. Rrjeti kombëtar i rrugëve u ndërpre në shumë vendodhje. Sistemi i pritave mbrojtëse u dëmtua seriozisht, madje në shumë vende u shkatërrua.

NR.	ZONAT E PËRMBYTURA	SIPERFAQJA E PËRMBYTUR	PERIUDHA
1	Plani I Zadrimes se Shkodres dhe Lezhes, Bregu I Bunes	18,575	22
2	Plani midis lumit Drin dhe Mat	3,122	10
3	Plani midis lumit Mat dhe Ishem	5,825	7
4	Planet midis Rogozhines ne te dyja anet e brigjeve te Shkumbinit	6,896	7
5	Planet ne te dyja brigjet e Semanit	26,738	35
6	Planet ne te dyja brigjet e Vjoses deri tek Ura e Mifolit	3,538	20

Tabela 4.4.2: Zonat e përmbytura gjatë dimrit 1962-1963

Më 31 Dhjetor 1970 – 1 Janar 1971 lumi Vjosa përmyti rreth 14,000 hektarë. Përmytja shkaktoi pothuajse të njëjtat efekte dhe dëme (dëmtimi dhe shkatërrimi i digave, kanalet ujitëse, urave, stacionet e pompimit, etj), dhe në disa rajone të përmytura dëmet janë vlerësuar si edhe më të mëdha, sesa ato të regjistruara në përmytjet Vjosës në vitet 1962-1963.

Përmytjet prekën Shqipërinë në Shtator të vitit 2002 u shkaktua nga lumi i Erzenit dhe kontribuesi i tij Osumi, dhe disa lumenj të vegjël si Drinosi, Gjanica, Gjadri, në përroin e Manati (në rajonin e Lezhës), në përroin e Zaza (në Fushë Krujë) dhe të tjerë. Ujërat e përmytjes përmytën qytetet e Lezhës dhe Beratit dhe fshatrat rreth tyre, si dhe zona të tjera rurale dhe tokat bujqësore përgjatë brigjeve të lumenjve të mësipërm. Në total, rreth 30,000 ha të tokave bujqësore janë përmytur. Edhe pse nuk është gati e dukshme dhe pa humbje spektakolare të pronës materiale, ndikimi në sektorin bujqësor mund të jetë afatgjatë, veçanërisht për fermerët e vegjël të jetesës që u mungon kapaciteti për t'u rikuperuar.

Sipas apelit paraprak Nr. 27/02 të Federatës Ndërkombëtare të kryqit të Kuq, Kryqi I Kuq Shqiptarë bashkëpunim më Kryqin e Kuq Amerikan dhe Kryqin e Kuq Gjerman në Shqipëri organizuar një mission të vlerësimit të nevojave në zonat më të prekuara në drejtime të ndryshme rrugore. Së pari nëpërmjet Durrësit, Lezhës e Shkodrës dhe së dyti nëpërmjet Fierit, Beratit dhe Vlorës. Gjetjet nga ky mision tregojnë se ka pasur 3,820 familje në këto zona nën ujë. Jepet Informacion më i hollësishme: ÷ Në prefekturën e Lezhës: 2,810 familje / prona janë dëmtuar rëndë në 5 komuna dhe 22 fshatra. ÷ Në prefekturën e Beratit: 490 familje / prona janë dëmtuar rëndë në 3 komuna dhe 4 fshatra. ÷ Në prefekturën e Durrësit: 350 familje / prona janë dëmtuar rëndë në 1 komunë dhe 3 fshatra. ÷ Në Fier, prefekturat e Gjirokastrë dhe Shkodrës: 170 familje / prona janë dëmtuar rëndë. Lloji i dëmtimit përfshin shtëpi të shembura, shtëpi pjesërisht të dëmtuara, mobilje të shkatërruara, u mbytën bagëtisë, rezervat ushqimore u shkatërruan, dhe ushqimi blegtoral u shkatërrua. Sipas familjeve të intervistuar (64 intervista), vlera mesatare e dëmtimit për një familje ishte rreth 3,000 - 4,000 USD.⁴⁶

Sipas një artikulli të Arthur Neslen në gazetën The Guardian rreth përmytjes të Enjetje më 5 Shkurt 2015, në dy dekadat e fundit, shumë pemë në Shqipëri afër lumenjve të fuqishëm si Vjosa, Osumi dhe Shkumbini janë prerë nga fshatarët e varfër të dëshpëruar për dru, dhe nga sipërmarrësit që hapin rrugën për ndërtesat dhe digat në një bum ndërtimi që kanë përfituar në masë të madhe firmat e huaja. Pemët kishin mbajtur tokën në vend për shekuj - duke vepruar si një sfungjer gjatë reshjeve të shiut - por pa to, erozioni i tokës ka përshpejtuar dëme nga përmytjet. Në dy ditë, 220mm të reshjeve të shiut në afërsi të Gjirokastrës – shuma e zakonshme për të gjithë Shkurtin. Në Novosele, ku lumi Vjosa i plas bankat e saj të Dielën, fusha bujqësore ishin ende nën ujë. Përmytjet janë të regjistruar si e dyt më e keqe e Shqipërisë - vetëm një fatkeqësi në vitin 1971 ishte më keqja.⁴⁷

4.4.1. Rreziku i Përmytjes nga lumi kryesor

Pas përmytjeve të 1962/63 Shqipëria ndërmori investime të mëdha në masat parandaluese inxhinierike. Sistemi argjinaturës u dëmtua ose u shkatërrua nga përmytjet 1962/63 u rindërtua dhe

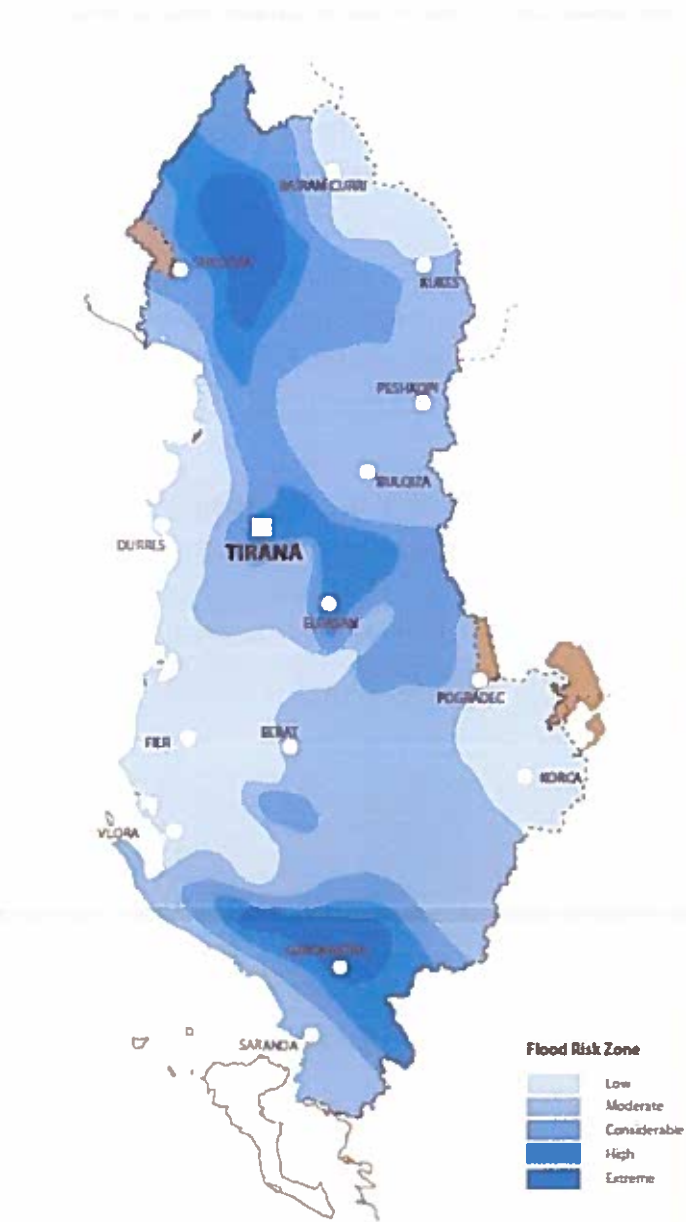
⁴⁶ <http://www.ifrc.org/docs/appeals/02/2702.pdf>

⁴⁷ <http://www.theguardian.com/environment/2015/feb/05/albania-declares-state-of-emergency-over-historic-floods>

u ndërtuan pritat e reja në pjesën e poshtme të të gjithë tetë lumenjve kryesorë. Përveç kësaj, rezervuarët e mbajtjes së ujit me kapacitet të konsiderueshëm ruajtje (Tabela 4.4.1) janë ndërtuar mbi lumenjtë Drin dhe Mat. Masat strukturore të ndërmarra, të dizajnuara në bazë të kthimit të përmytjeve të periudhës 50-vjeçare, kanë pasur një rol të rëndësishëm në zvogëlimin e efekteve të përmytjeve të dimrit 1970-1971, e cila krahasuar me përmytjet e 1962/63 (Tabela 4.4.2) ndodhën vetëm në lumin Vjosa.

Duke supozuar se sistemi argjinaturës mbetet i padëmtuar dhe se instalimet e pompimit të mbetet në operacion, 50-vjet ose më të shkurtër (2% ose më e lartë probabilitet tejkalimi) Periudha e kthimit të ujërave të përmytjes nuk paraqesin rrezik për ultësirat Ëest Plain. Periudha më e gjatë e kthimit të përmytjeve mund të gjenerojn të njëjtat kushte si në përmytjet e 1962/63, vlerësuar si një periudhë kthimi përmytjesh 100-vjeçare.

Bazuar në të dhënat nga 67 stacionet hidrologjike, periudha e kthimit 100-vjeçare për kulmin e shkarkimeve specifike (SPDs) janë përllogaritur për 70 lumenj me zonat e mbulimit prej 100-400 km². Harta e Rrezikut të Periudhës së Kthimit 100-vjeçare (Fig. 4.4.1.1, Tabela 4.4.1.1), shprehur në terma të SPD-së standarde, tregon ndryshime të konsiderueshme të rrezikut të përmytjeve.

Figura 4.4.1.1: Harta e periudhes 100 vjecare të përmbytjeve me potencial maksimal

Rajonet më të ulëta të rrezikut në periudhën e kthimit nga përmbytjet 100-vjeçare ($SPD < 2 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) janë Ëest Plain, rajoni verior i Alpeve Shqiptare dhe rajoni juglindor malor. Rreziku pak më i lartë ($SPD = 2-3 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) është i lidhur me pellgjet ujëmbledhëse të lumenjve të Devollit dhe Osumit, në pjesën e poshtme të lumit Shkumbin, lumenjtë Drini i Zi, Mati, rajoni i Bregut të Detit, dhe lumenjtë Kalasa, Bistrica, dhe Pavla. Rreziku më i lartë ($SPD = 3-4 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) është i lidhur me pjesën e sipërme të lumit Shkumbin, dhe lumit Fan. Potenciali më i lartë i rrezikut të përmbytjeve në Shqipëri ($SPD = 5-10 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1} \text{ km}^{-2}$) është i lidhur me lumenjtë Kiri, Gjadri, Lesnija, Gomsiqe, Ishmi dhe lumenjtë e rajoneve jugore dhe qendrore malore të Shqipërisë si Drinosi, Shusica, dhe të tjerë.

Ndërsa Periudha e rrezikut të kthimit nga përmbytjet 100-vjeçare në pjesë të tjera të vendit është mjaft e lartë, përmbytjet në Ëest Plain përfundimisht do të shkaktojnë dëme më të mëdha fizike të pronës bërë nga njeriu dhe bujqësisë, dhe do të tendosin në masën maksimale të gjitha shërbimet e emergjencave civile dhe të gjitha burimet e tjera kombëtare fizike dhe njerëzore. Duke pasur parasysh se të gjitha objektet e mbrojtjes janë projektuar në bazë të një periudhe kthimi përmbytjesh 50-vjeçare, përsëritja e përmbytjeve në 1962/63 është një skenar mjaft i mundshëm (Fig. 4.4.2.1).

NR.	ZONAT E RISKUT TË PËRMBYTURA	Piku specifik i shkarkimit	sipërfaqja	Perqindja e Territorit
1	E ulët	< 2	6660	23.5
2	E moderuar	2 deri 3	11433	40.3
3	E konsideruar	3 deri 4	5878	20.7
4	E larte	4 deri 5	2837	10
5	Eksterme	> 5	1564	5.5

Tabela 4.4.1.1: Periudha 100 vjeçare e zonave më të rrezikuara nga përmbytjet në Shqipëri

4.4.2. Kërkesat e Katastrofës së Përmbytjes dhe Elementët DPP

Elementet e gatishmërisë kombëtare dhe Prefekturore të nivelit të fatkeqësisë së përmbytjes për situatën e periudhës së kthimit të përmbytjeve 100-vjeçare Ëest Plain (s), Fig. 4.4.2.1 - që në rastin më të mirë e konsideron përmbytje të vetme-pellgu, dhe në rastin më të keq përmbytje të njëkohshme në disa ose në të gjitha basenet e lumenjve - është paraqitur në Tabelën 4.4.2.1. Kërkesat e fatkeqësisë së baseneve të Bunës, Drinit dhe Semanit janë më të mëdha. Numri i pritshëm i ndërtesave të përmbytura shkon nga 15,500 në 24,000 ($\pm 10\%$), duke shkaktuar kërkesa për strehim ose forma të tjera të ndihmës për 84,000 deri në 172,000 ($\pm 10\%$) banorë. Kërkesat e katastrofës së baseneve të lumenjve të tjera janë dukshëm më të ulëta, duke filluar nga rreth 4,000-8,000 ($\pm 10\%$) ndërtesa të prekura dhe strehimin përkatës ose forma të tjera të ndihmës për 25,000 deri në 50.000 ($\pm 10\%$) njerëz. Në nivel qarku, në pozitën më të keqe është qarku i Shkodrës.

Në rastin e përmbytjeve të njëkohshme të shumta-baseni, shifrat janë në mënyrë drastike në rritje. Gatishmëria për një skenar të tillë është përtej potencialit ekonomik të Shqipërisë dhe të shumë vendeve ekonomikisht më të zhvilluara, si dhe. Nëse një skenar i tillë është realizuar, ndihma ndërkombëtare do të jetë me rëndësi të madhe.

Kërkesat e gatishmërisë ndaj përmbytjeve të rajoneve të tjera të vendit janë dukshëm më të ulëta. Në nivel kombëtar, ata janë të kontrolluara nga masat e gatishmërisë të miratuara për çdo të skenarë të Ëest Plain. Në nivel lokal (qarku, komune) disa masa gatishmërie (strehim dhe nevojat e lidhura me to) kontrollohen nga kualifikimet e zhvilluara nga kërkesat e skenarit tërmet.

Masat strukturore të kontrollit të parandalimit të përmbytjeve (digat janë përjashtuar) ndërmarrë në vend janë të bazuar në periudhën e kthimit të ujërave përmbytëse 50-vjeçare. Dukuri e periudhës së kthimit të përmbytjeve 100-vjeçare do të thotë përsëritje e përmbytjeve në 1962/63 që nga vala e përmbytjeve do të jetë në gjendje të ngrihen objektet ekzistuese të mbrojtjes. Zona e prekur do të varet nga skenari (përmbytje e vetme apo multi-basine), por sigurisht nuk do të devijojnë nga shifrat e paraqitura në tabelën 4.4.2.1.

Figura 4.4.2.1: Harta e zonës përëndimore gjatë periudhës 100 vjecare e rrezikuar nga përmbytjet.

Përveç problemeve që sistemet e emergjencës civile duhet për të zgjidhur në mënyrë operative, si dhe aspekte të tjera të pasurisë materiale humbjet, dëmi për sektorin e bujqësisë dhe efektet e saj mund të gjenerojnë lehtë efekte të larta dhe afatgjate negative në ekonominë e vendit. Ndërsa çështjet e humbjeve indirekte janë përtej kompetencave të sistemeve operative të emergjencës civile, vlen të përmendet që ministrinë e linjës dhe shërbimet e tyre duhet të konsiderojnë këtë kategori humbje në planet e tyre të sektorit duke ofruar teknikat e mundshme për zbutjen e tyre të

duhur. Elementet për planifikim të tillë do të zhvillohen në bazë të modeleve të duhura të rrezikut në varësi të sezonit për vlerësimin e humbjeve bujqësore.

LUMENJTE	QARKU	NUMËRI I FSHTARAVE	NUMËRI I KOMUNAVE	NUMËRI I NDERTESAVE	SIPËRFAQJA E NDËRITESAVE (M2)	POPULLËSIA
BUNA		52	16	15,756	1,859,620	128,833
LEZHË	LEZHË	16	6	1,808	117,920	9,584
SHKODËR	SHKODËR	36	10	13,948	1,741,700	119,249
DRINI		78	23	23,733	2,433,840	171,956
LEZHË	LEZHË	35	10	7,227	503,420	39,044
SHKODËR	SHKODËR	43	13	16,506	1,930,420	132,912
ERZENI		11	4	3,762	374,620	25,789
DURRËS	DURRËS	6	2	1,736	175,300	12,083
TIRANË	TIRANË	5	2	2,026	199,320	13,706
ISHMI		24	7	8,107	687,320	49,653
DURRËS	DURRËS	4	1	1,413	149,200	10,623
KRUJE	KRUJE	13	3	4,233	358,640	26,287
KURBIN	KURBIN	7	3	2,461	179,480	12,743
MATI		28	8	7,512	537,820	41,528
KRUJE	KRUJE	8	1	2,207	159,320	12,581
KURBIN	KURBIN	7	2	2,461	179,480	12,743
LEZHE	LEZHE	13	5	2,844	199,020	16,204
SEMAN		90	30	15,516	1,147,540	83,829
BERAT	BERAT	10	4	996	74,040	4,942
KUCOVE	KUCOVE	3	2	961	64,540	4,814
FIER	FIER	37	12	7,830	562,900	41,704
LUSHNJE	LUSHNJE	40	12	5,729	446,060	32,369
SHKUMBIN		30	14	6,599	513,420	38,052
PEQIN	PEQIN	2	1	294	22,620	1,433
KAVAJE	KAVAJE	4	4	1,550	97,880	8,105
LUSHNJE	LUSHNJE	24	9	4,755	392,920	28,514
VJOSA		28	8	4,579	346,380	24,858
FIER	FIER	19	6	3,076	225,600	15,528
MALLAKASTER	MALLAKASTER	1	1	7	400	29
VLORE	VLORE	8	1	1,496	120,380	9,301
TOTAL		341	110	85,564	7,900,560	564,498

Tabela 4.4.2.1: Periudha 100 vjecare e pasojave nga përmbytjet dhe fatkeqësitë e ndodhura nga basenet e lumenjve, në zonën përëndimore.

4.5. Uji

4.5.1. Burimet e Ujit

Totali i shtretërve dhe rrjedhave natyrore të një baseni përben rrjetin e tij hidrografik dhe është në thelb pritësi dhe rrugëkalimi i natyrshëm i ujrave sipërfaqësore të një baseni. Rrjeti hidrografik i një rajoni zhvillohet në varësi të strukturës gjeologjike dhe tektonike dhe nga kushtet klimaterike që mbizotërojnë dhe që ndikojnë në vëllimin dhe llojin e proceseve gërryese.

Analiza e rrjetit të kullimit të zonës të studimit është bazuar në hartat topografike të Shërbimit Gjeografik Ushtarak me shkallë 1:25,000.

Në Bashkinë Skrapar dy lumenjtë kryesore janë:

a) Lumi Osum, i cili fillon nga pjesa lindore e zonës së studimit me drejtim jugperëndim dhe më pas kthehet në veriperëndim. Kalon pranë fshatrave Jaupas, Bogovë, Kakrukë, Therepel, Buzuq, Çorovode, Gjergovë dhe Staraveckë. Degë të lumit Osum janë përrenjtë: Çorovode (i cili merr emrin e vet nga vendbanimi), Zogasit, Kalanjasit, Rovires, Ures, Lapanit, Zyles, Baronecit etj. (fig. 4.5.1.1)

Uji i lumit Osum ka mineralizim të përgjithshëm 0.36 gr l^{-1} dhe fortësi 9.5° gjermane. Vlerat e pH të ujrave të lumit janë $\text{pH} = 7.7$.

Lumi Osum është dega kryesore e lumit Seman. Gjatësia totale e tij është 161 km. Sipërfaqja e akumulimit të ujit është 2150 km katrorë dhe 828 m mbi nivelin e detit⁴⁸.

Lumi Tomorri përshkon zonën verilindore të qarkut në drejtim veriperëndimor.

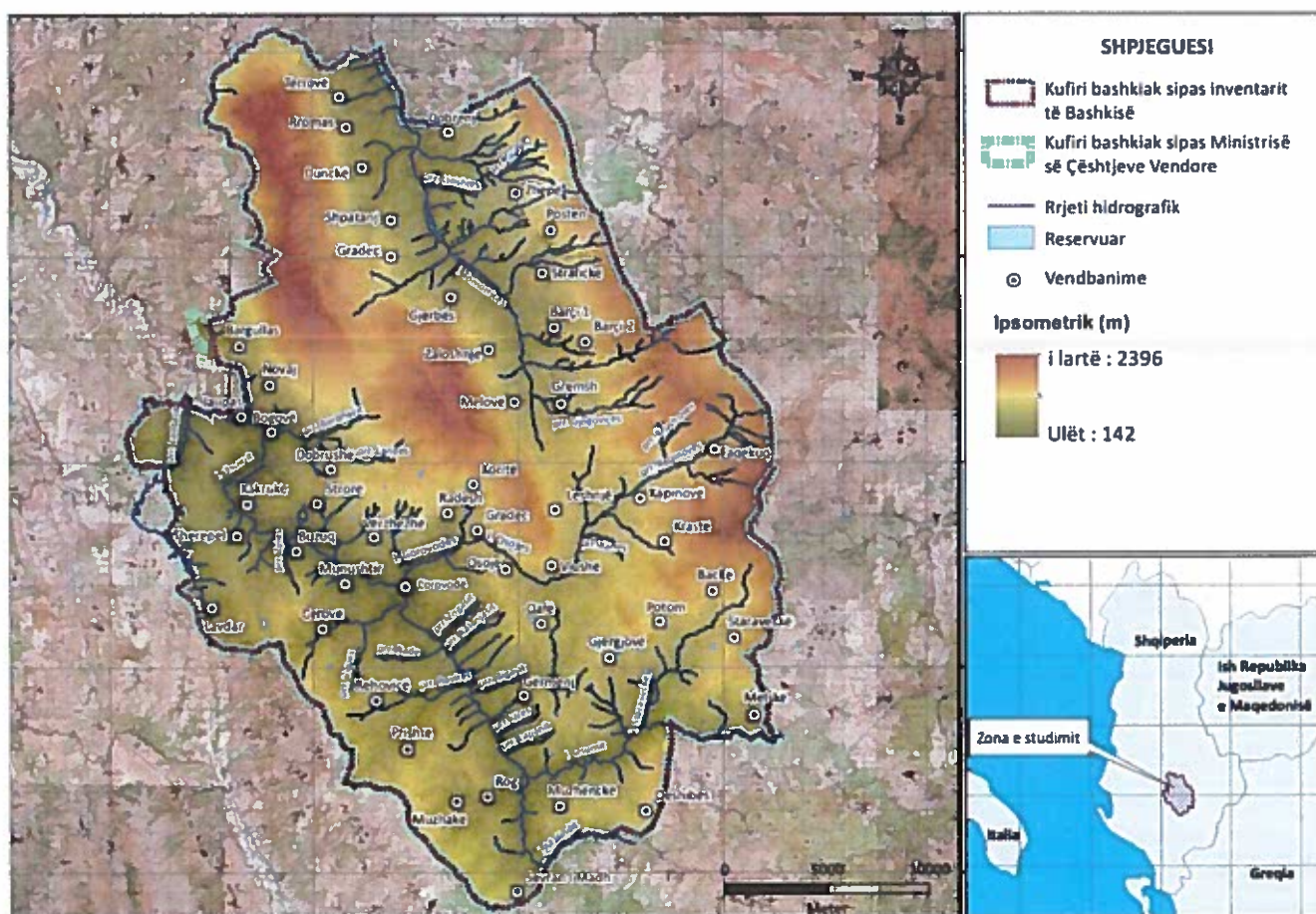

Figura 4.5.1.1: Harta hidrografike e rrjetit për Bashkinë Skrapar.

⁴⁸ Burimi : DIKTAS Country Report Albania, November 2012

Figurat 4.5.1.2: Lumi Osum i cili kalon nga zona Çepan në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.5.1.3: Lumi Osum i cili kalon nga zona Bogove në Bashkinë Skrapar.

Figura 4.5.1.4: Rezervuar i cili ndodhet në afërsi të fshatit Rog në Bashkinë Skrapar.

Në studimin “Seksioni 6 ESIA Shqipëri - Trashëgimia Bazë mjedisore, socio-ekonomike dhe kulturore” (2013) që është përgatitur për projektin “Gazsjellësi Trans Adriatik, TAP” ka reportuar se ka 4 stacione hidrologjike që funksionojnë në pjesën qendrore perëndimore apo rrugës së tubacionit të cilat ndodhen në prefekturën e Beratit: 3 përgjatë rrjedhës kryesore të ujit të

Figura 4.5.1.5: Stacionet Hidrologjike dhe Analiza Hidrologjike⁴⁹.

Akuiferë nëpër të cilët uji qarkullon nëpër pore (porozitet ndërkokrrizor).

Akuiferë nëpër të cilët uji nëntokësor qarkullon nëpër çarje/karst (porozitet çarje/karst).

102

Vendndodja	Sasia qe shfrytezohet Q (l/s)	Pika ujore
Bogovë burim	300	Burim
Guakut	120	Burim
Kerpices	150	Burim

Tabela 4.5.1.1: Resurset dinamike të shfrytëzimit të UN dhe përdorimi i tyre për furnizim me ujë të pijshëm.

Në tabelën vijuese po japim resurset dinamike të ujërave nëntokësore në akuiferët kryesorë të qarkut dhe përdorimin e tyre.

Akuifer	UN Burimet dinamike, l/s	Përdorim i UN l/s UN = ujërave nëntokësore	Përdorim
Karst Akuifer Tomorri	4500	570	Furmizim me ujë të pishëm

Tabela 4.5.1.2: Resurset dinamike të UN sipas akuiferëve dhe përdorimi i tyre për furnizim me ujë të pijshëm (Burimi: Sherbimi Gjeologjik Shqiptar "Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Berat, 2014").

4.5.2. Cilësia e burimeve ujore

Presionet mbi akuiferët e qarkut Berat kanë të bëjnë me:

- Ritmet e larta të urbanizimit të qyteteve si dhe të zonave fushore, sidomos në 2 dekadat e fundit.
- Kërkesën më të madhe për resurse ujore (industria dhe bujqësia) në periudhën e thatë (qershorshtator), kur resurset e ujërave nëntokësore janë në nivelet më minimale.
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar e të një numuri të madh shpimesh private për furnizim me ujë të pijshëm dhe për vaditje.
- Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferë me presion.
- Shfrytëzimi i gëlqerorëve si gurë dekorativë duke prishur strukturën normale të akuiferit.

Në studimin "Seksioni 6 ESIA Shqipëri - Trashëgimia Bazë mjedisore, socio-ekonomike dhe kulturore" (2013) që është përgatitur për projektin "Gazsjellësi Trans Adriatik, TAP" ka raportuar se rruga e tubacionit TAP në Shqipëri kryqëzohet një numër i konsiderueshëm të rrjedhave ujore. Cilësia e mostrave të ujit për ujë dhe sediment është ndërmarrë në pjesët më të rëndësishme të këtyre rrjedhave ujore që do të përshkohet nga tubacioni.

Cilësia e ujit mund të preket ku kryqëzohet rrjedha ujore dhe nga ndryshimet në pellgjet dhe rrjedhat. Figura 4.5.2.1 tregon vendndodhjen e pikave të marrjes së mostrave të ujit përgjatë gjurmës së TAP në Shqipëri.

Tabela 4.5.2.1 përfshin vlerat referuese dhe kriterin e klasifikimit përdorur për vlerësimin e rezultateve analitike nga mostrat e mbedhura të ujit.

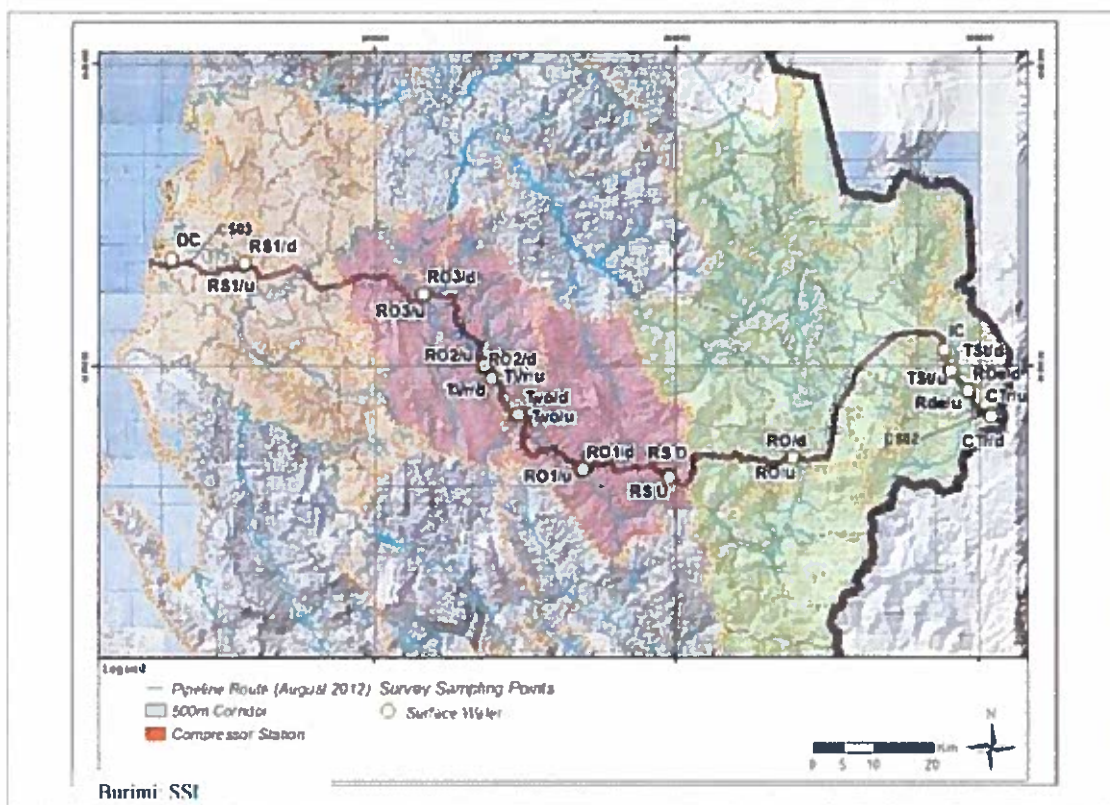

Figura 4.5.2.1: Vendndodhja e pikave të marrjes së mostrave të ujit.

Parametrat	Vlerat Referente	Burimet	Klasifikimi NIVA 1997 (*)	Klasifikimi UNECE(**)
Temperatura (°C)	10-21.5 ujëra salmonide 10.28 ujëra ciprinide	2006/44/ EC	-	-
pH	6-9	2006/44/ EC	>6.5 (I), 6.0-6.5 (II), 5.5-6.0(III), 5.0-5.5(IV), <5(V)	-
Përçueshmëria	-	-	-	-
Oksigjeni i Tretur(mg/l)	>9 ujëra salmonide >7 ujëra ciprinide	-	>9(I), 6.4-9(II), 4-6.4(III), 2-4(IV), <2(V)	>7 (I), 7-6 (II), 6-4 (III), 4-3(IV), <3 (V)
Turbullira (NTU/TFU)	-	-	<0.5(I), 0.5-1(II), 1-2(III), 2-5 (IV), >5(V)	-
BOD5(mg/l O2)	≤3 ujëra salmonide ≤6 ujëra ciprinide	2006/44/ EC	-	<3 (I), 3-5(II), 5-9(III), 9-15(IV), >15 (V)
COD(mg/l O2)	-	-	<2.5 (I) / 2.5-3.5 (II) / 3.5-6.5 (III) / 6.5-15 (IV) / > 15 (V)	<3 (I) / 3-10 (II) / 10-20 (III) / 20-30 (IV) / > 30 (V)
TDS (mg/l)	-	-	-	-
TSS	≤ 25 ujëra dhe ciprinide	2006/44/ EC	<1.5 (I) / 1.5-3 (II) / 3-5 (III) / 5-10 (IV) / > 10 (V)	-

<i>Parametrat</i>	<i>Vlerat Referente</i>	<i>Burimet</i>	<i>Klasifikimi NIVA 1997 (*)</i>	<i>Klasifikimi UNECE(**)</i>
<i>N-NO3 (mg/l)</i>	-	-	-	<5 (I) / 5-25 (II) / 25-50 (III) / 50-80 (IV) / > 80 (V)
<i>P ne total (mg/l)</i>	<200 <400	2006/44/ EC	<7 (I) / 7-11 (II) / 11-20 (III) / 20-50 (IV) / > 50 (V)	-
<i>N-NH4 (µg/l)</i>	≤1000	2006/44/ EC	-	<100 (I) / 100-500 (II) / 500-2000 (III) / 2000-8000 (IV) / > 8000 (V)
<i>TOC (µg/l)</i>	-	-	<2.5 (I) / 2.5-3.5 (II) / 3.5-6.5 (III) / 6.5-15 (IV) / > 15 (V) ⁵⁰	-
<i>Total HCs</i>	-	2006/44/ EC	-	-
<i>SF cfu/100ml</i>	100	2006/44/ EC	-	-

Tabela 4.5.2.1: Vlerat Referente dhe Kriteret e Klasifikimit për Mostrat e Ujërave Sipërfaqësore

Kampionimi është bërë në kuadër të kalimit të tubacionit nëpër rajonin e që i përket Beratit dy pika kampionimi të cilat u përzgjedhën në Seksionin Lindor Qëndror, ndërsa një total prej 5 pikave të kampionimit janë përzgjedhur në Seksionin Perëndimor Qëndror.

Dy fusha studimi u ndërmorën për Seksionet Lindor Qendror dhe Perëndimor Qëndror: një gjatë rrjedhës së ulët në Qershor 2011, dhe një gjatë rrjedhës së lartë në Nëntor 2011. Një fushë shtesë studimi për Seksionin Perëndimor Qëndror u bë në Qershor të vitit (periudha e rrjedhës së ulët) për të mbuluar kalimet e sistemit të Lumit Staravecke për shkak të modifikimeve inxhinierike në rrugën e gazsjellësit. Kampionët RS/u dhe RS/d u mbledhën vetëm gjatë periudhës së rrjedhës së ulët.

Rruga e gazsjellësit në Seksionin Lindor Qendror dhe Perëndimor Qendror (fushën e prefekturës së Beratit) kalon 10 rrjedhat ujore sipërfaqësore. Shtatë vendkalimet janë të vendosura në lumin Osum,

⁵⁰ (*) Kategoria I: Shumë mirë / Kategoria II: Mirë / Kategoria III: Mjaftueshëm / Kategoria IV: Keq / Kategoria V: Shumë Keq.
(**) Kategoria I: Konstante në afërsi të ngopjes së përmbajtjes së oksigjenit. Prania e parëndësishme e substancave të kërkuara të oksigjenit nga pikëpamja e jetës ujore. I pastër, ujë oligotrofik me, më së shumti, një shumë të vogël, antropogjene të rasti i ndotja me materie organike. përmbajtje të ulët ushqyese, siguron bazën për hedhjen e vezëve salmonide
Kategoria II: Ngopja me oksigjen e ujit është e mirë. Substancat që kërkojnë oksigjen zakonisht nuk trazojnë ngopjen me oksigjen. Pak i ndotur, uji mesotrofik që merr shkarkime të vogla të materies organike. Ngarkesat mund të çojë në një rritje të lehtë prodhimit të primare.
Kategoria III: Mangësitë e oksigjenit mund të ndodhin në hipolimn. Prania e substancave që kërkojnë oksigjen, rrezikon ndonjëherë ndikime të konsiderueshme negative në jetën ujore nëpërmjet reduktimit të përmbajtjes së oksigjenit. Uji i moderuar uji eutrofik që merr sasi të konsiderueshme të shkarkimeve të materies organike dhe ushqyesve. Niveli i kryesor i prodhimit është i konsiderueshëm, dhe mund të vërehen disa ndryshime në strukturën e komunitetit, duke përfshirë speciet e peshqve.
Kategoria IV: Pas ngopjes së mungesës së oksigjenit ndodh në epilimnion, dhe mangësitë e oksigjenit janë të shpeshta në hipolimn, ndoshta për shkak të problemeve klinike me prezencën e substancave që kërkojnë oksigjen. Eutrofike të forta, uji i ndotur, duke marrë shkarkimet e materies organike, ushqyesve, dhe substancave të dëmshme. Lulëzimi i algave është i zakonshëm. Rritja e dekompozimit të materies organike së bashku me shtresëzimin e organeve të ujit mund të sjellë kushtet anaerobe dhe vrasjen e peshkut. Dukuritë masive të specieve më tolerante; preken popullatat e peshkut dhe organizmave bentike.
Kategoria V: Problemet akute ndodhin në regjimin e oksigjenit, dmth mbi ngopje ose mungesë të oksigjenit në epilimnion, dhe mungesa e oksigjenit që çon në kushte anaerobe në hipolimn. Niveli i lartë i substancave të oksigjenit të kërkuar në mënyrë të barabartë mund të shkaktojë mangësi akute të oksigjenit. Gjerësisht i ndotur, uji hipertrofik. Dekompozuesit dominojnë mbi prodhuesit. Specia e peshkut ose bentike nuk ndodhin në mënyrë të përhershme.
(***) Nuk ka shtresë të dukshme në sipërfaqen e ujit dhe nuk ka erë. Hidrokarburet e naftës nuk duhet të jenë të pranishme në ujë
Në sasi të tilla që ata të formojnë një shtresë të dukshme në sipërfaqen e veshjeve të ujit apo formojnë shtretërit e rrjedhës së ujit dhe liqenet.

nga Kp 57.3, deri në fshatin Leshnja deri në Kp 156.4, në afërsi të fshatit Lapardha. 3 kalimet e tjera të janë të përrrenjve Vokopola, Vertopi, dhe Vodica. Tabela 4.5.2.2 identifikon pikat e kampionimit në këtë seksion:

Burime Ujore	Vendndodhja	Mostrat	
Lumi Osum	Kp 57.3 Zona e Vithkuqit. Seksioni Qendror Lindor	RO/u	RO/d
Lumi Staravecke	Kp 85.1 Zona e Potomit. Seksioni Qendror Lindor	RS/u	RS/
Lumi Osum	Kp103.4 Zona e Çorovodës. Seksioni Qendror Perëndimor	RO1/u	RO1/d
Përroi i Vokopolës	Kp123.2. Zona e Bogovës (Ustie). Seksioni Qendror Perëndimor	TVo/u*	TVo/d*
Përroi i Vertopit	Kp132.4. Zona e Poliçanit. Seksioni Qendror Perëndimor	TVr/u	TVr/d
Lumi Osum	Kp135.6 Zona e Fushës (Peshtan) Seksioni Qendror Perëndimor	RO2/u	RO2/d
Lumi Osum	Kp156.4 Zona e Otlakut. Seksioni Qendror Perëndimor	RO3/u	RO3/d
Legjendë: XX/u- XX/d: pika e kampionit ndodhet sipër dhe poshtë gazës-jellësit dhe pikës së kalimit të burimeve ujore.			
Shënim: * TVo/u dhe TVo/d kampionet u rimorën në Gusht 2011 (prurje e ulët) sepse kampionet e marra në Qershor 2011 (gjatë periudhës me prurje të madhe) nuk mund të analizoheshin për shkak të problemeve të paparashikuara laboratorike.			

Tabela 4.5.2.2: Pikat e marrjes së mostrave të ujit në Seksionet Qendrore Lindore dhe Qendrore Perëndimore

Detajet në lidhje me rezultatet kryesore analitike janë përfshirë në Tabelën 4.5.2.3 dhe Tabela 4.5.2.4.

Parametrat	Përshkrimi
Temperatura	Të gjitha vlerat e temperaturës janë brenda normave të përcaktuara për ujin salmonid (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44) me përjashtim të mostrës TVr/d e cila është brenda normave të përcaktuara për ujëra ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44).
Ph	Të gjitha vlerat e ph janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44. Vlerat e ph janë klasifikuar në kategorinë I, sipas klasifikimit NIVA.
Përçueshmëria	Vlerat e përçueshmërisë janë nga 376 deri në 445µS/cm.
Oksigjeni i Tretur (D.O.)	Të gjitha vlerat e DO janë brenda normave të ujërave ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave RO3/u dhe RO3/d të cilat janë nën këtyre kufijve. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë II. Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I, me përjashtim të mostrave RO3/u dhe RO3/d të cilat do të klasifikohen në kategorinë II.

Parametrat	Përshkrimi
Turbullira	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V, me përjashtim të mostrave RO/u dhe RO/d të cilat klasifikohen në kategorinë III dhe mostra RO1/d e cila klasifikohet në kategorinë IV.
BOD5	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat ciprinide dhe salmonid (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I.
COD	Bazuar në klasifikimin UNECE mostra RO3/d klasifikohet në kategorinë I, mostrat RO/u, RO/d, TVr/u dhe TVr/d klasifikohen në kategorinë II, mostra RO2/u klasifikohet në kategorinë III, mostra RO2/d klasifikohet në kategorinë IV, dhe mostrat RO1/u, RO1/d dhe RO3/u klasifikohen në kategorinë V. Bazuar në klasifikimin NIVA mostra RO3/d klasifikohet në kategorinë I, mostrat RO/u, RO/d dhe TVr/d klasifikohen në kategorinë III, mostra TVr/u klasifikohet në kategorinë IV, dhe mostrat RO2/u, RO2/d, RO1/u, RO1/d dhe RO3/u klasifikohen në kategorinë V.
TDS	Vlerat e TDS janë nga 110 deri në 296 mg/l.
TSS	Të gjitha mostrat janë mbi normat e vendosurat për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave RO/u, RO/d, RO1/u dhe RO1/d të cilat janë brenda këtyre normave. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V, me përjashtim të mostrave RO/u dhe RO/d të cilat klasifikohen në kategorinë II. Nivele të larta të TSS mund të vijnë si pasojë e rreshjeve para mbledhjes së mostrave të ujit.
N-NO3	Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V.
P në total	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë IV
N-NH4	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I. Vlerat e lartë të N-NH4 mund të lidhen me shkarkimin e ujërave urbane.
TOC	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë V.
Totali HCs	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44.
SF cfu/100ml	Të gjitha mostrat janë mbi normat e vendosurat nga Direktiva e Bashkimit Evropian 76/160 me përjashtim të mostrave TVr/u dhe TVr/d të cilat janë brenda normave. Vlerat e arta të zbuluara mund të vijnë si pasojë e shkarkimit të ujërave të zeza nga zonat e banuara në lumin Osum dhe degët e tij. Nuk ka objekte për trajtimin e ujërave të zeza urbane në zonat e banuara përgjatë lumit

Parametrat	Përshkrimi
	nga Çorovoda deri në bashkimin e lumenjëve Osum dhe Devoll. Shkarkimi i ujërave të zeza në lum mund të jetë një burim potencial i ndotjes bakteriale. Në fshatin Leshnjë, I cili është shumë afër me vendin e marrjes së mostrave, janë gjetur mbetje urbane brenda shtratit të lumit.

Tabela 4.5.2.3 Përshkrimi i rezultateve analitike (Prurje të mëdha).

Parametrat	Përshkrimi
Temperatura	Mostrat RO2/u, RO2/d, RO3/u dhe RO3/d janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Mostrat TVo/u, TVo/d, RSt/u dhe RSt/d janë brenda normave të përcaktuara për ujërat ciprinide. Pjesa tjetër e mostrave nën këtyre normave.
pH	Të gjitha vlerat e pH janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44. Vlerat e pH janë klasifikuar në kategorinë I, bazuar në klasifikimin e NIVA-s.
Përçueshmëria	Vlerat e përçueshmërisë janë nga 304 deri në 380 $\mu\text{S}/\text{cm}$.
Oksigjeni i Tretur (D.O)	Të gjitha vlerat e DO janë brenda normave të ujërave ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave RO/u, RO/d, TVr/u, RO3/u dhe RO3/d të cilat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin NIVA mostrat RO/u, RO/d, TVr/u, RO3/u dhe RO3/d klasifikohen në kategorinë I dhe pjesa tjetër e mostrave klasifikohen në kategorinë II. Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I. Nuk ka asnjë të dhënë për mostrat RSt/u dhe RSt/d.
Turbullira	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V, me përjashtim të mostrave RS/u dhe RS/d të cilat klasifikohen në kategorinë II.
BOD5	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat ciprinide dhe salmonid (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë I. Rritja e nivelit të BOD5 përgjatë lumit Osum mund të jetë rezultat i shkarkimeve të ujërave të zeza dhe mbetjeve nga zonat urbane.
COD	Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë I, me përjashtim të mostrave RO3/u, RS/u dhe RS/d të cilat klasifikohen në kategorinë II, si dhe mostrat TVo/d dhe TVo/u të cilat klasifikohen në kategorinë III. Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë I, me përjashtim të mostrave RSt/u dhe RSt/d të cilat klasifikohen në kategorinë III si dhe mostrat RO3/u, TVo/d dhe TVo/u të cilat klasifikohen në kategorinë IV.

Parametrat	Përshkrimi
TDS	Vlerat e TDS janë nga 186 deri në 435 mg/l.
TSS	Të gjitha mostrat janë mbi normat e vendosurat për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44), me përjashtim të mostrave TVo/u, TVo/d, dhe TVr/d . Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë IV, me përjashtim të mostrave RO1/u, RO1/d, TVo/u, TVo/d, TVr/u, TVr/d dhe RO3/u të cilat klasifikohen në kategorinë V, si dhe RSt/u dhe RSt/d të cilat janë në kategorinë II. Nivelet e larta të TSS, që u zbuluan në përroin e Vokopolës mund të justifikohen nga fakti se mostrat u mbledhën pas disa rreshjeve shiu.
N-NO3	Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë V.
P në total	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide me përjashtim të RSt/d e cila është brenda normave për ujërat ciprinide dhe RSt/d e cila tejkalon kufijtë (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë IV, me përjashtim të mostrave RO1/d dhe RO2/u të cilat klasifikohen në kategorinë II, mostrat RO1/u dhe RO3/d që klasifikohen në kategorinë III dhe mostrat TVo/u, TVo/d, RS/u dhe RS/d që klasifikohen në kategorinë V.
N-NH4	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara për ujërat salmonid dhe ciprinide (Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44). Bazuar në klasifikimin UNECE të gjitha mostrat do të klasifikohen në kategorinë I. Nuk ka të dhëna për mostrat RS/u dhe RS/d.
TOC	Bazuar në klasifikimin NIVA të gjitha mostrat klasifikohen në kategorinë V.
Totali HCs	Të gjitha mostrat janë brenda normave të përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 2006/44.
SF cfu/100ml	Të gjitha mostrat janë brenda normave të vendosura nga Direktiva e Bashkimit Evropian 76/160 me përjashtim të mostrave RO/u, RO/d, RO2/u, RO3/u dhe RO3/d të cilat janë mbi normat. Vlerat e larta të zbuluara mund të justifikohen nga hedhja embetjeve urbane dhe shkarkimi i ujërave të zeza në lum.

Tabela 4.5.2.4: Përshkrimi i rezultateve analitike (Prurje të ulëta).

Gjetjet kryesore dhe konkluzionet nga rrjedhja e ulët dhe të rrjedhja e lartë e marrjes së mostrave janë dhënë më poshtë:

- Nivelet pH dhe DO e zbuluar në lumin Osum dhe Përroin e Vërtoptit janë brenda kufijve të lejuar nga Direktiva e BE-së 2006/44 EEC në të dy sezonet e lartë dhe të ulët të rrjedhës.

- Nivelet BOD5 e zbuluara janë nën kufijtë e referencës të Direktivës së BE-së 2006/44 EEC. Një rritje progresive BOD5 në drejtim të rrymës përgjatë lumit Osum është vënë re, si rezultat i shkarkimit të ujërave të zeza.
- Përqendrimet totale të fosforit të zbuluara janë brenda kufijve të Direktivës së BE-së 2006/44 EEC.
- Azoti amonit ka një rritje të lehtë progresive në drejtim të rrymës përgjatë lumit Osum, por ajo mbetet në nivelin minimal të përcaktuar nga Direktiva e BE 2006/44 EEC gjatë gjithë rrjedhës së ujit. Në lidhje me nivelet e Azotit amonit në lumin Seman, pavarësisht se ka një rritje në nivelet e zbuluara në sezonin e ulët të rrjedhës në krahasim me vlerat e zbuluara në sezonin e fluksit të lartë, cilësisë së ujit mbetet brenda kufijve për ujërat krap.
- Nivelet e Nitratet në përgjithësi rriten në mënyrë progresive në drejtim të rrymës përgjatë lumit Osum.
- Ka një rritje të lehtë të niveleve të rrymës TOC përgjatë lumit Osum që është shkaktuar nga rritja e përqendrimit të lëndës organike në një vëllim të reduktuar të ujit të lumit në një shkarkim të vazhdueshëm të ujërave të zeza nga aktivitetet urbane dhe ekonomike.
- Gjithsej komponimet e hidrokarbureve janë zbuluar në përqëndrime shumë të ulëta, në shumicën e rasteve nën kufirin e zbulimit laboratorik.

Në përmbledhje, lumi Osum (së bashku me 2 degët e tij të kamipnuar: të përrënjve të Vokopolës dhe Vërtoptit) dhe lumi Seman plotësojnë kriteret e përgjithshme të përcaktuara nga Direktiva e BE 2006/44 EEC për cilësinë e ujit duke mbështetur jetën e peshkut në ujërat salmonid dhe krap. Bazuar në kërkesat e Direktivës të Kornizë të Ujërave, këto 2 lumenj mund të klasifikohen si statute të mira.

Lidhur me rrjedhat ujore nga lumi Staravecke tek Seksioni Qendror Lindor, në të cilat u morrën mostra vetëm në sezonin e prurjeve të ulëta, treguesit e përgjithshëm fizikë/kimikë për të gjitha mostrat janë nën vlerat e referencës.

Klasifikimi i rrjedhës së ujit, sipas CCM lumit dhe mbulimit Baza e të dhënave (Qendra e Bashkuar Kërkimore e Komisionit Evropian): Kjo bazë e të dhënave paraqet bazën e parë të të dhënave të plota të rrjeteve të lumenjve dhe kufijve të mbulimit për kontinentin evropian. Janë konsideruar kategoritë e mëposhtme të rrjedhave:

- Lumi 1: përfaqëson lumenjtë kryesorë me habitate lumore me rëndësi ekologjike ose potencial ekologjik.
- Lumi 2: përfaqëson një kontribues të lumenjve kryesore, të cilat janë ende lumenj të matshme me habitate lumore me rëndësi ekologjike ose potencial ekologjik.
- Lumi 3: përfaqëson rrjedhat më të vogla të cilat janë degë e lumenjve 2. Ata kanë ujëra të përhershme habitate lumore me rëndësi ekologjike ose potencial ekologjik.
- Kanalet, që ofrojnë shërbime si ujitje dhe furnizimin me ujë, e cila mund të jetë e thatë gjatë periudhave të caktuara të vitit për shkak të veprimtarive njerëzore.

Seksioni Lindor Qendror karakterizohet duke strehuar rrjedhën e sipërme të lumit Osum, në përgjithësi konsiderohet Lumi 1, edhe pse kilometrat e para të lumit mund të konsiderohen Lumi 2 ose 3. Lumi Osum konsiderohet kritik për mirëmbajtjen e strukturës dhe cilësisë së tokave përreth, duke mbështetur florën dhe faunën të rëndësishme dhe duke luajtur një rol rajonal rregullues në ciklin hidrologjik. Ai ka kushte cilësi të lartë dhe një nivel të lartë të ndjeshmërisë. Në terma të

përgjithshme, dhe në krahasim me DKU-në, cilësia kimike e ujit në pjesën lindore qendrore konsiderohet e mirë, e cila konfirmon kushtet e cilësisë së lartë dhe nivelin e lartë të ndjeshmërisë përshkruar më sipër. Si rezultat i kushteve të përgjithshme të cilësisë së mirë të ujit, nuk u vunë re prova të ndotjes në sedimentet gjatë studimit në terren, si pjesë e një studimi të CIA-s të gazsjellësit TAP, dhe nuk janë mbledhur mostra të sedimenteve në këtë seksion. Përveç kësaj lumi Staravecke është vendosur në pjesën lindore qendrore me ujë të një cilësie të mesme dhe të paktën një nivel të mesëm të ndjeshmërisë.

Seksioni Perëndimor Qendror karakterizohet duke strehuar rrjedhën e mesme të lumit Osum, duke përfshirë edhe disa degë të tij, të tilla si përrenjt Vokopolës, Vertopi dhe Vodica. Vetëm përroi Vodica konsiderohet Lumi 2, ndërsa lumi Osum dhe përrenjt e Vokopola dhe Vertopi konsiderohen si lumi 1. Lumi Osum dhe përroi Vertopi dhe Vokopola mund të konsiderohe kritik për mirëmbajtjen e strukturës dhe cilësisë së tokave përreth. Ata mbështesin florën dhe faunën e rëndësishme, dhe luajnë një rol rajonal rregullues në ciklin hidrologjik. Lumi Osum përgjatë seksionit perëndimor Qendror ka kushte me cilësi të lartë, dhe një nivel të lartë të ndjeshmërisë. Megjithatë, Lumi Vodica, duke qenë lumi 2, duhet të konsiderohen si të paturit e kushteve të cilësisë së mesme, dhe të paktën një nivel të mesëm e ndjeshmërisë.

Ka një rënie në kushtet e cilësisë së ujit në Seksionin Perëndimor Qendror nga vendndodhja e lumit Osum në rrjedhën e sipërme në të njëjtin vend të lumit në rrjedhën e poshtme pranë zonave kryesore të banuara kryesisht për shkak të ndotjes organike nga shkarkimi të ujërave të zeza të këtyre zonave të banuara (Çorovodë, Berat, etj.). Cilësia e lumit Osum në seksionin perëndimor qendror mund të klasifikohen si më e mirë për të moderuar sipas DKU-së, me kushte të mesme të cilësisë dhe ndjeshmëri të mesme.

Përroi i Vokopolës, edhe pse është klasifikuar në nivel të mirë sipas klasifikimit të NIVA-s, ka përmbajtje bakteriologjike që tejkalon normat e përcaktuara nga Direktiva e Bashkimit Evropian 76/160 EEC. Rrjedhimisht, duke marrë parasysh kriteret e cilësisë së ujit mund të konsiderohet me kushte të cilësisë së mesme dhe një nivel mesatar të ndjeshmërisë.

Përroi Vertopi mund të klasifikohet si cilësi e mesme dhe një nivel mesatar të ndjeshmërisë, për shkak se përmbajtja e saj nitrat N është mbi nivelet e referencës të përcaktuara nga Direktiva e BE 2006/44 EC.

Dy mostrat e sedimenteve u morrën nga lumi i Osumit në Seksionin Qendror Perëndimor. Klasifikimi si pak i ndotur në lidhje me përqendrimet e zbuluara me Krom (Cr) dhe Nikel (Ni), mund të lidhet me formacionet natyrore gjeologjike. Për të vlerësuar cilësinë e ujërave nëntokësore, një total prej 3 mostrave të ujërave nëntokësore janë mbledhur në pusët në dispozicion të zbuluar përgjatë si pjesë e një studimi të ESIA-s i gazsjellësit TAP. Thellësia e ujit e konstatuar në vendet e marrjes së mostrave (midis 1.5 dhe 8 m nën nivelin e tokës) nuk konsiderohet përfaqësuese për shkak të pranisë së pompave për nxjerrjen e ujit.

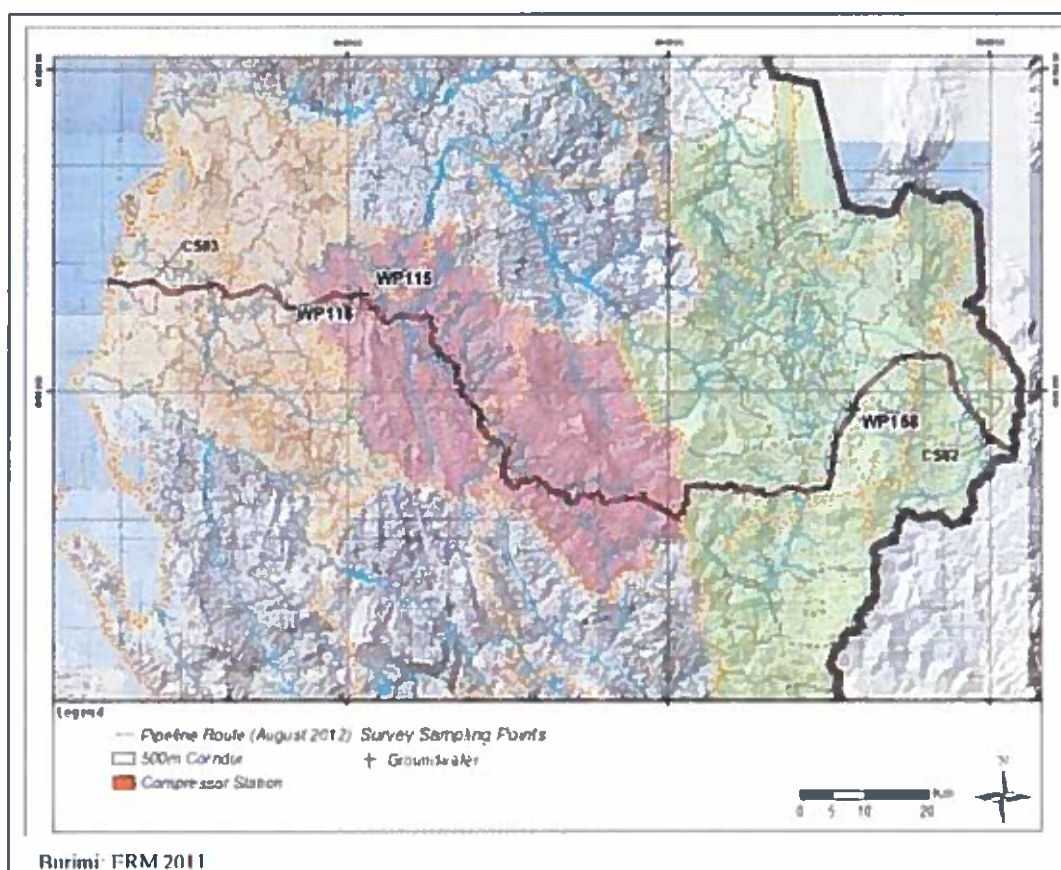

Figura 4.5.2.5: Shembuj me Vendndodhjet e ujërave nëntokësore.

Mostra	Kp	Përshkrimi i mostrës
ËP115	165.2	Pusi ndodhet në zonë me gurore, të cilat janë gërmuar nga gurët gëlqeror.
ËP116	165.1	Pusi ndodhet në zonë me gurore, të cilat janë gërmuar nga gurët gëlqeror.
ËP38.2	38.2	Pusi ndodhet në afërsi të Korçës, në një terren të sheshtë të quajtur Fusha e Korçës, në zonën e fshatit Turani, depozitimet aluviale janë të përbëra nga shtresa baltë-argjilore të alternuara me shtresa zhavori ujëmbajtëse. Akuiferi i Kuaternarit me zhavori i Korçës është përdorur për të furnizuar qytetin e Korçës me ujë të pijshëm

Tabela 4.5.2.6: Përmbledhje e mostrave të mbledhura⁵¹

Për shkak të temës së standardit të cilësisë së ujërave nëntokësore duke qenë se mungon në legjislacionin shqiptar, rezultatet analitike janë krahasuar me standardet Hollandeze (DS). DS ofrojnë përqendrimet absolute të ndotësve të ndryshëm të ujërave nëntokësore. Këto standarde, edhe pse jo ligjërish të detyrueshme në Shqipëri, janë vlerat e referencës më të përdorura nga konsulentët dhe rregullatorët e të gjithë Evropës. DS janë themeluar në bazë të kriterëve të toksicitetit të njerëzve dhe ekotoksikologjike (rrezikut për mjedisin), dhe janë të bazuara në nivelet sfond (përqendrimet natyrore gjenden në mjedis) janë inventarizuar në një studim nënujor në Hollandë.

Ka dy standarde kryesore Hollandeze:

⁵¹ Burimi: Studimi në terren (Qershor-Shtator 2011),ERM (2011)

- Vlera e Synuar Hollandeze (DTV): për substancat që gjenden natyrisht në mjedis, vlerat e synuara përputhen me nivelet sfond. Ndotja konsiderohet se ekziston kur vlerat tejkalojnë vlerat e synuara.
- Vlera e Ndërhyrjes Hollandeze (DIV): përqendrimet tejkalojnë vlerat e ndërhyrjes, konsiderohet të përfaqësojnë ndotje serioze të mjedisit, duke kërkuar përfundimin e analizës sasiore të rrezikut në mënyrë që të japin prioritet masave të mundshme korrigjuese.

Rezultatet analitike nga mostrat e dheut të ofruara nga laboratorit Theolab S.p.A. janë krahasuar në mënyrë të veçantë me DIV përkatëse.

Në mënyrë të përmblodhur, rezultatet e analizës tregojnë se ujërat nëntokësore të kampionuar nuk mund të konsiderohen si ujë i pijshëm për shkak të pranisë së koliformeve, megjithatë kjo mund të konsiderohet e përshtatshme për qëllime të ujitjes.

Një nivel i detajuar i njohurive në lidhje me kushtet e ujërave nëntokësore në Shqipëri nuk ekziston, edhe pse ujërat nëntokësore ka një rëndësi të madhe si burimi i vetëm i ujit të pijshëm.

Sipas kriterëve të cilësisë së ujit, cilësia e akuifereve nga e cila gazsjellësit TAP do të kalojë paraqitet i mesëm i ulët për shkak të pranisë së koliformeve. Ndjeshmëria është e lartë për shkak se, edhe pse koliformet janë të pranishëm, ujërat nëntokësore janë përdorur për t'u pirë nga njerëzit e zonave përreth.

Ligji Shqiptar i Ujit Nr. 80931 duhet të japë një inventar të centralizuar të burimeve ujore në drejtim të cilësisë dhe sasisë, sipas rregullave të Këshillit Kombëtar të Ujit, por vetëm një "Studimi i Fizibilitetit të burimeve ujore në Shqipërinë e Jugut", ka përfunduar deri më sot. Prandaj, duhet të kryhen studime të mëtejshme në zonat ujëmbledhëse me ndjeshmëri të lartë.

4.5.3. Përdorimi i ujit

Në përputhje me *Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar* të dhenat tregojnë se 89 milion m³ ose 33% e ujit të prodhuar shitet për të gjeneruar të ardhura nga sektori. Si pasojë 181 milion m³ ose 67% e ujit të prodhuar rezulton në humbjen e të ardhurave.

Problemet kryesore në lidhje me ujin për njerëzit përfshijnë: (1) mungesa e infrastruktures adekuate; (2) vetëm 28 nga 56 ndërmarrjet e ujit janë në gjendje të ofrojnë furnizim me ujë dhe kanalizimeve; (3) mbulimi me ujë për zonat urbane dhe rurale është 80.3% ; (4) mbulimi me kanalizime është vetëm 47.9%; (5) numri i madh i lidhjeve të paligjshme; (6) disponueshmëria e shërbimit në një mesatare prej 12 orë në ditë; (7) përdorimi i ujit i matjes (normat e sheshta aplikohen gjëresisht); (8) uji i pa-faturuar është 67.1% dhe norma e faturimit është 82.25%; dhe (9) nga tërësi e impiantet të trajtimit të ujërave të zeza të ndërtuara, vetëm pesë funksionojnë aktualisht. Ka ende shqetësime edhe për menaxhimin e përgjithshëm të shërbimeve të ujit dhe kanalizimeve: (1) qeveritë vendore nuk ushtrojnë kompetencat e tyre siç janë përcaktuar nga ligji; (2) Këshillat Mbikëqyrese formale nuk i vëzhgojnë rregullisht kërkesat e ligjit, përfshi zbatimin e dobët; dhe (3) kapacitetet e përgjithshme të dobëta profesionale dhe teknike të kompanive të furnizimit të ujit.

Perdorimi i ujit	Vellimi (miliarde m ³)
Uji per njerez	0,22
Uji per ushqim	1 013
626 rezervuare	0 560
Lumenjte dhe liqenet	0 450
Ujerat nentokesore	0 003
Uji per industrine	14,0
Totali	15 233

Tabela 4.5.3.1: Vleresimi i paraferit i perdorimit te ujit ne Shiperi⁵²

Sektori i bujqesise është një nga perdoruesit me te rendesishem, vecanerisht per prodhimin e ushqimit. Megjithate, ky sektor perballet me disa probleme: (1) mungesa e ujit per ujitje gjate periudhes se veres; (2) rreziku i permbytjeve gjate reshjeve te renda ne periudhen e dimrit-pranveres; (3) shqetesime te sigurise rreth rezervuareve te ujitjes dhe digave; (4) infrastrukture e vjeter dhe e amortizuar (nderhyrjet ne sisteme jane duke u bere teper te kushtueshme); (5) mungesa e fondeve dhe e investimeve ne mirembajtjen e sistemeve ujtese dhe kulluese; dhe (6) mungesa e nje sistemi te rikuperimit te koslos operative.

Uji per natyren është një komponent kyc i mjedisit dhe vendi ka pesuar ndryshime te pakthyeshme ne shtratet e lumenjve. Shqetesimet aktuale jane: (1) strategjia per menaxhimin e burimeve ujore është e vjetruar (1997) dhe nuk pasqyron realitetin aktual (nje strategji e re është ne pergatitje e siper); (2) mungesa e menaxhimit te basenit lumor; (3) mungesa e inventari te burimeve ujore bazuar ne basenet e lumenjve; (4) nxjerrja e paligjshme dhe e pakontrolluar e zhavorrit te lumit; (5) nxjerrjen e paligjshme dhe e pakontrolluar e ujit; dhe (6) kapacitetet e dobeta institucionale ne nivel lokal.

Uji per industrine Prodhimi dhe shitja e energjise hidro-elektrike është një nga burimet kryesore te te ardhurave te qeverise dhe per kete arsye ka një ndikim direkt mbi stabilitetin fiskal. Pavaresisht rendesise se tij ekonomike, zhvillimi i pershtatem per industrine është penguar nga mungesa e inventareve te ujerave mbitokesore dhe nentokesore (vecanerisht per burimet e ujit qe mund te perdoren per prodhimin e energjise elektrike) dhe boshlleqet ligjore ne pergjegjesite e autoriteteve per basenin e lumenjve.

4.6. Biodeversiteti

Në përputhje me Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar Shqiperia është e mirenjohur per ekosistemet dhe habitatet me shume larmi. Brenda territorit te saj ka ekosisteme detare, zona bregdetare, liqene, lumenj , gjelberim te perjetshem dhe shkurre, pyje gjethegjere, pyjet me pish , kullota alpine e nen-alpine, livadhe dhe ekosisteme te larta malore. Siperfaqja totale e tokes ne Shqiperi është e ndare ne tre zona kryesore ekologjike (zona bregdetare thjeshtë, zona kodrinore nen-malore tranzicionit dhe zona malore) dhe 13 nen-zona, te cilat kontribuojne ne biodiversitetin e pasur te vendit.

⁵² Burimi: Shqiperia-Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Integruar te Burimeve Ujore

Pyjet

Shqiperia është e pasur ne burime pyjeve dhe te kullotave. Ka 4 zona fitoklimatike ne Shqiperi si rezultat i disa faktoreve si toka, klima, dhe bimesia te quajtura: zona e pyjore dhe e shkurreve mesdhetare, zona me peme lisi, zona me peme ahu dhe halore, dhe kullotat alpine. Pyjet mbulojne 1,030,000 ha ose 36 % te territorit te vendit dhe kullotat rreth 400,000 ha ose 15% . Perafersisht 60 % (244,000 ha) e kullotave jane kullota alpine, nen-alpine dhe livadhet.

Pyjet dhe kullotat kane nje larmi te llojeve, formacioneve dhe komuniteteve bimore dhe shtazore. Perafersisht 60% e kullotave jane kullota alpine, nen-alpine dhe livadhe. Pyjet dhe kullotat kane nje diversitet te larte te shkurreve mesdhetare, pyjeve me lis, pyjeve me ah, pishave malore, etj. dhe komuniteteve te kafsheve.

Pergjate bregdetit te vendit ka shume ekosisteme me rendesi ne rajonin e Mesdheut si per shembull laguna, ligatina, duna ranore, delta lumenjsh, pyje hidrofile dhe higrofile. Liqenet dhe lumenjte jane gjithashtu te rendesishem per larmine biologjike dhe peizazhore te vendit. Bukuria e peizazhit e ben Shqiperine terheqese per aktivitete rekreative bazuar ne natyre.

Biodiversiteti

Duke marre parasysh informacionin ekzistues, Shqiperia ka nje diversitet te pasur te flores dhe faunes me rreth 3.200 lloje te bimeve vaskulare, 2.350 lloje te bimeve jo vaskulare dhe 15.600 specie invertebroresh dhe vertebroresh. Shqiperia është nje rruge e rendesishme migrimi per zogjte.

Ne Shqiperi gjenden afersisht 30% e flores evropiane dhe 42% e gjitareve evropiane. Relievi ka krijuar kushtet per ekzistencen dhe mbrojtjen e nje speciesh endemike dhe nen-endemike. Ka 32 specie bimore me 150 nenspecie qe jane endemike ne Shqiperi dhe 160 specie te tjera bimore qe jane nen-endemike ne rajonin e Ballkanit. Shqiperia ka 91 specie ornitofauna te rrezikuara globalisht dhe disa prej tyre kane rendesi kritike (p.sh. *Pelecanus crispus*, *Phalacrocorax pygmeus*, and *Acipenser sturio*). Lagunat bregdetare dhe liqenet e medha jane zona te rendesishme, vecanerisht per zogjte qe migrojnë ne dimer. Ne to, cdo vit hasen 70 specie te shpendeve te ujit dhe zogjve te ujit me nje popullsi te pergjithshme prej 180.000 individesh ne Shqiperi gjate dimrit.

Shqiperia ka nje numer racash autoktone te bagetive dhe te lashtave. Rreth 30 specie te lashtash jane autoktone te Shqiperise. Ka 9 raca autoktone dhish dhe 5 delesh. Ka nje trashegimi te rendesishme per mbrojtjen dhe permiresimin e prodhimit dhe cilesise se bujqesise dhe blegtorise.

Ne malesite ka me shume se 52 00 ha pyje natyrore me peme me shume se 200 vjecare me vlere te larte per biodiversitetin e kafsheve dhe shpendeve te egra dhe per qellime argetimi. Kjo zone është zona me e rendesishme per kerkime dhe burime gjenetike.

Flora

Flora e shumellojshme e Shqiperise perben rreth 30% te te gjitha llojeve bimore evropiane ne vend ku rreth 3.200 lloje te flores dhe rreth 250 specie kane vlere mjekesore, si ereza dhe aromatike. Elementet kryesore te flores shqiptare jane mesdhetare (24%), ballkanike (22%), evropiane (18%) dhe euroaziatike (14%).

Fauna

Per sa i perket spektrit faunistik te vendit ai dominohet nga elemente Euroaziatik, Holartik, Mesdhetar dhe Ballkanik. Pyjet e larte te Shqiperise mbajne komunitete gjitaresh te medhenj si

ujku, ariu, rreqebulli, dhia e eger, derri i eger, kaprolli etj. Rreth 756 lloje rruazoresh raportohen deri me sot ne Shqiperi dhe prej tyre 70 lloje gjitaresh, 323 shpende, 36 reptile dhe 15 amfibe. Shume prej tyre jane lloje te rrezikuara ose te kercenuara. Terreni malor ne brendesi siguron habitat per gjitaret e medhenj si ariu.

Shpendet

Shqiperia ka nje klime te bute mesdhetare qe mbështët nje grup unik llojesh shpendesh, qe perfshin lloje te rralla dhe te rrezikuara si Pelikani kacurrel. Ne Shqiperi gjenden 277 lloje shpendesh te 48 familjeve. Gjithashtu 2 nga 9 llojet endemike evropiane gjenden ketu.

Mbrojtja e llojeve dhe habitateve

Ne ndjekje te zbatimit te dispozitave te ligjeve hartohen aktet nenligjore, te cilat plotesojne bazat ligjore per elemente te vecanta te natyres. Ne mesin e dokumenteve te tilla është lista e flores dhe faunes qe jane nen mbrojtje dhe jane materializuar me botimin e Librit te Kuq te Flores shqiptare dhe Librin e Kuq te Faunes Shqiptare.

Mbrojtja e llojeve me interes per t'u ruajtur realizohet permes dispozitave te vecanta te ligjit per biodiversitetin dhe ligjit per mbrojtjen e faunes se eger. Ligji i biodiversitetit ne te njejten kohe permban dispozita per speciet pushtuese dhe masat mbrojtese per ruajtjen e specieve. Arritja e statusit te favorshem te ruajtjes per speciet synohet nepermjet ligjit te biodiversitetit dhe ligjit per zonat e mbrojtura qe permbajne dispozita per mbrojtjen e biodiversitetit brenda zonave te mbrojtura dhe jashte tyre.

Mbrojtja e habitatit behet nepermjet dispozitave te ligjit per zonat e mbrojtura, bazuar mbi te cilat është shfaqur rrjeti perfaqesues i zonave te mbrojtura qe do te sherbejne per te identifikuar dhe krijuar rrjetin ekologjik NATURA 2000. Ligji per mbrojtjen e faunes se eger parashikon dispozita mbrojtese per habitatet e rendesishme per shpendet ne pergjithesi dhe shpendet shtegtare ne vecanti.

Bazuar ne dispozitat ligjore kombetare te gjitha llojet e listuara ne Listen e Kuqet te flores dhe faunes se eger te Shqiperise, sipas kategorive te ndryshme ne rrezik te IUCN-se, gezojne mbrojtje te vecante dhe nuk mund te perfshihen ne listen e llojeve per gjueti ne Republiken e Shqiperise. Aktualisht, 405 llojet flores se eger dhe 575 lloje te faunes se eger jane perfshire ne Listen e Kuqe (Ministria e Mjedisit, Urdhri i Ministrise nr. 1280 i dates 20.11.2013).

Shqipëria që prej vitit 2000 ka shënuar progres për sa i përket mbrojtjes së bioshumëllojshmërisë, të tërësisë së ekosistemeve dhe llojeve biologjike që lokalizohen në një zonë, nëpërmjet zhvillimit dhe aplikimit të kuadrit ligjor dhe legjislativ. Më konkretisht, me qëllim që Shqipëria t'i përgjigjet detyrimeve që rrjedhin nga neni 6 i Konventës Ndërkombëtare për bioshumëllojshmërinë dhe të përmbushen synimet (të njohura si synime Aichi) të Planit Strategjik për Bioshumëllojshmërinë deri në vitin 2020 i cili u adoptua në Konferencën e fundit të Palëve të Konventës për Shumëllojshmërinë Biologjike (COP 10, Nagoya Japoni, 2010), hartoi një Plan Strategjik Veprimi me disa synime thelbësore:⁵³

- Përfundimin e kuadrit ligjor kombëtar për natyrën dhe bioshumëllojshmërinë.
- Zgjerimin e zonave të mbrojtura në Shqipëri, me rritjen e sipërfaqes së tyre në 17% të sipërfaqes së zonave të ndjeshme të hapësirës sterë dhe në 6% të zonave bregdetare dhe detare.

⁵³ Dokument i veprimit Strategjik për mbrojtjen e bioshumëllojshmërisë, 2015

- Hartimin dhe zbatimin e planeve të administrimit të Zonave të Mbrojtura.
- Mbrojtjen dhe ruajtjen e ekotopeve.
- Regjistrimin dhe ndjekjen e bimësisë barishtore.
- Nxitjen dhe gjallërimin e rilindjes natyrale të hapësirave pyjore.
- Vlerësimin e burimeve gjenetike për përcaktimin e llojeve kryesore të pyjeve dhe ruajtjen e shumëllojshmërisë.
- Vlerësimin e bimësisë së kërcënuar që lokalizohet në ekotopet shkëmbore.
- Ruajtjen e vendbanimeve detare, lumore dhe liqenore dhe të llojeve të peshqëve të vendit.
- Ndjekjen e zonave të rëndësishme të mbrojtura.
- Kryerjen e regjistrimit dhe ndjekjen e zonave të kërcënuara me zhdukjen e llojeve të faunës.
- Krijimin e një baze elektronike të dhënash për regjistrimin e faunës.
- Ndjekjen e të gjitha llojeve të peshqëve dhe regjistrimin e llojeve më të rëndësishme që lokalizohen në zonat detare, lumore dhe liqenore që janë në studim.
- Ndjekjen e zonave natyrale që mbyten nga stacionet hidroelektrike.
- Planin e veprimit për llojet e faunës së egër.
- Planet e veprimit për ruajtjen dhe mbrojtjen e peshqëve.
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për identifikimin e llojeve për të cilat ekzistojnë të dhëna jo të plota.
- Kryerjen e studimeve dhe kërkimeve për kuptimin e strukturës së organizmave lumorë dhe liqenorë.
- Trajnimin e qytetarëve dhe publicitetin e rëndësishëm të çështjes.
- Kryerjen e kërkimeve për sensibilizimin e publikut në lidhje me bioshumëllojshmërinë.
- Parapërgatitjen e enteve që janë pjesëmarrëse në programe dhe vepra.
- Vendosjen e ligjeve.

Përsa i përket florës së Bashkisë, ajo karakterizohet e pasur dhe e shumëllojshme. Hapësirat pyjore kryesisht përbëhen nga pemë si ahe, bredha, pishë e zezë, panjë dhe lise. Në disa raste kur pyjet shfaqen në lartësi të madhe dhe kushtet klimaterike nuk janë të përshtatshme, vërehen ahe të të tharë apo të pazhvilluar mirë. Përveç pemëve me karakter pyjor në livadhe dhe në kullota mbizotërojnë kryesisht gëmusha. Në gjatësinë e lumenjve dhe të përrenjve zhvillohen hidrotipe dhe bimësia e tyre përbëhet kryesisht nga shëlgje, manaferra, vidhe, thana dhe murrize. Për më tepër, në zonë lokalizohen, kryesisht, disa kultivime vjetore si misër, grurë, elb dhe tërshërë. I rëndësishëm është edhe numri i bimëve farmaceutike dhe aromatike të cilat lokalizohen në zonë por shumë prej të cilave janë shumë të njohura nga popullsia lokale dhe kanë traditë shumëvjeçare në mbledhjen e tyre, qoftë për përdorim personal dhe familjar apo për shitje⁵⁴.

Edhe fauna e zonës është e shumëllojshme, ndërsa për shkak të vëllimeve malore dhe hapësirave pyjore, lokalizohen gjithashtu të mëdhenj si arusha kafe, ujqër, dhi të egra, derra të egër, drerë, dhelpra, mace të egra, shpendë të egër, si fajkonj, shqiponja, sorra të egra, kukuvajka, rosa të egra, zvarranikë si breshka, gjarpërinj, hardhuca dhe insekte. Në veçanti, zona pyjore në lindje të qytetit të Çorovodës konsiderohet zonë e ndjeshme ndërsa përbën biotop për arushën kafe.

⁵⁴ Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore)

Në zonat gjysmëmalore dhe fushore, kryesisht, përveç deleve dhe dhive, lokalizohen edhe gjitarë të vegjël si lepui dhe ketra. Së fundmi, bimësia pranë lumenjve, në kombinim me hapësirat e kultivuara dhe kullotat, ofrojnë kushte mbijetese për një sërë insektesh, amfibësh, zvarranikësh, peshqish, shumë mikroorganizmash, gjitarësh të vegjël dhe zogjsh⁵⁵.

Vlen për t'u theksuar fakti se ekzistenca në zonë e disa llojeve bimësh dhe kafshësh rrezikon të zhduket. Më konkretisht, bimët që janë në zhdukje kryesisht në hapësirat pyjore që mbulohen nga ahe dhe në ekotope të ndjeshme. Disa nga këto lloje bimësh që janë në zhdukje dhe të kërcënuara janë *Aconitum lamarckii* (shiko Pamjen 4) dhe *Atropa bella-donna* (shiko Pamjen 5), por edhe mjaft lloje bimësh farmaceutike dhe aromatike si *Colchicum autumnale* (shiko Pamjen 6), *Dictamnus albus* (shiko Pamjen 7), kedër i egër (*J. Oxycedrus*) (shiko Pamjen 8) dhe sherebelë (*Salvia officinalis*) (shiko Pamjen 9) për shkak të mbledhjes së pakontrolluar të tyre⁵⁶.

Por përveç bimëve lokalizohen edhe mjaft lloje kafshësh të kërcënuara dhe që janë në zhdukje, si lakuriqët e natës *Myotis capaccinii* (shiko Pamjen 13) dhe *Rhinolophus euryale* (shiko Pamjen 14), fajkoi *Falco naumanni* (shiko Pamjen 15), grabitqari *Neophron percnopterus* (shiko Pamjen 16), gjarpëri i liqenit *Natrix tesselata* (shiko Pamjen 17), peshku *Barbus prespensis* (shiko Pamjen 18), rrëqebulli (*Lynx*) (shiko Pamjen 19) dhe arusha kafe (*U. Arctos*) (shiko Pamjen 20)⁵⁷.

4.6.1. Zonat e mbrojtura natyrore

Në zonën e Bashkisë Skrapar hasim zonat e mbrojtura ekologjike si më poshtë:

Parku Kombëtar i Tomorrit (Kategoria II sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN), pjesë e malit me njëjtin emër, përbën zonën më të rëndësishme të pjesës jugore të Shqipërisë, për sa i përket biodiversitetit dhe pasurisë së llojeve të florës dhe faunës. Parku Kombëtar i malit të Tomorrit përfshin sot një sipërfaqe prej 24,723.1 hektarësh dhe shtrihet në zonat e Beratit, Skraparit dhe Gramshit. Fillimisht, ishte propozuar dhe ishte përfshirë një sipërfaqe prej 4,000 hektarësh në biotopet CORINE, si Parku Kombëtar i Tomorrit, në 1996 nga Unioni Ndërkombëtar i Mbrojtjes së Natyrës (International Union for Conservation of Nature, IUCN, Numri i Vendimit 102/15-1-1996 i Këshillit të Ministrave). Por në korrik të vitit 2012, sipas Vendimit të Këshillit të Ministrave me numër 472/18-7-2012, sipërfaqja që përfshihet në Parkun Kombëtar të Tomorrit u zgjerua me shtrirjen e sotme dhe tashmë mbulon sipërfaqen prej 24,723.1 hektarësh.

⁵⁵ Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore)

⁵⁶ Tubacioni Trans Adriatic – Seksioni 6 TAP.- Baza e Trashëgimisë Mjedisore, Socioekonomike dhe Kulturore).

⁵⁷ Trans Adriatic Pipeline-TAP.Section 6- Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline.

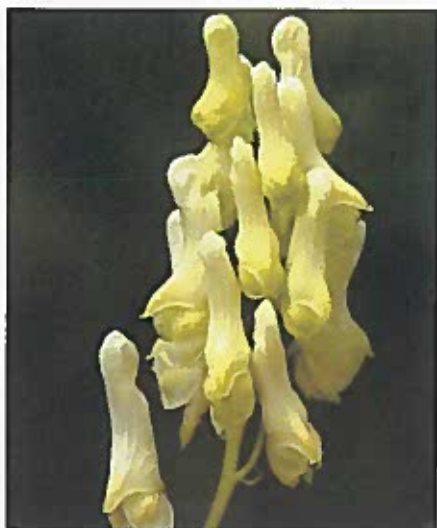

Foto 4.6.1: Bimë *Aconitum lamarckii*

Foto 4.6.2: Bimë *Atropa bella-donna*

Foto 4.6.3: Bimë *Colchicum autumnale*

Foto 4.6.4: Bimë *Dictamnus albus*

Foto 4.6.5: Bimë *J. Oxycedrus*

Foto 4.6.6: Bimë *Salvia officinalis*

Foto 4.6.7: Shkop *Rhinolophus euryale*

Foto 4.6.8 Gjeraqinë *Falco naumanni*

Foto 4.6.9: Grabitqar *Neophron*

Foto 4.6.10: Snake likeni *Natrix tasselata*
Percnopterus

Foto 4.6.11: Peshk *Barbus prespensis*

Foto 4.1.3.13: Rrëqebull (*Lynx*)

Foto 4.1.3.12: Ariu i murrinë (*U. Arctos*)

Në zonën e Parkut Kombëtar, por edhe në zonën më gjerë të malit të Tomorrit, vërehet një bollëk llojesh bimësh, si endemike, ashtu edhe subendemike, ndërsa krijohet një shumëllojshmëri e madhe habitatesh. Kryesisht hasen livadhe alpine dhe subalpine, si dhe sipërfaqe të gjera pyjore që përbëhen kryesisht nga pisha dhe ahe. Por përveç rëndësisë së zonës, për sa i përket florës së

larmishme, ia vlen të përmendet edhe fauna e zonës, duke qenë se përbën biotopin e shumë gjitarëve të mëdhenj, si ariu i murrmë dhe ujku gri, por edhe të shumë shpendëve grabitqarë⁵⁸.

Njëkohësisht, një pjesë e madhe e malit të Tomorrit karakterizohet si biotop i mbrojtur CORINE Tomorr-Kulmak. Theksohet se biotopi i mbrojtur përbën zonë të gjerë të Parkut Kombëtar të Tomorrit. Në lidhje me integrimin e një pjese të zonës së malit të Tomorrit në rrjetin Emerald, ky propozim u realizua gjatë aplikimit pilot të Rrjetit të Zonave me Interes të Ruajtjes së Posaçme në Shqipëri, gjatë periudhës 2002-2008. Megjithatë në shkurt të vitit 2012, Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave të Shqipërisë ripërcaktoi kufijtë e propozuar të zonës së mbrojtur të malit të Tomorrit, që do të integrohet në rrjetin Emerald, për shkak se kufijtë e propozuar fillimisht nuk mbulojnë plotësisht zonën që përfshihet në Parkun Kombëtar dhe në biotopet CORINE.

Përveç peizazhit, pasurisë natyrore, biodiversitetit dhe rolit të rëndësishëm që luan mali i Tomorrit (maja Çuka e Partizanit me lartësi 2,416 metra) në fushën e shkencave: zona ka vlera kulturore, historike dhe fetare dhe për të krishterët dhe për myslimanët e zonës përreth (e njohura Teqeja Bektashiane). Si për besimtarët e Abaz Aliut, ashtu edhe për besimtarët bektashinj, mali përbën vend të rëndësishëm fetar, ku këta të fundit organizojnë festival të madh në gusht. Tradita popullore shqiptare tregon që gjiganti Tomorr luftoi kundër një gjiganti tjetër Shpiragut, për hir të një vajze të re. Të dy gjigantët u vranë dhe vajza e re e hidhëruar, u mbyt në lotët e saj, duke krijuar lumin e Osumit⁵⁹.

Të gjitha këto karakteristika kontribuojnë në krijimin e mundësive për zhvillim të qëndrueshëm të ekoturizmit, të turizmit shëtitës, të turizmit natyror, të turizmit dimëror dhe ndoshta të turizmit fetar, si dhe të formave të tjera alternative të turizmit dhe e bëjnë zonën një atraksion turistik për shumëllojshmëri aktiviteteve si alpinizëm, ngjitje, marshim dhe sporte dimërore.

Një zonë e njohur në pjesën jugore të malit të Tomorrit dhe ngjitur me vendbanimin Bogovë, në lindje të tij, është Ujëvara e Bogovës, që përbëjnë atraksion për turistët e zonës së gjerë të Beratit: në shumë raste në internet reklamohet se kush viziton Beratin, duhet të vizitojë patjetër dhe Ujëvarën e Bogovës, për shkak të bukurisë së peizazhit, por edhe të distancës së vogël ndërmjet tyre.

Parku Natyror Bogovë (kategoria IV sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) gjendet në perëndim të luginës së lumit Osum, në fqinjësi direkte me Parkun Kombëtar të Tomorrit dhe zë një sipërfaqe prej 350 hektarësh. Relievi morfologjik i Parkut Natyror është relativisht i butë, kodrinor, me lartësi që variojnë nga 600 metra në perëndim të tij, deri në 200 metra në lindje të tij, në brigjet e lumit Osum.

Karakterizohet nga sipërfaqe pyjore, në të cilat mbizotërojnë kryesisht pemë si dëllinjë, dushk por edhe shkurre. Në Parkun Natyror Bogovë gjejnë strehim dhe shumë kafshë të egra si ujq, derra të egër, drerë, lepuj, dhelpra dhe çakejt, por edhe dhe shumë zogj, të tilla si thëllëza, pëllumba dhe lejlekë. Pjesa më e madhe e ekosistemit paraqitet në gjendje të mirë dhe kushtet mjedisore duken të qëndrueshme, si rrjedhojë kjo gjendje pasqyrohet dhe në shumëllojshmërinë e florës që rritet në zonë (<http://akzm.gov.al>).

⁵⁸ Burimi: Trans Adriatic Pipeline-TAP, Annex 11- Habitats Directive Assessment Report

⁵⁹ Burimi: <http://www.parksdinarides.org>

Natyra dhe gjelbërimi i zonës kontribuojnë në rritjen e vizitueshmërisë së zonës nga turistët, duke pasur si rezultat shfaqjen e bizneseve në lidhje me turizmin në dhjetëvjeçarin e fundit në vendbanimin me të njëjtin emër, që ndodhet në lindje të lumit Osum dhe të Parkut Natyror. Sipas dëshmive të banorëve të zonës, zona e Parkut Natyror paraqiste interes për gjuetarët deri në 1990, gjatë periudhës së komunizmit në Shqipëri (<http://invest-in-albania.org>).

Parku Kombëtar Bredhi i Hotovës-Dangëlli (kategoria II sipas Unionit Ndërkombëtar të Mbrojtjes së Natyrës, IUCN) ndodhet në rajonin e gjerë të Korçës dhe Gjirokastrës, ndërsa një pjesë e vogël hyn dhe pjesën jugore të Bashkisë së Skraparit. Është mushkëria natyrore e Shqipërisë së Jugut dhe e ka marrë emrin e vet nga bredhat e shumtë që janë ruajtur për shumë vite në zonë. Zona u shpall si Park më 15 janar 1996 nga Qeveria Shqiptare e atëhershme dhe Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM). Sipërfaqja e përgjithshme e Parkut është 34,361.1 hektarë dhe karakterizohet për peizazhin e tij natyror, vlerën kulturore dhe historike dhe ofron mundësi të mëdha për zhvillimin e ekoturizmit dhe turizmit kulturor. Përveç kësaj ia vlen të përmendet edhe biodiversiteti i pasur i tij. Sipërfaqet e gjera pyjore me bredha janë karakteristikë e Parkut. Në zonat me lartësi të ulëta këto pyje janë të përziera me sipërfaqe të mbuluara me dushqe, ndërkohë që hasen bimë endemike si dhe subendemike të Ballkanit dhe Mesdheut. Në brezin e 800-1,000 metrave formohet një rrip i gjelbër nga pemë shekullore. Përveç florës së pasur në Parkun Kombëtar ka shumë zogj, zvarranikë dhe gjitarë si ujq, arinj, sorkadhe dhe derra të egër. Parku Kombëtar është i njohur për drerët e tij që hasen në livadhe, por edhe në pyjet e dendur. Klima e shëndetshme, biodiversiteti i pasur dhe mundësia e qasjes nga afër e natyrës së egër, e bëjnë Parkun Kombëtar një burim natyror me vlera të mëdha.

Bazuar në VKM 676/20.12.2002 u shpallen të mbrojtura një seri strukturash natyrore në gjithë Shqipërinë. Brenda kufijve të rajonit në studim përfshihen të mëposhtmet:

	Emri
1	Plepat, Konak të Tomorricës
2	Ahishta e Leshnjës
3	Ahishta e Lirzës
4	Ahishta e Symizës
5	Arra e Madhe e Zhepës
6	Arrat në Novaj
7	Bokërrimat e Tomoricës
8	Bredhi i Kuçit
9	Burimi i Guakut
10	Cirqet akullnajore të Tomorrit
11	Dushkajat e Tendës së Qypit
12	Kanioni i Gradecit
13	Kanioni i Osumit
14	Karsti i Qafes së Devries
15	Koshovica
16	Lisi i Baba Fetahut
17	Lisi i Munushtirit
18	Lisi i Vëseshtës
19	Morenat akullnajore të Ujanikut

20	Pishat e Gurrit te Prere, Grevë
21	Qafa e Kulmakut
22	Rrobulli i Kulmakes
23	Shpella e Pirogoshit
24	Sterra e Borës
25	Sterra e Katafiqit
26	Sterra e Prosekut
27	Sterra e Kakrukës
28	Sterra Uvlen (pusi i Ramies)
29	Trasgesioni i Paleogjenit te siperme ne qafen e Devries
30	Vrima e Dragoit (Kuçedres)
31	Rrapi i Verzhzhës

Tabele 4.6.1.1: Struktura te mbrojtura natyrore brenda Bashkise Skrapar bazuar ne VKM 676/20.12.2002.⁶⁰

4.7. Mbetjet

Sistemi i administrimit të mbeturinave është i hershëm. Mbledhja, depozitimi dhe hedhja e mbeturinave është tashmë përgjegjësi e Bashkive. Në çdo ish-Bashki dhe Komunë është kërkuar që të caktohet pozicioni për hedhjen e tyre. Në Bashkinë Skrapar funksionon një vend depozitim mbeturinaah (landfill), jo-sanitar dhe i paorganizuar, sipas Ministrisë së Zhvillimit Urban⁶¹. Gjendet në perëndim të vendbanimit me të njëjtin emër, në distancë rreth 1.500 metra.

Figurat 4.7.1 dhe 4.7.2: Pozicioni në lidhje me zonën e banimit dhe pamje e vendit të depozitimit të mbetjeve të Bashkisë.⁶²

Nuk janë të njohura të dhënat cilësore (zona e shërbimit, viti, rrjedhat e mbetjeve, etj.) të regjistrimit të mësipërm të Ministrisë, si rrjedhojë nuk janë drejtpërdrejt të krahasueshme me të dhënat e INSTAT (në nivel Qarku) apo të tjera të ngjashme (Tabela e sasise se mbetjeve per vitin 2013) dhe nuk është e mundur të nxirren konkluzione të sigurt. Vlerësohet se i shërben qytetit Çorovodë dhe ish-komunat fqinje Qendër Skraparit dhe Bogovë, si për shkak të afërsisë dhe qasjes së

⁶⁰ Burimi: http://akzm.gov.al/apps/akzm_cd/Berat/BR_Mon/berati_final.htm

⁶¹ (<http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>)

⁶² (burimi: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al> dhe përpunimi i tyre)

drejtpërdrejtë në vend, ashtu dhe të numrit të popullsisë. Ka shumë mundësi që në përbërje të mbetjeve të ketë edhe lloje të tjera përveç atyre urbane (inerte, masive, mbetje kultivimesh, etj.). Pjesën më të madhe të mbeturinave e përbëjnë mbeturinat e ngurta organike për shkak të natyrës së ekonomisë lokale dhe shtëpiake. Ky element me siguri do të jetë më intensiv në ish komunat më të largëta. Gjithashtu, në bazë të analizave të kryera në të gjithë territorin e Bashkisë u konstatuan dhe vende të tjera të hedhjes së pakontrolluar, të cilat i shërbejnë ish komunave të tjera.

Vendndodhja e landfill-it është i papërshtatshëm, pasi është e vendosur në afërsi të lumit Osum, në të vërtetë mjaft shqetësues për gjendjen e tij ekologjike. Mbetjet organike rezultojnë në sasi më të vogla uji nëntokësor, ndërkohë që mund të përdoret nga kompostimi për prodhimin e plehrave, të dobishme për bujqësinë. Së fundmi theksohet se në zonën e studimit nuk bëhet riciklim për asnjë rrjedhë mbetjesh, as nuk funksionon ndonjë impiant i përpunimit të tyre.

Nga të dhënat e marra nga Drejtoria e Shërbimeve Publike rezulton se:

- Sasia e Mbetjeve shtëpiake për vitin 2015 është 2,175 ton.
- Sasia e mbetjeve inerte të sektorit të ndërtimeve, riparimeve apo prishjeve të objekteve gjatë vitit 2015 është 1,794 ton.
- Numri i banorëve që mbulohen me shërbim është 8,700 banorë, ku përfshihet qyteti i Çorovodës dhe fshatrat përreth tij.
- Prodhim i mbetjeve shtëpiake dhe atyre të ngjashme me to është 250kg për banorë në vit ose 0.69 kg për banorë në ditë.
- Mbetjet e kuzhinës dhe të kopshteve janë fraksioni kryesor i mbetjeve shtëpiake me rreth 110 ton në vit.
- Pjesa e materialeve të riciklueshme është 800 ton në vit (letër, karton, qelq dhe plastikë).
- Mbetje të tjera janë rreth 300 ton në vit.

	Popullsia 2015	Mbetjet familjare kg/vit
Çorovodë	6154	1538500
Qëndër Skrapar, Leshnje	4773	1193250
Bogovë, Vëndreshë	3099	774750
Çepan	1016	254000
Potom	1125	281250
Gjerbës, Zhepë	2264	566000

Tabela 4.7.1: Sasia e mbetjeve të prodhuara në Bashki (burimet: <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>, <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>, "Tabela e sasisë së mbetjeve për vitin 2013", dhe përpunimi tyre).

Bashkia	Popullësia e shërbyer (banorë)	Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki (tonë/ditë)	Sasia e prodhuar e mbetjeve në Bashki (tonë/banor/vit)	Mbetjet urbane (2013) & inerte (2014) në Qarkun Berat (tonë/banor/vit)	Popullësia	Sasia vjetore / (Ton/banorë)	Sasia vjetore / Mb.urbane /ton	Sasia vjetore / Mb.inerte/ ton
	burimi: ⁶³			burimi: ⁶⁴	burimi: ⁶⁵			
Skrapar	8,000	5.5	0.26	0.327 & 0.14	6,600	0.25	1,650	1,450

Tabela 4.7.2: Sasia e prodhuar e mbetjeve familjare në Bashki për vitin 2015.

	ton/vit 2015
Mbetje organike	6,154
Materiale te riciklueshme	4,773
Mbetje të tjera	3,099

Tabela 4.7.3: Sasia e prodhuar e mbetjeve sipas kategorive për Bashkinë në vitin 2015.

Mbetjet e lëngshme përfundojnë të papërpunuara ose direkt në rrjetin hidrografik, ose në tokë, për shkak të mungesës së rrjeteve të kanalizimit të organizuara dhe njërive të përpunimit të tyre. Sasia dhe cilësia e mbetjeve të lëngshme nuk është e njohur, përderisa nuk ekzistojnë të dhëna grumbulluara. Siç del nga të dhënat e Drejtorisë së Përgjithshme të Ujësjetës Kanalizimeve (www.dpuk.gov.al), edhe pse 5937 banorë shërbehen nga rrjeti i ujësjetës vetëm disa orë në ditë, nuk ekziston një rrjet korrespondues kanalizimi që të pranojë shkarkimet e ujërave të zeza dhe t'i kanalizojë ato në receptorët e duhur (Tabela 4.7.4). Duke pasur parasysh se inputet totale në sistem për vitin 2011 ishin 559,2 m³ del edhe madhësia korresponduese e shkarkimeve.

Të dhënat e mbledhura për periudhën 2008-2011				
	2008	2009	2010	2011
Të dhënat	Çorovodë u.sh.a			
popullsia që jeton në zonën e juridiksionit- total	6102.8	6080.8	5999.2	5937.5
popullsia totale që faktikisht furnizohet me ujë nga shqetërimi/nj.admn.- total	4133.3	4361.7	4278.3	4254.2
popullsia totale me lidhje në sistemin e kanalizimeve	0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia me lidhje në sistemin e kanalizimeve-në fshat	0.0	0.0	0.0	0.0
popullsia me lidhje në sistemin e kanalizimeve-në qytet	0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi neto i ujit në sistemin e shpërndarjes së zonës së shërbimit (000 m3)	595.0	573.7	570.0	559.2
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve - total	0.0	0.0	0.0	0.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve-qytet	0.0	0.0	0.0	0.0
numri total i lidhjeve me sistemin e kanalizimeve-fshat	0.0	0.0	0.0	0.0
vëllimi i ujit që faturohet për kanalizimet – i matur - total (000m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
shuma e faturuar e kanalizimeve- total (000 lek)	0.0	0.0	0.0	0.0
shuma e faturuar u&k- total (000 lek)	7912.0	7535.0	8283.0	9104.0
tarifa kanalizime- f (lek/m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
tarifa kanalizime- ep (lek/m3)	0.0	0.0	0.0	0.0
tarifa kanalizime- in (lek/m3)	0.0	0.0	0.0	0.0

Tabela 4.7.4: Treguesit e furnizimit me ujë dhe kanalizimet për Çorovodën (periudha 2008-2011). (Burimi: http://www.dpuk.gov.al/ndermarrje_info_txt.php?id=951&idn=55).

⁶³ <http://mbetjet.zhvillimiurban.gov.al>

⁶⁴ <http://www.instat.gov.al/en/themes/environment.aspx>

⁶⁵ Tabela e sasise se mbetjeve per vitin 2013 (sipas inventarit të Bashkisë)

Në përputhje me Vlerësimi Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar Direktiva mbi trajtimin e mbetjeve urbane (Directive 91/271/KE) është një nga mjetet me të rendesishme të politikave për menaxhimin e ujerave në Evropë. Qëllimi është për të mbrojtur mjedisin nga efektet negative të ujerave të ndotura urbane nga zonat e banimit (qytetet / fshatra) dhe ujerave të zeza industriale të biodegradueshme nga industria ushqimore (p.sh. industria e perpunimit të qumeshtit, industria e mishit, etj). Direktiva kërkon mbledhjen e duhur të ujerave të zeza dhe rregullon shkarkimet duke specifikuar minimumin e llojin e trajtimit të parashikuar dhe vendos vlerat maksimale apo ndotesit kryesore (ngarkesës organike dhe ushqyesve).

Zbatimi i plotë i Direktives është parakusht për arritjen e objektivave mjedisore të percaktuara në Kornizën e Direktives së BE-së (DKM - 2000/60 / EC) dhe Direktivën mbi Strategjinë Detare (Direktiva 2008/56 / EC). Plani i shtatë i propozuar i Veprimit mbi Mjedisin dhe projekti për mbrojtjen e resurseve ujore të Evropës, theksojnë rëndësinë e mbledhjes dhe trajtimit të ujerave të ndotura urbane.

Historikisht nuk ka pasur objektete të trajtimit të ujerave të zeza dhe ato janë derdhur direkt në lumenj, ku pastaj kalojnë në det. Kjo praktikë ka rezultuar në kontaminim të gjerë të lumenjve dhe shtretërve të lumenjve. Shqipëria ka alokuar financimin për të përmirësuar dhe për të ndërtuar urgjent infrastrukturën e nevojshme të trajtimit të ujerave të zeza. Momentalisht trajtimi i ujerave të zeza i shërbejnë rreth 25% të popullsisë së vendit dhe pritet që në vitin 2020, kur këto objekte të jenë plotësisht operative, 45% e popullsisë do të jetë i lidhur me objektet e trajtimit të ujerave të zeza. Tabela e mëposhtme është një përmbledhje e shkurtër për secilin impiantit të trajtimit të ujerave të zeza. Ende nuk është konfirmuar se keto impiante janë në të vërtetë duke punuar në kapacitetin e projektuar.

Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës menaxhon një program të rëndësishëm investimesh që kontribuon në zhvillimin e infrastrukturës, duke përfshirë dhe infrastrukturën e sektorit të mbetjeve. Bazuar në Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve 2010-2025 është parashikuar që menaxhimi dhe trajtimi i mbetjeve të bëhet në nivel rajonal për 12 qarqet ekzistuese. Objektivi kryesor është mbyllja dhe rehabilitimi i venddepozitimeve ekzistuese, dhe ndërtimi i venddepozitimeve rajonale sipas standarteve të BE. Aktualisht janë të ndërtuara disa landfille në përputhje me standartet europiane.

Në bazë të një inspektimi të kryer nga Ministria e Mjedisit rezulton se venddepozitimet ekzistuese të mbetjeve urbane, të bashkive kryesore të vendit, janë jashtë çdo kushti teknik dhe kriteri mjedisor. Po kështu, përfaqësuesit e këtyre bashkive shprehen, se nuk kanë projekte dhe mundësi financiare për përmirësimin e kësaj situate.

Në zbatim të VKM Nr. 333 dt. 26.1.2011 “Për administrimin e venddepozitimeve rajonale të mbetjeve urbane”, është e domosdoshme hartimi i studimeve, projekt zbatimeve, si dhe ndërtimit të venddepozitimeve të reja rajonale si më poshtë:

- Venddepozitim, (Landfill), Kukës;
- Venddepozitim, (Landfill), Fier;
- Venddepozitim, (Landfill), Berat;
- Venddepozitim, (Landfill), Vlorë;
- Venddepozitim, (Landfill), Gjirokastrë;
- Venddepozitim, (Landfill), Dibër.

Po kështu, lind nevoja e ndërtimit të disa landfilleve të vegjël, si në qytetet: Pukë, Krumë, Burrel, Skrapar, Koplik, etj.

Përsa i përket riciklimit, rreth 60 kompani private janë në treg, të cilat po merren me riciklimin e mbetjeve. Jo të gjitha prej tyre kanë leje për të vepruar nga MM-ja (ish MMPAU). Kompanitë riciklojnë këto lloje mbetjesh:

- Riciklim letre: 3 kompani.
- Plastike: 10 kompani.
- Tekstik: 1 kompani.
- Alumini: 4 kompani.
- Çeliku: 15 kompani.
- Metal skrap: 21 kompani.
- Mbetje inerte (tulla nga shkatërrimet): 1 kompani.
- Druri: 1 kompani.
- Vajrash të mbetura: 1 kompani.
- Gomash të perdorura: 1 kompani.

Grumbullimi mbetjeve për riciklim nga këto kompani bëhet në mënyrë të thjeshtë. 92% e komunitetit rom merret me mbledhjen e tyre, të cilët janë të regjistruar si të papunë. Janë regjistruar rreth 12,000 individë që merren me mbledhjen e metaleve. Ata nuk janë pajisur mirë dhe të patrajnuar dhe mbi të gjitha nuk kanë një kontratë zyrtare me blerësit e tyre.

Barrierat që pengojnë riciklimin: cmimi i lartë i energjisë, si dhe cmimi i transportit, fuqia e dobët ekonomike e grumbulluesve, individët dhe kompanitë së bashku; mungesë e vecimit që në fillim; mungesë informacioni në nivel publik, administrativ dhe tregtar; mungesë në stimulimin dhe promovimin e riperdorimit, riciklimit dhe perpunimin; mungesë eksperience nga vete bizneset; vështirësi në hyrjen e burimeve financiare për të zhvilluar biznese të tilla. Kohët e fundit ka pasur disa iniciativa pozitive për ndarjen e mbetjeve në dy grupe kryesore, organike dhe joorganike. Si shembuj pozitive të ndarjes së mbetjeve përmenden bashkitë e Lezhës, Korçës, Fierit dhe Tiranës.

Nuk ka një rrjet të integruar dhe të pershtatshëm impiantesh për trajtimin dhe heqjen e mbetjeve, si dhe rikuperimin e mbetjeve. Ata nuk marrin në konsideratë Teknikat me të Mira të Disponueshme (TMD). Nuk ka pasur asnjë bashkëpunim me shtetet anetare të tjera për sa i përket administrimit të mbetjeve.

Pjesa më e madhe e mbetjeve të riciklueshme vjen nga mbetjet urbane, dhe pjesërisht nga sektori industrial. Duhet theksuar se nuk ka impiante të kompostimit të mbetjeve të biodegradueshme dhe të djegies së mbetjeve urbane (të pa riciklueshme) si dhe mbetjeve industriale për shfrytëzimin e energjisë së tyre për industrinë prodhuese.

Gjenerimi i mbetjeve për vitin 2014 është 0,9 kg për person në ditë ose në total 971565 ton. Sasia e mbetjeve të riciklueshme të eksportuara për vitin 2013 është 35 055 ton. Mbetjet shumë për t'u bërë për të arritur objektivat në fushën e mbetjeve si për uljen e gjenerimit të mbetjeve dhe për zbatimin e hierarkisë së menaxhimit të mbetjeve.

4.8. Zhurma

Në përputhje me Vlerësimin Strategjik Mjedisor për Planin e Përgjithshëm Kombëtar Niveli i zhurmave urbane (LAeq): është niveli i vazhduar ekuivalent i presionit akustik të ponderuar (A0), të prodhuar nga të gjitha burimet e zhurmave që ekzistojnë në një vend të caktuar dhe gjatë një kohë të caktuar.

Monitorimi tregon se Shqipëria qëndron afër vendeve të para në Evropë me parametra të lartë të ndotjes nga zhurma urbane. Si vlerat mesatare të ditës ashtu dhe ato të natës e tejkalojnë standardin e legjislacionit të BE-së dhe atë shqiptar. Në veçanti, vlerat mesatare të zhurmës gjatë ditës dhe natës në qytetet e monitoruara janë përkatësisht LAeq 63 dB (A) dhe LAeq 49.1 dB (A). Të dy vlerat e tejkalojnë standardin legjislativ të BE-së dhe atë shqiptar (LAeq/Ditën 55 dB (A) dhe LAeq/Natën 45 dB (A)).

Gjatë vitit 2014, vlera mesatare e zhurmës si ditën dhe natën, ka qenë më e ulët krahasuar me vitin 2011 (monitorimi i fundit).

Në studimin «ESIA Albania Section 6 – Environmental, Socioeconomic and Cultural Heritage Baseline» (2013) që është përgatitur për projektin "Trans Adriatic Pipeline, TAP" Raportuar se përgjatë rrugës së gazsjellësit në Shqipëri zhurma mjedisore ndryshon ndjeshëm pasi ajo shtrihet nëpër zonat e banuara, bujqësore, dhe të pazhvilluara. Shumica e receptorëve të mundshëm janë fshatra të cilat mund të konsiderohen të ndjeshme.

Në mënyrë që të sigurojë një përshkrim të saktë mbi kushtet e zhurmës për këto receptorë të ndjeshëm, janë përzgjedhur fshatra që ndodhen brenda 2 km të korridoreve në zonën e ndikimit, përveç vende të stacioneve të kompresorëve.

Për të qenë në gjendje të krahasojnë matjet e zhurmës me standardet ndërkombëtare, janë përdorur udhëzimet e nivelit të zhurmës nga Korporata Ndërkombëtare Financiare (IFC, 2007) dhe janë të përfshirë në tabelën 4.8.1.

Periudha	Grupi i Bankës Botërore IFC	
	Industriale dhe komerciale	Residenciale, Institucionale dhe Arsimore
Ditën (07:00 -22:00)	70 dBA	55 dBA
Natën (22:00 - 07:00)	70 dBA	45 dBA

Tabela 4.8.1: Udhëzime për Nivelin e zhurmës.⁶⁶

Sipas udhëzimeve të nivelit të zhurmës dhe receptorëve të zhurmës, një bazë është që të jetë i qëndrueshëm për receptorët e banimit, institucionale dhe arsimore.

Gjatë muajve Qershor të vitit 2011 dhe në Shtator të vitit 2011 u matën kushtet ekzistuese të zhurmës. Tabela 4.8.2 përfshin një përmbledhje të matjeve të zhurmës.

Tabela 4.8.2 tregon vendndodhjen e pikave të matjes së zhurmës përgjatë tubacionit.

⁶⁶ Burimi: IFC (2007)

<i>Vendodhja e Matjes së Zhurmës</i>	<i>Vendndodhja</i>	<i>Seksioni</i>	<i>Distanca e përafërt e tubacionit [m]</i>	<i>Kohëzgjatja e Matjes [min]</i>	<i>LAeq t [dB]</i>
1	Alternativa CS02-	Lindor	50	11:00	30.5
2	Trestenik	Lindor	300	10:00	30.8
3	Çorovode	Qëndror Perëndimor	150	11:00	62.3
4	Guri i bardhë	Qëndror Perëndimor	200	10:00	55.5
5	Uznovë	Qëndror Western	50	13:00	40.9
6	Hoxhaj	Qëndror Perëndimor	50	15:00	45.5
7	Gjokalli	Perëndimor	1700	10:00	52.5
8	Sheq-marinas	Perëndimor	1100	9:00	57.2
9	Semani	Perëndimor	300	6:00	56.1

Tabela 4.8.2: Përmbledhje e matjes së zhurmës⁶⁷

Figura 4.8.1. tregon vendndodhjen e pikave të matjes së zhurmës përgjatë tubacionit.

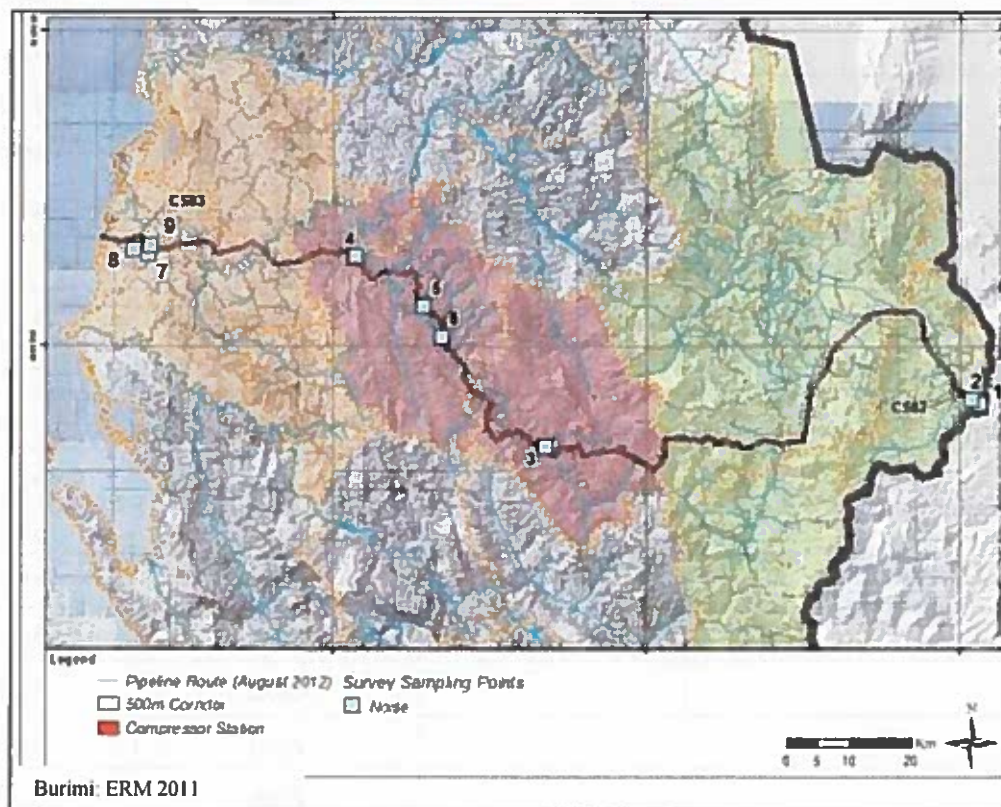

Figura 4.8.1: Vendi i matjes së zhurmës⁶⁸

⁶⁷ Burimi: Anketa në terren (qershor-shtator 2011), ERM (2011). (Nuk u monitoruan fshatra në seksionin Qëndror dhe Lindor, pasi ato të paraqitura janë konsideruar të jenë në kushte të ngjashme të zhurmës se vendodhjet e Seksioni të Lindjes.)

Burimet kryesore të zhurmës të identifikuar gjatë Qershorit dhe Shtatorit 2011, punës në terren përfshihen sa më poshtë:

- Lëvizja e automjeteve në rrugë dhe rrugicat.
- Aktivitetet e punës njerëzore në zonat bujqësore.
- Kafshët e fermave.

Matjet të tjera të zhurmës janë marrë në të gjitha vendet matëse të zhurmës (me përjashtim të vendndodhjeve 1 dhe 2), në mënyrë që të karakterizojnë më mirë burimet e përmbledhura në Tabelën 4.8.3.

<i>Vendi i matjes se zhurmes</i>	<i>Vendodhja</i>	<i>Burimi i zhurmës</i>	<i>LAeq 1''[dB]</i>
3	Corovode	Sfond	58.8
		Claxon	61.3
		Kamion	69.1
4	Guri i bardhë	Sfond	45
		Dhen	62.7
		Njerez	63.6
		Qen	46.1
5	Uznovë	Sfond	37
		Gjela	46.5
		Zogj	42.2
		Gjela	41.3
7	Gjokalli	Sfond	38.2
		Era	44.1
		Qen	39
8	Sheq-marinas	Zogh	51.4
		Rosa	51.9
		Gjela	51.8
		Automjete	57.9
9	Semani	Sfond	36.1
		Qen	45.1
		Lope	50.6
		Gjela	46.1
		Zogj	43.3
		Zogj	55.9

Table 4.8.3: Percaktimi i burimeve te zhurmës.⁶⁹

⁶⁸ Burimi: ERM (2011)

⁶⁹ Burimi: ERM (2011)

Në përgjithësi, nivelet e sfondit janë matur në ose rreth 35 - 45 dBA. Ky nivel i ulët është për shkak të karakteristikave të zonës së studimit të cilat janë zona kryesisht rurale, ku burimet e zhurmës nuk janë intensive. Rritja nga niveli i sfondit në nivelin mesatar është për shkak të burimeve të zhurmës të listuara më sipër.

Nivelet më të ulëta janë zbuluar në seksionin lindor (masa rreth 30 lbs).

Karakteristikat e seksionit lindor qendror janë të ngjashme me ato të përshkruara për seksionin Lindor, të cilat janë zonat rurale, ku burimet e zhurmës nuk janë intensive. Edhe pse matjet e zhurmës nuk janë marrë në Seksionin Lindor Qendror, është supozuar se matjet e zhurmës nga seksioni Lindor do të jetë përfaqësues për seksionin Lindor qendror.

Nivelet e zhurmave në seksionin Perëndimor qendror janë më të larta se seksionit Lindor (nga rreth 40 dBA për rreth 62 dBA) për shkak të nivelit më të madh të zhvillimit në këtë seksion. Ndërsa të dy pjesët janë të dominuara nga aktiviteti bujqësor, Seksioni perëndimor qendror nuk është aq i largët, mekanizimi për këtë arsye të veçantë të bujqësisë ka ndodhur. Nivele më të larta të zhurmës janë të lidhur me lëvizjen e makinerisë përgjatë rrugëve dhe rrugicave dhe numrin më të madh të makinave. Matja e zhurmës në qytetin e Çorovodës tregon nivele edhe më të larta të zhurmës në krahasim me pjesën tjetër të seksionit. Këtu, matjet e zhurmës janë marrë në Urën Lindore të Çorovodës mbi lumin Osum ku është vendosur tregu qendror. Nivelet e zhurmës ishin më të larta si rezultat i veprimtarisë më të madhe njerëzore dhe prania e lumit (62.3 dBA) e.

Së fundi, në nivelet perëndimore Seksioni i zhurmës është regjistruar në nivelet më të larta mesatare përgjatë gjurmës së gazsjellësit (përafërsisht nga 52 dBA në 57 dBA) në Shqipëri. Si me seksionet e tjera, kjo është një zonë bujqësore me një nivel pak më të lartë të mekanizimit (kryesisht për shkak se ajo është një zonë e rrafshët, e cila mundëson më shumë praktika të mekanizuara bujqësore dhe për shkak se zona është më pranë qyteteve të mëdha dhe portet ku makineritë mund të importohen).

Duhet të theksohet se të gjitha matjet e zhurmës janë marrë gjatë orëve të ditës. Një rënie e përgjithshme në burimet potenciale të zhurmës mund të pritët gjatë natës, do të thotë, nivelet e zhurmës do të jenë të ngjashme me nivelet e matura në sfond (35 - 45 dBA).

Në përgjithësi, ka një nivel të ulët të zhurmës së përditshme përgjatë gjurmës së gazsjellësit (30 deri 55 dBA). Këto vlera janë nën udhëzimet e nivelit të zhurmës të përcaktuara nga IFC (shih Tabelën 6.4-3) për ditën në zonat e banuara, kështu që cilësia e zhurmës mund të konsiderohet e lartë në të gjithë zonën e studimit. Ndjeshmëria mund të konsiderohet e lartë në zonat e banuara dhe në afërsi të zonave të populluara.

Direktiva Shqiptare n.8, datë 27/11/2007 "kufijtë e zhurmës në mjediset e projektimit" përcakton kufijtë për zonat e banimit (në detaje, për zonat "jashtë shtëpisë") të ndikuara nga aktivitetet e operimit. Megjithatë, siç është raportuar në Tabelën 6.4-7, matjet e zhurmës janë krahasuar me udhëzimet më të rrepta, të nivelit të zhurmës nga Korporata Ndërkombëtare Financiare (IFC, 2007) të përcaktuara për receptorët e banimit, institucionale dhe arsimore.

Vihet re se në zonë nga fshati Potom, në mes të Kp 86.6 dhe 86.8. ka karakteristika të ngjashme me ato zona të studiuara në seksionin lindor, pasi që të dy pjesët karakterizohen duke qenë zona rurale ku burimet e zhurmave nuk janë intensive.

4.9. Popullsia dhe asetet material

4.9.1. Analiza e vlerësimeve demografike

Në këtë kapitull realizohet regjistrimi, analiza dhe vlerësimi i karakteristikave demografike të Bashkisë Skrapar dhe zhvillimit të tyre përgjatë kalimit të kohës. Ky regjistrim, si e gjendjes ekzistuese ashtu edhe të tendencave të tij, jep mundësinë të përcaktohet pozicioni përkatës i Bashkisë, në lidhje me totalin e territorit të Shqipërisë. Ecuria e analizës mund të jetë një udhëzues i dobishëm për formulimin e politikave të nevojshme për nxitjen e perspektivave të zhvillimit të Bashkisë në nivel organizimi dhe menaxhimi të territorit, por edhe në aspektin ekonomik dhe social. Informacioni që kemi në dispozicion rrjedh ekskluzivisht nga burimi kryesor të dhënave demografike të Shqipërisë (INSTAT). Duhet të theksohet se të dhënat e disponueshme nga regjistrimi i vitit 2011 japin informacion për ish Njësitë Administrative (bashkia/komuna-LGU373) dhe analiza e popullsisë e zonës së studimit bëhet duke u bazuar në Vendbanuesint të zakonshem⁷⁰.

Bashkia/ Komuna	Banesat					
	Popullsia banuese	Ndërtesat	Banesat gjithsej	Banesa të zakonshme të banuara	Banesa të zakonshme jo të banuara	Banesa jo të zakonshme
ALBANIA	2800138	598267	1012062	706046	302197	3819
BERAT (Qarku)	141944	36488	53228	37945	15207	76
SKRAPAR (Bashkia)	12403	4410	6047	3269	2770	8
QENDËR SKRAPAR	2545	1311	1405	654	749	2
BOGOVË	1098	430	528	291	233	4
ÇEPAN	740	476	529	187	342	-
ÇOROVODË	4051	387	1623	1170	451	2
GJERBËS	813	449	466	204	262	-
LESHNJË	496	197	245	128	117	-
POTOM	897	319	364	207	157	-
VENDRESHË	984	471	505	247	258	-
ZHEPË	779	370	382	181	201	-

Tabele 4.9.1.1 : Popullsia banuese, ndërtesat për qëllime banimi dhe banesat sipas bashkisë/komunës dhe llojit të banesave.

Bashkia Skrapar i përket Prefekturës Berat dhe përfshin ish-njësitë administrative Bogovë, Çepan, Çorovodë, Gjerbës, Leshnje, Potom, Qendër Skrapar, Vendreshe dhe Zhepë. Sipas të dhënave

⁷⁰ Vendbanues i zakonshem: Vendbanuesit e zakonshëm janë të gjithë personat të cilët janë banues të zakonshëm në Shqipëri, pavarësisht shtetësisë së tyre ose nëse janë ose jo prezent në vendbanimin e zakonshëm në Momentin e Censurit apo perkohesisht në mungesë. Pra, konsiderohen vendbanues të zakonshëm vetëm personat të cilët:

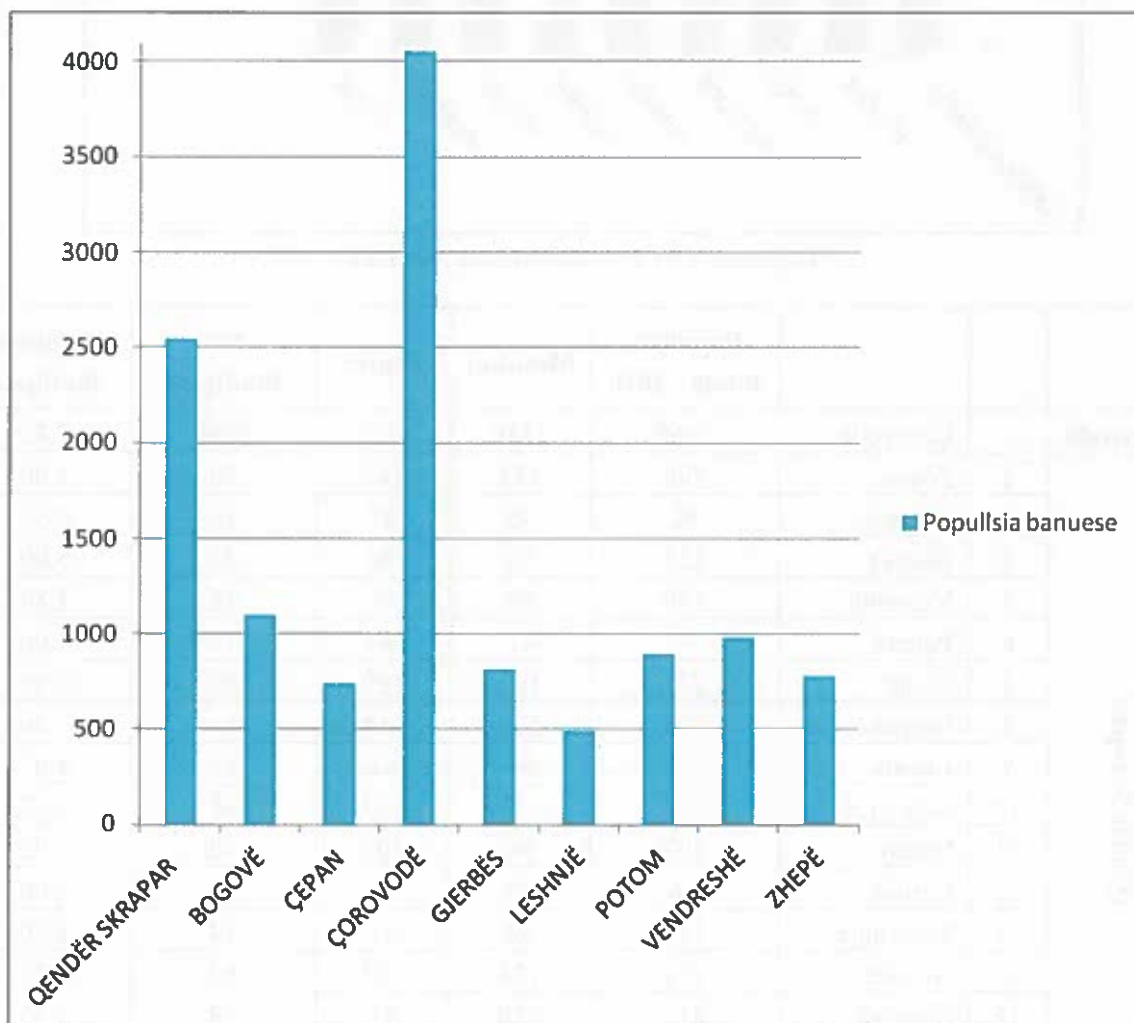
- kanë jetuar në vendin e vendbanimit të zakonshëm për një periudhë të vazhdueshme të paktën 12 muaj para Momentit të Censurit; ose
- kanë ardhur në vendin e vendbanimit të zakonshëm gjatë 12 muajve para Momentit të Censurit me qëllimin për të qëndruar atje të paktën një vit.
- personat të cilët mungojnë perkohesisht nga vendbanimi i zakonshëm prej një periudhe më të shkurtër se 12 muaj dhe që nuk kanë qëllim për të munguar për më shumë se 12 muaj.

zyrtare të regjistrimit të vitit 2011 bashkia Skrapar kishte një popullsi prej 12.403 banorë. Bashkia e Skraparit përbën 8.74% të popullsisë së përgjithshme të Prefekturës Berat dhe 0.44% të popullsisë së përgjithshme Shqiptare. Nga ish-njësitë administrative që i përkasin Bashkisë Skrapar, ajo me shumicën e banorëve është Çorovoda, me 4.051, ndërsa ajo me popullsinë më të vogël është Leshnja me 496. Edhe pse Çorovoda është rajoni më i populluar, shumica e ndërtesave gjenden në Qendër Skrapar (Diagramë 4.9.1.1 dhe 4.9.1.2).

Ish Njësitë administrative të bashkisë Skrapar janë zona malore rurale. Në mënyrë të veçantë, Bogova, sipas INSTAT është qarku ku realizohen nxjerrje minerale.

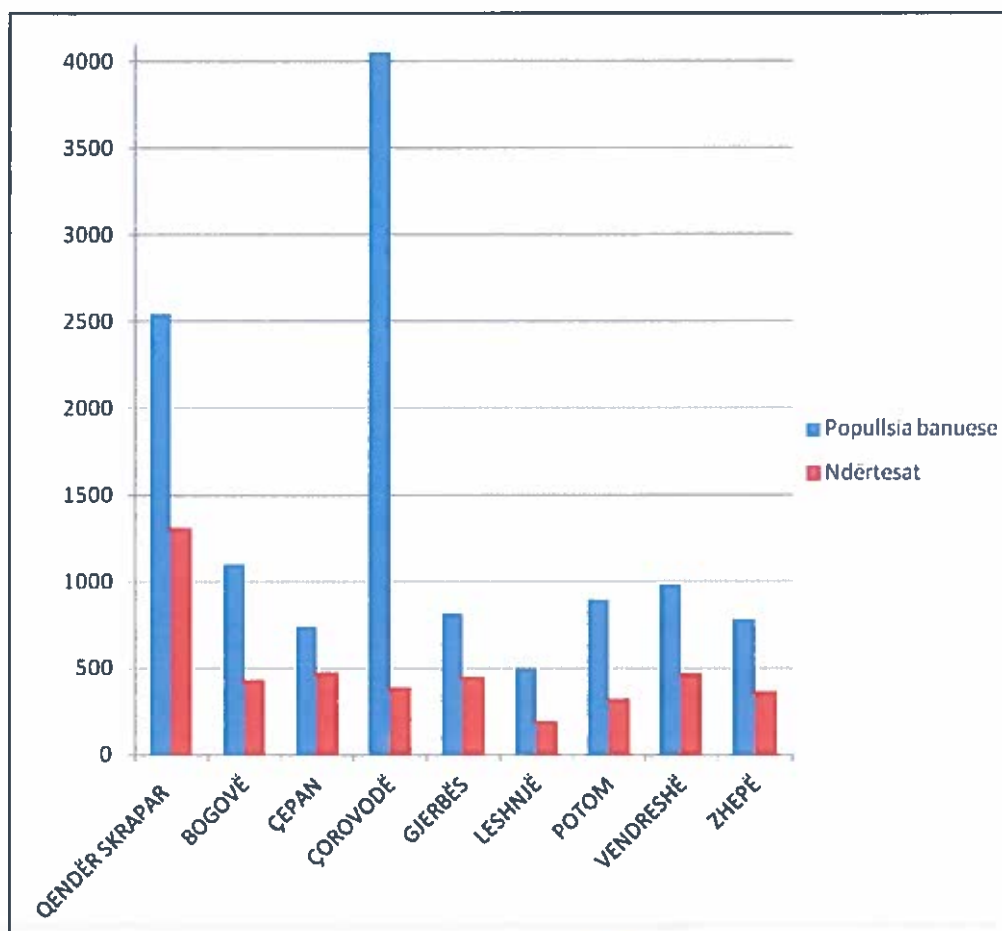
Nga Tabela 4.9.1.1 vihet re se zona Çorovodë e cila është më e madhja, për nga popullsia, paraqet përqindjen më të ulët në banesa të pabanuara (27,79%), ndërsa pjesa tjetër e bashkisë Skrapar kanë nivele shumë të larta në banesa që nuk janë të banuara. Në rezultatet e mësipërme ka ndikuar tendenca në rritje, në dekadat 1989-2011 në Shqipëri, e braktisjes së zonave rurale dhe lëvizja drejt zonave urbane.

Më poshtë ndjek Diagramë 4.9.1.2, i cili përmban elementë të bashkisë Skrapar për popullsinë në vitin 2010 në nivel të vendbanimeve.

Diagramë 4.9.1.1: Popullsia banuese.

Diagramë 4.9.1.2: Popullsia dhe Ndërtesat

			Popullsia totale - 2010	Meshkuj	Femra	Nr. familjeve	Anëtarë familjeje
Çorovodë	1	Çorovodë	7968	3816	4152	2086	3.82
Qëndër Skrapar	2	Zogas	290	148	142	58	5.00
	3	Kalanjas	92	45	47	14	6.57
	4	Dhores	125	55	70	25	5.00
	5	Veseshtë	179	92	87	46	3.89
	6	Polenë	91	47	44	13	7.00
	7	Osojë	271	142	129	39	6.95
	8	Grepckë	308	150	158	44	7.00
	9	Liqeth	126	65	61	27	4.67
	10	Rehovicë	278	135	143	43	6.47
	11	Orizaj	197	96	101	40	4.93
	12	Cerovë	96	49	47	12	8.00
	13	Veleshnjë	119	58	61	14	8.50
	14	Nishicë	271	128	143	54	5.02
	15	Sharovë	217	126	91	79	2.75
	16	Çerenisht	257	123	134	62	4.15
	17	Buzuq	241	118	123	62	3.89
	18	Munushtir	227	114	113	98	2.32

			Popullsia totale - 2010	Meshkuj	Femra	Nr. familjeve	Anëtarë familjeje
	19	Radësh	651	293	358	94	6.93
	20	Koritë	35	16	19	17	2.06
	21	Mollas	162	82	80	62	2.61
	22	Gradec	219	104	115	46	4.76
	23	Vërzhezhë	657	313	344	135	4.87
	24	Slatinjë	73	19	54	18	4.06
	25	Storë	319	154	165	67	4.76
Bogovë	26	Bogovë					
	27	Kakrukë	875	445	430	257	3.40
	28	Dobrushë	224	105	119	54	4.15
	29	Përparim	89	46	43	21	4.24
	30	Bargullas	324	157	167	82	3.95
	31	Novaj	510	261	249	125	4.08
	32	Nishovë	167	88	79	36	4.64
Vëndreshë	33	Jaupas	103	51	52	26	3.96
	34	Selan	255	124	131	54	4.72
	35	Lavdar	64	32	32	7	9.14
	36	Spatharë	342	159	183	69	4.96
	37	Therrepel	517	266	251	111	4.66
	38	Valë	96	45	51	22	4.36
	39	Vëndreshë e Madhe 1	364	170	194	81	4.49
Çëpan	40	Vëndreshë e Vogël 2	175	71	104	36	4.86
	41	Vëndreshë e Malit 3	129	59	70	27	4.78
	42	Ibro	109	42	67	20	5.45
	43	Çëpan	288	151	137	67	4.30
	44	Muzhakë	100	51	49	30	3.33
	45	Rog	157	69	88	27	5.81
	46	Zabërzan i Ri	168	92	76	30	5.60
	47	Zabërzan	51	28	23	15	3.40
	48	Blezënckë	78	38	40	20	3.90
	49	Malind	78	38	40	18	4.33
	50	Muzhënckë	56	24	32	17	3.29
	51	Sevran i madh	69	34	35	17	4.06
	52	Sevran i Vogël	76	35	41	31	2.45
	53	Qeshibes	65	28	37	14	4.64
	54	Strënc	106	50	56	20	5.30
	55	Kakos	35	14	21	6	5.83

			Popullsia totale - 2010	Meshkuj	Femra	Nr. familjeve	Anëtarë familjeve
	56	Prishtë	198	115	83	45	4.40
Potom	57	Potom	393	190	203	94	4.18
	58	Gjergjovë	141	81	60	30	4.70
	59	Koprëncë	36	26	10	7	5.14
	60	Gërmenj	31	12	19	8	3.88
	61	Visockë	100	57	43	26	3.85
	62	Qafë	53	25	28	14	3.79
	63	Helmës	22	13	9	8	2.75
	64	Backë	382	197	185	107	3.57
	65	Melskë					
	66	Nikollarë	35	19	16	7	5.00
	67	Dyrmish	5	1	4	2	2.50
	68	Staraveckë	67	30	37	19	3.53
Leshnje	69	Turbohovë	166	88	78	45	3.69
	70	Kapinovë	56	22	34	10	5.60
	71	Krastë	60	24	36	14	4.29
	72	Krushovë	0	0	0	0	
	73	Faqekuq	8	3	5	2	4.00
	74	Gostëncë	125	46	79	29	4.31
	75	Leshnje	147	71	76	25	5.88
	76	Vlushë	269	133	136	53	5.08
	77	Bërsakë					
Gjerbës	78	Mëlovë	148	72	76	33	4.48
	79	Zaloshnjë	321	159	162	86	3.73
	80	Gjerbës	575	279	296	140	4.11
	81	Ujanik	45	24	21	9	5.00
	82	Gradec	49	26	23	10	4.90
	83	Strafickë	154	91	63	40	3.85
	84	Vishanj	19	9	10	8	2.38
	85	Barçi 1	106	57	49	34	3.12
	86	Barçi 2	77	32	45	13	5.92
	87	Kuç	64	31	33	24	2.67
	88	Rehovë	156	75	81	37	4.22
	89	Grëmsh	56	22	34	17	3.29
	90	Gjogovicë	65	38	27	16	4.06
	91	Floq					
Zhepë	92	Grevë	134	63	71	28	4.79
	93	Posten	34	11	23	7	4.86
	94	Kovaçanj	124	62	62	26	4.77
	95	Gurazez	146	65	81	31	4.71
	96	Çorrotat	111	55	56	22	5.05
	97	Cericë	201	98	103	41	4.90

			Popullsia totale - 2010	Meshkuj	Femra	Nr. familjeve	Anëtarë familjeve
	98	Zhepë	121	56	65	25	4.84
	99	Leskovë	201	87	114	43	4.67
	100	Trebël	133	66	67	26	5.12
	101	Dunckë	2	1	1	1	2.00
	102	Rromas	130	60	70	26	5.00
	103	Tërrovë	171	80	91	37	4.62
	104	Dobrenj	173	81	92	35	4.94
	105	Buranj	6	1	5	1	6.00
	106	Luadh	0	0	0	0	
	107	Shpatanj	37	23	14	8	4.63

Tabela 4.9.1.2 : Popullsia 2010 për çdo vendbanim në Bashkinë Skrapar.

Lidhur me lëvizjen natyrore të popullsisë gjatë vitit 2010, ndiq Tabelen 4.9.1.3 më poshtë (me të dhëna nga Bashkia e Skraparit), ku vihet re se në vitin 2010 lindjet tejkalojnë vdekjet, ndërsa paralelisht nuk shënohet aspak vdekshmëria foshnjre (në fëmijë nën moshën 4 vjeç).

Bashkia/ komuna	Vdekje				Martesa
	Lindje	Vdekje	nen 1 vit	nga 1-4 vit	
QENDËR SKRAPAR	43	26	0	0	27
BOGOVË	22	11	0	0	10
ÇEPAN	12	8	0	0	1
ÇOROVODË	45	32	0	0	30
GJERBËS	14	3	0	0	4
LESHNJË	10	4	0	0	6
POTOM	22	6	0	0	6
VENDRESHË	17	12	0	0	8
ZHEPË	14	6	0	0	3

Tabele 4.9.1.3 : Levizja natyrore e popullsisë per vitin 2010.

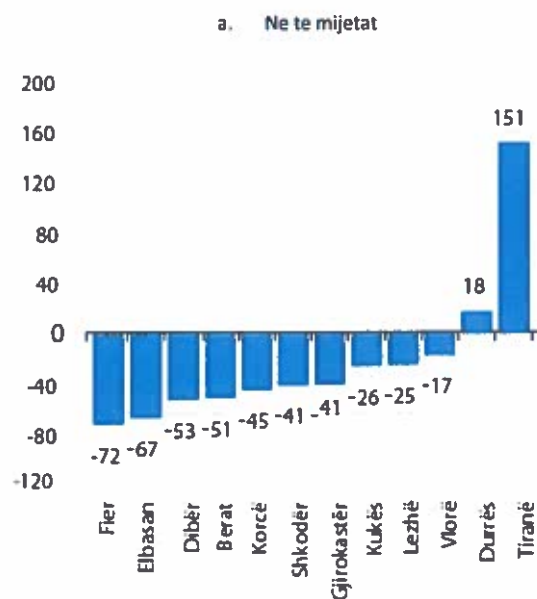
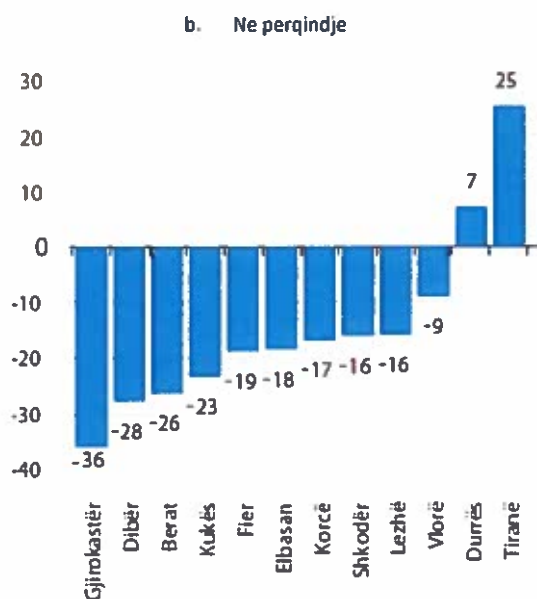
Popullsia e Shqipërisë në dy dhjetëvjeçarët e fundit (1989-2011), dhe pas rënies së sistemit të komunizmit, ka pësuar një ndryshim të madh. Përveç popullsisë në nivel kombëtar, e cila u pakësua me 3,182,417 (viti 1989) në 2,800,138 (viti 2011), u vu re një lëvizje e theksuar për jashtë vendit.

Siç rezultojnë nga të dhënat e Institutit të Statistikave (INSTAT), duke krahasuar me dhjetëvjeçarin e kaluar, 10% e popullsisë sot jeton në një qytet apo fshat tjetër.

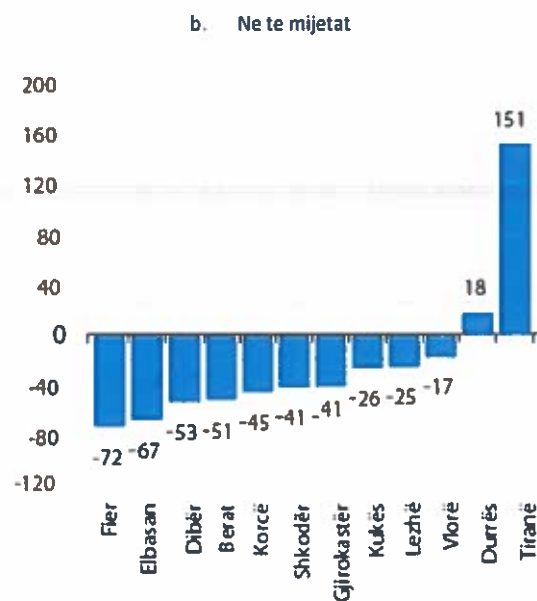
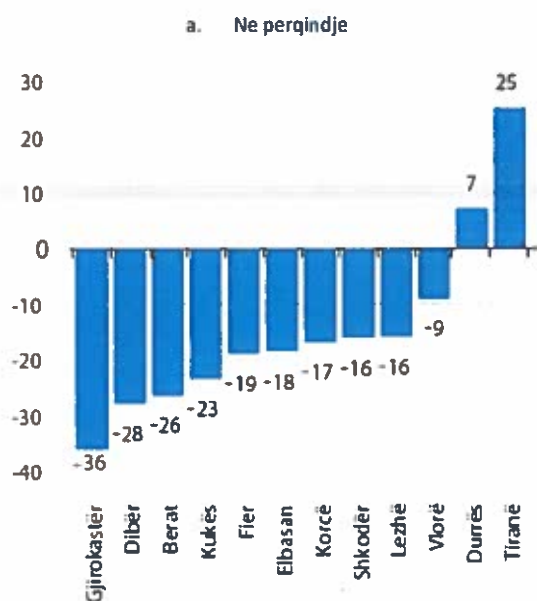
Nga 12 prefekturat e vendit 10 prej tyre (me përjashtim atë të Tiranës dhe të Durrësit) paraqesin një ulje të madhe midis dy regjistrimeve, atij të vitit 2001 dhe 2011 siç edhe vihet re në Diagramë e Institutit të Statistikave që vijon (shiko Diagramë 4.9.1.3).

Modeli i ndryshimit të popullsisë në nivelin e qarkut përkon, në një masë të madhe, me modelin e migrimit të brendshëm që tregon se, përveç migrimit dhe shtimit natyror, migrimi i brendshëm është një proces kryesor për ndryshimet e popullsisë në Shqipëri.

Burimi: Censusi 2011

Burimi: Censusi 2011

Diagramë 4.9.1.3 : Ndryshim i n popullsisë në dhjetëvjeçarin 2001-2011 në nivel bashkie.

Për Bashkinë Skrapar konkretisht, ndryshimi i popullsisë paraqitet me shenja negative dhe në 9 ish njësitë administrative që e përbëjnë atë.

Bashkia/ komuna	Popullsia			Ndryshimi '89-'11	Ndryshimi '01-'11	KLASIFIKIMI		
	1989	2001	2011	absolute %	absolute %	1989	2001	2011
QENDËR SKRAPAR	7592	4861	2545	-66,48%	-47.64	1	2	2

BOGOVË	3263	1899	1098	-66,35%	-42.18	5	5	3
ÇEPAN	2972	1551	740	-75,10%	-52.29	7	8	8
ÇOROVODË	7500	6755	4051	-45,99%	-40.03	2	1	1
GJERBËS	4135	1823	813	-80,34%	-55.40	4	6	6
LESHNJË	2042	915	496	-75,71%	-45.79	9	9	9
POTOM	3153	1574	897	-71,55%	-43.01	6	7	5
VENDRESHË	2893	1911	984	-65,99%	-48.51	8	4	4
ZHEPË	4545	1933	779	-82,86%	-59.70	3	3	7

Tabela 4.9.1.4 : Ndryshimi i popullsisë ndërmjet viteve 1989-2011.

Nga tabela e mësipërme mund të konkludohet se, ekziston një reduktim dramatik në popullatën e zonave të bashkisë Skrapar në periudhën njëzetvjeçare 1989 - 2011. Në mënyrë të veçantë, zonat më të vogla si Zhepë dhe Gjerbes paraqesin rënie 82.86% dhe 80.34% respektivisht.

Duke marrë parasysh faktorin moshë, sipas të dhënave të INSTAT-it, në Bashkinë Skrapar në dekadën 2001-2011, u vu re një rënie e popullsisë që i përket grupmoshave 0-14 dhe mbi 65 vjeç. Vetëm në zonat Çorovodë dhe Leshnjë kishte një rritje të vogël në moshat mbi 65 vjeç (shih. Tabela 4.9.1.5).

Bashkia/komuna	Ndryshime në moshat 0-14	Ndryshime në moshat mbi 65
QENDËR SKRAPAR	-18,29%	-1,30%
BOGOVË	-19,80%	-0,16%
ÇEPAN	-18,83%	-2,32%
ÇOROVODË	-16,17%	0,44%
GJERBËS	-18,87%	-1,54%
LESHNJË	-16,07%	0,98%
POTOM	-16,45%	-2,22%
VENDRESHË	-19,78%	-0,73%
ZHEPË	-21,11%	-0,98%

Tabela 4.9.1.5 : Ndryshimi i popullsisë në lidhje me moshën ndërmjet viteve 2001-2011

Në këtë pikë vlen të të shënohet se gjatë regjistrimit të vitit 2011 u gjetën 38 banorë që u rikthyen në zonën Bogovë (3,46% e popullsisë së zones), 22 në Zhepë (2,82%), 25 në Vendreshë (2,54%), 65 në Qendër Skrapar (2,55%), 81 në Çorovodë (2%), 10 në Leshnjë (2%) dhe 18 në Çepan (2,43%). Për zonat Gjerbës dhe Potom nuk disponojmë informacion.

Tabela 4.9.1.6 përmban të dhëna⁷¹ për miomin në Bashkinë Skrapar në 2010.

Bashkia/ komuna	Te ardhur			Larguar		
	Gjithëj	Brenda rrethit	Jashte rrethit	Gjithëj	Brenda rrethit	Jashte rrethit
QENDËR SKRAPAR	41	18	23	197	9	188
BOGOVË	25	10	15	6	3	3

⁷¹ Nga dosja e komunës

ÇEPAN	16	4	12	6	2	4
ÇOROVODË	33	22	11	135	10	125
GJERBËS	10	2	8	5	0	5
LESHNJË	16	5	11	8	1	7
POTOM	11	2	9	24	1	23
VENDRESHË	9	3	6	8	4	4
ZHEPË	3	2	1	15	5	10

Tabele 4.9.1.6 : Levizja mekanike e popullsisë per vitin 2010

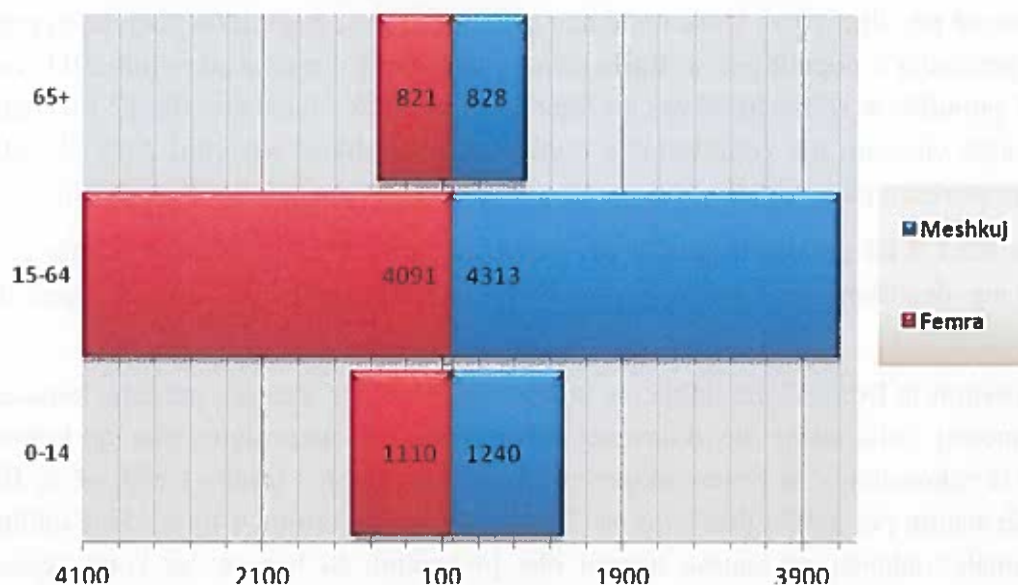
Nga tabela rezulton se në ish njësitë administrative Qender Skrapar, Çorovodë, Potom dhe Zhepë kishte lëvizje të madhe të personave kryesisht jashtë Bashkisë Skrapar. Në Bogove, Cepan, Gjerbës, Leshnjë dhe Verdreshe u vu re se, gjatë 2010, fluks personash në Bashkinë Skrapar kryesisht nga Bashki të tjera apo edhe nga jashtë tyre.

Duke vlerësuar sipas moshës dhe gjinisë popullsinë e Bashkisë Skrapar, rezulton se nga totali i popullsisë së Bashkisë, 6.381 janë meshkuj dhe 6.022 janë femra. Nga meshkujt 67,59% janë të grup moshës 15-64, 19,43% janë 0-14 ndërsa, 12,98% ndeshemi me grup moshën mbi 65 vjeç. Respektivisht, për femrat e 67,93% ndeshet në grupmoshën 15-64vjeç, 18,43% në grupmoshën 0-14 ndërsa mosha mbi 65 vjeç përbën 13,64%.

Bashkia/komuna	Gjinia dhe grup mosha							
	Meshkuj				Femra			
	Gjithsej	0-14	15-64	65+	Gjithsej	0-14	15-64	65+
BERAT (Qarku)	71460	14318	48828	8314	70484	13473	48146	8865
SKRAPAR (Bashkia)	6381	1240	4313	828	6022	1110	4091	821
QENDËR SKRAPAR	1312	229	903	180	1233	228	844	161
BOGOVË	570	91	404	75	528	89	367	72
ÇEPAN	389	75	252	62	351	55	244	52
ÇOROVODË	2036	425	1367	244	2015	358	1384	273
GJERBËS	420	87	282	51	393	78	262	53
LESHNJË	262	50	171	41	234	46	149	39
POTOM	485	112	323	50	412	91	279	42
VENDRESHË	512	100	344	68	472	82	312	78
ZHEPË	395	71	267	57	384	83	250	51

Tabele 4.9.1.7 : Popullsia banuese sipas gjinisë, grupmoshës bashkisë/komunës

Bazuar në informacionin e mësipërm të dhënë në Tabelën 4.9.1.7 rezulton piramida e moshës e paraqitur në faqen tjetër (Diagramë 4.9.1.3), ku tregohet rritja e moshës 15-64 vjeç dhe për të dy gjinitë në zonën e studimit dhe tkurja e moshës 0-14 dhe 65.

Diagramë 4.9.1.3 : Piramida e moshave në Bashkinë SKRAPAR.

Për popullsisnë për periudhën kohore të viteve 2013-2015, sektori i Bashkisë që ruan Regjistrin Bashkiak, disponon të dhënat e mëposhtme të cilat bazohen tek banorët e regjistruar duke bashkë përlllogaritur edhe emigrantët.

	2013		2014		2015	
	Popullsia	Nr Familje	Popullsia	Nr Familje	Popullsia	Nr Familje
SKRAPAR (Bashkia)			18854	6152	18431	6099
Komuna QENDËR SKRAPAR & Komuna LESHNJË			4795	1517	4773	1513
Komuna BOGOVË & Komuna VENDRESHË	3263	1069	3222	1060	3099	1030
ÇEPAN	1109	389	1075	378	1016	364
ÇOROVODË	6350	2112	6283	2116	6154	2126
Komuna GJERBËS & Komuna ZHEPË	2363	745	2338	738	2264	722
POTOM	1167	349	1141	343	1125	344

Tabela 4.9.1.8 : Popullsia dhe numri i familjeve përgjatë periudhës kohore të viteve 2013-2015.

Nga tabela e mësipërme vëmë re se popullsia e Bashkisë paraqet një reduktim të vogël, ashtu si edhe numri i familjeve me përjashtim rajonin e Çorovodës.

Mund të bëjmë një vlerësim për popullatën e Bashkisë për vitin 2016, bazuar në parashikimin përkatës të popullsisë të INSTAT-it për rajonin e Beratit. INSTAT procedoi në tre raunde parashikimesh të popullsisë. Raundi i parë u bazua në regjistrimin e vitit 1989 dhe ka bërë parashikime për një horizont kohor prej 21 vjetësh. Parashikimet e përditësuara popullsisë në bazë të regjistrimit të vitit 2001 dhe u shtrinë deri në vitin 2021 (raundi i dytë). Raundi i tretë i

parashikimeve të popullsisë vlerëson popullsinë në vitin 2031 në nivel kombëtar dhe rajonal, me bazë regjistrimin e fundit, dhe ka si qëllim informimin për të gjitha trendet e mundshme demografike dhe sfidat në të ardhmen. Sipas raportit që paraqet rezultatet e raundit të tretë (Parashikimet e Popullsisë Shqipëria 2011-2031, INSTAT), popullsia e rajonit Berat vlerësohet në 138 625 banorë për vitin 2016. Duke reduktuar në këtë përmasë popullësie përqindjen prej 8.74%, e cila është përqindja e popullsisë së Bashkisë në popullësinë e qarkut për vitin 2011, rezulton një përmasë të popullësisë së Bashkisë me vit referues vitin 2016 e barabartë me 12.116 banorë. Duke krahasuar këtë vlerësim me popullësinë e regjistruar të Bashkisë për vitin 2011 (12 403 banorë) rezulton një vlerësim për reduktim të popullësisë të barabartë me 2.31% (2011-2016).

Nga tabela 4.9.1.9 ku paraqitet numri i personave për km², arrijmë në përfundimin se Çorovoda është zona me dendësinë më të madhe të popullsisë në krahasim me gjithë zonat e tjera të Bashkisë Skrapar.

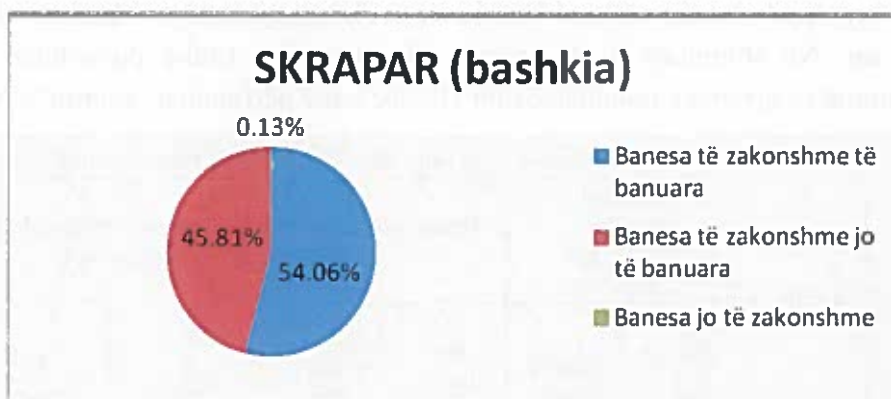
Sipas regjistrimit të INSTAT në lidhje me njësitë familjare dhe banesat, përdoret karakterizimi një banimi (banesat) e cila ndahet në «konvencionale» (banesa të zakonshme) dhe «jo konvencionale» (banesa jo të zakonshme). Si banesë «konvencionale» përcaktohet banesa e cila, që në fillim, është ndërtuar për banim për gjatë gjithë vitit ose ka ndryshuar përdorimin e tij për këtë qëllim. Banesat "konvencionale" ndahen në banesa banimi dhe jo banimi. Si banesa "jo konvencionale" është përcaktuar si ajo që nuk i përket termit "konvencionale", ose për shkak se janë të lëvizshme ose të improvizuara, ose për shkak se ato nuk janë projektuar për banim të përhershëm.

Niveli i referencës	Persona/km ²
QENDËR SKRAPAR	23.55
BOGOVË	16.79
ÇEPAN	8.18
ÇOROVODË	2340.05
GJERBËS	5.33
LESHNJË	5.85
POTOM	7.21
VENDRESHË	15.57
ZHEPË	5.63

Tabele 4.9.1.9 : Perosna për km² në nivel vendi, Bashkie, ish njësi administrative.

Në Bashkinë Skrapar nga 6,047 njësi banimi vetëm 8 nga ato i përkasin kategorisë «jo konvencionale», ndërsa nga ato "konvencionale" 45.81% e tyre nuk banohen.

Në lidhje me njësitë familjare, në regjistrimin e vitit 2011, bëhet ndarja e tek ato që kanë një ose më shumë «bërthama» familjare (family nucleus/bërthamë familjare), në ato që nuk kanë një "bërthamë" familjare dhe në ato që kanë bërthamë "jo-konvencionale". Si bërthamë familjare përcaktohet forma që përbëhet nga dy apo më shumë persona që jetojnë në të njëjtën shtëpi dhe dy prej tyre kanë lidhje martesore apo janë prindër me fëmijë. Njësitë familjare që nuk kanë «bërthamë» familjare karakterizohen si jo "konvencionale".

Diagramë 4.9.1.4 : Kategorizimi i banesave në Bashkinë Skrapar.

Nga totali i popullsisë së Bashkisë Skrapar shumica dërrmuese e banesave (10,507) janë anëtarë të njësive familjare me një bërthamë. Por e rëndësishme është edhe përqindja e banorëve të çdo zone të cilët janë anëtarë të njësive familjare me më shumë bërthama familjare. Përqindjet janë 13.3% për në Bogovë, 19.05% për në Çepan, 11,85% për Çorovodën, 11.19% për në Gjerbës, 18,15% për në Leshnjë, 9.81% për në Potom, 13.67% për në Qendër Skrapar, 13% për në Vendreshë dhe 13.09% për në Zhepë.

Bashkia/komuna	Lloji i NjEF-së				
	Gjithsej	NjEF-të pa bërthamë familjare /	NjEF-të me një bërthamë familjare /	NjEF-të me dy ose më shumë bërthama familjare /	NjEF-të me bërthamë jo të vlefshme
BERAT (Qarku)	141797	3313	114117	22932	1435
SKRAPAR (Bashkia)	12403	210	10507	1614	72
QENDËR SKRAPAR	2545	29	2152	348	16
BOGOVË	1098	15	937	146	-
ÇEPAN	740	10	581	141	8
ÇOROVODË	4051	94	3467	480	10
GJERBËS	813	12	710	91	-
LESHNJË	496	6	394	90	6
POTOM	897	19	790	88	-
VENDRESHË	984	15	825	128	16
ZHEPË	779	10	651	102	16

Tabele 4.9.1.10: Numri i anëtarëve të NJEF-ve sipas bashkisë/komunës dhe llojit të NJEF-së.

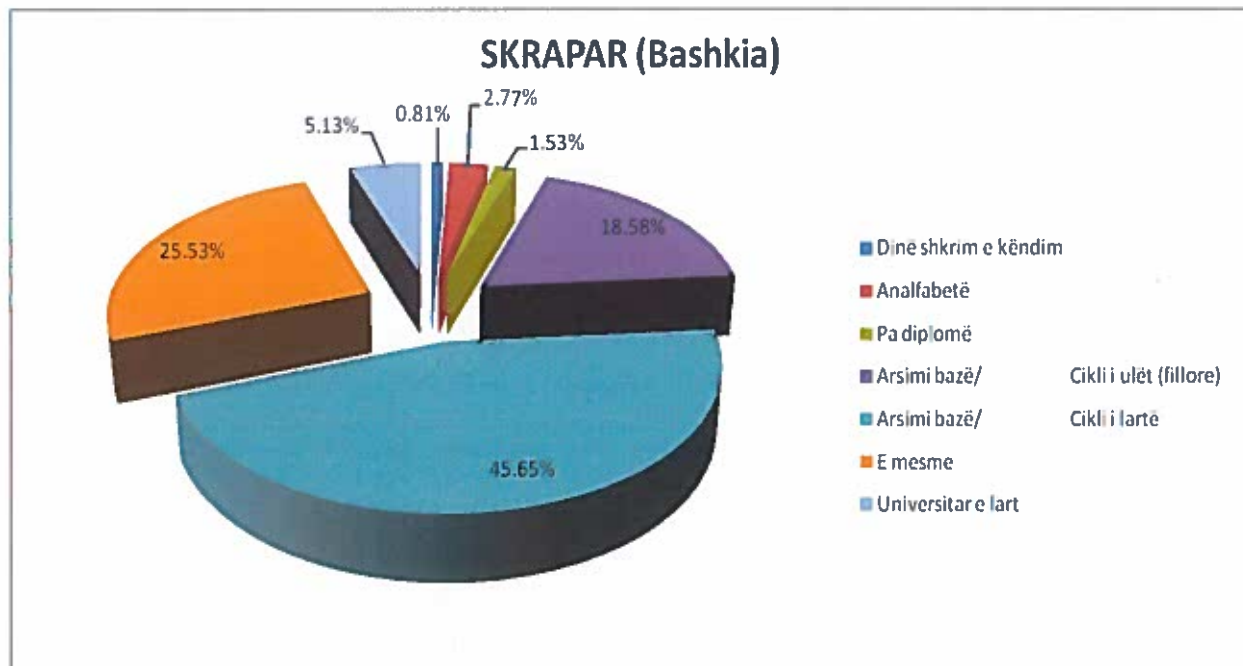
Pra vërejmë të rritur tendencën për tu strehuar më shumë se një familje në një njësi familjare, ndoshta për arsye ekonomike. Në këtë përfundim të çon edhe fakti se në këto zona ka një përqindje të konsiderueshme të familjeve që kanë si burim të ardhurash pensionet (31.7% në Bogovë, 36.36% në Çepan, 35.74% në Çorovodë, 37.75% në Gjerbës, 45.80% në Leshnjë, 31.40% në Potom, 30.14% në Qendër Skrapar, 37,60% në Vendreshe dhe 34.25% në Zhepë).

Lidhur me nivelin arsimor të banorëve në Bashkinë Skrapar shumica (45.64%) i takon kategorisë së arsimit të mesëm, ndërsa përqindja e individëve të cilët kanë arsim të lartë si edhe atyre analfabet është shumë e ulët (5.13% dhe 2.77% respektivisht).

Tabela 4.9.1.11 tregon për secilin rajon të Bashkisë, të dhënat që kanë të bëjnë me nivelin arsimor të banorëve të saj. Në shumicën e ish-njësi administrative (duke përfshirë zonat Çepan Çorovodë) më shumë se gjysma e popullsisë mbi 10 vjeç kanë përfunduar arsimin 9 vjeçar.

Bashkia/ Komuna	Gjithsej	Ndjekja e shkollës dhe alfabetizmi / niveli arsimor i arritur						
		Nuk kanë ndjekur asnjëherë shkollën		Kanë ndjekur ose janë duke ndjekur shkollën / Diploma më e lartë e marrë				
		Dinë shkrim e këndim	Analfabetë	Pa diplomë	Arsimi bazë		E mesme	Universitare e lart
					Cikli i ulët (fillore)	Cikli i lartë		
SKRAPAR (bashkia)	11115	90	308	170	2065	5074	2838	570
QENDËR SKRAPAR	2307	21	42	34	466	1217	475	52
BOGOVË	992	9	27	11	193	546	184	22
ÇEPAN	680	6	15	7	144	311	171	26
ÇOROVODË	3628	26	70	46	598	1086	1422	380
GJERBËS	704	6	43	18	110	381	140	6
LESHNJË	444	4	17	9	99	232	73	10
POTOM	782	6	31	10	140	407	163	25
VENDRESHË	880	9	36	12	165	534	108	16
ZHEPË	698	3	27	23	150	360	102	33

Tabele 4.9.1.11 : Popullsia banuese 10 vjeç e lart sipas bashkisë/komunës, ndjekjes së shkollës, alfabetizmit, dhe nivelit arsimor të arritur.

Diagramë 4.9.1.5 : Niveli arsimor i Bashkisë Skrapar.

4.9.2. Analiza dhe problem për gjendjen e strehimit

Shqipëria pas rënies së regjimit komunist, ka përjetuar një migrim të brendshëm dhe të jashtëm në shkallë të gjerë. Ky fakt kishte si pasojë shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit, në kërkim të më shumë mundësive për arsimim dhe punësim dhe kushte më të mira strehimi dhe kujdesi mjekesor.

Si rezultat i kësaj zhvendosje të shpejtë dhe masive të popullsisë, ri-urbanizimi dhe mbipopullimi i qyteteve është bërë një problem i madh, duke çuar në varfëri me të madhe, papunësi, zhvillimin e tregut e zi dhe përkeqësimin e kushteve të jetesës. Në atë kohë, shfaqen probleme serioze të strehimit, infrastrukturës joadekuate, mungesës së ujit dhe energjisë elektrike dhe qasje të kufizuar në arsim dhe shëndetesi.

Shumica e njerëzve u zhvendos në kryeqytet dhe zonat bregdetare. Tirana ka marrë 61.5% të të gjithë emigrantëve, dhe zonat bregdetare Lushnja 7.5%, Durrësi 6%, Fieri 4%, Vlora 3.5% dhe Sarandë 2.3%. Kështu në rajonin Tiranë-Durrës në vitet 1991-1998 popullsia është rritur rreth 7%, përqindje që korrespondon me 30,000 persona apo 6,500 familjeve në vit. Përafërsisht një e treta e popullsisë është e përqendruar në këtë sektor gjeografik.

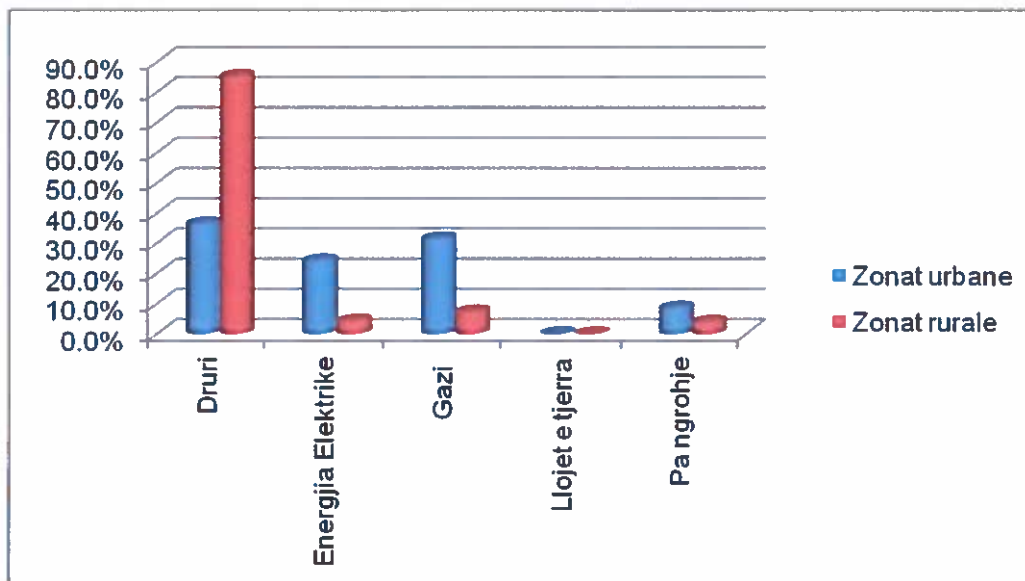
Sipas të dhënave të regjistrimit të popullsisë të vitit 2001 për dekadat e fundit, në vitin 2001, 47% të popullsisë së përgjithshme të vendit jetonin në zonat urbane, ndërsa në vitin 2011 kjo shifër u rrit në 54%. Për herë të parë, popullsia në zonat urbane e tejkalon popullsinë në zonat rurale. Kjo tregon se zhvendosja e brendshme e njerëzve ka vazhduar në nivele të larta në dekadën e fundit. Krahësuar me regjistrimin e vitit 1991, rreth 10.6% e popullsisë ka ndryshuar vendbanimin brenda vendit. Fluksi në Tiranë dhe qytetet bregdetare ka lënë shumë zona rurale me popullsi të rrallë dhe sot ka disa zona rurale, ku 50% e shtëpive janë bosh.

Në vitin 2011, numri i ekonomive familjare private në Shqipëri ishte 722,262, nga të cilat 56.7% janë të vendosura në zonat urbane dhe 43.3% në zonat rurale. Lidhur me pronësinë e rreth 90.2% të ekonomive familjare private i përket banorëve që jetojnë në to, ose që paguajnë një hipoteke, kredi ose janë në proces legalizimi.

Sistemet e ngrohjes behet kryesisht me pajisje të veçantë. 63.3% e familjeve përdorin soba, kondicionerë ose ngrohje elektrike, ndërsa sistemi i ngrohjes qendrore është gjetur vetëm në 3.2% të familjeve. Djegia e druve vazhdon të jetë lloji kryesor i ngrohjes për 57.5% të familjeve, pasuar nga gazi natyror me 20.8% dhe energjia elektrike me 15.4%. Krahësuar me vitin 2001, përdorimi i druve të zjarrit është ulur me 12.3%, dhe është rritur numri i familjeve që përdorin gaz natyror për ngrohje me 14.9%. Në vitin 2001, rreth 30% e familjeve ka përdorur energjinë elektrike për ngrohje. Kjo tregon rënie prej 50.0% të përdorimit të energjisë elektrike për ngrohje.

Në zonat rurale, përdorimi i druve të zjarrit mbetet i përhapur, me rreth 85% e familjeve përdorin dru për ngrohje, krahasuar me 7.1% që përdor gaz natyror dhe 4.1% që përdor energji elektrike. Në zonat urbane, shpërndarja e ekonomive familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje është më e balancuar: rreth 36.3% e familjeve ngrohen me dru zjarri, 24.0% me përdorimin e energjisë elektrike dhe 31.3% me gaz.

Shpërndarja e ekonomive familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje në zonat urbane dhe rurale duket në diagramin në vijim.

Diagrami 4.9.2.1: Lloji i energjisë së konsumuar për ngrohje nga familjet për Bashki / komuna.

Pothuajse të gjitha familjet në Shqipëri kanë në dispozicion lehtësitë themelore. 92.4% e familjeve kanë televizor, 92.4% frigoriferë dhe 80.2% makina larëse. Krahësuar me vitin 2001, numri i familjeve që kishin televizionin ishte pothuajse i njëjtë, ndërsa ka një rritje të konsiderueshme në numrin e familjeve që kishin frigoriferë dhe lavatriçe, të cilat normat ishin përkatësisht 74.1 për qind dhe 39.3 për qind. Megjithatë, përqindja e familjeve me pajisje të reja elektrike shtëpiake vazhdon të mbetet ende e vogël. 17.6% e familjeve kanë mikrovalë, 11.3% sistek klimatizimi, 3.4% lavastovile dhe rreth 3.0% një tharëse rrobash. Në vitin 2001, numri i familjeve që kanë pasur klimatizim ose mikrovalë ishte më pak se 2%. Rreth 28.5% e familjeve kanë një linjë fikse telefonike në shtëpi (që gjendet kryesisht në zonat urbane). 86.8% e familjeve kanë një telefon celular (të paktën një anëtar i familjes). Rreth 20.0% e familjeve në mbarë vendin pati një kompjuter nga të cilat rreth 82.3% janë në zonat urbane dhe 17.7% në zonat rurale. Në regjistrimin e vitit 2001, numri i familjeve që ka pasur një kompjuter ra me 2.0%. Gjithashtu, në vitin 2011, 24.8% e familjeve ka në pronësi makine, krahasuar me 8.0% në vitin 2001. Tabela e mëposhtme tregon shpërndarjen e ekonomive familjare në raport me pajisjet baze.

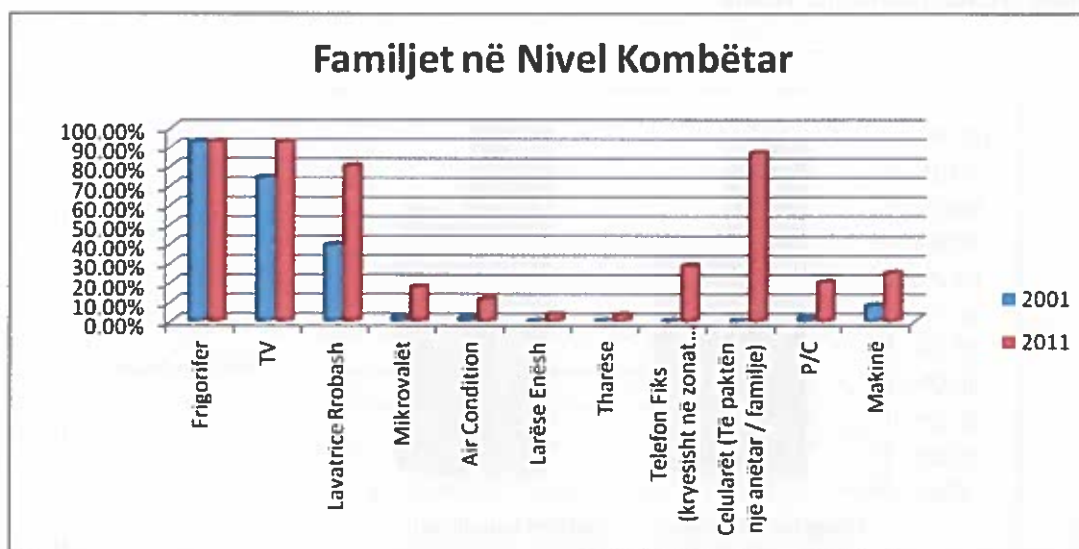
Në vitin 2011, numri i ndërtesave për qëllime banimi, në Shqipëri ishte 598,267. Mbi 80% ishin kryesisht shtëpi një-katëshe, me vetëm një banesë Vetëm 3.7% e tyre ishin pallate banimit, nga të cilat 31.3% ishin në zonën e Tiranës. Vetëm 1.0% e tyre ishin 6 kate ose më shumë, ndërsa 2.1% e totalit kishte 9 apo më shumë banesa. Ndërtesat me dy kate dhe dy ndërtesave të banimit ishte rreth 10.0% e ndërtesave të shfrytëzuara për qëllime banimi.

Ekzistonte një total prej 1.0124 milion shtëpi, nga të cilat, sipas klasifikimit sipas llojit, 99.6% ishin banesat kontraktuale dhe 0.4% jo-kontraktuale. Stoku i banesave mund të analizohet në ekonomi familjare private apo kolektive me normat përkatëse të 99.97% dhe 0.03%.

56.6% e të gjitha shtëpive të banimit (nuk përfshihen banesat kolektive) janë të përqendruara në zonat urbane dhe 43.4% në zonat rurale. Krahësuar me vitin 2001, ka pasur një rritje në numrin e shtëpive të banimit në zonat urbane me 24.7% dhe reduktimin e numrit të shtëpive të banimit në zonat rurale me 20.5%. Numri 12 përfaqëson shpërndarjen e banesave konvencionale dhe numrin e

familjeve për zonë. Prefektura e Tiranës ka pasur përqindjen më të lartë të shtëpive dhe familjeve, 26.0 % dhe 27.2 % respektivisht.

Diagrami 4.9.2.2: Përqindja e ekonomive familjare për bashki/ komunë që zoteromn të mira material dhe shërbime të mjaftueshme.

Shtëpitë bosh ishin 21.7% e banesave konvencionale, nga të cilat 52.6% janë të vendosura në zonat rurale. Shtëpitë që përdoren si dytësore ose sezonale ishin 8.3% e banesave konvencionale dhe 52.3% e tyre kanë qenë në zonat rurale. Numri më i madh i banesave të lira konvencionale ndodhen në qarkun e Vlorës me një përqindje prej 32.4%, ndërsa shumica e shtëpive të përdoren si dytësore ose sezonale gjenden në qarqet Durrës, Vlorë dhe Gjirokastrë me 16.5%, 14.6% dhe 12 , 6% respektivisht.

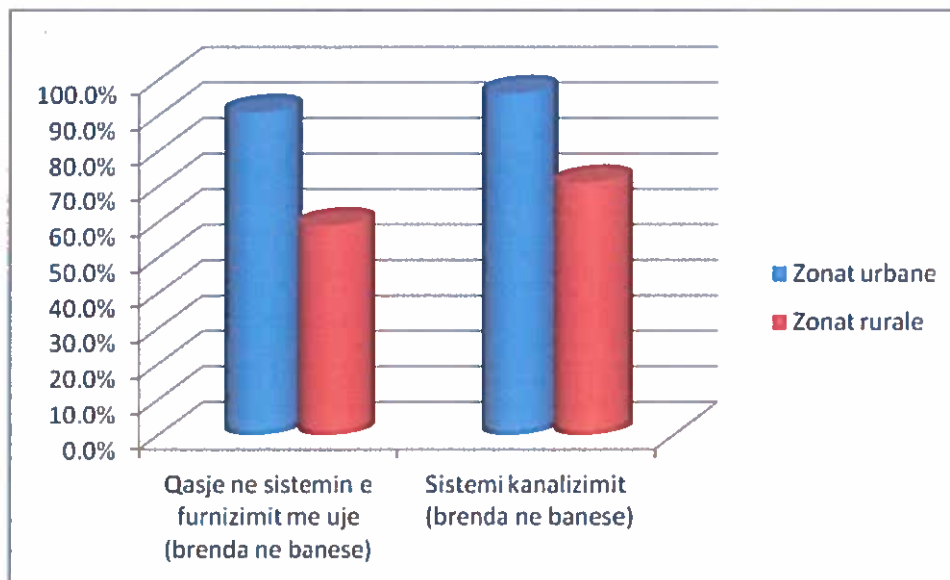
Persa i përket qasjes në furnizimin me ujë, rreth 77.0% e banesave në Shqipëri ka pasur qasje në një sistem të furnizimit me ujë në shtëpi ose në ndërtesën ku ndodhet banesa. Në zonat urbane përqindja ishte 90.9% dhe në zonat rurale rreth 59.0%. Në shkallë kombëtare, 85.2% e shtëpive kanë pasur qasje në kanalizime brenda shtëpisë apo ndërtesës ku ato janë. Në zonat urbane kjo shifër ishte rreth 96.2%, ndërsa në zonat rurale ishte rreth 71.0%. Më shumë se gjysma e shtëpive të banimit në Shqipëri ka pasur qasje në të gjitha lehtësitë: sistem furnizimi me ujë, tualet, vaske / dush dhe ngrohje, ndërsa vetëm 1.1% e shtëpive të banimit kishin instalime baze.

Diagrami më poshtë tregon përqindjen e shtëpive që kanë qasje në sistemet e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve në banesa apo ndërtesën ku ndodhet banesa në zonat urbane dhe rurale.

Në këtë kapitull jepet një informacion i detajuar rreth situatës së strehimit në Bashkitë Skrapar. Analiza e të dhënave për banesat dhe kushtet e jetesës të çon në përfundime të rëndësishme në lidhje me varfërinë dhe prosperitetin e popullatës.

Kushtet e jetesës dhe të strehimit kanë një ndikim të drejtpërdrejtë si në nivelin arsimor ashtu edhe në shëndetësinë dhe në përgjithësi të statusit social dhe ekonomik të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizimet, ngrohje, pajisje shtëpiake, janë tregues të lidhur direkt me standardet e jetesës së banorëve dhe nxjerrjen e konkluzioneve mbi situatën aktuale.

Në Shqipëri, ashtu si në vende të tjera në zhvillim, banorët kanë lëvizur për në zonat urbane me qëllim për të kërkuar më shumë mundësi arsimimi dhe punësimi, kushte me të mira strehimi të kujdesit shëndetësor. Kjo solli si rezultat shpopullimin e zonave rurale dhe lëvizjen e banorëve në zonat urbane brenda ose jashtë vendit.

Diagrami 4.9.2.3: Qasja në sistemin e furnizimit me ujë dhe kanalizimit brenda në banese apo në ndërtesën ku është e vendosur banesa në zonat urbane dhe rurale.

Analiza e të dhënave⁷² në lidhje me banesat dhe kushtet e jetesës de orientojnë në rezultate të rëndësishme në lidhje me nivelet e varfërisë dhe prosperitetin e popullsisë. Kushtet e jetesës dhe të strehimit kanë një ndikim të drejtpërdrejtë si në shëndetësi gjithashtu dhe në nivelin arsimor të popullsisë dhe kështu e shtrirë në gjendjen sociale dhe ekonomike të popullsisë. Në mënyrë të veçantë, furnizimi me ujë dhe kanalizime, ngrohja, pajisjet në një shtëpi, janë tregues që tregojnë nivelin e jetesës së banorëve.

Bashkia/ Komuna	Lloji i ndërtesës					Numri i Banesave në ndërtesë			
	Gjithsej	Shtëpi individuale	Shtëpi pjesërisht e veçuar	Shtëpi në rend ose tarracore	Pallat	1	2	3-4	5+
BERAT (Qarku)	36488	31674	2810	962	1042	32221	2722	684	861
SKRAPAR (bashkia)	4410	3859	323	63	165	4014	221	86	89
BOGOVË	430	333	74	4	19	396	17	12	5
ÇEPAN	476	421	41	9	5	437	31	8	0
ÇOROVODË	387	221	53	12	101	247	38	18	84
GJERBËS	449	437	8	1	3	432	17	0	0
LESHNJË	197	172	0	13	12	170	13	14	0
POTOM	319	293	13	5	8	292	16	11	0

⁷² Commune Typology and Infra-Urban Statistical Cartography»: Alain Jarne, Zana Vokopola, Martin Schuler and INSTAT (Republic of Albania/Institute of Statistics): Albania Dwelling and living conditions

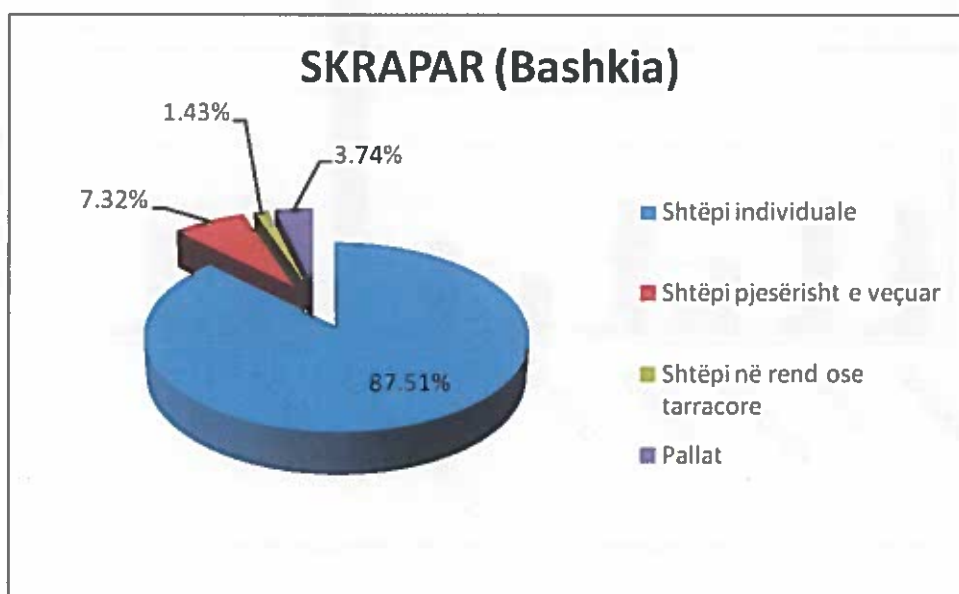
Bashkia/ Komuna	Lloji i ndërtesës					Numri i Banesave në ndërtesë			
	Gjithsej	Shtëpi individuale	Shtëpi pjesërisht e veçuar	Shtëpi në rend ose tarracore	Pallat	1	2	3-4	5+
QENDËR SKRAPAR	1311	1181	98	15	17	1250	40	21	0
VENDRESHË	471	440	30	1	0	432	37	2	0
ZHEPË	370	361	6	3	0	358	12	0	0

Tabele 4.9.2.1 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës dhe numrit të banesave në ndërtesë

Në tabelat e mëposhtme jepet një pasqyrë e kushteve të jetesës për Bashkinë Skrapar siç rezultojnë nga te dhënat e Zyrës së Institutit të Statistikave të Shqipërisë (INSTAT) për regjistrimin e popullsisë të vitit 2011.

Nga Tabela 4.9.2.1 rezulton në përfundimin se shumica e ndërtesave në Bashkinë e Skrapar janë shtëpitë njëkatëshe me një akomodim-apartament, ndërsa te pakta janë ato ndërtesa që kanë me më shumë se dy apartamente (pallate). Përqindja më e madhe e pallateve (61.2%) në Bashkinë Skrapar, gjenden në zonën Çorovodë.

Nëse analizojmë ndërtesat e Bashkisë Skrapar në lidhje me katet e tyre, arrijmë në përfundimin se pjesa më e madhe (92.4%) përbëhet nga një kat.

Diagrame 4.9.2.4 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës, llojit të ndërtesës.

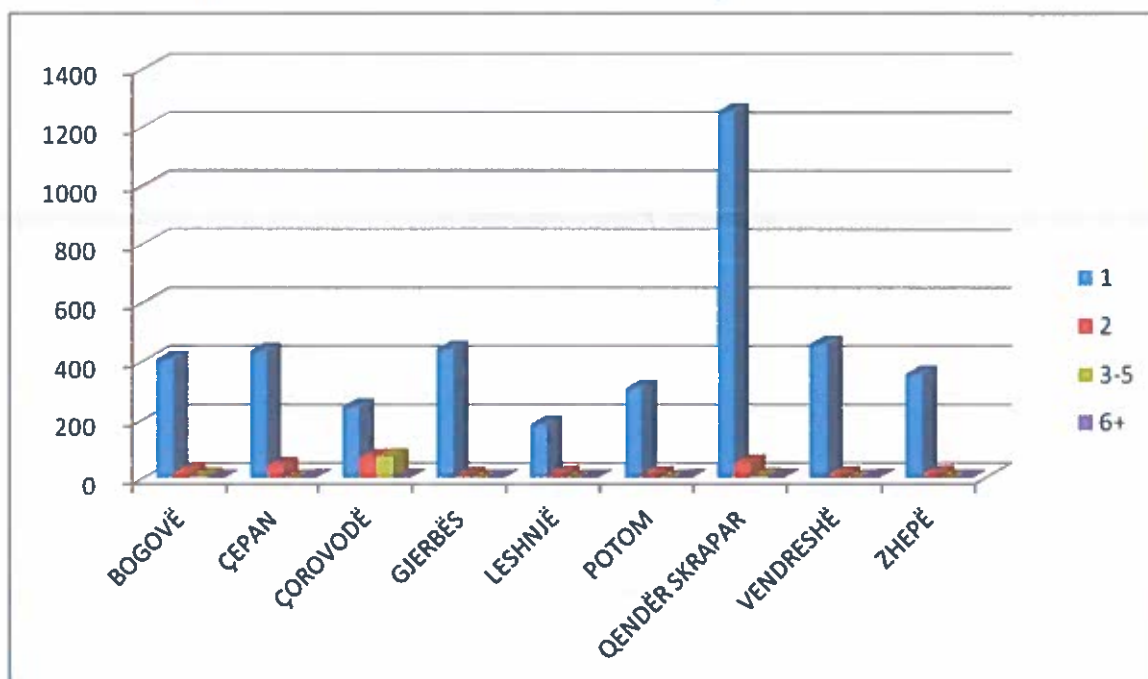
Bashkia/Komuna	Gjithsej	Numri i kateve			
		1	2	3-5	6+
BERAT (Qarku)	36488	32638	2884	825	141
SKRAPAR (Bashkia)	4410	4075	241	84	10
BOGOVË	430	406	18	6	0
ÇEPAN	476	433	42	0	1
ÇOROVODË	387	242	70	72	3

Bashkia/Komuna	Gjithsej	Numri i kateve			
		1	2	3-5	6+
GJERBËS	449	440	9	0	0
LESHNJË	197	183	14	0	0
POTOM	319	306	12	0	1
QENDËR SKRAPAR	1311	1253	50	5	3
VENDRESHË	471	457	12	0	2
ZHEPË	370	355	14	1	0

Tabele 4.9.2.2 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe numrit të kateve.

Pjesa më e madhe e ndërtesave në ish-njësitë administrative të komunës së Skraparit të përbëhet nga një kat në një normë prej mbi 90%. Përfshijmë, në Çorovodë, e cila është selia e komunës, kjo shifër është më e ulët (62.53%), pasi që ka disa ndërtesa me më shumë se një kat.

Përmbledhur të gjitha më lart mund të konkludohet se ndërtesat në komunës e Skraparit janë kryesisht shtëpi njëkatëshe, pasqyron llojin e ndërtesave në të gjithë Qarkun e Beratit (në nivel Qarku 86.8% janë shtëpi private dhe 89.45% përbëhen nga një kat).

Diagrame 4.9.2.5: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe numrit të kateve.

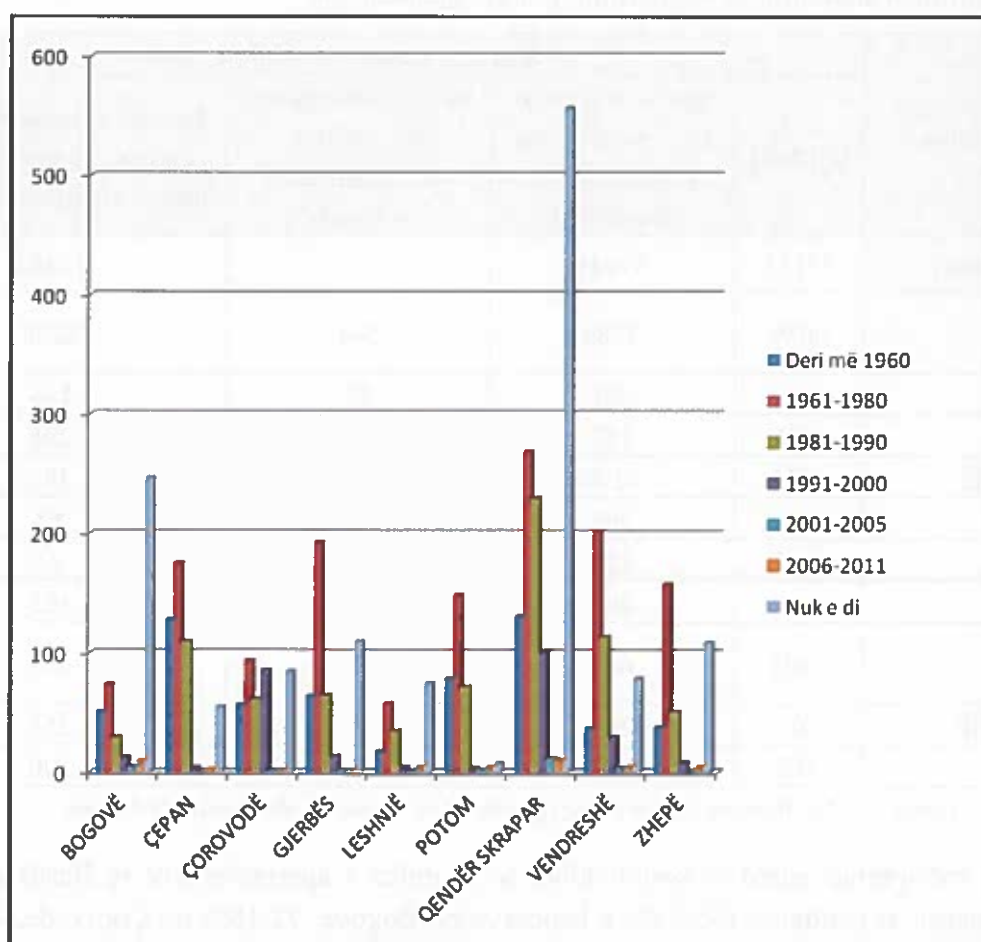
Në lidhje me vitin e ndërtimit të ndërtesave vërejmë se një pjesë e konsiderueshme e atyre janë ndërtuar para vitit 1990 dhe në veçanti 36,05% në Bogovë, 86,97% në Çepan, 55,04% në Çorovodë, 71,71% në Gjerbes, 56,35% në Leshnjë, 94,04% në Potom, 48,05 % në Skrapar, 74,95% në Vendreshe dhe 66.76% në Zhepë.

Për më tepër, nëse marrim parasysh se në regjistrimin e vitit 2011 një pjesë e madhe e të anketuarve u përgjigjën se ata nuk e dinë vitin e ndërtimit të shtëpisë, atëherë konstatojmë se përqindjet e mësipërme, në fakt, janë akoma më të mëdha.

Pas vitit 2001 vërehet rënie e ndërtimeve të reja, e cila është rezultat i krizës ekonomike dhe tkurrjen se sektorit të prodhimit të vërejtur që nga fundi i dhjetëvjeçarit të kaluar.

Bashkia/Komuna	Periudha e ndërtimit							
	Gjithsej	Deri më 1960	1961-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011	Nuk e di
BERAT (Qarku)	36488	2633	7238	5786	7319	2389	2015	9108
SKRAPAR (Bashkia)	4410	603	1373	769	266	28	46	1325
BOGOVË	430	51	74	30	13	5	10	247
ÇEPAN	476	128	176	110	4	-	3	55
ÇOROVODË	387	57	94	62	86	2	1	85
GJERBËS	449	64	193	65	14	2	1	110
LESHNJË	197	18	58	35	5	1	5	75
POTOM	319	79	149	72	4	2	5	8
QENDËR SKRAPAR	1311	131	269	230	101	12	11	557
VENDRESHË	471	37	202	114	30	4	5	79
ZHEPË	370	38	158	51	9	-	5	109

Tabele 4.9.2.3 : Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe periudhë së ndërtimit

Diagrame 4.9.2.6: Ndërtesat për qëllime banimi sipas bashkisë /komunës dhe periudhë së ndërtimit.

Sipas Shërbimit Statistikor të Shqipërisë gjendja e ndërtesave në Bashkinë e Skraparit është mesatare, me përjashtim të ish Njërive Vendore të Bogoves, Çorovodes dhe Skraparit, që është e lartë.

<i>Gjendja e Banesave Indikatori nga komuna/bashkia</i>	
BOGOVË	I lartë
ÇEPAN	Mesatare
ÇOROVODË	I lartë
GJERBËS	Mesatare
LESHNJË	Mesatare
POTOM	Mesatare
QENDËR SKRAPAR	I lartë
VENDRESHË	Mesatare
ZHEPË	Mesatare

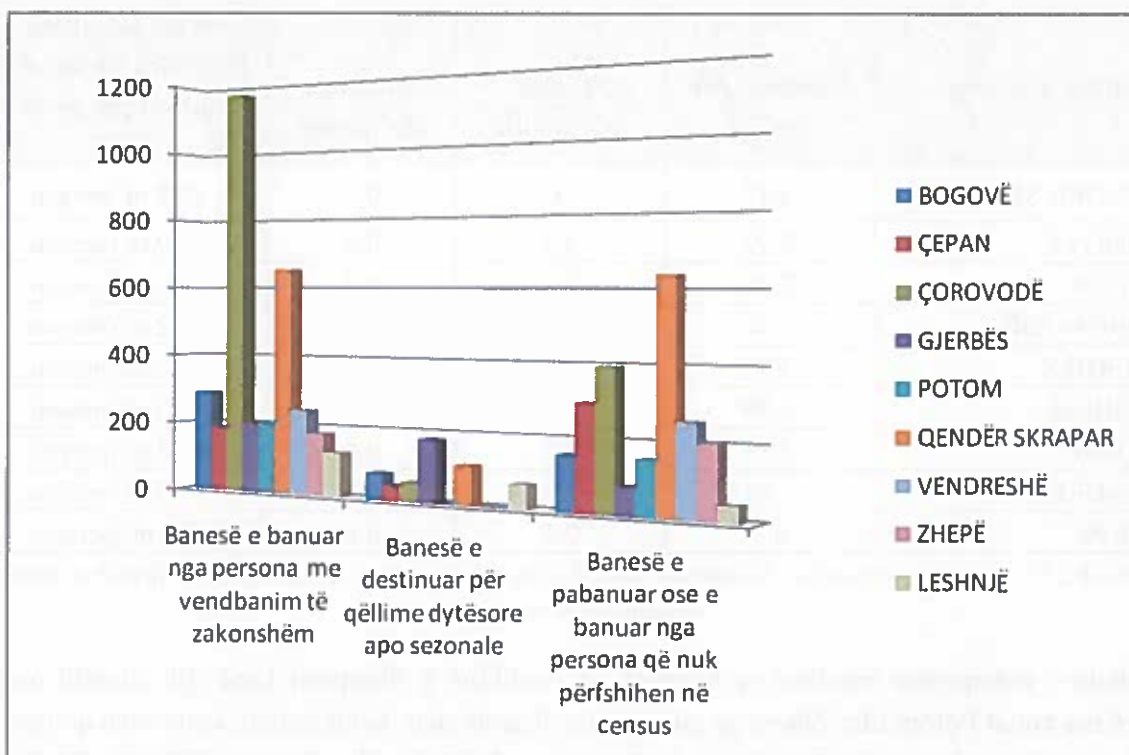
Tabele 4.9.2.4 : Gjendja e Banesave nga komuna/bashkia

Tabela 4.9.2.5 ndan apartamentet në varësi të faktit nëse ato janë përdorur si rezidenca kryesore, si dytësore për përdorim sezonal, apo janë të pabanuara dhe janë përdorur herë pas here nga persona që nuk i nënshtrohen anketimit të regjistrimit, por ata gjenden atje.

Bashkia/Komuna	Statusi i banimit të banesës			
	Gjithsej	Banesë e banuar nga persona me vendbanim të zakonshëm	Banesë e destinuar për qëllime dytësore apo sezonale	Banesë e pabanuar ose e banuar nga persona që nuk përfshihen në census
BERAT (Qarku)	53152	37945		13465
SKRAPAR (bashkia)	6039	3269	544	2226
BOGOVË	524	291	77	156
ÇEPAN	529	187	44	298
ÇOROVODË	1621	1170	56	395
GJERBËS	466	204	180	82
LESHNJË	245	128	70	47
POTOM	364	207	2	155
QENDËR SKRAPAR	1403	654	112	637
VENDRESHË	505	247	2	256
ZHEPË	382	181	1	200

Tabele 4.9.2.5: Banesat e zakonshme sipasbashkisë /komunës dhe statusit të banimit.

Nga tabela e mësipërme mund të konkludohet se shumica e apartamenteve të Bashkisë Skrapar përdoren kryesisht si rezidenca (55.53% e banesave në Bogovë, 72.18% në Çorovodë, 43.78% në Gjerbës, 52.24% në Leshnjë, 56.87% në Potom, 46.61 në Skrapar). Në zona të vogla rurale Çepan, Vendreshë dhe Zhepë shumica e banesave janë të pabanuara në të cilat janë gjetur gjatë ditës së regjistrimit, njerëz të cilët nuk jetojnë atje dhe nuk janë objekt i anketimit.

Diagrami 4.9.2.7 : Banesat e zakonshme sipas bashkisë /komunës dhe statusit të banimit.

Sa i përket pronësisë së shtëpive në Bashkinë Skrapar vërejmë se pjesa më e madhe e tyre janë në pronësi private ose në procesin e marrjes së titullit të pronësisë nga ai që e përdor atë.

Bashkia/Komuna	Pronësia e banesës			
	Gjithsej	Pronar ose duke u bërë pronar	Qiramarrës	Jeton falas
BERAT (Qarku)	38493	36698	1053	742
SKRAPAR (Bashkia)	3301	3084	150	67
QENDËR SKRAPAR	657	642	4	11
BOGOVË	306	281	7	18
ÇEPAN	187	184	0	3
ÇOROVODË	1178	1044	114	20
GJERBËS	204	200	2	2
LESHNJË	131	126	3	2
POTOM	207	187	12	8
VENDRESHË	250	246	3	1
ZHEPË	181	174	5	2

Tabela 4.9.2.6 : Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë /komunës dhe statusit të pronësisë së banesës.

Tregues të dobishëm për të nxjerrë përfundime mbi standardet e jetesës së banorëve të Bashkisë e Skraparit, është mesatarja e personave për familje, numri mesatar i dhomave për familje dhe numri i dhomave të çdo person, mesatarisht, dhe më në fund hapësira e dobishme e apartamentit që i përket çdo personi.

Bashkia/Komuna	Persona për familje	Dhoma për familje	Dhoma për person	Kati dobishme Hapësira e njërive të banimit për person (m ²)
QENDËR SKRAPAR	3.87	3	0.7	12.2 m ² /person
BOGOVË	3.59	2.3	0.8	14.9 m ² /person
ÇEPAN	3.96	2.6	0.8	12.5 m ² /person
ÇOROVODË	3.44	2.6	0.8	12.2 m ² /person
GJERBËS	3.99	2.7	0.7	10.4 m ² /person
LESHNJË	3.79	2.5	0.7	11.2 m ² /person
POTOM	4.33	2.6	0.6	10.3 m ² /person
VENDRESHË	3.94	2.5	0.7	11.3 m ² /person
ZHEPË	4.3	2.5	0.6	8.9 m ² /person

Tabele 4.9.2.7 : Persona për familje - Dhoma për familje- Dhoma për person, Kati dobishme Hapësira e njërive të banimit për person (m²).

Nga tabela e mësipërme rezulton se familjet në Bashkinë e Skraparit kanë një shkallë mesatare hapësirë me zonat Potom dhe Zhepe që gjenden në disavantazh. Konkretisht, këto zona që janë zona të vogla bujqësore, kanë një përqindje të lartë personash për familje dhe përqindje të ulët dhomash për familje. Nga ana tjetër, në Bogovë dhe Çepan korrespondojnë sipërfaqje shtepie shumë e kënaqshme për çdo person (14.9 dhe 12,5 m² / person).

Në tabelën 4.9.2.8 që vijon, pasqyrohet konformiteti i çdo familjeje në nivel komuniteti.

Të dhënat e INSTAT-it kanë informacionin se numri i përgjithshëm i familjeve është 657 në Skrapar, 306 në Bogoves, 187 në Çepan, 1,178 në Çorovodë, 204 në Gjerbes, 131 në Leshnjë, 207 në Potom, 250 në Vendreshe dhe 181 Zhepë. Prandaj, në qoftë se ndryshon tabela 4.9.2.8 për të treguar përqindjen e familjeve që kanë çdo pajisje tregon tabela 4.9.2.9.

Nga tabela e mësipërme rezulton se shumica e familjeve kanë pajisje themelore të tilla si një frigorifer, lavatrice rrobash, televizor dhe telefon celular. Karakteristike është se, telefon fiks kanë familjet në Çorovodës në përqindje 44.65%, ndërsa në rajone të tjera të Bashkisë raportet janë të papërfillshme. Shumë e ulët, gjithashtu, është përqindja e familjeve me një kompjuter dhe me lidhje interneti.

Lidhur me makinat, në Çorovodë e cila është dhe qendra e Bashkisë Skrapar, gjejmë përqindjen më të lartë të familjeve që kanë një makinë.

Në tabelat 4.9.2.10 dhe 4.9.2.11 vërejmë se forma kryesore e ngrohjes së familjeve është përdorimi i sobës me dru djegie. Përqindja e familjeve që përdorin energji elektrike ose burim tjetër të energjisë për ngrohje është i papërfillshëm.

	BERAT (Qarku)	SKRAPAR (Bashkia)	QENDËR SKRAPAR	BOGOVË	ÇEPAN	ÇOROVODË	GJERBËS	LESHNJË	POTOM	VENDRESHË	ZHEPË
Frigorifer	36184	3119	633	287	178	1130	191	121	192	230	157
Ngrirëse	1087	55	17	11	1	23	0	0	2	1	0
Lavatriçe	31089	2404	440	227	119	1097	137	88	62	166	68
Tharëse rrobash	461	29	4	4	0	18	1	1	0	1	0
Makinë pjatatarëse	439	15	4	4	0	7	0	0	0	0	0
Boiler elektrik	13903	1038	144	86	26	711	21	3	21	23	3
Mikrovalë	4874	281	36	19	0	202	11	0	1	11	1
TV	35804	3039	610	283	174	1113	192	115	156	229	167
TV dekoder	2399	632	166	122	98	37	9	5	134	39	22
Telefon fiks	11202	560	26	5	1	526	0	0	0	1	1
Celular	32785	3010	599	276	172	1055	191	121	194	233	169
Kompjuter	4694	315	19	9	7	263	7	4	1	4	1
Lidhje internet	2817	193	6	3	0	180	2	0	1	1	0
Panel diellor	2354	4	1	2	0	1	0	0	0	0	0
Kondicioner	1823	47	2	4	0	41	0	0	0	0	0
Makina	7217	529	100	45	29	282	20	10	16	17	10
Asnjë nga këto	1598	131	21	16	9	40	9	9	9	9	9

Tabele 4.9.2.8 : Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës, pajisjeve afatgjata dhe shërbimeve

	QENDËR SKRAPAR	BOGOVË	ÇEPAN	ÇOROVODË	GJERBËS	LESHNJË	POTOM	VENDRESHË	ZHEPË
Frigorifer	96.35%	93.79%	95.19%	95.93%	93.63%	92.37%	92.75%	92.00%	86.74%
Ngrirëse	2.59%	3.59%	0.53%	1.95%	0.00%	0.00%	0.97%	0.40%	0.00%
Lavatriçe	66.97%	74.18%	63.64%	93.12%	67.16%	67.18%	29.95%	66.40%	37.57%
Tharëse rrobash	0.61%	1.31%	0.00%	1.53%	0.49%	0.76%	0.00%	0.40%	0.00%
Makinë pjatatarëse	0.61%	1.31%	0.00%	0.59%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
Boiler elektrik	21.92%	28.10%	13.90%	60.36%	10.29%	2.29%	10.14%	9.20%	1.66%
Mikrovalë	5.48%	6.21%	0.00%	17.15%	5.39%	0.00%	0.48%	4.40%	0.55%
TV	92.85%	92.48%	93.05%	94.48%	94.12%	87.79%	75.36%	91.60%	92.27%
TV dekoder	25.27%	39.87%	52.41%	3.14%	4.41%	3.82%	64.73%	15.60%	12.15%
Telefon fiks	3.96%	1.63%	0.53%	44.65%	0.00%	0.00%	0.00%	0.40%	0.55%
Celular	91.17%	90.20%	91.98%	89.56%	93.63%	92.37%	93.72%	93.20%	93.37%
Kompjuter	2.89%	2.94%	3.74%	22.33%	3.43%	3.05%	0.48%	1.60%	0.55%
Lidhje internet	0.91%	0.98%	0.00%	15.28%	0.98%	0.00%	0.48%	0.40%	0.00%
Panel diellor	0.15%	0.65%	0.00%	0.08%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
Kondicioner	0.30%	1.31%	0.00%	3.48%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
Makina	15.22%	14.71%	15.51%	23.94%	9.80%	7.63%	7.73%	6.80%	5.52%
Asnjë nga këto	3.20%	5.23%	4.81%	3.40%	4.41%	6.87%	4.35%	3.60%	4.97%

Tabele 4.9.2.9 : Përqindja e familjeve sipas rajonit që mbajnë çdo lloj të pajisjes.

Lloji kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje						
Bshkia/Komuna	Gjithsej	Dru	Energji elektrike nga rrjeti	Gaz	Lloj tjetër energjie(panel diellor, qymyr,nafte,etj)	Pa ngrohje
BERAT (Qarku)	38493	23655	3183	9016	110	2529
SKRAPAR (Bashkia)	3301	3026	132	93	6	44
QENDËR SKRAPAR	657	650	1	1	0	5
BOGOVË	306	299	3	0	2	2
ÇEPAN	187	187	0	0	0	0
ÇOROVODË	1178	922	128	92	3	33
GJERBËS	204	202	0	0	0	2
LESHNJË	131	131	0	0	0	0
POTOM	207	205	0	0	0	2
VENDRESHË	250	250	0	0	0	0
ZHEPË	181	180	0	0	1	0

Tabele 4.9.2.10 : Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

Bashkia/ Komuna	Lloji i ngrohjes								
	Gjithsej	Ngrohje qendrore në ndërtesë	Ngrohje qendrore individuale në banesë	Stufë	Oxhak	Ngrohës elektrik r	Kondicioner	Lloj tjetër ngrohje	Pa ngrohje
BERAT (Qarku)	38021	423	532	28469	872	2064	869	2305	2487
SKRAPAR (Bashkia)	3277	18	4	2927	114	104	22	44	44
BOGOVË	295	2	0	228	60	2	1	0	2
ÇEPAN	187	0	0	186	1	0	0	0	0
ÇOROVODË	1172	3	4	955	11	102	20	44	33
GJERBËS	204	0	0	200	2	0	0	0	2
LESHNJË	128	0	0	128	0	0	0	0	0
POTOM	207	0	0	205	0	0	0	0	2
QENDËR SKRAPAR	656	5	0	609	36	0	1	0	5
VENDRESHË	247	7	0	237	3	0	0	0	0
ZHEPË	181	1	0	179	1	0	0	0	0

Tabele 4.9.2.11 : Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të ngrohjes

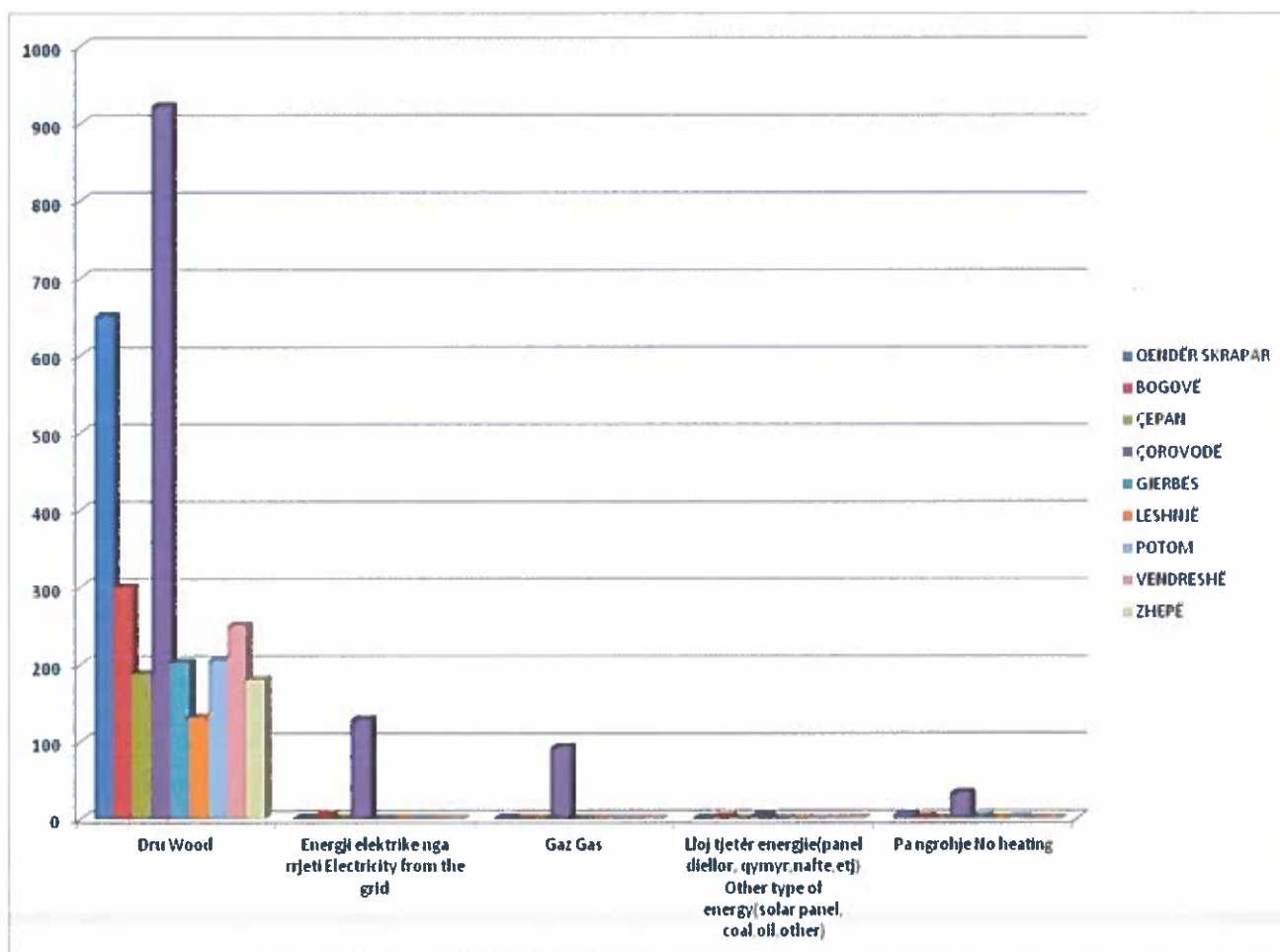
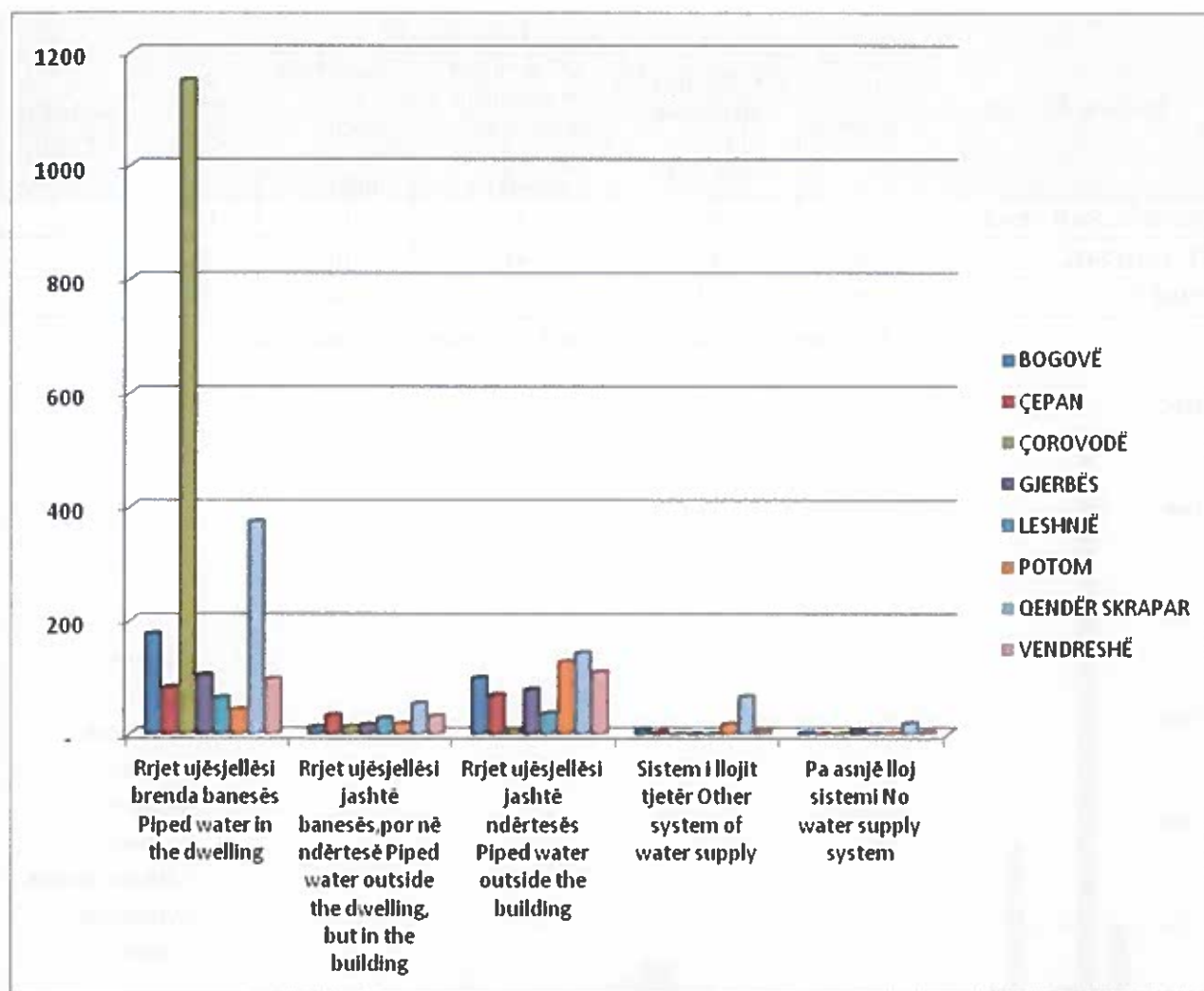

Diagram 4.9.2.8 : Njësitë Ekonomike Familjare sipas bashkisë/komunës dhe llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje.

Lidhur me proporcionin sistemi i furnizimit me ujë, pjesa më e madhe e banesave me sistemin e integruar të gypave brenda banimit që gjendet në Çorovodë e cila është dhe qendra e Bashkisë. Të rëndësishme janë përqindjet e familjeve të cilët furnizohen me ujë nga burime jashtë ndërtesës.

Bashkia/Komuna	Sistemi i furnizimit me ujë					
	Gjithsej	Rrjet ujësjellësi brenda banesës	Rrjet ujësjellësi jashtë banesës, por në ndërtesë	Rrjet ujësjellësi jashtë ndërtesës	Sistem i llojit tjetër	Pa asnjë lloj sistemi
BERAT (Qarku)	38021	26993	4007	3461	2939	621
SKRAPAR (Bashkia)	3096	2091	206	669	97	33
BOGOVË	295	176	12	99	6	2
ÇEPAN	187	82	33	69	3	-
ÇOROVODË	1172	1151	13	8	-	-
GJERBËS	204	104	16	78	-	6
LESHNJË	128	64	28	36	-	-
POTOM	207	43	18	127	17	2
QENDËR SKRAPAR	656	374	54	143	66	19
VENDRESHË	247	97	32	109	5	4

Tabele 4.9.2.12: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë.

Diagrami 4.9.2.9: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe sistemit të furnizimit me ujë

Varësisht janë përfundimet e nxjerra në lidhje me llojin e tualetit, në zonat e analizuar. Në mënyrë të veçantë, me përjashtim të zonave të vogla Potom dhe Zhepë ku vetëm 17.87% dhe 12.71% respektivisht, të familjeve kanë sistem të plotë tualet me një kazan brenda shtëpisë dhe në zonat e tjera të Bashkisë, shumica e familjeve i përkasin kategorisë më sipërme.

Bashkia/Komuna	Lloji i tualetit					
	Gjithsej	ËC me ujë të rrjedhshëm brenda banesës	ËC me ujë të rrjedhshëm jashtë banesës, por brenda ndërtesës	ËC me ujë të rrjedhshëm jashtë ndërtesës	Tjetër lloj tualeti	Asnjë lloj tualeti
BERAT (Qarku)	38021	28770	3294	3450	2400	107
SKRAPAR (Bashkia)	3277	2106	207	724	236	4
BOGOVË	295	206	10	69	10	0
ÇEPAN	187	85	34	60	7	1
ÇOROVODË	1172	1154	14	4	0	0
GJERBËS	204	91	21	86	6	0
LESHNJË	128	62	28	38	0	0
POTOM	207	37	8	135	27	0

Bashkia/Komuna	Lloji i tualetit					
	Gjithsej	ËC me ujë të rrjedhshëm brenda banesës	ËC me ujë të rrjedhshëm jashtë banesës, por brenda ndërtesës	ËC me ujë të rrjedhshëm jashtë ndërtesës	Tjetër lloj tualeti	Asnjë lloj tualeti
QENDËR SKRAPAR	656	360	43	140	113	0
VENDRESHË	247	88	41	102	15	1
ZHEPË	181	23	8	90	58	2

Tabele 4.9.2.13: Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të tualetit.

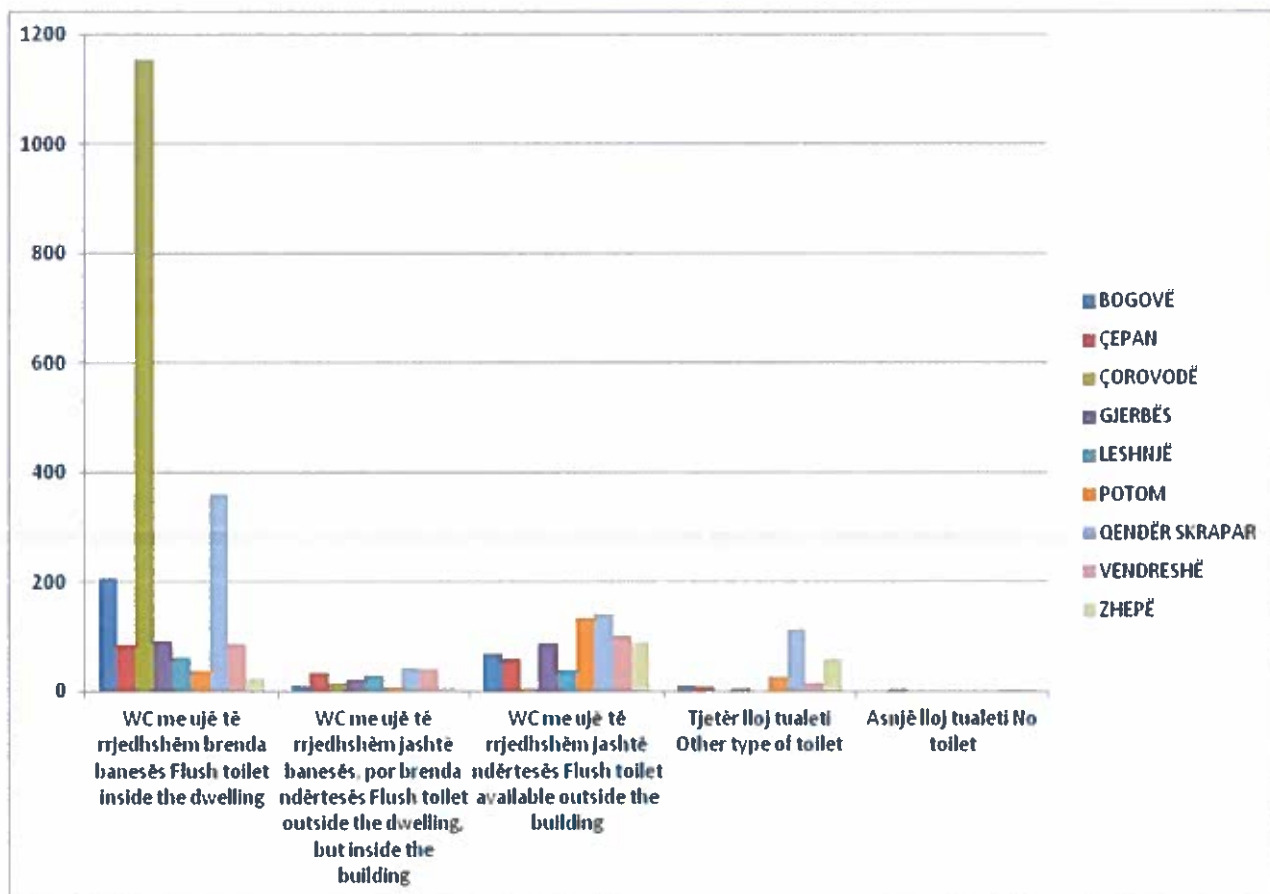

Diagramme 4.9.2.10 : Banesat e banuara sipas bashkisë /komunës dhe llojit të tualetit

4.10. Trashëgimia Kulturore

Në jugperëndim të qytetit Çorovodë, ekzistonte kështjella e saj, e njohur dhe si Kalaja e Skraparit⁷³ ose Kalaja Gjenivizi ose Kalaja e Çorovodës (shiko figurën 4.10.1). Edhe pse nuk u shpëtua plotesisht, rrënojat e mbetura tregojnë që bëhet fjalë, nga këndvështrimi arkitektonik, për një kështjellë të ngjashme me atë të Beratit ose të Irmaj dhe të Zgërdheshit. Kështjella ishte e ndërtuar në majën e një kodre konike në lartësi thuhetse 700m, në jugperëndim të qytetit të sotëm të

⁷³ Burim: <http://beratkulture.org/?p=100>

Çorovodës. Gjendej në një pozicion strategjik për kontrollin e zonës, pasi nga kjo zonë thuhet se fillon kanioni i madh i lumit Osum që të çon në zonat lindore të Korçës. Kështjella u shpall si monument sipas vendimit 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Në këtë zonë identifikohen, gjithashtu, rrënojat e urës Çorovodë, të cilat përbëjnë monument sipas vendimit të datës 8-1-1977 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës⁷⁴.

Figura 4.10.1: Rrënoja të Kështjellës së Skraparit.

Në periferinë verilindore të qytetit dhe në një distancë të vogël identifikohet një monument me vlerë të lartë kombëtare. Bëhet fjalë për urën e vjetër të Kasabashit⁷⁵, që është e ndërtuar mbi lumin Osoja, anash rrugës që të çon nga Çorovoda në Korçë (shiko figurën 4.10.2). Ka një gjatësi rreth 26m dhe hapja e harkut të saj kryesor është 12m. Përveç harkut të saj ekzistojnë dhe dy sektorë anësorë që përmbanin hapje gjysmërrethore si dhe dritarëza lehtësuese⁷⁶.

Besohet se u planifikua dhe u ndërtua⁷⁷ midis shekullit të gjashtëmbëdhjetë dhe të shtatëmbëdhjetë, nën vëzhgimin e arkitektit të njohur, Gremsh Qasemi, të perandorisë Otomane. Ura është shpallur si monument kulture me vlerë të madhe arkitektonike dhe estetike, sipas Urdhrit Ministror me nr 240/23-6-2015.

Fshati Sllatinjë gjendet në largësi thuhet 5km në jugperëndim të Çorovodës, në një zonë me kodra të pyllezuara. Është ndërtuar në majën e një kodre dhe njihet për ujërat-hamame⁷⁸ karakteristike, që datojnë në vitet mesjetare dhe në periudhën pasuese të sundimit otoman. Këto ujëra gjenden në zona

⁷⁴ Burim: <http://beratkulture.org/?p=100>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

⁷⁵ Bashkia e Beratit, <http://beratkulture.org/?p=74> last access: 26 Jan 2016.

⁷⁶ Burim: <http://beratkulture.org/?p=74>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

⁷⁷ <http://www.visitskrapar.com/en/il-territorio/cultura-tradizioni/> last access: 26 Jan 2016.

⁷⁸ <http://www.visitskrapar.com/en/la-cultura-medievale-skrapar-gli-hamamet-slatinja/>.

të ulëta të fshatit dhe u shpall si monument, sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës (shiko figuren 4.10.3).

Figura 4.10.2: Ura e Kasabashit

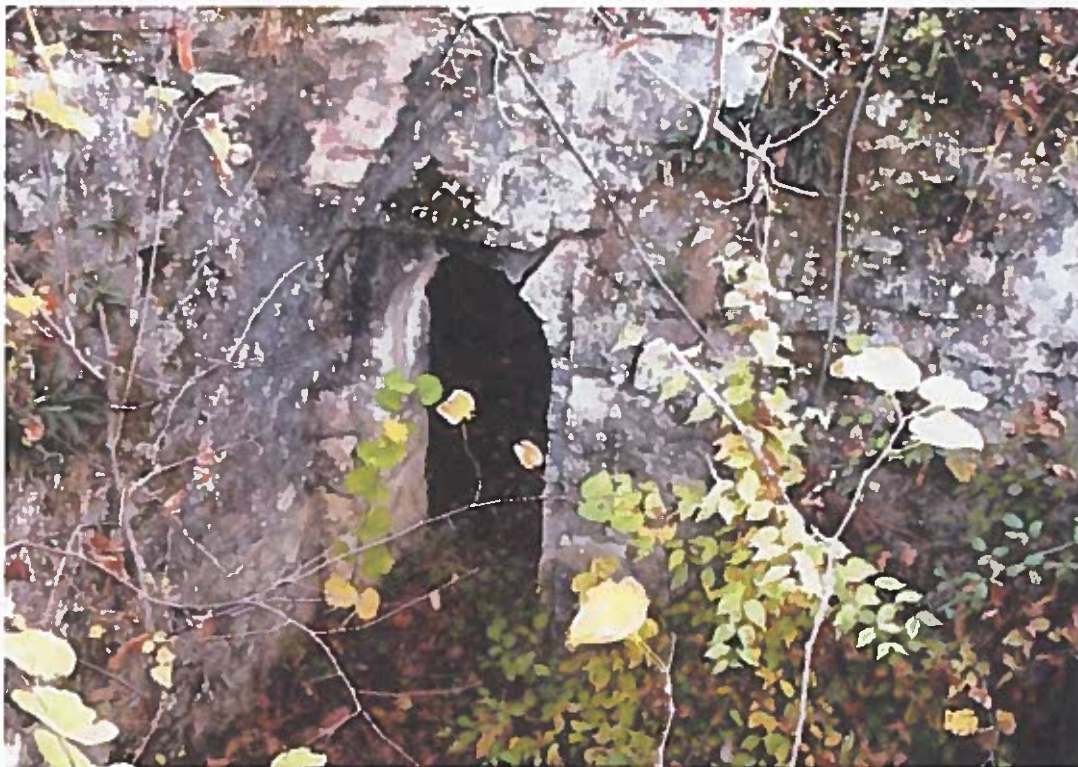
Rrënojat e shpëtuara janë në një gjendje relativisht të mirë dhe kanë mbishkrime si 'Hamamet e Sklatinjës', që dëshmojnë për përdorimin e tyre afër fundit të shekullit të XIV. Funksionimi i ujërave në atë periudhë, mund të konsiderohet si një tentative e parë bashkëkohorizimi të etikës së banorëve të zonës. Përsa i përket arkitekturës së tyre, përbëjnë një shembull karakteristik dhe të shquar teknik në përpunimin e gurit, ndërsa forma e dritareve shpëtuese dëshmon ndikime otomane në ndërtimin e tyre. Studiues të ndryshëm mbështesin faktin që hamamet e Sllatinjës përbëjnë ndoshta një shembull të fundit të tipologjisë së hamameve Otomane në zonën më të gjerë⁷⁹.

Krahas pikave të interesit Kështjellës së Skraparit ose Kështjellës së Gjenivizit dhe Kështjellës së Kasabashit, që u lartpërmendën, në këtë Bashki identifikohen dhe monumente të tjera të shquara si:

- Kalaja Bregu I Koronit, e cila gjendet në verilindje të fshatit Bargullas dhe u shpall si monument sipas vendimit të datës 8-1-1977 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Kalaja gjendet mbi një kodër me vend të favorshëm, pasi përmban pamjen drejt shumë zonave dhe pikave karakteristike, si kalatë e Beratit dhe Peshtanit në veriperëndim dhe Tomorrit në veri. Në muret e kalasë janë identifikuar struktura të gurta shtufi që datojnë në periudhën Helene.
- Kalaja e Tomirricës, që gjendet në zonën e Gjerbës dhe u shpall monument sipas vendimit me nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Kalaja gjendet mbi një kodër shkëmbore dhe muret e saj janë të ndërtuara kryesisht nga gurë gelqeror. Në sektorin e saj

⁷⁹ <http://www.visitskrapar.com/en/la-cultura-medievale-skrapar-gli-hamamet-slatinja>, <http://imk.gov.al/Pages/Default.aspx>.

veriperëndimor dhe jugperëndimor identifikohen rrënoja gurësh që përbëjnë provë për ekzistencën e një kulle ose ndërtesave të tjera.

Figura 4.10.3: Ujërat-Hamam në fshatin Sllatinja, figura:Nadion Xhaja.

- Xhamia e Kuqe, që ndodhet në perëndim të fshatit Gjerbës dhe u shpall monument sipas vendimit nr. 172/2-6-1961 të Këshillit Ministror të Shtetit. Xhamia përbëhet nga një salle lutjeje, nga një verandë e përmasave 8.25m dhe 7.50m dhe një anë më të vogël me gjatësi 4.90m. Pjesa lindore dhe perëndimore nuk janë ruajtur dhe nuk mund të përcaktohen. Dyshemeja është e ndërtuar nga gur i plasaritur, ndërkohë i shquar është dhe stili i minareve të mbetura. Bazuar në kohën e ndërtimit të xhamisë, opinionet ndryshojnë pasi shkrimtarë të caktuar e vendosin atë në fund të shkullit të 14 nën drejtimin e mbretit Bajaziti I, ndërsa të tjerë e vendosin pas 1417.
- Fshati Zaloshnjë, që u shpall monument sipas vendimit me nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës për shkak të arkitekturës së tij të shquar historike, e cila karakterizohet kryesisht nga ndërtesa dykatëshe të ndërtuara me gurë dhe dru.
- Shtëpia ku punoi Enver Hoxha gjatë periudhës së luftës, që identifikohet në zonën e fshatit Verzhezhe. U shpall monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Shtëpia është dykateshe me strukturë guri të zi dhe nga pikëpamja arkitektonike është në gjendje të mirë.
- Ura Sharova, që gjendet në largësi 1km në jug të qytetit Çorovodë, anash lumit Osumi. U shpall monument sipas vendimit nr 1886/ 10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Ndërtimi i saj u bë në stadi të shumta dhe daton në periudhën Romake, Bizantine dhe Mesjetare.
- Fshati Cerovë, që u shpall monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës për shkak të arkitekturës së tij të shquar historike, që karakterizohet

kryesisht nga ndërtesa të ndërtuara me gurë dhe dru dhe çati prej guri. Në fshat gjendet gjithashtu dhe shtëpia e Riza Cerovës që u karakterizua monument sipas të njëjtit vendim.

- Kështjella Prishtë, që gjendet mbi një kodër rreth 2km në veri të fshatit me të njëjtin emër dhe daton rreth shekullit të 4 p.K. u shpall monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës.
- Vendbanim arkeologjik të një rëndësie të lartë në një zone të njohur si Bregu i Muços anash fshatit Leshnje. Sektorët e shpëtuar përbëhen nga grumbullime të mëdha strukturash guri, qeramike që datojnë nga shekulli i 2 dhe i 1 p.K. deri në shekullin e 2 dhe të 4 p.K. Vendbanimi arkeologjik u shpall monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës.
- Vendbanimi arkologjik anash fshatit Vlushë, në një zonë në mes të luginës, mbi lumin Osoja, e njohur si Armeninë. U shpall monument sipas vendimit 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Në këtë vend arkeologjik u identifikuan vegla të përbëra nga sulfure që përdorshin kryesisht për aktivitete bujqësore si gjërmim dhe gjeotrizi, por dhe qeramike me stil dhe dekor që i referohet kulturës neolitike.
- Kalaja që gjendet në majë të Gorës, afër zonës së Potomit dhe përben një monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Kalaja gjendet në lartësi 1400m dhe mbulon një sipërfaqe prej 20 akra. Në brendësi të saj u gjetën sektorë qeramike, me dekor pikturash që daton në fund të fazës së parë dhe fillim të fazës së dytë të epokës së hekurit.
- Kalaja e Qeshibeshit, që është e ndërtuar në një koder të vogël në zonën e fshatit me të njëjtin emër dhe përbën monument sipas vendimit nr 226/1/16-2-1979 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Në brendësi kanë shpëtuar tre kulla.
- Qendra e lutjes e njohur si Teqe Backe, që gjendet afër fshatit me të njëjtin emër dhe përbën monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës. Ky monument daton në shekullin e 18 pas Krishtit dhe përbëhet nga një bashkësi tre ndërtesash rreth një obori të brendshëm. Në të majtë të hyrjes lokalizohen dhomat e personelit. Në të djathtë gjendet vendi kryesor (me dy kate), mbi dhomën e gurtë që shërbente për magazinimin e ushqimit. Në ndërtimet e tjera gjenden tavolina, furra, dhe mjediset e mikpritjes së vizitorëve.
- Një shtëpi me vlerë historike arkitektonike në fshatin Staraveckë, e cila u shpall monument sipas vendimit nr 1886/10-6-1973 të Ministrisë së Arsimit dhe Kulturës, pasi lidhet me Xhelal Staraveckën (1912-1975) që udhëhoqi grupe të armatosura. Vendbanimi daton me 1936, ka mure guri të ndërtuar nga gur ranor dhe çati guri, karakteristike e natyrës arkitektonike të asaj kohe. Në shtëpi u vendos me 1944 tabela stafit të Shtabit të Përgjithshëm të Xhandarmërisë.

4.11. Peisazhi

Sipas Konventës Evropiane të Peisazhit (Konventa e Firences), peisazhi është përcaktuar si një zonë, siç perceptohet nga njerëzit, karakteri i të cilit është rezultat i veprimit dhe ndërveprimit të faktorëve natyrorë dhe / ose njerëzorë. Përfshin si të dhëna natyrore- ekologjike edhe kulturore- ekonomike. Gjithashtu, në ndryshim të vazhdueshëm, evoluon dhe nuk mbetet statik dhe inert, dhe pranon stimuj të ndryshëm me origjinë ose nga natyra ose nga aktiviteti njerëzor. Nëpërmjet këtij perceptimi të zgjeruar, peisazhi:

- Është i njohur si një komponent i rëndësishëm i trashëgimisë natyrore dhe kulturore evropiane dhe luan një rol përcaktues në stabilitetin e identitetit evropian.
- Është i domosdoshëm për prosperitetin dhe cilësinë e jetës së banorëve kudo, në zonat urbane dhe rurale, në zonat e klasifikuara si të degraduara dhe të atyre klasifikuar si të cilësisë të lartë.
- Përbën burim të favorshëm për veprimtarinë ekonomike dhe faktor për të tërhequr kapitalet.

Kështu, integrimi i mbrojtjes dhe menaxhimit të peisazhit në planifikimin hapësinor kontribon:

- që së bashku të mbrojnë mjedisin natyror dhe kulturor, gjë që nuk është e mundur me identifikimin individual të zonave të mbrojtura dhe vendeve arkeologjike, monumenteve, etj.;
- në përmirësimin e cilësisë së jetës;
- në zhvillimin e balancuar; dhe
- në kohezionin ekonomik dhe social me paraqitjen e mundësive të reja për zhvillim dhe vende pune, madje edhe në zonat pa peisazhe me vlerë të lartë.

Studimi i peisazhit, i cili kërkon një qasje multidisiplinare dhe eksplorimin e proceseve natyrore dhe kulturore përmes hapësirës dhe kohës, nuk është subjekt i PPV, sepse nuk integrohet në specifikimet e studimit edhe pse ka kërkesa të ndryshme në kohë dhe instrumente, të tilla si planifikimi i harteve, hulumtimi i peisazhit dhe tipologjisë (sistemi i klasifikimit të zonave të peisazhit) bazuar në metodologjinë dhe aplikimin e instrumenteve. Megjithatë, në këtë studim bëhet një qasje fillestare e konceptit të peisazhit që përfshin një përshkrim të përgjithshëm të peisazhit dhe identifikimin e llojeve të përgjithshme të zonave dhe kërcënimeve kryesore që ato pranojnë.

Peisazh malor

Në lartësi, dhe sidomos në masivet malore të Tomorit dhe Kulmakës, dominojnë shpatet e pjerrëta dhe të zhveshura dhe masivet shkëmbore. Në rrafshet më të ulëta, shpatet në përgjithësi janë më të butë dhe ekzistojnë ndryshime, në varësi të orientimit dhe pjerrësisë, afërsisë me fshatrat dhe rrugët hyrëse, si dhe të shkallës së braktisjes. Nga njëra anë, ekzistojnë shpate mbuluar me shkure ose djerr ose të zhveshura, dukshëm të palosur dhe të gërryer për shkak të formacioneve gjeologjike. Nga ana tjetër, janë formuar sipërfaqe të rrafshta të mbjella me kultura bujqësore, të shpërndara ose në vende të grumbulluara me gardhe të pasura natyrore. Fushat me mbjellje të përziera dhe pemishte, janë segmentuar shumë dhe kanë forma që ndjekin konturet. Përgjatë përrenjve dhe lumenjve të mëdhenj (p.sh. Tomorricës, Staraveckes) është krijuar tokë pjellore. Në veçanti, përgjatë lumit Osum që karakterizohet nga gjarpërime të guximshme është formuar një luginë e hapur me gjatësi të madhe, e shtrirë kryesisht në zonën lindore të breglumit. Gjithashtu gjenden peisazhe të gjera pyjore. Të gjitha këto përbëjnë një peisazh mozaik me vlerë të madhe.

Makroskopikisht, kjo është një zonë unike me peisazh malor. Megjithatë, duke u fokusuar në të dallohet heterogjeniteti i pasur vertikal dhe hapësinor. Peisazhi paraqet një diversitet dhe dendësi të lartë me kushte gjeologjike, kulturore, estetike, sociale. Diku është i mbyllur (p.sh. lugina të ngushta, gryka) dhe në vende të tjera i hapur (p.sh. lugina, maja, shpate), duke ofruar pika të shkëlqyera soditje të maleve dhe lumenjve. Mjedisit audio por dhe vizual (ngjyrat, sipërfaqet) janë të shkëlqyera dhe ndryshojnë në varësi të sezonit. Regjistrohet bollëk Geotopes (p.sh. shpella, gropa, gryka, burime dhe liqene) si dhe monumente kulturore të shpërndara, por me një histori dhe besim të theksuar (p.sh. Varri i Abaz Aliut).

Foto 4.11.1 dhe 4.11.2: Peisazhet karakteristike të zonës së studimit: vargmale , lugina të ngushta, rrjet hidrografik i pasur, zona të gjera me bimësi natyrore të ulët dhe të shpërndara, sipërfaqe të vogla të punueshme (Burimi: Ekipi Studimit).

Foto 4.11.3 dhe 4.11.4: Pamje e lumit dhe kanioni formuar në rajonin Çepan (Burimi: Ekipi Studimi).

Foto 4.11.5: Peisazhi malor karakterizohet nga një gjeoreliev i butë, toka bujqësore të përziera me bimësi natyrore ndërprerë nga grumbullimet e vogla kohezive banimi, pamje të hapura dhe në horizont sovraniteti i majave të malit (njësia administrative Potom) (Burimi: Ekipi Studimit).

Veçanërisht për peisazhet e banimit, regjistrohen fshatra te dendura , të vogla dhe të shpërndara mbi një lartësi të gjerë. Tipari kryesor pozicioni i tyre dhe mënyra e zhvillimit. Fshatrat janë zhvilluar në zona relativisht të sheshta apo shpate të buta me orientim nga jugu apo lindja, ndërsa disa të tjeta janë afër elementeve ujore (lumit, rezervuarit). Zhvillimin e mbetur në vend e dëshmojnë ndërtesat e shumta bosh të braktisura dhe shkollat e mëdha.

Dy zona të mbrojtura, të ndryshme nga njëra tjetra, por njësoj unike dhe të veçanta, në parkun kombëtar të malit Tomor, pjesë e të cilit bie brenda zonës së studimit, dhe gryka e lumit Osum, janë peisazhet më karakteristike dhe të ofrojë shikueshmëri në rajon.

Foto 4.11.6 dhe 4.11.7: Peisazhe të fshatrave (Potom dhe Strore), të cilët zhvillohen në zona relativisht të rrafshta me sipërfaqe të vogla, që krijohen në terren intensivisht të shtresuar (Burimi: Ekipi Studimi).

Foto 4.11.8: Vend i nxjerrjes së inerteve (burimi: ekipi studimit).

Kjo zonë, për shkak të aksesit të vështirë (me përjashtim të një zonë të vogël në të dyja anët e rrugës kryesore Çorovodë - Berat), përmban zona që ruajnë në një shkallë të konsiderueshme apo dhe të paprekur karakteristikat e veçanta fizike që janë me interes të veçantë ekologjik, me florë të pasur dhe interesante, një numër të konsiderueshëm të llojeve endemike dhe specie të rralla dhe të rrezikuara gjitarësh dhe shpendësh. Prandaj, peisazhi karakterizohet nga vlera të larta ekologjike, estetike, shkencore dhe ekonomike dhe ka shumë mundësi promovimi dhe zhvillimi, për aq sa është e mundur për të marrë vlerë ndërkombëtare. Kërcënimet kryesore për peisazhin e zonës së studimit janë:

- Mbishfrytëzimi i lumenjve për ndërtim hidrocentralesh dhe ndërtimi i objekteve dhe infrastrukturës lidhur me to (p.sh. fabrika, rrjetet e interkonjeksionit të energjisë elektrike, rrugë).
- Braktisja e fshateve malore dhe si pasojë edhe e shumë veprimtarive njerëzore.
- Zvogëlimi i tokës së punueshme dhe sipërfaqeve të mbjella për shkak të erozionit dhe braktisjes së tyre nga njerëzit.
- Hedhja e pakontrolluar dhe e patrajtuar e mbeturinave dhe ujërave të zeza.
- Zjarret.
- Marrja e pakontrolluar e zhavorrit nga brigjet e lumenjve, nxjerrja e inerteve si dhe veprat e infrastrukturës.
- Ndërtimi i parregullt përgjatë rrugëve, kreshtave, përgjatë brigjeve të lumenjve dhe në elementë të tjerë të ndjeshëm natyrorë dhe në prgjithësi ngritja e ndërtesave me volum dhe morfologji të papërshtatshme me mjedisin e tyre (kryesisht në selinë e Bashkisë dhe fshatrat përgjatë rrugës kryesore të aksesit).

5. TENDENCAT E MUNDSHME NË TË ARDHMEN, PA PLANIN (ALTERNATIVA "0")

5.1. Hyrje

Alternativa zero («do-nothing case»), e cila është trajtuar në këtë kapitull, ka të bëjë me dështimin për të zbatuar PPV dhe si pasojë për të ruajtur gjendjen aktuale përse i përket planifikimit të territorit në Bashkinë Skrapar. Në mënyrë të veçantë, në Bashkinë Skrapar nuk ka zona të ligjëruara të përdorimit të tokës, kështu që investitorët dhe banorët e zonës së studimit, janë në gjendje të ndërtojnë cdo gjë dhe kudo që të duan dhe të zhvillojnë cdo aktivitet ekonomik, pa pasur kufizime-angazhime, me përjashtim të disa kufizimeve që ekzistojnë në legjislacionin aktual. Skenari zero, i cili në thelb përfshin mungesën e vazhdueshme të zonave të përdorimit të tokës në Bashkinë Skrapar, mund të shkaktojë probleme në të ardhmen, për shkak se ka të ngjarë të ketë papajtueshmëri midis përdorimeve të tokës dhe aktiviteteve në fqinjët e afërt, të cilët do të krijojnë "konflikte të përdorimit të tokës". Përvec "konflikteve të përdorimit të tokës", nuk përballohen ndotje nga aktivitete shqetësuese.

Njëkohësisht dhe paralelisht, PPV e Bashkisë Skrapar është një mjet për zhvillimin e Bashkisë, pasi në kushte të caktuara mund të kontribuojë për një planifikim gjithëpërfshirës strategjik, në bazë të kriterëve të zhvillimit të qëndrueshëm që përcakton prioritetet për zhvillimin, mbrojtjen dhe promovimin e mjedisit, bazuar në nevojat dhe prioritetet e komunitetit lokal. Në përfundim, pa PPV e Bashkisë Skrapar, zhvillimi i zonës do të jetë i fragmentuar dhe "anarkik", ka mundësi mbështetur vetëm në interesa dhe iniciativa private të rastit që nuk mbështeten në një planifikim strategjik të unifikuar.

Rrjedhimisht, alternativa zero, dmth mungesa e një plani të përdorimit të tokës për territorin e Bashkisë Skrapar, e cila do të organizonte zhvillimin e aktiviteteve ekonomike dhe do të kontribuonte në mbrojtjen e mjedisit, do të kishte si rezultat degradimin e mundshëm (të mëtejshëm) të zonës, si të karakteristikave mjedisore edhe të atyre kulturore. Në paragrafët e mëposhtëm parashikohet zhvillimi i faktorëve të mjedisit në të ardhmen, pa zbatimin e PPV të Bashkisë Skrapar.

5.2. Toka

Toka në bashkinë Skrapar kërcënohet kryesisht nga problemet e erozionit dhe më pak nga faktorët njerëzore. Rritja e kulturave në tarraca, rreth çdo vendbanimi rural në Skrapar është shumë pozitive për shkak se kështu ruhet toka nga shkarjet, por kjo presupozon se vendbanimet kanë madhësinë e duhur të popullsisë dhe për këtë arsye, këto kultura do të vazhdojnë të zhvillohen edhe në të ardhmen. Meqëse vërehet braktisja e fshatrave dhe shpopullimi i shumë vendbanimeve të vogla në Bashkinë e Skraparit dhe më gjerë, ekziston rreziku i korrozionit në të ardhmen nëse do të shkretohen kulturat në tokat në afërsi të vendbanimeve. Gjithashtu, cilësia e tokës është e karakterizuar nga një sasi e vogël e materies organike dhe nevojitet kujdes për të mos "lodhur" siperfaqet e kultivuara nga intensifikimi i kulturave dhe përdorimi në to i sasive të tepërta të plehrave dhe pesticideve për të maksimizuar rritjen e prodhimit. Gjithashtu, rreziku i degradimit të

tokës mund të vijë edhe nga hedhja e pakontrolluar e mbeturinave, të shpërndara në fusha, shpatet e përrënjeve dhe në gryka. Problemi ekziston edhe me disponimin e produkteve të germimeve dhe fillimin e ndërtesave të reja dhe veprave, pasi nuk ekzistojnë deri më sot mjedise të licencuara, të cilët do të kishin strukturën e duhur për të pranuar mbeturinat e ndërtimeve. Rreziku nga permbytjet në sipërfaqet e kultivuara nuk ka, por transporti i materialeve të sjella nga lartë-poshtë ndoshta mund të krijojë probleme, pasi materialet e sjella mund të përbëhen nga dhera dhe gurë të madhësive të ndryshme, trungje pemësh, plehra etj. Probleme të ngjashme të degradimit të tokës mund të lindin për shkak të erozionit të zonave malore që nuk janë të mbuluara me bimësi, nga rrëshqitjet e tokës apo ndotjet nga vendosja e pakontrolluar e veprave të infrastrukturës apo nga aktivitetet e zhvillimit.

Perkundrazi, me zbatimin e PPV të Bashkisë Skrapar shumë nga problemet e lartpërmendura ose disa prej rreziqeve të degradimit të cilësisë së tokës, do të përballohen në mënyrë efektive ose do të reduktohet ndjeshëm mundësia e shfaqjes së tyre në të ardhmen. Kjo mund të bëhet në mënyrë të drejtpërdrejtë për shkak të zbatimit të projekteve të propozuara të infrastrukturës (p.sh. trajtimit të ujërave të zeza, landfillet e mbeturinave, etj.), ose indirekt, për shkak të zbatimit të direktivave strategjike të PPV të Bashkisë Skrapar (p.sh. adaptimi i metodave të prodhimit bujqësor organik, trajnimi i prodhuesve, etj.). Në përfundim, faktori mjedisor i tokës, me alternativën zero, ka shumë gjasa të përkeqësohet edhe më tej në të ardhmen.

5.3. Ajri

Duke pasur parasysh se në Bashkinë Skrapar nuk ekziston industria e rëndë, e cila do të ishte përgjegjëse për emisione serioze të ndotësve të ajrit në atmosfere, faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë në cilësinë e ajrit janë lëvizja e automjeteve, kryesisht në vendbanimet e mëdha dhe djegia jo e plotë e materialeve të ndryshme në soba për ngrohje në dimër. Të dy këta faktorë janë përgjegjës për emetimin e grimcave, sidomos duke pasur parasysh se shumë automjete që qarkullojnë në Bashkinë e Skraparit kanë motorë me naftë dhe mosha e tyre shpesh i kalon të 20 vjetët dhe meqëse shumë rrugë janë të ngushta dhe të vështira, konsumi i naftës dhe ndotja e ajrit maksimalizohen.

Në alternativën zero, të gjitha sa përmenden më lart ekzistojnë ende, dmth rreziqet e degradimit të mjedisit atmosferik do të mbeten të dukshme dhe mund të intensifikohen, sepse me zhvillimin e mëtejshëm të formave alternative të turizmit, ruajtjen dhe rritjen e popullsisë së Bashkisë do të rritet lëvizja e automjeteve brenda dhe jashtë qytetit, do të rritet trafiku i automjeteve të rënda dhe si pasojë problemet e ndotjes së ajrit do të intensifikohen. Rrjeti rrugor problematik nuk do të jetë në gjendje për të mbështetur rritjen ekonomike dhe gjendja e dobët e rrugëve do të ndikojë në uljen e nivelit të shërbimit të automjeteve, me pasojë negative për mjedisin dhe sidomos faktorin e ndotjes së ajrit. Megjithatë, për shkak se sot mjedisi është i cilësisë të shkëlqyer dhe pastërtia, zhvillimet e pritshme në faktorin mjedisor të ajrit, në skenarin zero nuk pritet të jetë dramatike.

Përkundrazi, me implementimin dhe zbatimin e PPV të Bashkisë Skrapar, ofrohet planifikimi strategjik dhe direktivat, përmirësimi i rrjetit rrugor për lidhjen e shumë vendbanimeve me qytetin, që ofron siguri dhe përmirësim të kushteve të trafikut, zhvillim të transportit urban, kështu që arrihet në përfundimin se alternativa zero çon në një përkeqësim gradual të mjedisit atmosferik.

5.4. Faktorët klimatike

Faktorët klimatikë, pra, të gjitha parametrat klimatikë p.sh. temperatura, era, shiu, bora, mjegulla etj nuk pritet të ndryshohen në mënyrë specifike në të ardhmen për shkak të alternativës zero. Faktorët klimatikë mund të ndryshojnë p.sh. në 50 vjetët e ardhshëm, për shkak të "efektit serë", dmth, ndryshimi i klimës globale për shkak të emisioneve dhe përqendrimit të ndotësve në atmosferë p.sh. CO₂, CH₄, etj., për shkak të djegies së burimeve minerare. Megjithatë, kontributi i Bashkisë për këtë fenomen është i papërfillshëm, për këtë arsye nuk ka asnjë arsye për analiza të mëtejshme.

Natyrisht, implementimi dhe zbatimi i PPV te Bashkisë Skrapar, mund të ndryshojë në drejtim pozitiv mikroklimën e qytetit, nëse p.sh. zbatohen rigjenerime bioklimatike te gjera, por përsëri marrëdhëniet në mes të PPV dhe faktorëve klimatikë janë gjithashtu të papërfillshme.

5.5. Uji

Burimi kryesor ujq për Bashkinë Skrapar është lumi Osum, me gjithë rrjetin e përrrenjve që derdhen në te. Gjithashtu, në ujërat sipërfaqesore regjistrohen rezervuarët që përdoren për të ujitur kulturat bujqësore dhe furnizimin me ujë të vendbanimeve. Sot, nuk identifikohen presione të vecanta mbi ujërat mbitokësore dhe nëntokësore. Përrrenjtë rrezikohen nga hedhja e pakontrolluar e mbeturinave dhe hedhja e mbetjeve të ndërtimit, të cilat ulin aftësinë e tyre për të anashkaluar, duke rritur rrezikun e përmblyjeve që ndikojnë në ndotjen e ujit të tyre. Gjithashtu, theksohet ekzistenca e shume varrezave në krah të përrrenjve dhe rreziku i ndotjes prej tyre. Në alternativën zero, presioni që do të ushtrohet në ujrat sipërfaqësore dhe nëntokësore do të rritet, ndërsa cilësia e tyre ka të ngjarë të përkeqësohet nëse do të ketë një zhvillim të shpejtë të turizmit. Rritja ekonomike në të ardhmen, e cila do të bazohet kryesisht në sektorët primarë dhe terciarë, me një trampolinë për zhvillimin e turizmit rural dhe forma të tjera alternative të turizmit, por edhe produkteve cilësore të sektorit primar, do të jenë një faktor kryesor i presionit mbi ujrat sipërfaqesore dhe nëntokësore.

Implementimi dhe zbatimi i PPV në Bashkinë Skrapar do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte me identifikimin e objektivave strategjike dhe propozimeve në mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, me zgjidhje për prodhimin bujqësor, me propozime për menaxhimin e qëndrueshëm dhe racional të burimeve ujore, me menaxhimin efektiv dhe trajtimin e ujërave të zeza të vendbanimeve të mëdha me sisteme alternative perpunimi, të pershtatshme për vendbanimet e vogla, menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta me anë të riciklimit, kompostimit dhe grososjes të mbetjeve dhe planet dhe programet e tjera të ndryshme që janë të realizueshme dhe rezultojnë direkt ose indirekt nga propozimet e PPV (p.sh. formimi i agjencisë së administrimit të basenit të Osumit).

5.6. Biodeversiteti

Biodiversiteti, dmth të gjitha speciet e florës dhe faunes, janë të mbrojtura nga ligjet e Shqipërisë dhe që nga viti 2000 janë krijuar zonat dhe pozicionet si Parqet Kombetare, Zonat e Mbrojtjes Absolute, Monumentet Natyrore, etj. Por është e njohur gjerësisht se koncepti bashkëkohor

shkencor i zonave të mbrojtura me rëndësi dhe vlera të larta ekologjike, dikton nevojën për shfrytëzimin e qëndrueshëm të tyre, në kuadër të zhvillimit të aktiviteteve miqësore për mjedisin, që të jetë efektive ruajtja e tyre në nivele të larta të mbrojtjes, me komunitetet lokale të promovojnë këto veprimtari, nga të cilat rezultojnë edhe të ardhura, pjesë e cilave mund të përdoret për projekte për mbrojtjen dhe ruajtjen e këtyre zonave. Për më tepër, shpallja vetëm si zona të mbrojtura, pa një kornizë të menaxhimit për zhvillimin e qëndrueshëm dhe promovimin e tyre, ka gjasa të çojë në të ardhmen në degradimin e tyre për shkak të presioneve antropogjene, p.sh. gjuetisë së paligjshme dhe prerjeve të paligjshme, ose për shkak të ndonjë fatkeqësie të mundshme p.sh. nga një rrufe mund të fillojë një zjarr në një pyll të mbrojtur dhe më pas nëse nuk ka zona për mbrojtjen nga zjarri ose rrugë hyrëse për zjarrfikëset, ka të ngjarë të shkaktojë dëm të madh në këtë pyll të mbrojtur. Për Bashkinë Skrapar faktori mjedisor i biodiversitetit është vecanerisht i rëndësishëm pasi larmia e flores dhe faunes, ujrat, peizazhet krijojnë një mjedis natyror që përbën burim të rëndësishëm për zhvillimin e turizmit alternativ por edhe të sektorit prodhues. Rrjedhimisht, alternativa zero për faktorin mjedisor të biodiversitetit, ka të ngjarë të çojë brenda një periudhe afatmesme në degradimin e mundshëm të habitateve dhe ekosistemeve në zonat e mbrojtura.

Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Skrapar do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte me identifikimin e objektivave dhe propozimeve strategjike, mbrojtjen dhe zgjerimin e zonave të rëndësishme të lartë ekologjike, p.sh. nëpërmjet promovimit të formave alternative të turizmit dhe aktiviteteve të tjera që do të synojnë në promovimin, zhvillimin dhe mbrojtjen e këtyre zonave.

5.7. Mbetjet

Situata aktuale e menaxhimit të mbeturinave nuk është e kënaqshme, pasi mungesa e një landfilli dhe groposja e tyre në vende të improvizuara, paraqet rreziqe për kontaminimin e tokës, ujit, dhe shfaqjes të problemeve në florën dhe faunën, nëpërmjet zinxhirit ushqimor. Duke u miratuar është Plani Kombëtar i Menaxhimit të Mbetjeve të Shqiperisë, i cili nxjerr në pah të gjitha ato veprime të nevojshme strategjike për menaxhimin e qëndrueshëm të të gjitha mbetjeve, mbeturinave shtëpiake, mbeturinave të ndërtimit, mbetjeve organike ushqimore dhe mbeturinave të "gjelbra", mbeturinave bujqësore dhe blegtorale, mbeturinave të aparaturave elektrike etj. Implementimi i veprimeve strategjike, nëpërmjet projekteve të përshtatshme për groposjen, riciklimin, kompostimin dhe shfrytëzimin energjetik të mbeturinave, pritet të mbahet në vitet e ardhshme, me kusht që të hartohen studime adekuate, në të cilat sasia e mbeturinave për groposje apo shfrytëzim të vlerësohet si duhet dhe të mos mbivlerësohet, duke çuar përfundimisht në projekte shumë të mëdha me kosto shumë të larta, të cilat do të duhet të përballohen nga komunitetet lokale. Dhe sigurisht, zhvillimi i një plani rajonal të menaxhimit të mbetjeve, është i nevojshëm, si dhe zhvillimi i bashkëpunimit dhe sinergjiave midis bashkive, bazuar në kritere shkencore dhe projekte të përshtatshme në vende të përshtatshme, bazuar në mbrojtjen e mjedisit, por edhe për të minimizuar kostot e funksionimit të projekteve të menaxhimit të mbetjeve. Këto janë çështjet e ngritura në PPV të Bashkisë Skrapar, për të ardhmen e menaxhimit të mbeturinave. Prandaj, çështja e mbeturinave, madje edhe alternativa zero, nuk do ndalë zhvillimet pozitive në zbatimin e punimeve të nevojshme, por me PPV të Bashkisë Skrapar, fillon dialogu i parë dhe konsultimet e para për domosdoshmërinë e këtyre projekteve. Theksohet në këtë pikë, pjesëmarrja aktive e komuniteteve lokale në

menaxhimin e mbetjeve dhe nevoja për të kuptuar problemin aktual dhe efektet e tij në tokë, ujë, florën dhe faunën dhe ndoshta edhe shëndetin e njeriut. Menaxhimi i qëndrueshëm i mbetjeve, i cili përveç groposjes higjienike të tyre përfshin edhe riciklimin dhe kompostimin, bazohet në pjesëmarrjen aktive të qytetarëve.

Respektivisht, lidhur me administrimin e trajtimit të mbetjeve të lëngshme dhe veçanërisht të ujërave të zeza, dmth, mbeturinave të lëngshme të përbërjes familjare, është fakt ndertimi në të ardhmen i Impjanteve të Përpunimit të Ujrave të Zeza për vendbanimet me më shumë se 10,000 banorë, bazuar edhe në Direktivat Europiane përkatëse, dhe për këtë qëllim, PPV i Bashkisë Skrapar propozon adaptimin e metodave të menaxhimit të ujërave të zeza alternative p.sh. me rezervuarë dhe rrezatim ultraviolet

5.8. Zhurma

Burim zhurme sot, kryesisht në zonën e Bashkisë Skrapar përben përdorimi i automjeteve dhe aktivitetet që lidhen me sektorin sekondar, dmth prodhimin, artizanatin, punëtoritë profesionale etj. Nuk ekzistojnë burime zhurme veçanërisht shqetësuese dhe në të ardhmen kjo gjendje nuk pritet të ndryshojë negativisht sipas skenarit të alternativës zero. Mundësi e vetme e rritjes së zhurmës janë projektet e ndërtimit të rëndësisë kombëtare, gazsjellësi TAP p.sh. por kjo mundësi është konsideruar e vogël dhe me kohëzgjatje të kufizuar.

Megjithatë, Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Skrapar do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte në zvogëlimin e mundshëm të zhurmës, pasi p.sh. përpilimi dhe zbatimi në të ardhmen i një plani të qëndrueshëm të levizjeve, do të kontribuojë në reduktimin e trafikut të makinave në qytet dhe inkurajimin e lëvizjes këmbësore dhe me biçikleta. Në të njëjtën kohë, propozimi racional i zonave të përdorimeve të tokës nga PPV e Bashkisë do të ndihmojë në parandalimin e papajtueshmërive lidhur me shqetësimin e përdorimit të tokës në një zone.

5.9. Popullsia dhe asetet materiale

Asetet materiale të qytetarëve të Bashkisë Skrapar sot, shtëpitë, dyqanet, hotelet dhe bujtinat artizanët dhe punëtoritë profesionale, aktualisht nuk kërcënohet nga fatkeqësitë natyrore, por vetëm nga fenomenet e erozionit dhe rrëshqitjet e tokës në zonat malore si dhe përmytjet e mundshme në luginën e lumit Osum. Alternativa zero mund të rrisë mundësinë e dëmeve nga këto fatkeqësi natyrore.

Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Skrapar do të kontribuojë kryesisht në mënyrë indirekte në mbrojtjen e aseteve materiale, pasi p.sh. me propozim të PPV do të ketë një menaxhim të integruar të burimeve ujore në nivel baseni të lumit, do të shqyrtohet çështja e përmytjeve dhe do të propozohen masa për të trajtuar problemin dhe për të parandaluar përmytjet.

5.10. Trashëgimia Kulturore

Trashëgimia kulturore në Bashkinë Skrapar karakterizohet nga rrënojat e shumta të kështjellave, urave të harkuara prej gurri, ndërsa karakteristikat njohëse në një numër të vendbanimeve kanë çuar në karakterizimin e tyre si monumente nga Ministria e Arsimit dhe Kulturës, si dhe ndërtesave të vecanta në vendbanime të ndryshme. Vendet arkeologjike dhe monumentet, të cilat janë përcaktuar si të tillë nga legjislacioni shqiptar, kërkojnë mirëmbajtje. Për të shpëtuar ato, nevojiten fonde, ndërsa korniza e mbrojtjes institucionale është mjaft e ngurtë, kështu që shumë herë krijohet një rrugë pa krye që të çon në braktisjen e tyre. Për këtë arsye, alternativa zero, në afat të mesëm ka të ngjarë të çojë në një përkeqësim të qendrave arkeologjike dhe monumenteve.

Implementimi dhe zbatimi i PPV të Bashkisë Skrapar do të ndihmojë sigurisht në përmbyshjen e degradimit të mjedisit kulturor, nëpërmjet propozimeve për mbrojtjen dhe përmirësimin e tyre, me mundësinë e shfrytëzimit turistik dhe riciklimin e të ardhurave të gjeneruara në ruajtjen afatgjatë, por edhe nxitjen e bashkëpunimeve dhe veprimeve të përbashkëta me Bashkitë e tjera të zones p.sh. Beratit.

5.11. Peisazhi

Bashkia Skrapar karakterizohet nga një peizazh malor, i cili ndonjëherë përbëhet nga shpate të pjerrëta dhe të zhveshura, zona shkëmbore dhe nganjëherë nga sipërfaqe më shpate të buta, në të cilat janë zhvilluar dhe kultura në tarraca. Fushat me kultura bujqësore të përziera dhe pemishte janë segmentuar shumë dhe me forma që ndjekin konturet. Në gjatësinë e rrjedhave të mëdha dhe lumenjve (p.sh. Tomorricës, Staravecke) janë krijuar toka pjellore. Në veçanti, përgjatë Osumit që karakterizohet nga gjarpërime të guximshme, është formuar një luginë e hapur e gjerë, e shtrire kryesisht në zonën bregore lindore të tij. Nuk takohen peizazhe veçanërisht të gjera pyjore. Të gjitha këto kompozojnë një mozaik peizazhi me vlerë të lartë. Makroskopikisht, kjo është një zonë unike me peizazh malor. Megjithatë, duke u fokusuar, dallohet heterogjeniteti i pasur vertikal dhe hapësinor. Peizazhi ka diversitet të lartë dhe dendësi të kushteve gjeologjike, kulturore, estetike, sociale. Diku është i mbyllur (p.sh. luginat e ngushta, grykat) dhe diku tjetër i hapur (p.sh. lugina, maja, shpate), duke ofruar pika të shkëlqyera shikimi nëpër male dhe lumenj. Mjedisit akustik dhe vizual (ngjyrat, sipërfaqet) janë të shkëlqyera dhe ndryshojnë sipas sezonit. Regjistrohet bollëk i gjeotopeve (p.sh. shpella, gropa, gryka, burime dhe liqene) dhe monumente kulturore të shpërndara në pikat me të forta historike dhe fetare (p.sh. varri i Abaz Aliut). Evolucioni i peizazhit gjatë alternativës zero mbart rreziqe, duke pasur parasysh se nuk do të ketë asnjë kufizim për përdorimin e tokës, kështu që ka një mundësi dhe një shans të vogël për të zhvilluar një aktivitet i cili, për shkak të infrastrukturës që do të rindërtojnë, ka të ngjarë të ndikojë negativisht në mjedisin lokal.

5.12. Konkluzione

Në bazë të sa sipër, alternativa zero, e cila konsiston në mungesën e PPV të Bashkisë Skrapar në të ardhmen, pritet të ndikojë negativisht, direkt ose indirekt, të gjithë faktorët e mjedisit që u shqyrtojnë. Natyrisht, edhe pse raporti nga VSM për alternativën zero është një kërkesë e ligjit, por

edhe e Direktivës Europiane respektive, megjithatë theksohet se dobia e PPV është e njohur dhe provuar gjerësisht në komunitetin shkencor, si në boshtin e organizimit hapësinor të zhvillimit ekonomik edhe në boshtin e mbrojtjes së mjedisit natyror dhe kulturor nëpërmjet futjes së kriterëve dhe angazhimeve në kuadër të zhvillimit ekonomik të propozuar. Për këtë arsye, përgatitja e PPV, si dhe roli intervencionist i tij për zhvillimin e Bashkisë Skrapar, është fakt.

6. NJOHJA DHE PARASHIKIMI I PASOJAVE MJEDISORE

6.1. Hyrje

Qëllimi i VSM është, ndër të tjera, të njohë, të parashikojë dhe të vlerësojë pasojat e Planit në mjedis – mjedisi merret parasysh në kuptimin e tij të gjerë, nga këndvështrimi ekologjik, social dhe ekonomik. Plani formulon një vizion për Bashkinë, Objektivat Strategjike që i shërbejnë këtij vizioni, si edhe Akset e Prioritetit për çdo Objektiv Strategjik. Akset e Prioritetit përfshijnë vepra teknike infrastrukturash, vepra infrastrukturash sociale, vepra zhvillimore, veprime për mbrojtjen e mjedisit natyror dhe kulturor, veprime për përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve, etj. Të gjitha këto propozime të Planit pritet të kenë ndikim në mjedis dhe të ndikojnë në shkallë të vogël ose të madhe, pozitivisht ose negativisht, në parametrat e ndryshme mjedisore (toka, ujërat, ajri, faktorët klimaterikë, bioshumëllojshmëria, etj.).

Në kapitullin në fjalë realizohet njohja e pasojave mjedisore të Planit – në paragrafin 6.2 – dhe parashikimi i pasojave mjedisore të Planit – në paragrafin 6.3 – ndërsa vlerësimi i pasojave mjedisore paraqitet në Kapitullin 7 që vijon. Ashtu si është gjerësisht e njohur në komunitetin ndërkombëtar shkencor, faza e njohjes së pasojave mjedisore të Planit përbën një proces fillestar gjatë të cilit studiohet korrelacioni ndërmjet çdo Aksi Prioriteti të propozuar të Planit dhe çdo faktori mjedisor. Për këtë qëllim, përdoret mjeti i njohur i Tabelës së Njohjes së Pasojave Mjedisore. Në vazhdim, në fazën e parashikimit të pasojave mjedisore të Planit, objektivi është investigimi i mëtejshëm i këtij korrelacioni ndërmjet Akseve të Prioritetit të Planit dhe faktorëve mjedisorë. Ky investigim i mëtejshëm lidhet me vlerësimin e ndikimit të çdo Aksi Prioriteti në mjedis, nëse është pozitiv apo negativ vlerësimi i parë – cilësor – për madhësinë, intesitetin e ndikimit. Ky investigim realizohet sërish me ndihmën e Tabelës së Parashikimit të Pasojave Mjedisore.

6.2. Njohja e pasojave mjedisore të Planit

Në paragrafët e mëposhtëm, ashtu si u përmend edhe më lart, investigohet lidhja e çdo Aksi Prioriteti të propozuar të Planit me çdo faktor mjedisor, ashtu si ata përkufizohen në Ligjin 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”.

Boshti i Prioritet 1, që ka lidhje me modernizimin dhe forcimin e prodhimit parësor, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën sepse ajo përbën marrësin e ndotjes së aktivitetëve bujqësore, ndërsa njëkohësisht përbën faktor bazë për zhvillimin e kultivimeve.
- Lidhet me ujin pasi ky është e domosdoshëm për ujitje dhe kështu, Aksi i Prioritetit 1 do të ndikojë në potencialin cilësor dhe sasior të burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Njëkohësisht, burimet ujore përbëjnë marrësit e ndotjes së aktivitetëve bujqësore, të mbetjeve nga pesticidet dhe plehrat kimikë.

- Lidhet me mbetjet sepse me mbledhjen në burim të mbetjeve të ngurta organike qytetare dhe kompostimin, prodhohet kompost, i cili ka mundësi të përdoret në tokën bujqësore për pasurimin e saj me lëndë organike.
- Sektori bujqësor ndikon në peisazh, duke krijuar një pamje nga sipërfaqet e kultivuara, pemët e kultivuara, por edhe serrat, veçanërisht kur këto janë njëra pas tjetrës dhe me dendësi të madhe.
- Lidhet gjithashtu me popullsinë dhe me elementët pasurorë materialë, si edhe presupozon një fuqi punëtore minimale, domethënë edhe madhësi popullsie, me qëllim që të zhvillohet më tej sektori parësor, ndërsa kërkon edhe investime në makineri, magazina, serra, etj, kështu që ndikon në faktorin e elementëve pasurorë materialë.
- Përsa i përket ajrit, në faktorët klimaterikë, në bioshumëllojshmëri, në zhurmë dhe në trashëgiminë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 1 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 2, që ka lidhje me modernizimin dhe forcimin e prodhimit dytësor, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ujin pasi kjo do të realizohet në njësi përpunimi, p.sh. në pastrimin e produkteve bujqësore.
- Lidhet me mbetjet, pasi njësitë e përpunimit do të prodhojnë mbetje, të ngurta ose të lëngëta, që kërkojnë menaxhim.
- Lidhet me zhurmën pasi ajo shkaktohet nga njësitë përpunuese, por sigurisht ajo varet nga madhësia e njësisë, pajisjet mekanike të saj dhe produkti i prodhuar. Në çdo rast, përdorimi i mekanizmave në përpunim është i dhënë.
- Do të ketë ndikim në peisazh, pasi zhvillimi i aktiviteteve përpunuese përfshin ndërtimin e ndërtesave dhe të infrastrukturave të tjera të nevojshme për përpunimin e produktit parësor bujqësor.
- Lidhet me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë, pasi Aksi i Prioritetit synon në rritjen e ekonomisë lokale dhe rrjedhimisht, të nivelit të jetesës së banorëve, kështu edhe të gjendjes së tyre pasurore, në të cilën do të inkuadrohen edhe infrastrukturat e nevojshme dhe ndërtesat e përpunimit. Në vazhdim, kjo ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë në Bashki.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, bioshumëllojshmërisë dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 2 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 3, që ka lidhje me modernizimin dhe forcimin e sektorit tercial me theks format alternative të turizmit, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ujin, pasi përdorimi i tij në aktivitetet agroturistike ndikon në potencialin cilësor dhe sasior të burimeve ujore, për shkak të nevojës për vaditje të sipërfaqeve të kultivuara dhe përpunimit të produkteve bujqësore – që është e zakonshme në strukturat sintetike të agroturizmit – por edhe të nevojave përkatëse të vizitorëve dhe turistëve.
- Lidhet me mbetjet, pasi aktivitetet agroturistike do të prodhojnë mbetje, të ngurta apo të lëngëta, që kërkojnë menaxhim.
- Ndërtimi i akomodimeve turistike pritet të ndikojë në peisazhin natyror, veçanërisht nëse akomodimet turistike vendosen jashtë vendbanimeve.

- Do të ketë ndikim në trashëgiminë kulturore, si edhe Aksi i Prioritetit 3 synon në rritjen e vizitueshmërisë në monumentet kulturore dhe në vendet arkeologjike të zonës, për të cilat propozohen vepra reformimi, mirëmbatjeje dhe vlerësimi.
- Do të ketë ndikim të Aksit të Prioritetit 3 në përmirësimin e ekonomisë lokale që lidhet me nivelin e jetesës së banorëve dhe rrjedhimisht, edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, kjo ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, bioshumëllojshmërisë dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 3 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 4 që ka lidhje me integrimin e zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet e mbrojtjes kombëtare, evropiane dhe ndërkombëtare me qëllim për të siguruar mbrojtjen e tyre dhe mbrojtjen e habitateve të tyre, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi çdo mbrojtje shtesë që lind për mjedisin e zonave të mbrojtura, do të lidhet edhe me faktorin mjedisor të tokës dhe parandalimin e ndotjes së saj nga aktivitete të ndryshme.
- Lidhet me biodiversitetin, pasi Boshti i Prioritetit 4 parashikon mbrojtjen e mjedisit natyror dhe të elementëve të florës dhe faunës.
- Lidhet me peisazhin natyror, pasi Boshti i Prioritetit 4 parashikon mbrojtjen e tij, përmes integritit të zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, evropiane dhe ndërkombëtare për mbrojtjen.
- Për i përket ajrit, faktorëve klimatikë, ujin, mbetjet, zhurmave, popullsinë, aseteve dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshti të Prioritetit 4 tek faktorët mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 5 që ka lidhje me mbrojtjen dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të tokës bujqësore dhe të hapësirës bujqësore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhe me tokën pasi përbën burimin e sektorit bujqësor dhe pritësin e praktikave bujqësore, që përfundojnë edhe në forma të ndryshme ndotjeje.
- Lidhet me ujin pasi parashikon mbrojtjen e tokës bujqësore nga përmytjet, por edhe sigurimin e sasisë së ujit për ujitje me qëllim për të mbështetur prodhimin bujqësor.
- Lidhet me mbetjet, pasi pas ndarjes në burim të mbetjeve organike të ngurta urbane dhe me kompostimin e tyre, prodhohet kompost, i cili mund të përdoret në tokën bujqësore për ta pasuruar atë me materiale organike.
- Sektori i bujqësisë ndikon në peizazh, duke krijuar një imazh nga toka bujqësore, nga frutikultura, por edhe nga serrat, në mënyrë të veçantë kur janë në vazhdimësi dhe me densitet të lartë.
- Lidhet gjithashtu me popullsinë dhe asetet aktive, pasi kërkon një minimum fuqie punëtore, dhe kështu edhe përmasa popullore, në mënyrë që të zhvillohet më tej sektori primar, ndërsa kërkon edhe investime në makineri, magazina, sera, etj, si rrjedhim ndikon faktorin e aseteve aktive.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatike, biodiversitetit, zhurmave dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit të Prioritetit 5 tek faktorët konkret mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 6 që ka lidhje me mbrojtjen dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të ekosistemeve pyjore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi marrëdhënia midis ekosistemeve pyjore dhe tokave është e dyfishtë. Tokat mbështesin ekosistemet pyjore dhe ekosistemet pyjore mbrojnë tokën.
- Lidhet me biodiversitetin, pasi pyjet kanë pjesë të madhe të florës dhe faunës së Bashkisë.
- Lidhet me peisazhin dhe veçanërisht peisazhin natyror, me veprime që e mbrojnë atë. Ekosistemet pyjore përbëjnë pjesë të peisazhit natyror.
- Boshti i Prioritetit 6 parashikon rritjen e ekonomisë lokale dhe si rrjedhim lidhet me standardin e jetesës së banorëve dhe me asetet aktive. Nga një këndvështrim më i gjerë, kjo ka ndikim edhe në rritjen e popullsisë së Bashkisë. Pra, ka një konsistencë në mes Boshtit të Prioritetit 6, popullsisë dhe aseteve aktive.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatikë, ujit, zhurmave, mbetjeve dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshti të Prioritetit 6 tek faktorët konkret mjedisor.

Boshti Prioritar 7 që ka lidhje me mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve ujore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi menaxhimi efikas i ujit për vaditje përfshin mbulimin e terrenit dhe në vazhdim të kultivimeve, që mbështet, me sasinë e përshtatshme ujin për vaditje.
- Lidhet me ujin, si faktor mjedisor, pasi uji për vaditje përbën pjesë të burimeve totale ujore dhe cilado formë e menaxhimit të tij, do të përbëjë pjesë të menaxhimit total të burimeve ujore.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje do të ketë si pasojë mosshfaqjen e fenomeneve të mbishfrytëzimit të ujit dhe të mungesës së tij në zona kritike për ruajtjen e bioshumëllojshmërisë. Për më tepër, infrastruktura artificiale, si rezervuare, që përdoren për vaditje, përbëjnë vende mikëpritjeje të florës dhe të faunës së pasur. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 7 dhe bioshumëllojshmërisë.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje përfshin infrastruktura që ndikojnë në peisazh, si ndërtimin e rezervuarëve artificialë dhe rrjetit drejtëkëndësh të tubacioneve për vaditje. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 7 dhe peisazhit.
- Aksi i Prioritetit 7 synon në rritjen e ekonomisë lokale dhe rrjedhimisht, lidhet edhe me nivelin e jetesës së banorëve dhe rrjedhimisht edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, kjo ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë. Për pasojë, do të ketë korrelacion të Aksit të Prioritetit me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, trashëgimisë kulturore dhe zhurmës, nuk është e mundur të përcaktohet ndikimi i Aksit të Prioritetit 7 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 8 që ka lidhje me mbrojtjen dhe forcimin e biodiversitetit, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi ajo është baza mbi të cilën zhvillohen dhe ruhen ekosistemet.
- Lidhet me ujin, pasi uji mban një pjesë të rëndësishme të biodiversitetit të një vendi.
- Lidhet me biodiversitetin, pasi të gjitha veprimet që propozohen kanë për qëllim ruajtjen apo përmirësimin e tij.

- Lidhet me peizazhin, në mënyrë të veçantë me peizazhin natyror, pasi brenda tij duhet të realizohen të gjitha projektet e propozuara për mbrojtjen dhe përmirësimin e biodiversitetit.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatikë, mbetjeve, zhurmave, popullsisë, aseteve aktive dhe trashëgimisë kulturore, nuk është i mundur të përcaktohet ndikimi i Boshtit të Prioritetit 8 tek faktorët konkret mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 9 që ka lidhje me edukimin mjedisor të komunitetit lokal, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, pasi me edukimin mjedisor shoqëria lokale do të adaptojë praktikën bujqësore që e mbrojnë dhe e ruajnë atë.
- Lidhet me ujin pasi me edukimin mjedisor komuniteti lokal do të mësojë përdorimin racional të ujit dhe në të njëjtën kohë, do të jetë e mundur marrja e masave për të mbrojtur pronat e tyre nga përmytjet dhe fatkeqësitë e tjera natyrore që lidhen me ujin.
- Lidhet me mbetjet, pasi me edukimin mjedisor komuniteti lokal do të mësojë të menaxhojë mbetjet shtëpiake në favor të tij (p.sh. ndarja e mbetjeve organike në burim, riciklimi i materialeve të ndryshme etj).
- Lidhet me popullsinë dhe asetet aktive, pasi gjithë veprimet kërkojnë përfshirjen e gjithë komunitetit lokal, i cili përmirëson nivelin njohës, dhe përfshihet në mënyrë aktive në përmirësimin e cilësisë së jetës dhe shfrytëzimin e aseteve të tij.
- Për sa i përket ajrit, faktorëve klimatikë, biodiversitetit, zhurmave, trashëgimisë kulturore dhe peisazhit, nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit të Prioritetit 9 tek faktorët mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 10 që ka lidhje me përmirësimin/modernizimin e rrjeteve të interesit të përbashkët dhe me përmirësimin e infrastrukturës teknike mjedisore, lidhet me faktorët mjedisore si në vijim:

- Lidhet me tokën, që përbën tregues marrësin e ujit të pijshëm – ujërave të zeza nga rrjedhjet në sistemet e furnizimit me ujë – kanalizimeve, si edhe është tregues i gjendjes së pakontrolluar të mbetjeve kur rrjetet e përfitimit të përbashkët nuk ekzistojnë apo funksionojnë keq.
- Lidhet me ajrin, i cili ndikohet nga praktikën jo të drejtë të menaxhimit të mbetjeve, si djegia e pakontrolluar e mbetjeve.
- Uji lidhet me Aksin e Prioritetit 10, për sa i përket ekonomizimit të tij në rrjetet e furnizimit me ujë dhe mbrojtjes së burimeve ujore të cilat sot janë tregues të ujërave të zeza të vendbanimeve.
- Bioshumëllojshmëria mund të ndikohet nga ndërtimi i rrjeteve urbane të infrastrukturave, pasi një pjesë e tyre ndërtohen gjithmonë jashtë rrjetit urban.
- Mbetjet, të lëngëta dhe të ngurta, lidhen me Aksin e Prioritetit 10, ndërsa menaxhimi i tyre arrihet vetëm nëpërmjet një sistemi të plotë reduktimi, parandalimi, riciklimi, kompostimi, groposjeje, për mbetjet e ngurta dhe përpunimit dhe gjendjes për mbetjet e lëngëta (ujërat e zeza të vendbanimeve).
- Përmirësimi dhe modernizimi i rrjeteve urbane të interesit të përbashkët do të shkaktojë ndikime në cilësinë e jetës së qytetarëve dhe zonat e banuara, ato do të jenë zona më tërheqëse urbane, kështu që do të ketë ndikim si në faktorin mjedisor të popullsisë ashtu edhe në asetet aktive.

- Përsa i përket faktorëve klimaterikë, peisazhit, trashëgimisë kulturore dhe zhurmës, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 10 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 11 që ka lidhje me përmirësimin e lëvizshmërisë dhe me modernizimin e infrastrukturës së transporteve, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ajrin, pasi ndryshon të dhënat e qarkullimit p.sh. ngarkesat në qarkullim dhe në këtë mënyrë, ndikon në cilësinë dhe sasinë e ndotësve atmosferikë që emetohen nga automjetet.
- Lidhet indirekt me faktorët klimaterikë si rezultat i korrelacionit të tyre me ajrin.
- Lidhet me zhurmën, pasi kjo është drejtpërdrejt e lidhur me sektorin e transporteve dhe kushtet e qarkullimit që mbizotërojnë dhe meqë Aksi i Prioritetit propozon forma alternative lëvizjeje (p.sh. biçikleta) dhe ndërhyrje në akset rrugore, do të ketë ndikim edhe në mjedisin akustik.
- Lidhet me popullsinë, pasi ndërhyrjet e mundshme do të kenë si qëllim përfundimtar lehtësimin e banorëve dhe përdorimin nga aspekti teknologjik të mjeteve të mëparshme të transportit që përbëjnë elementë pasurorë materialë për Bashkinë dhe për banorët e saj.
- Lidhet me trashëgiminë kulturore, pasi ka të bëjë me lidhjen dhe aksesin ndër të tjera, edhe të monumenteve kulturore të Bashkisë.
- Lidhet me peisazhin, ndërsa çdo ndërhyrje në rrjetin rrugor (ndërtimi i nyjave rrugore, i arterieve të reja rrugore, shndërrimi i rrugëve të fshatit në rrugë të asfaltuara, etj.) reflektohen në peisazh.
- Përsa i përket tokës, ujit, bioshumëllojshmërisë dhe mbetjeve, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 11 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 12 që ka lidhje me zgjerimin dhe përmirësimin e infrastrukturës sociale (arsimin, kujdesin shëndetësor, kujdesin social, mirëqenien, kulturën, ambientet e përbashkëta) në të gjithë territorin në varësi të nevojave, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë, pasi shërbimet e arsimit përmirësojnë nivelin e dijeve të qytetarëve dhe për pasojë, mundësitë profesionale të banorëve dhe sjelljen e tyre mjedisore, ndërsa kujdesin për rritjen e pritshmërisë së jetës së tyre. Në vazhdim, popullsia e Bashkisë bëhet akoma më shumë konkurruese nga aspekti ekonomik edhe më shumë aktive, dhe ka shanse rritjeje të nivelit të jetesës.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, bioshumëllojshmërisë, mbetjeve, zhurmës, trashëgimisë kulturore dhe peisazhit, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 12 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 13 që ka lidhje me mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit të strukturuar/rezidencial, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me mbetjet pasi ato janë prodhuar brenda një mjedisi të banuar dhe rregullojnë degradimin ose përmirësimin një totali rezidencial.
- Lidhet me zhurmat pasi në qytete ekzistojnë përdorime toke me funksione të tilla që gjenerojnë zhurma (si vendet e argëtimit, hapësirat prodhues, arteriet rrugore, shërbimet publike). Boshti Prioritar parashikon përmirësimin e zhurmës brenda qytetit.
- Lidhet me popullsinë dhe me asetet e saj, pasi parashikon përmirësimin e kushteve të jetesës brenda në qytet dhe përmirësimin e ndërtesave domethënë të aseteve aktive të tyre.

- Lidhet me peizazhin dhe konkretisht me peizazhin urban, me ndërhyrje estetike dhe të efijensës energjetike në ndërtesa dhe në zonat e gjelbra të qyteteve dhe të vendbanimeve.
- Për sa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimatikë, ujit, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit Prioritar 13 tek faktorët specifikë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 14 që ka lidhje me forcimin e ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimit të kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultime për veprime zhvillimore, lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me popullsinë, pasi gjithë veprimet kërkojë përfshirjen e banorëve dhe lidhet me asetet aktive, pasi të gjitha projektet e infrastrukturës dhe ato të zhvillimit që do të zbatohen në të ardhme pritet të ndikojnë direkt në mjedis dhe tek vet ata, duke përmirësuar cilësisë e jetës së tyre dhe duke rritur asetet e tyre pasurore.
- Për sa i takon tokës, ajrit, faktorëve klimatikë, ujin, biodiversitetin, mbetjet, zhurmat, trashëgiminë kulturore dhe peizazhin nuk është e mundur për tu përcaktuar ndikimi i Boshtit Prioritar 14 tek faktorët mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 15 që ka lidhje me qeverisjen elektronike dhe përmirësimin e infrastrukturës elektronike lidhet me faktorët mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me ajrin pasi ndikon indirekt në qarkullimin e automjeteve për lëvizjen e banorëve nga dhe drejt shërbimeve për realizimin e çështjeve të tyre.
- Qarkullimi i automjeteve ndikon në vazhdim në emetimin e gazrave të ndotur në atmosferë, domethënë ekziston ndikim indirekt i Aksit të Prioritetit 15 në ajër.
- Lidhet me mbetjet e ngurta, ndërsa ndikon në përdorimin e lëndëve të para (p.sh. të letrës – lëndës grafike) nga shërbimet dhe nga qytetarët për realizimin e çështjeve të tyre.
- Lidhet me zhurmën sepse kufizohen lëvizjet e qytetarëve, me mendimin se çështjet e tyre i realizojnë me ndihmën e kompjuterit të tyre.
- Aksi i Prioritetit presupozon pajisjet teknologjike të shërbimeve dhe të banorëve me kompjutera elektronikë, por edhe sisteme rajonale që përbëjnë elementë pasurorë materialë. Për më tepër, transaksionet me shërbimet bëhen më të lehta, më të shpejta duke përmirësuar kushtet e jetesës së banorëve. Kjo përbën një shtysë për qëndrimin e banorëve në vendin e tyre, dhe për pasojë kjo do të ndikojë në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë.
- Lidhet me trashëgiminë kulturore, ndërsa në kohën e sotme përdorimi i internetit lehtëson promovimin e momunenteve kulturorë të një vendi. Për pasojë, monumentet do t'i promovohen publikut, me qëllim që ai t'i njohë ato dhe t'i vizitojë nga afër.
- Përsa i përket tokës, faktorëve klimaterikë, ujit, bioshumëllojshmërisë dhe peisazhit, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 15 në faktorët konkretë mjedisorë.

Boshti i Prioritetit 16 që ka lidhje me drejtimin për nga burimet e rinovueshme të energjisë, lidhet me faktoret mjedisorë si në vijim:

- Lidhet me tokën, sepse mbi të realizohet zhvillimi i infrastrukturave të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (p.sh. diga hidroelektrike, fotovoltaike), me ndikimin më të rëndësishëm, sigurisht, atë që vjen nga digat.

- Lidhet me ajrin, ndërsa Aksi i Prioritetit 16 synon reduktimin e energjisë që prodhohet nga lëndët djegëse fosile dhe zëvendësimin e saj me Burimet e Rinovueshme të Energjisë, domethënë ekziston ndikim në ajër dhe në atmosferë.
- Lidhet indirekt me faktorët klimaterikë si rezultat i korrelacionit të tij me ajrin.
- Lidhet me ujin pasi disa nga veprat e infrastrukturës së Burimeve të Rinovueshme të Energjisë lidhen drejtëpërdrejt me përdorimin dhe menaxhimin e ujit (diga hidroelektrike).
- Lidhet me bioshumëllojshmërinë sepse ndikon nga aspekti cilësor dhe sasior në tokë, ajër dhe ujë, faktorë të cilët mbështesin bioshumëllojshmërinë e një vendi.
- Lidhet me zhurmën, ndërsa disa nga veprat e infrastrukturës së Burimeve të Rinovueshme të Energjisë ndikojnë në mjedisin akustik (p.sh. parqet eolike).
- Lidhet me popullsinë dhe elementët pasurorë materialë, pasi energjia e prodhuar konsumohet nga popullsia e Bashkisë dhe do të ketë mjaftueshmëri, domethënë përmirësim të cilësisë së jetës së qytetarëve. Përdorimi i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë bëhet edhe në nivel banese me instalimin e ngrohësve diellorë, paneleve fotovoltaike, etj, që përbëjnë elementë pasurorë materialë.
- Lidhet me peisazhin ndërsa çdo infrastrukturë e madhe (park eolik, digë hidroelektrike) presupozon ndryshime të mëdha në peisazhin e zonës ku do të bëhet instalimi.
- Përsa i përket mbetjeve dhe trashëgimisë kulturore, nuk është e mundur të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 16 në faktorët konkretë mjedisorë.

Në tabelat që vijojnë paraqitet korrelacioni ndërmjet Akseve të Prioritetit dhe parametrave mjedisorë, ashtu si edhe u paraqit në paragrafët e mësipërm:

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	√	X	X	√	X
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	X	X	X	√	X
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tercar, duke theksuar format alternative të turizimit.	X	X	X	√	X
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	X	X	X	X	√
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.	√	X	X	√	X
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	√	X	X	X	√

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	√	X	X	√	√
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	√	X	X	√	√
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	√	X	X	√	X
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	√	√	X	√	√
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	X	√	√	X	X
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave	X	X	X	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	X	X	X	X	X
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	X	X	X	√	X
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	X	√	X	X	X
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	√	√	√	√	√

Tabela 6.2.1.a: Tabela e identifikimit të ndikimeve në mjedis për çdo Bosht Prioritar dhe Faktor Mjedisor (√: ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor, X nuk ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor).

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peizazhi
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	√	X	√	X	√
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	√	√	√	X	√
Prioriteti 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format	√	X	√	√	√

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peizazhi
alternative të turizimit.					
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	X	X	X	X	√
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.	√	X	√	X	√
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	X	X	√	X	√
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	X	X	√	X	√
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	X	X	X	X	√
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	√	X	√	X	X
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	√	X	√	X	X
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	X	√	√	√	√
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave	X	X	√	X	X
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	√	√	√	X	√
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të	√	X	√	√	√

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peizazhi
Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore					
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	√	√	√	√	X
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	X	√	√	X	√

Tabela 6.2.1.b: Tabela e identifikimit të ndikimeve në mjedis për çdo Bosht Prioritar dhe Faktor Mjedisor (√ ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor, X nuk ka ndikim të Boshtit Prioritar tek faktori mjedisor).

6.3. Parashikimi i pasojave mjedisore të Planit

Në vazhdim të njohjes së pasojave të Planit në mjedis, realizohet parashikimi i pasojave mjedisore, i cili, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.1, përbën fazën gjatë së cilës realizohet vlerësimi i ndikimit pozitiv ose negativ të Akseve të Prioritetit të Planit te faktorët mjedisorë dhe vlerësohet nga ana cilësore madhësia, intensiteti i pasojave të parashikuara. Parashikimi i pasojave realizohet për çdo faktor mjedisor, ashtu si ata përcaktohen në Ligjin 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”.

Aksi i Prioritetit 1, që i përket modernizimit dhe forcimit të sektorit parësor, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Toka mund të ndikohet negativisht nga maksimizimi i prodhimit bujqësor dhe nga forcimi i sektorit parësor, pasi do të pranojë më shumë plehra kimikë dhe pesticide, kështu që ndikimi i Aksit të Prioritetit 1 në tokë vlerësohet si negativ në shkallë të vogël. Nëse sigurisht zbatohen edhe propozimet e tre Akseve të tjerë të Prioritetit 4, 6, 8 ka 9, atëherë ndikimi në tokë do të jetë pozitiv sepse do të ekzistojë minimizim i përdorimit të plehrave kimikë dhe të pesticideve, do të vijojnë praktika bujqësore më të mira, do të ndërtohen rrjete kolektive vaditëse dhe do të zbatohet një program menaxhimi për ujin për vaditjem ndërsa me zhvillimin e veprave të infrastrukturave të mbrojtjes së mjedisit dhe në veçanti veprat që kanë të bëjnë me menaxhimin e mbetjeve të ngurta, do të shtrihet procesi i kompostimit të pjesës organike të plehrave dhe do të prodhohet kompost i dobishëm për bujqësinë, për pasurimin e tokave me lëndë organike. Rrjedhimisht, zhvillimi i mëtejshëm i sektorit parësor, në analogji me faktin nëse do të kombinohet me propozimet e akseve të tjerë të prioritetit, mund të shkaktojë mesatarisht pasoja negative ose pozitive në faktoren mjedisor të tokës.
- Maksimizimi i prodhimit bujqësor dhe forcimi i sektorit parësor pritet të shkaktojë pasoja negative tek ujërat, nëntokësorë dhe sipërfaqësorë, qoftë për shkak të sasisë së kërkuar të rritur të ujit për vaditje, qoftë për shkak të ndotjes nga pesticidet dhe plehurat kimikë të marrësve ujorë (ujëra nëntokësorë, përrenj, lumenj). Është e qartë se në kombinim me propozimet e Akseve të Prioritetit 6 dhe 10, pasojat tek ujërat do të zbuten në shkallë të rëndësishme, dhe meqënëse uji

është burim shumë me vlerë, theksohet rreziku në shkallë të lartë, pavarësisht kësaj sinergjie me akset e tjerë të prioritetit.

- Lidhja e Aksit të Prioritetit 1 dhe e mbetjeve, të lëngëta dhe të ngurta, përcaktohet si pozitive, ndërsa a) hedhja e pakontrolluar e mbetjeve do të zbutet nëse toka bujqësore vlerësohet në shkallë maksimale, b) me zbatimin e një plani menaxhimi për mbetjet e ngurta dhe përzgjedhjen në burim të mbetjeve të ngurta organike urbane dhe kompostimin e tyre, do të prodhohet kompost, i cili ka mundësi të përdoret në tokën bujqësore për pasurimin e saj me lëndë organike dhe c) me zbatimin e një plani menaxhimi për mbetjet e lëngëta mund të prodhohet sërisht kompost i cilësisë së lartë nga llumi i dehidratuar i Faciliteteve të Përpunimit të Ujërave të Zeza, me ndihmën e kompostimit të saj me krimbat e tokës.
- Sektori bujqësor dhe maksimizimi i aktiviteteve përkatëse pritet të ndikojë pozitivisht në peisazh, duke krijuar një ikonë të bukur me sipërfaqet e kultivuara dhe kultivimet e pemëve.
- Realizimi i propozimeve të Aksit të Prioritetit 1 do të krijojë pasuri për fermerët, për banorët e zonës, dhe atëherë do të ekzistojë ndikim pozitiv në popullsi dhe do të luftohet çështja e emigrimit të brendshëm dhe të jashtëm, ndërsa pasoja respektive pozitive do të ketë edhe për elementët pasurorë materialë, të cilët do të rriten, në kuadrin e zhvillimit të mëtejshëm të sektorit parësor (makineri, magazina, serra, etj.).
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit, zhurmës dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 1 në faktorët mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 2, që i përket modernizimit dhe forcimit të prodhimit dytësor, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Pritet të ketë ndikim negativ të vogël tek ujërat, pasi do të përdoret ujë në njësitë e përpunimit, psh. në pastrimin e produkteve bujqësore, ndërsa njëkohësisht do të prodhohen mbetje të lëngëta, të cilat do të duhet që njësitë përpunuese t'i përpunojnë, me qëllim që të mos ndikojnë negativisht te burimet ujore, marrësit e ndotjes.
- Njësitë e përpunimit do të prodhojnë mbetje, të ngurta ose të lëngëta, që kërkojnë menaxhim dhe rrjedhimisht, parashikohet ndikim i vogël negativ në këtë faktor mjedisor.
- Zhurma, e cila do të shkaktohet nga njësitë përpunuese do të varet nga madhësia e njësisë, pajisjet mekanike të saj dhe produkti i prodhuar. Në çdo rast, përdorimi i makinerive në përpunim është fakt i njohur sikurse gjithashtu edhe ndikimi i vogël negativ në mjedisin akustik.
- Ndikimi në peisazh nga zhvillimi i aktiviteteve përpunuese, i cili përfshin ndërtim ndërtesash dhe infrastrukturash të tjera të domosdoshme për përpunimin e produktit bujqësor parësor do të jetë negativ në shkallë të vogël. Shkalla e ndikimit varet nga faktorë të ndryshëm psh. nga kushtet e strukturës për ndërtimin e këtyre ndërtesave, nga vendosja e tyre psh. të shpërndara në hapësirën bujqësore ose nga përqëndrimi i tyre në një ose më shumë zona të aktiviteteve përpunuese, etj.
- Ndikimi në popullsi dhe në elementët pasurorë materialë do të jetë pozitiv në shkallë të vogël, pasi Aksi i Prioritetit synon rritjen e ekonomisë lokale nëpërmjet sektorit të përpunimit dhe rrjedhimisht, përmirësimin e nivelit të jetesës së banorëve, kështu që edhe të gjendjes së tyre pasurore, në të cilën do të inkuadrohen edhe infrastrukturat e nevojshme dhe ndërtesat e

përpunimit. Në vazhdim, ky fakt ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë, pasi aktivitetet ekonomike do ta frenojnë popullsinë dhe të rinjtë nga emigrimi i tyre.

- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 2 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 3, që i përket modernizimit dhe forcimit të sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizmit, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Propozimet e Aksit të Prioritetit 3 pritet të shkaktojnë presione tek ujërat, kryesisht në çështjen e sasisë, pasi do të kërkohet konsumim uji në promovimin e aktiviteteve të agroturizmit dhe të veprimeve të ngjashme të sektorit terciar. Do të përdoret ujë, kryesisht për shkak të nevojës për vaditje të sipërfaqeve të kultivuara dhe të përpunimit të produkteve bujqësore – që ndodhin shpesh në strukturat sintetike të agroturizmit – por edhe të nevojave përkatëse të vizitorëve dhe turistëve. Cilësia e burimeve ujore që përbëjnë marrës ndotjeje nga aktivitetet e sipërpërmendura pritet të ndikojë në shkallë të vogël. Sepse aktivitetet e agroturizmit dhe të formave të tjera alternative të turizmit në përgjithësi janë miqësore me mjedisin – veçanërisht investitorët kanë shtysë ta ruajnë mjedisin në nivel të lartë, duke e mbrojtur atë, sepse aktiviteti i tyre ekonomik është drejtëpërdrejtë i lidhur me të – parashikohet se ndikimi negativ tek ujërat do të jetë i një shkalle të vogël.
- Aktivitetet agroturistike dhe të tjera do të prodhojnë mbetje, të ngurta apo të lëngëta, që kërkojnë menaxhim, kështu që në sektorin e mbetjeve ndikimi do të jetë gjithashtu negativ.
- Ndërtimi i akomodimeve turistike pritet të ndikojë në peisazhin natyror, veçanërisht nëse akomodimet turistike vendosen jashtë vendbanimeve, por ndikimi pritet të jetë pozitiv, në shkallë të vogël, sepse nga njëra anë do të kombinojet me kushte të butë ndërtimi nga PPV e Bashkisë, dhe nga ana tjetër infrastrukturat e ndërtesave do të kombinohen me aktivitetet e tjera të sektorit parësor që do të kuadrojnë turizmin alternativ.
- Do të ketë ndikim pozitiv në trashëgiminë kulturore të Aksit të Prioritetit 3, pasi me zhvillimin e turizmit, synon në rritjen e vizitueshmërisë së monumenteve kulturorë dhe të hapësirave arkeologjike të zonës për të cilat propozohen vepra reformimi, mirëmbajtjeje dhe vlerësimi. Rrjedhimisht, do të ekzistojë nevoja për mbrojtje, mirëmbajtje dhe promovimi të elementëve kulturorë të Bashkisë.
- Do të ketë ndikim pozitiv të Aksit të Prioritetit 3 në popullsi dhe në elementët pasurorë materialë, ndërsa përmirësimi i ekonomisë lokale lidhet me nivelin e jetesës së banorëve dhe për pasojë, edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, ky fakt ka ndikim edhe në zhvillimin e popullsisë në Bashki, pasi do të krijohen vende të reja pune, që do të funksionojnë si kundërpeshë në emigrimin e të rinjve.
- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit dhe zhurmës, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 3 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 4 që i përket inkuadrimit të zonave natyrore të mbrojtura në ato kombëtare, eruopiane dhe rrjetet ndërkombëtare të mbrojtjes, për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe për mbrojtjen e habitateve të tyre, lidhet me faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Lidhet me tokën, pasi cilado qoftë mbrojtja për mjedisin e zonave të mbrojtura, do të lidhet edhe me faktorin mjedisor të tokës dhe shmangien e ndotjes së saj nga aktivitete të ndryshme.
- Lidhet me biodiversitetin, sepse Aksi i Prioritetit 4 synon mbrojtjen e mjedisit natyror dhe të elementëve të florës dhe të faunës.
- Lidhet me peisazhin natyror, ndërsa Aksi i Prioritetit 4 synon mbrojtjen e tij, nëpërmjet inkuadrimit të zonave natyrore në kombëtare, europiane dhe rrjetet ndërkombëtare të mbrojtjes.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, mbetjeve, zhurmës, popullsisë, elementëve pasurorë dhe trashëgimisë kulturore, nuk mund të përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 4 në faktorët mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 5 që i përket mbrojtjes dhe vlerësimit të qëndrueshëm të sipërfaqeve të kultivuara dhe të sektorit bujqësor, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Ndikimi i Boshtit Prioritar 5 në tokë është pozitiv. Politikat që e mbështesin synojnë mbrojtjen e tokës nga erozioni, mbikullotja dhe fenomene të përmytjeve.
- Uji bëhet objekt i menaxhimit të duhur qoftë për shmangien e fenomeneve përmytëse dhe të fenomeneve të erozionit të tokës qoftë për sigurimin e mjaftueshmërisë së tij dhe mbulimin e nevojave të kultivimeve. Kështu, aksi do të ketë ndikim pozitiv te uji.
- Sektori i bujqësisë gjeneron mbetje dhe në këtë kuptim ngarkon sektorin e mbetjeve negativisht. Me zbatimin e propozimeve të bëra nga Boshti Prioritar 9 dhe 10 lidhur me përpunimin e mbetjeve të lëngshme të njësive të prodhimit blegtoral për prodhimin e biogazit ka ndikim pozitiv pasi një pjesë e këtyre mbetjeve përdoren nga sektori i energjisë dhe nuk lëshohet në zonat rurale duke krijuar probleme të pakëndshme ndotjeje.
- Ndikimi i boshtit në peisazh është pozitiv, pasi mbrojtja e tokave të kultivuara he fushave bujqësore do të thotë zhdukje e fenomenit të hedhjes së pakontrolluar të mbeturinave, zhdukje e fenomeneve të përmytjes dhe të fenomeneve të kullimit të keq dhe stanjacionit të ujërave me pasoja të këqija estetike. Gjithashtu, praktikat bujqësore që mbrojnë nga erozioni tokat bujqësore me pjerrësi si taracat krijojnë një peisazh natyror të bukur.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në popullsinë dhe në asete pasurore është pozitiv pasi mbrojtja e sipërfaqeve të kultivuara dhe në përgjithësi të fushave bujqësore sjell mbrojtjen e të ardhurave bujqësore dhe sigurimin, rritjen e pasurisë së banorëve të angazhuar në sektorin e bujqësisë. Si rezultat, ka ndikim pozitiv edhe në zhvillimin e popullsisë të Bashkisë.
- Lidhur me ajërin, me faktorët klimatikë, biodiversitetin, zhurmën dhe trashëgiminë kulturore, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 5 në këto faktorë mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 6, që i përket mbrojtjes dhe vlerësimit të qëndrueshëm të ekosistemeve pyjore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Aksi i prioritetit do të ketë ndikim pozitiv në tokë, ndërsa sipërfaqet pyjore ndihmojnë në mbrojtjen e tokës nga erozioni.
- Mbrojtja e sipërfaqeve pyjore kërkon mbrojtjen e biodiversitetit pasi një pjesë e madhe e florës dhe e faunës gjen mikëpritje te pyjet. Kështu, Aksi i Prioritetit 6 do të ketë ndikim pozitiv në faktorin mjedisor “biodiversitet”.

- Peisazhi pyjor përbën pol atraksioni për njerëzit, ndërsa ushtron ndikim të mirë tek organizmi. Kështu, mbrojtja e ekosistemeve pyjore nënkupton mbrojtje të peisazhit pyjor dhe për këtë arsye Aksi i Prioritetit 6 ka ndikim pozitiv tek ai.
- Ekosistemet pyjore përbëjnë një pjesë të vogël të popullsisë. Mbrojtja dhe vlerësimi i tyre i qëndrueshëm ofrojnë përjetësisht sigurinë e mbështetjes ekonomike të kësaj pjesë të popullsisë dhe rrjedhimisht përmirësimin e cilësisë së jetës së tyre dhe të elementëve të tyre pasurorë. Përveç të tjerash, mbrojtja e ekosistemeve pyjore bazohet në profesionet si zjarrfikës dhe roje pylli që do të thotë vende pune. Në vazhdim, mbajtja e popullsisë në Bashki do të forcohet. Kështu, Aksi i Prioritetit ka ndikim pozitiv në faktorin mjedisor “popullsi dhe elementë pasurorë”.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, zhurmës, mbetjeve dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 6 në faktorët mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 7 që i përket mbrojtjes dhe menaxhimit të qëndrueshëm të burimeve ujore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje, përsa i përket sasisë që është në dispozicion dhe cilësisë së tij të përshtatshme, parashikohet të ndikojë pozitivisht në tokë, domethënë, në burimin natyror, brenda të cilit do të zhvillohen kultivimet. Ky ndikim pozitiv pritet të jetë i një shkalle të vogël.
- Aksi i Prioritetit 7 pritet të ndikojë veçanërisht pozitivisht në faktorin mjedisor të ujit, pasi do të kontribuojë në mënyrë vendimtare në sigurimin e sasisë dhe të cilësisë të burimeve ekzistuese ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Mbi këtë objektiv do të bazohet menaxhimi i qëndrueshëm i ujit për vaditje.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje do të ketë si pasojë mosshfaqjen e fenomeneve të mbishfrytëzimit të ujit dhe të mungesës së tij në zona kritike për ruajtjen e biodiversitetit. Për më tepër, infrastruktura artificiale, si rezervuare, që përdoren për vaditje, përbëjnë vende mikëpritjeje të florës dhe të faunës së pasur. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 7 dhe biodiversitetit.
- Menaxhimi efikas i ujit për vaditje përfshin infrastruktura që ndikojnë në peisazh, si ndërtimin e rezervuarëve artificialë dhe rrjetit drejtëkëndësh të tubacioneve për vaditje. Rrjedhimisht, ekziston ndërvarësi ndërmjet Aksit të Prioritetit 7 dhe peisazhit, e cila parashikohet të jetë pozitive, në shkallë të vogël, ndërsa ekzistenca e ujit në rezervuare ose diga më të mëdha, mund të ndihmojnë pozitivisht në peisazhin bujqësor.
- Aksi i Prioritetit 7 synon në rritjen e ekonomisë lokale dhe rrjedhimisht, parashikohet të përmirësojë nivelin e jetesës së banorëve dhe rrjedhimisht edhe me gjendjen e tyre pasurore. Në vazhdim, kjo ka ndikim pozitiv edhe në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë, nëpërmjet krijimit të vendeve të punës dhe të luftimit të emigrimit të rinjve, kështu, pritet të ketë një lidhje pozitive ndërmjet Aksit të Prioritetit 7 dhe popullsisë dhe elementëve pasurorë materialë.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, mbetjeve, trashëgimisë kulturore dhe zhurmës, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 7 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 8 që i përket mbrojtjes dhe forcimit të biodiversitetit, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Mbrojtja e biodiversitetit presupozon mbrojtjen e tokës, ndërsa kjo përbën bazën mbi të cilën zhvillohen dhe ruhen ekosistemet. Kështu, veprimet e Aksit të Prioritetit 8 do të ndikojnë pozitivisht edhe në tokë.
- Mbrojtja e biodiversitetit presupozon mbrojtjen e burimit ujor dhe në veçanti të ujërave sipërfaqësore, ndërsa edhe ato mirëpresin një pjesë të rëndësishme të biodiversitetit të një vendi. Kështu, veprimet e Aksit të Prioritetit do të ndikojnë pozitivisht edhe tek ujërat sipërfaqësorë.
- Aksi i Prioritetit 8 ka pasoja pozitive në biodiversitet.
- Aksi i Prioritetit 8 ka pasoja positive në peisazhin natyror, sepse mbrojtja e biodiversitetit nënkupton mbrojtjen e ekosistemeve dhe për pasojë edhe të peisazhit natyror.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, mbetjeve, zhurmës në popullsi dhe elementëve pasurorë dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 8 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 9 që i përket trajnimit mjedisor të shoqërisë lokale, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Toka do të pranojë ndikim pozitiv me zbatimin e veprimeve të Aksit të Prioritetit 9, ndërsa shoqëria lokale do të adoptojë praktika bujqësore që e mbrojnë dhe e ruajnë atë.
- Aksi i Prioritetit 9 do të ketë ndikim pozitiv në ujë sepse me trajnimin mjedisor shoqëria lokale do të pranojë të adoptojë praktika të përdorimit të duhur të ujit në aktivitetet e tyre bujqësore dhe do të mësojë rreth rreziqeve të fenomeneve përmblytëse dhe mënyrës së shmangies së tyre.
- Aksi i Prioritetit 9 do të ketë ndikim pozitiv në mbetje, sepse me trajnimin mjedisor shoqëria lokale do të mësojë metodat e menaxhimit të mbetjeve shtëpiake si riciklimi, përzgjedhja e lëndëve organike dhe krijimi i kompostit. Në këtë mënyrë, reduktohet vëllimi i mbetjeve të ngurta shtëpiake që përfundojnë tek entet publike të menaxhimit (hapësirat e groposjes higjienike të plehrave).
- Aksi i Prioritetit synon në përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve, duke u dhënë atyre njohuritë e nevojshme të menaxhojnë saktë tokën e tyre (element i rëndësishëm pasuror) dhe të mbrojnë të ardhurat e tyre. Në vazhdim, kthimi tek aktivitetet bujqësore do të bëhet akoma më shumë atraktiv, duke mbajtur popullsinë në Bashki.
- Përsa i përket ajrit, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit, zhurmës, trashëgimisë kulturore dhe peisazhit, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 9 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 10 që i përket përmirësimit, modernizimit dhe shtrirjes së rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësimit të infrastrukturave teknike mjedisore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Rrjete urbane të përbashkëta përshkojnë zakonisht nën tokën. Për shkak të gjendjes aktuale të rrjetit të furnizimit me ujë, sasi të mëdha uji të pijshëm përfundojnë në tokë. Kjo nuk ndikon në cilësinë e tokës por mbushja me ujë ndikon në aftësinë e saj për të mbajtur strukturat e ndërtimit (rreshqitjet janë fenomene që lidhen me mungesën ose tepërinë e ujit të tokës nën saj). Nga ana tjetër menaxhimi aktual i mbetjeve urbane me depozitim të drejtpërdrejtë në tokë çon në ndotjen e saj. Aksi Prioritar me ndërhyrjet që propozon do të përmirësojë kushtet e tokës në zonat e banuara.

- Përderisa në kuadër të menaxhimit të mbetjeve, zhduket fenomeni i djegies së pakontrolluar të tyre, ajëri do të pësojë efekte pozitive. Duke marr parasysh se kjo mënyrë e menaxhimit të mbetjeve është një praktikë që zbatohet në një shkallë të vogël në Bashki, Boshti Prioritar do të ketë efekt të vogël pozitiv në ajër.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në ujë është pozitiv. Me zbatimin e politikave të Boshtit do të ndalojnë rrjedhjet dhe shpërdorimi i ujit nga rrjeti i furnizimit me ujë. Gjithashtu, menaxhimi i mbetjeve në pastrim biologjik, kthen ujin e mbingarkuar nga përdorimet në aktivitete njerëzore, në mjedis, në gjëndje cilësore të mirë.
- Vendosja e njërive të përpunimit të ujërave të zeza duhet të marrë parasysh biodiversitetin e zonës së propozuar, me qëllim që ajo të ndikohet sa më pak të jetë e mundur. Nga ana tjetër, menaxhimi i mbetjeve në përgjithësi kërkon eliminimin e fenomenit të përhapjes së ndotësve në mjedis dhe mbrojtje të bimëve dhe kafshëve nga ata. Në vazhdim, ndikimi i Aksit të Prioritetit 10 në biodiversitet mund të ketë lehtësisht pasoja negative deri pozitive.
- Boshti Prioritar parashikon menaxhimin e mbetjeve (urbane, industriale, blegtorale). Kjo sjell si pasojë reduktimin e volumit dhe cilësinë e mbetjeve që përfundojnë në mjedis. Rrjedhimisht, Boshti Prioritar do të ketë ndikim pozitiv në këtë sektor të faktorit mjedisor.
- Përmirësimi dhe modernizimi i rrjeteve urbane të përbashkëta do të sjellë pasoja në cilësinë e jetës të qytetarëve dhe zonat e banuara do të jenë më tërheqëse, kështu do të ketë ndikim pozitiv si në faktorin mjedisor të popullsisë edhe të aseteve pasurore materiale.
- Lidhur me faktorët klimatikë, peisazhin, trashëgiminë kulturore dhe zhurmën, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 10 në këto faktorë mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 11 që i përket përmirësimit të lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Do të ketë ndikim pozitiv të Aksit të Prioritetit 11 në ajër, pasi ndryshon për mirë të dhënat e qarkullimit – sigurisht ky është objektivi - p.sh. ngarkesat në qarkullim dhe në këtë mënyrë, ndikon në cilësinë dhe sasinë e ndotësve atmosferikë që emetohen nga automjetet, duke minimizuar përqëndrimin e ndotësve të rrezikshëm.
- Do të ketë ndikim te faktorët klimaterikë si rezultat i korrelacionit të tyre me ajrin, duke reduktuar emetimet për frymë të ndotësve të fenomenit të “serrës”.
- Do të ketë pasoja të zhurma, pasi kjo është drejtëpërdrejtë e lidhur me sektorin e transporteve dhe kushtet e qarkullimit që ekzistojnë dhe meqë Aksi i Prioritetit propozon forma alternative lëvizjeje (p.sh. biçikleta) dhe ndërhyrje në akset rrugore, do të ketë ndikim edhe në mjedisin akustik.
- Aksi i Prioritetit 11 do të ketë pasoja pozitive për popullsinë, pasi ndërhyrjet e mundshme do të kenë si qëllim përfundimtar lehtësimin e lëvizjes së banorëve dhe përdorimin nga aspekti teknologjik të mjeteve të mëparshme të transportit që përbëjnë elementë pasurorë materialë për Bashkinë dhe për banorët e saj. Pra, kontributi në përmirësimin e cilësisë së jetës së qytetarëve është i qartë, dhe rrjedhimisht, do të kontribuojë në përballimin e fenomenit të emigrimit, veçanërisht të të rinjve.

- Trashëgimia kulturore, monumentet dhe hapësirat arkeologjike, parashikohet të përfitojnë nga propozimet e Aksit të Prioritetit 11, pasi do të jenë më lehtësisht të aksesueshme edhe nga komunitetet lokale, por edhe nga vizitorët dhe turistët.
- Lidhja ndërmjet Aksit të Prioritetit 11 dhe peisazhit dëshmohej nga fakti i ndërtimit të veprave rrugore duke respektuar relievin morfologjik, mjedisin natyror dhe peisazhin, i ndërtimit të rrugëve për biçikleta dhe të infrastrukturave të tjera të komunikacionit në zona peisazhi me bukuri të veçantë natyrore dhe së fundmi, një lidhje pozitivisht e formuluar do të japë mundësinë e aksesit të vizitorëve dhe të turistëve në zonat e Bashkisë me një peisazh të veçantë.
- Përsa i përket tokës, ujit, biodiversitetit dhe mbetjeve, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 11 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 12 që i përket zgjerimit dhe përmirësimit të infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, kulturë, hapësira të përbashkëta) në të gjithë vendin, në varësi të nevojave, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Lidhjet me popullsinë dhe pasurinë, pasi shërbimet përmirësohen, nga njëra anë arsimit përmirëson nivelin e dijeve dhe si pasojë aftësitë profesionale të banorëve dhe nga ana tjetër mirëqënia rritjen e pritshmërive në jetë. Rrjedhimisht, popullsia e Bashkisë bëhet më konkurruese dhe aktive dhe ka mundësi të rrisë standartin e jetesës. Si pasojë, Boshti prioritar ka ndikim pozitiv në faktorin mjedisor «popullsia dhe pasuria».
- Lidhur me tokën, ajërin, me faktorët klimatikë, ujin, biodiversitetin, mbetjet zhurmën, trashëgiminë kulturore dhe peisazhin, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 12 në këto faktorë mjedisorë.

Aksi i Prioritetit 13 që i përket mbrojtjes dhe përmirësimit të mjedisit shtëpiak / të strukturuar, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Aksi pritet të ndikojë pozitivisht në faktorin mjedisor “mbetje”, ndërsa mbrojtja dhe përmirësimi i mjedisit shtëpiak / të strukturuar nënkupton ndër të tjera edhe sigurimin e mjedisit të pastër për banorët e tij. Veprimet synojnë edhe veprimin aktiv të banorëve në sektorin e menaxhimit të plehrave të tyre. Kështu, vëllimi i plehrave në mjedisin shtëpiak do të jetë më mirë i menaxhueshëm (p.sh. me kosha riciklimi dhe mbledhje të rregullt të tyre) që do të thotë menaxhim më i mirë i tyre në përgjithësi.
- Në qytete ekzistojnë përdorime toke me funksion shqetësues (hapësira argëtimi, industri, arterie rrugore, shërbime publike). Aksi i Prioritetit 13 synon reduktimin e zhurmës brenda qyteteve dhe rrjedhimisht, përmirësimin e faktorit mjedisor.
- Aksi i Prioritetit 13 ka ndikim pozitiv në popullsi dhe në elementët e saj pasurorë, ndërsa synon përmirësimin e kushteve të jetës brenda qytetit dhe përmirësimin e rezervave ndërtimore domethënë të elementëve të tyre pasurorë. Qytetet bëhen më shumë atraktive dhe ruajnë popullsinë e tyre.
- Me veprimet e Aksit të Prioritetit 13 përmirësohet peisazhi dhe më konkretisht, peisazhi urban, pasi propozohen ndërhyrje estetike dhe energjike në ndërtesa dhe në hapësirat e gjelbërta të qyteteve dhe të vendbanimeve.

- Përsa i përket tokës, ajrit, faktorëve klimaterikë, ujit, biodiversitetit dhe trashëgimisë kulturore, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 13 në faktorët mjedisorë konkretë

Aksi i Prioritetit 14 që i përket forcimit të konceptit të fqinjësisë dhe sigurimit të kohezionit social dhe të solidaritetit të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrjen aktive në konsultimet për veprimet zhvillimore, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Aksi i Prioritetit 14 do të ketë ndikim pozitiv në popullsi, pasi të gjitha veprimet kërkojnë pjesëmarrjen e banorëve dhe lidhen me elementët pasurorë materialë, pasi të gjitha veprat e infrastrukturave dhe veprat zhvillimore që do të realizohen në të ardhmen pritet të ndikojnë drejtëpërdrejtë te mjedisi dhe tek vetë ata, duke përmirësuar cilësinë e jetës së tyre dhe duke rritur elementët e tyre pasurorë. Në përgjithësi, objekti i Aksit të Prioritetit 14 do t'i bëjë banorët më aktivë, u jep avantazhin të pranojnë ose të hedhin poshtë veprimet për të mirën e vendit të tyre dhe të jetës së tyre.
- Pritet të ketë pasoja pozitive në ujë, në mbetje, në trashëgiminë kulturore dhe në peisazh, sepse nëpërmjet objektivave të Aksit të Prioritetit 9 do të forcohet mundësia e veprimeve komunale dhe sociale për mbrojtjen, pastrimin, promovimin dhe vlerësimin e faktorëve mjedisorë të sipërpërmendur. Ndjenja e qytetarëve se i përkasin grupeve sociale dhe luftimi i individualitetit të tyre do t'u japë mundësinë për marrjen përsipër të përgjegjësi kolektive dhe promovimin e veprimeve kolektive për të mirën e mjedisit.
- Përsa i përket ajrit, tokës, faktorëve klimaterikë, biodiversitetit dhe zhurmës, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 14 në faktorët mjedisorë konkretë

Aksi i Prioritetit 15 që i përket qeverisjes elektronike dhe përmirësimit të infrastrukturave elektronike, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Do të ndikojë pozitivisht në cilësinë e ajrit pasi do të ndikojë indirekt në reduktimin e qarkullimit të automjeteve për lëvizjen e banorëve nga dhe drejt shërbimeve për realizimin e çështjeve të tyre. Reduktim të qarkullimit të automjeteve do të shkaktojë reduktimi respektiv në emetimin e ndotësve atmosferikë, nga ku rezulton edhe lidhja pozitive ndërmjet Aksit të Prioritetit 15 dhe ajrit.
- Pritet të reduktojë mbetjet e ngurta, ndërsa ndikon në përdorimin e lëndëve të para (p.sh. të letrës – lëndës grafike) nga shërbimet dhe nga qytetarët për realizimin e çështjeve të tyre, e cila do të realizohet elektronikisht.
- Negativ do të jetë edhe ndikimi në mjedisin akustik, pasi reduktimi i qarkullimit të automjeteve, ashtu si u përmend edhe më lart, do të çojë në reduktimin e zhurmës, veçanërisht në zonat urbane, sepse do të kufizohen lëvizjet e qytetarëve, me mendimin se çështjet e tyre i realizojnë me ndihmën e kompjuterit të tyre.
- Aksi i Prioritetit 15 presupozon pajisjet teknologjike të shërbimeve dhe të banorëve me kompjutera elektronikë, por edhe sisteme rajonale që përbëjnë elementë pasurorë materialë. Për më tepër, transaksionet me shërbimet bëhen më të lehta, më të shpejta duke përmirësuar kushtet e jetesës së banorëve. Kjo përbën një shtysë për qëndrimin e banorëve në vendin e tyre, dhe për

pasojë kjo do të ndikojë në zhvillimin e popullsisë së Bashkisë, si edhe në elementët pasurorë materialë.

- Trashëgimia kulturore, monumentet dhe hapësirat arkeologjike, në kuadrin e Aksit të Prioritetit 15, pritet t'u shërbejnë, nëpërmjet promovimit të përshtatshëm nga interneti, me qëllim që trashëgimia kulturore të bëhet e njohur për vizitorët dhe turistët, me përfitime si për mjedisin kulturor, ashtu edhe për ekonominë e komuniteteve lokale.
- Përsa i përket tokës, faktorëve klimaterikë, ujit, biodiversitetit dhe peisazhit, ashtu si u përmend edhe në paragrafin 6.2, nuk përcaktohet ndikim i Aksit të Prioritetit 15 në faktorët mjedisorë konkretë.

Aksi i Prioritetit 16 që i përket shfrytëzimit të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë, parashikohet të ndikojë pozitivisht ose negativisht te faktorët mjedisorë si më poshtë vijon:

- Ndikimi në tokë nga përdorimi i Burimeve të Energjisë së Rinovueshme është pak negativ deri negativ. Ndërtimi i një dige hidroelektrike sjell si pasojë përmbutjen e sipërfaqeve tokëore të konsiderueshme me qëllim që të ndërtohet rezervuari, sipërfaqe të cilat në rast të kundërt do të mbanin pyje ose të mbjella. Infrastruktura të tjera, siç janë turbinat me erë vendosen vende të zhveshura zakonisht në blloqe gëlqerore me shtrirje të vogël. Por edhe në këtë rast, vendosja e tyre përjashton një përmirësim në të ardhmen të mbulimit të tokës.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në ajër është pozitiv. Shfrytëzimi i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë synon pavarësinë energjitike graduale nga burimet minerare, përdorimi i të cilave çon në ndotjen e atmosferës, duke rritur efektin Serë etj. Të ngjashme, fenomene negative për njeriun dhe mjedisin në përgjithësi.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në faktorët klimatikë është neutral deri në pak pozitive. Theksohet se faktorët klimatikë ndikohen nga veprime kumulative në nivel global. Kështu, masat e Boshtit Prioritar kanë prespektivë pozitive për faktorin mjedisor nëse kombinohen me pranimin dhe zbatimin gjithësisht të veprimeve të njejta në vende të tjera të botës.
- Shfrytëzimi i ujit nga Burimet e Rinovueshme të Energjisë mund të ketë ndikim pozitiv dhe negativ në totalin e burimeve ujore. Në efektet pozitive është kontrolli i ujit të tepërt që bie në një ujëmbledhës. Ndikim negativ është mungesa e ujit në zonën e poshtme të digave hidroelektrike. Vlerësimi i duhur i parametrave hidrologjikë të një ujëmbledhësi dhe bilanci hidrologjik me menaxhim racional të ujit që mbledhet në digën hidroelektrike mund të eliminojë ndikimin negativ në uje.
- Biodiversiteti mund të ndikohet pozitivisht ose negativisht nga zbatimi i masave për shfrytëzimin e Burimeve të Rinovueshme të Energjisë. Efekt pozitiv mund të ketë një digë hidroelektrike duke krijuar kushtet për zhvillimin e ekosistemeve rreth saj. Efekt negativ mund të ketë në zonat të cilat nuk kanë ujin të konsiderueshme, krijohen kushtet e mungesës së ujit, thahet bimët që e mbulojnë dhe gradualisht vdesin ekosistemet që strehojnë biodiversitetin e një zone.
- Boshti Prioritar ka ndikim pak negativ deri negativ lidhur me zhurmën. Për Burimet e Rinovueshme të Energjisë përdoret teknologji me dinamikë të lartë me mekanizma që bëjnë zhurmë gjatë funksionimit të tyre. Lëvizja e krahëve të turbinave, stacionet që transformojnë energjinë, turbinat e hidrocentraleve shkaktajnë zhurmë e cila varet nga vendi i instalimit të infrastrukturës.

- Ndikimi i Boshtit Prioritar në popullsi dhe asetet pasurore është pozitiv. Gjatë ndërtimit dhe funksionimit të infrastrukturës së shfrytëzimit të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë nevojiten një sërë specialistësh profesional (mekanikë, ambientalistë, zhvillues dhe inxhinierë të infrastrukturës kompjuterike, mirëmbajtës etj.), prandaj, krijohen vende pune me kualifikim të lartë. Kjo ka efekt pozitiv në zhvillimin e popullsisë dhe rrjedhimisht në përmirësimin e burimeve financiare dhe rritjen e pasurisë së tyre.
- Ndikimi i Boshtit Prioritar në peisazh mund të jetë negativ ose pozitiv. Instalimi i parqeve të mëdha të erës apo diellore konsiderohet si një ndërhyrje e madhe e njeriut në peisazhin natyror dhe për këtë arsye konsiderohet negative. Ndërtimi i digave hidroelektrike nga ana tjetër mund të forcojë ekosistemet rreth saj. Të ndërtohen rrugë të bukura dhe vënde vëzhgimi për shpendët shtegëtare duke rritur estetikën e peisazhit natyror.
- Lidhur me mbetjet dhe trashëgiminë kulturore, siç u përmend edhe në paragrafin 6.2 nuk është e mundur të vendoset ndikimi i Boshtit Prioritar 16 në këto faktorë mjedisorë.

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.					
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.					
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizmit.					
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.					
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.					
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.					
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore					
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe					

	Toka	Ajri	Faktorët klimatike	Uji	Biodeversiteti
shtrirje e rrjeteve të përfitimt të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.					
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.					
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qendrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave					
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar					
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore					
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike					
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë					

Tabela 6.3.1.a: Tabela e Parashikimit të Pasojave Mjedisore për çdo Aks Prioriteti dhe Faktor Mjedisor, në bazë të memorandumit që vijon.

	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak pozitiv.</i>
	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë pak negativ.</i>
	<i>Ndikimi i Aksit të Prioritetit në faktorin mjedisor do të jetë shumë negativ.</i>
	<i>Në bazë të Fazës së Njohjes së Pasojave Mjedisore, Aksi i Prioritetit nuk lidhet me faktorin mjedisor.</i>

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peisazhi
Objektivi strategjik 1 Rigjallërimi ekonomik i zonës					
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.					
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.					
Prioriteti 3: Modernizim dhe forcim i					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulturore	Peisazhi
sektorit tregtar, duke theksuar format alternative të turizmit.					
Objektivi strategjik 2 Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i mjedisit natyror.					
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.					
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.					
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.					
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.					
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.					
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore					
Objektivi Strategjik 3: Zhvillim i infrastrukturave teknike.					
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.					
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.					
Objektivi Strategjik 4: Zhvillim i komuniteteve të qëndrueshme					
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave					
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar					
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit					

	Mbetjet	Zhurma	Popullsia dhe asetet materiale	Trashëgimia Kulture	Peisazhi
dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore					
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike					
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë					

Tabela 6.3.1.b: Njësoj me Tabelën 6.3.1.a.

7. VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE

7.1. Hyrje – Metodologjia

Me synim vlerësimin e ndikimeve mjedisore të planit të propozuar, ndiqet metodologjia që është propozuar nga «Handbook on SEA for cohesion Policy 2007-2013» (Helander and Grant 2006), i përshtatur për nevojat dhe karakteristikat specifike të PPV të Bashkisë dhe të propozimeve të tij. Për këtë qëllim, fillimisht, vendosen tetë karakteristika që kanë lidhje me ndikimin e mundshëm të propozimeve të PPV të Bashkisë në mjedisor. Këto karakteristika të ndikimeve kanë të bëjnë me: në mundësitë e ndikimit, në vlerësimin e tij me një shkallë cilësore, si pozitiv apo negativ, shpeshtësinë dhe kohëzgjatjen e shfaqjes së tij, kthyeshmërinë apo jo të tij, kufitare apo jo, faktorin e pasigurisë, sekuencën e ndikimit dhe ndërveprimin e ndikimeve.

Karakteristika të ndikimit	Simbole	Shpjegime
Probabiliteti	!!	Shumë I mundur
	!	I mundur
	0	Asnjë mundësi
Shkalla	++	Jashtzakonisht positive
	+	Positive
	0	Asnjë
	-	Negative
	--	Jashtëzakonisht negative
Frekuenca/Kohëzgjatja	>>	Zakonisht si e qëndrueshme/afatgjatë si e përhershme
	>	E rastësishme/Afatshkurtër
	0	Asnjë ndikim
Kthyeshmëria	IR	E pa kthyeshme
	R*	E kthyeshme me kushte
	R	E kthyeshme
Dimensioni Nderkufitar	TR	Ndikime të mundshme kufitare
	0	Asnjë mundësi ndikimesh kufitare
Pasiguria	?	Ndikimi i mundshëm varet nga zbatimi i PPV
Sekuenca	P	Ndikim parësor
	S	Ndikimi dytësor
Ndërveprimi	C	Ndikim grumbullues
	SI	Ndikimi sinergjik
	0	Asnjë ndikim me parametra të tjerë

Tabela 7.1.1: Vlerësimi përmes simboleve të karakteristikave të ndikimeve mjedisore (burimi: Helander and Grant, 2006 dhe përpunimi – pasurim nga studimi).

Gjithashtu, përdoren simbole, siç tregohet në Tabelën 7.1.1 për karakterizimin e ndikimeve, në bazë të probabilitetit të shfaqjes së tyre, shkallës së tyre (domethënë sesa serioze janë), shpeshtësisë së

shfaqjes dhe kohëzgjatjes, kthyeshmërisë së tyre, karakterin e tyre ndërkufitar, renditjen dhe ndërveprimin e tyre.

Në vazhdim, vlerësohen ndikimet e propozimeve të Boshteve të Prioritetit të PPV të Bashkisë tek faktorët mjedisorë që u përmendën në paragrafët 6.2 dhe 6.3 dhe që përcaktohen saktësisht nga ligji 91/2013 "Për Vlerësimin Strategjik Mjedor", me anë të tabelave, në paragrafët në vijim. Gjithashtu theksohen sa në vijim:

- Nëse një ndikim në një faktor mjedor është i kthyeshëm apo jo, plotësohet në tabelat e mëposhtme vetëm kur ndikimi është negativ, sepse kur ndikimi i parashikuar është pozitiv, me sa duket nuk ka kuptim faktori i pakthyeshmërisë.
- Kur faktor i pasigurisë nuk ekziston në vlerësimin e ndikimit, si në rastin më e mëparshëm, vendi bosh përkatës në tabelën e mëposhtme nuk plotësohet.
- Kur një ndikim mund të jetë pozitiv ose negativ, në varësi të zbatimit të propozimeve të Planit dhe nëse në këtë fazë nuk është e mundur të vlerësohet në mënyrë të detajuar, atëherë në kolonën e shkallës në tabelat e mëposhtme, ai shënohet si "+/-".
- Në mënyrë të ngjashme, vlerësimi nëse një ndikim paraqet ndikim kumulativ ose synergjik ose asnjë ndërveprim, komentohet vetëm në efekte negative, sepse vetëm atëherë ka kuptim. Prandaj, kolona e fundit në tabelat e mëposhtme plotësohet vetëm për ndikime negative të parashikuara.
- Së fundi, vlerësimi nëse një ndikim është me karakter ndërkufitar apo jo, realizohet vetëm për ndikimet negative sepse vetëm atëherë ka kuptim.

7.2. Vlerësimi i ndikimeve mjedimore të Planit

7.2.1. Ndikime në tokë

Faktori mjedor i terrenit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshti i Prioritetit 5, 6, 7, 8, 9 dhe 10 dhe negativisht nga Boshti i Prioritetit 16. Njëkohësisht, Boshtet e Prioritetit 2, 3, 4, 11, 12, 13, 14 dhe 15 nuk janë të lidhura me faktorin mjedor të terrenit, ndërsa Boshti i Prioritetit 1, që ka lidhje me menaxhimin e integruar të zonave rurale dhe forcimin e prodhimit primar, mund të shkaktojë si efekte negative ashtu edhe pozitive mbi terrenin, në varësi të parametrave të tjerë dhe në sinergji me zbatimin e boshteve të tjera të prioritetit (p.sh. Boshti i Prioritetit 7 në lidhje me menaxhimin e ujit për ujitje).

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është llogaritur se praktikat e e buta bujqësore (5) mbrojtja e pyjeve nga prerjet e pakontrolluara dhe zjarret (6) menaxhimi i qëndrueshëm i ujit për ujitje (7), mbrojtja e biodiversitetit (8), edukimi mjedor i komunitetit lokal (9), dhe përmirësimi i infrastrukturës së rrjetit të furnizimit me ujë, kanalizimit, trajtimit të ujërave të zeza dhe menaxhimit të mbetjeve të ngurta (10), do të ketë një ndikim pozitiv në terren.

Ndikimi negativ që pritët nga promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë (16) ka lidhje vetëm për rastin e ndërtimit të digës së hidrocentralit, rast në të cilin do të krijohet një rezervuar i madh që do të përmbysë tokën pas digës duke shaktuar kështu një efekt negativ në terrenin e rajonit. Së fundi, menaxhimi i integruar i zonave rurale dhe transformimi dhe forcimi i prodhimit primar (1), nëse nuk kombinohet me menaxhimin e qëndrueshëm të ujit për ujitje dhe praktikat e buta

bujqësore, vetëm në këtë rast mund të shkaktojë efekte negative në terren, për shkak të përdorimit të maksimizuar të ujit për ujitje dhe të ndotjes që do të shkaktohet nga përdorimi përkatës i pesticideve dhe plehrave kimike. Dhe për këtë arsye, ndikimi është i kthyeshëm, së kombinim me zbatimin e propozimeve të Boshtit të Prioritetit 4 dhe 6 të Planit.

Sa më sipër përmbledhet, me ndihmën e simboleve, në Tabelës 7.2.1.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të ndikojnë në terren, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!!	++	>>				P	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	++	>>				P	
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	!	+	>>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!!	-	>>	IR	0		P	
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	!!	+/-	>>	R	0	?	P	SI

Tabela 7.2.1.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në terren të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 që ndikon në terren.

7.2.2. Ndikime në ajër

Faktori mjedisor i ajrit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët që të ndikohet vetëm pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 10, 11, 15 dhe 16. Në të njëjtën kohë, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13 dhe 14 nuk janë të lidhura me faktorin mjedisor të ajrit.

Si rrjedhim, rezulton se nga propozimet e Planit, siç pasqyrohet në Boshtet e Prioritetit, do të rezultojnë pasoja pozitive për ajrin, nga menaxhimi i mbetjeve me shmangie të procesit të djegies dhe me shfrytëzim të biogazit në landfille (10), nga përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit (11), nga minimizimi i lëvizjeve, për shkak të përpunimit elektronik të çështjeve të popullsisë (15) dhe nga përdorimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë dhe pavarësi të pjesshme nga lëndët djegëse minerare (16).

Sa më lart përmbliidhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.2.1 të mëposhtme:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ajër, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!!	++	>>				P	

Tabela 7.2.2.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore në ajër të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon në ajër.

7.2.3. Ndikime mbi faktorët klimatikë

Faktorët klimatikë, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, do të preken vetëm pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 11 dhe 16. Njëkohësisht, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14 dhe 15 nuk janë të lidhura me faktorët klimatikë. Si rrjedhim, rezulton se propozimet e Planit, siç pasqyrohet në Boshtet e Prioritetit do të kenë efekte pozitive në faktorët klimatikë, nga reduktimi i emetimeve që shkaktohen nga efekti serë për frymë duke forcuar transportin ndërkomunal dhe mënyrat ekologjikisht miqësore të transportit (11), dhe nga sinergjia e veprimeve që kanë lidhje me pavarësinë energjitike nga lëndët djegëse minerare (përsorim të energjisë së rinovueshme) (16). Sa më sipër përmbliidhet, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.3.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në faktorët klimaterikë, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	!	+	>>				P	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+	>>				P	

Tabela 7.2.3.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek faktorët klimaterikë të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon tek faktorët klimaterikë.

7.2.4. Ndikimet në ujëra

Faktori mjedisor i ujit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 5, 7, 8, 9, 10 dhe 14 dhe negativisht nga Boshtet e Prioritetit 1, 2 dhe 3. Njëkohësisht, Boshtet e Prioritetit 4, 6, 11, 12, 13 dhe 15 nuk janë të lidhura me faktorin mjedisor të ujit, ndërsa Boshtet e Prioritetit 16, që ka lidhje me promovimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, mund të shkaktojë si ndikime negative ashtu edhe pozitive mbi ujin, në varësi të parametrave të tjerë dhe në sinergji me zbatimin e boshteve të tjera prioritare (p.sh. Boshti Prioritar 7 në lidhje me menaxhimin e ujit për ujitje).

Pra, në përputhje dhe me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, vlerësohet se mbrojtja e tokës bujqësore nga uji i tepërt (përfmbytje) kërkon projekte të përshtatshme të mbrojtjes nga përmbytjet në zonat ku vëzhgohen më shpesh dukuri të tilla dhe ku është e mundur të mbrojnë sasinë dhe cilësinë e ujit që nuk mund të kullojë baseni ujor. Në këto vepra mund të përfshihen dhe projekte të hidronomisë malore me qëllim që uji i tepërt të ruhet në vend që të shkaktojë dëme në zonat fushore rurale ose anash shtratit të lumit kanlae ujitëse në mënyrë që uji i tepërt të kanalizohet në shtretërit teknikë (5). Menaxhimi racional i ujit kryesihet për ujitje, siguron përfitime për vet atë, pasi sigurohet statusi cilësor dhe sasior i tij (7).

Mbrojtja e ujit, domethënë e cilësisë dhe sasisë së tij mbështet biodiversitetin brenda apo përreth burimeve ujore. Nga ana tjetër çdo veprim që mbështet biodiversitetin sidomos atë që rritet brenda ose rreth burimeve ujore siguron dhe gjendjen e mirë të (8) ujit. Adaptimi, nga ana e konsumatorëve të ujit kryesisht për fermerët, por dhe për banorët e qytetit, i sjelljes së duhur në përdorimin e ujit (p.sh. sistemet e ujitjes ,me pikim, mir[mbajtje të rrjeteve të furnizimit me ujë etj) siç kjo do të mësohet përmes Boshtit të Prioritetit 9, premtan përfitime pozitive për ujin. Boshti Prioritar 9 shikon drejt pjesëmarrjes aktive të qytetarëve në çështjet që kanë lidhje me ujin. Mendimi i tyre shprehet i dokumentuar dhe kur ajo gjen pranim në konsultimet në lidhje me projekte që kanë të bëjnë me ujin, duhet të respektohet dhe të merret parasysh në aktivitetet e zhvillimit që lidhen me ujin. Në këtë mënyrë do të sigurohet mbrojtja e ujit. Së fundi, përmirësimi ose instalimi i rrjeteve dhe infrastrukturës për furnizimin me ujë, kanalizimeve, trajtimit të ujërave të zeza dhe menaxhimit të mbetjeve të ngurta (10), do të kenë si pasojë mbrojtjen e ujit nga ndotja dhe reduktimin e keqpërdorimit nga rrjedhjet.

Efekte negative parashikohen nga zbatimi i propozimeve për forcimin e prodhimit primar (1), ku këto efekte janë të lidhura me intensifikimin e tij me përdorim të plehrave, pesticideve, të varieteteve të veçanta në bimë që duan më shumë ujë dhe kohë për tu përshtatur në kushtet e terrenit dhe klimës, me import të bagëtive me standarte të veçanta etj. Ndikimi i boshtit minimizohet dhe si rrjedhim ndryshohet me sinergjinë dhe të boshteve të tjera të prioritetit p.sh. 5 dhe 7. Forcimi i sektorit të turizmit rural (3), edhe pse ka si pasojë rritjen e konsumit të ujit, propozon veprime që do ta reduktojnë në minimum dhe gjithashtu do të shkaktojnë rëndesën cilësore më të ulët. Për më tepër, qëndrueshmëria e njësive të agroturizmit varet nga sjellja e investitorit ndaj burimeve ujore. Efekti negativ i përdorimit të ujit në sektorin e prodhimit dytësor (2) ka të bëjë kryesisht me kërkesat në rritje për sasinë e ujit që përdoret nga aktivitete të tilla dhe nga proshimi i mbetjeve që kërkojnë menaxh. Dhe në këtë rast, efektet minimizohen nga masa të tilla si menaxhimi - dekontaminimi i ujërave të ndotura nga njësitë industriale që i prodhojnë ato dhe ripërdorimin të tyre gjatë funksionimit.

Për sa i përket shfrytëzimit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë (16), në mënyrë të veçantë, ndërtimi i digave hidroelektrike, nëse nuk merren në konsideratë parametrat hidrologjike dhe balanca ujore në basenin ujqor që do të ndërtohet dhe nuk bëhet menaxhim racional i ujit që mbahet në digë, efekti mbi ujin në zonat poshtë saj do të jetë negativ, pasi do të ndikohet bilanci hidrologjik dhe mund të vihet re mungesë uji. Nga ana tjetër, kur rezulton se nga bilanci hidrologjik i basenit teprica e ujit mund të shkaktojë përmytje në zonat e ulëta të basenit, kontrolli i rrjedhjeve me ndërtimin e një dige dhe furnizimi i kontrolluar me ujë në fushat poshtë saj në mënyrë që të mbulohen nevojat e tyre për ujë, pa u privuar dhe pa pësuar përmytje do të ketë efekte pozitive në burimet ujore të këtij pellgu ujëmbledhës. Sa më lart përmendur mund të përmbliidhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.4.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në ujërat, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor.	!!	++	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	++	>>				P	
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	!	+	>>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	++	>>				P	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>>				S	
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor	!!	-	>>	R	0		P	C
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>	R	0		P	0
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tercar, duke theksuar format alternative të turizmit.	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+/-	>>	R/IR	0	?	P	0

Tabela 7.2.4.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek ujrat të propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon ujrat sipërfaqësore dhe ato nëntokësorë.

7.2.5. Ndikime në biodiversitet

Faktori mjedisor i biodiversitetit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 4, 6, 7 dhe 8. Në të njëjtën kohë, Boshtet e Prioritetit 1, 2, 3, 5, 9, 11, 12, 13, 14 dhe 15 nuk janë të lidhura me faktorin mjedisor të biodiversitetit. Boshtet e Prioritetit 10 dhe 16, që kanë të bëjnë me modernizimin e rrjeteve të shërbimeve komunitare dhe me shfrytëzimin e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, respektivisht, mund të shkaktojnë si efekte negative ashtu edhe pozitive në biodiversitet, në varësi të vendndodhjes së njësive të trajtimit të ujërave të zeza dhe menaxhimit të mbetjeve dhe në varësi të llojit të burimeve të ripërtëritshme të energjisë që do të promovohen.

Integrimi i zonave të mbrojtura në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes (4) bëhet për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjen e habitateve të tyre. Nga këndvështrimi më i gjerë, kjo çon në një ndikim pozitiv mbi biodiversitetin. Menaxhimi efektiv i burimeve pyjore (6) si edhe i ujit për ujtime (7), në atë masë që do të ketë efekte pozitive mbi burimet ujore të Bashkisë, do të shkaktojë efekte pozitive dhe mbi faktorin mjedisor të biodiversitetit, pasi flora dhe fauna varen nga faktorëve të tillë si, pyllëzimi dhe uji. Për më tepër, çdo veprim që ka lidhje me mbrojtjen e ekosistemeve të brishta siç është përcaktuar me anë të Boshti të Prioritetit 8 ka vetëm efekt pozitiv mbi biodiversitetin.

Për sa i përket burimeve të ripërtëritshme të energjisë, (16) nëse instalohen parqe fotovoltaike, ato nuk pritët të ndikojnë negativisht në biodiversitet. Por nëse instalohen parqe eolike në kreshtat e maleve, ka gjasa të goditet fauna e shpendëve, sidomos nëse zona ka shpendë migratore. Megjithatë, nuka ka një studim për potencialin eolik të zonës dhe për këtë arsye nuk është i sigurt instalimi i parqeve eolike, dhe gjithashtu nuk ka të dhëna zyrtare mbi biodiversitetin në rajon, rezulton se efektet e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë vlerësohen me një shkallë pasigurie. Gjithashtu, në rast të ndërtimit të një projekti hidroelektrik, atëherë krijimi i rezervuarit në rajon ka të ngjarë të forcojë biodiversitetin e saj. Sa i përket instalimit të deponive sanitare (10) larg ekosistemeve të ndjeshme, ndikimi në faktorin mjedisor konsiderohet pozitiv pasi më tej do të eliminohet fenomeni i përhapjes së ndotësve në mjedis. Nëse në vendndodhjen e njësive nuk merret parasysh biodiversiteti i zonës atëherë do të ketë pasoja të mëdha negative.

Sa më sipër përmbledhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.5.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritët të ndikojnë në biodiversitet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore.	!!	+	>>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilat pritet të ndikojnë në biodiversitet	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	+	>>				S	
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i bioshumëllojshmërisë.	!!	++	>>				P	0
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+/-	>>	IR	0	?	S	0

Tabela 7.2.5.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek biodiversiteti i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon në biodiversitet.

7.2.6. Ndikime mbi mbetjet

Mbetjet, solide dhe të lëngëta, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të kenë një efekt pozitiv nga Boshtet e Prioritetit 1, 9, 10, 13 dhe 15 dhe negativ nga Boshtet e Prioritetit 2 dhe 3. Në të njëjtën kohë, boshtet prioritarë 4, 6, 7, 8, 11, 12, 14 dhe 16 nuk kanë lidhje me mbetjet. Së fundi, Boshti i Prioritetit 5 që ka lidhje me mbrojtjen e tokës bujqësore dhe hapësirës bujqësore ka efekt pozitiv ose negativ në masën që do të parashikohet apo jo trajtimi i ujërave të zeza nga njësitë e prodhimit blegtoral.

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, vlerësohet se promovimi i sektorit primar (1), do të ketë një ndikim pozitiv në mbetjet: Krijimi i një qarku absorbimi të mbetjeve në sektorin primar, në rastin kur feramat do të marrin lëndën e dehidratuar nga instalimet alternative dhe të decentralizuara të trajtimit të ujërave të ndotura, dhe kompostin nga përdorimi i mbeturinave organike, duke pasuruar kështu tokën e fushave me lëndë organike dhe duke lehtësuar fermerët financiarisht pasi menaxhimi i tokës së tyre do të bëhet me një kosto më të ulët në drejtim të plehërimit. Pozitive pritet të jetë ndikimi mbi mbetjet nga edukimin mjedisor i komunitetit lokal (9). Zbatimi i riciklimit dhe menaxhimit të mbeturinave organike shtëpiake është objekt i edukimit mjedisor i cili nëse adaptohet nga komuniteti lokal, rezultatet do të jenë shumë pozitive. Efekte pozitive mbi mbetjet do të ketë edhe zbatimi i propozimeve të Boshtit të Prioritetit 14, pasi aktivizimi i popullsisë me veprime grupi për pastrimin e mjedisit natyror dhe atij urban dhe me pjesëmarrje në konsultime që kanë lidhje me vendosjen dhe operimin e objekteve të trajtimit të ujërave të ndotura apo menaxhimin e mbeturinave siguron arritjen e qëllimit të reduktimit të mbeturinave që do të përfundojnë në landfille. Boshti Prioritar 10, i cili shikon drejt veprimeve që kanë lidhje me menaxhimin e përgjithshëm të mbeturinave, duke përfshirë mbledhjen, klasifikimin, riciklimin, deponimin në zona të përzgjedhura enkas dhe shfrytëzim të tyre në sektorë të tjerë, p.sh. sektorin e bujqësisë, ka efekte veçanërisht pozitive në faktorin e mbeturinave. Përmirësimi i

mjedisit urban dhe të strukturuar (13) shikon drejt, ndër të tjera, vendosjes së kazanëve të riciklimit për lehtësimin e banorëve në lidhje me riciklimin, grumbullimin e organizuar dhe sistematik dhe heqjen e mbeturinave nga mjedisi urban, pajisja e hapësirave publike me kontejnerë për hedhjen e mbeturinave, etj. Së fundi, përhapja e e-qeverisjes (Boshti i Prioritetit 15) vlerësohet se do të çojë në një reduktim të mbeturinave të ngurta, kështu do të sjellë efekt pozitiv.

Ndikimet negative nga forcimi i turizmit (3) dhe i sektori dytësor të prodhimit (2) edhe pse pritet të jenë të rëndësishme pasi pritet rritje e popullsisë dhe e aktiviteteve që konsumojnë dhe gjenerojnë mbeturinave, pritet të minimizohen me menaxhimin e duhur që mund të jetë ose për mbetje të lengëta ose mbetje të ngurta, e cila parashikohet nga Boshti i Prioritetit 10.

Së fundi, në sektorin e bujqësisë, në mënyrë që të mbrohet toka e punueshme dhe hapësira bujqësore (Boshti i Prioritetit 5) nga barërat e këqija dhe sëmundje të tjera dhe që të mbetet e qëndrueshme dhe njëkohësisht efikase në kohë mund të bëhet përdorim sistematik i pesticideve, plehrave dhe pesticideve, duke krijuar mbetje që zakonisht përfundojnë në ajër, në tokë dhe në burimet ujore. Efekti i Boshti të Prioritetit 5, si rrjedhim, në sektorin e mbetjeve mund të jetë negativ. Por, nëse zbatohen veprime të adaptimit të praktikave të drejta bujqësore, si psh përdorim i preparateve biologjike, përdorim i kompostit nga menaxhimi i mbetjeve organike, kultivimi i varieteteve lokale rezistente ndaj tokës lokale dhe kushteve klimatike, etj, atëherë dhe objektivi i Boshti të Prioritetit 5 arrihet dhe njëkohësisht ka efekt pozitiv në sektorin e mbetjeve.

Sa më sipër do të përmbledhet, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.6.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mbetjet, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor	!!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë lokale	!	+	>				S	
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore	!!	+	>>				P	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>	R	0		P	0

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mbetjet, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizimit	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!	+/-	>>	R	0	?	S	C

Tabela 7.2.6.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mbetjet i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikua në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikon mbi mbetjet.

7.2.7. Ndikime mbi mjedisin akustik/zhurmat

Faktori mjedisor i zhurmës, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 11, 13, dhe 15 dhe negativisht nga Boshtet e Prioritetit 2 dhe 16. Në të njëjtën kohë, Boshtet e Prioritetit 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 dhe 14 nuk kanë lidhje me faktorin mjedisor të zhurmës.

Pra, sipas analizës së mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se ndërhyrjet e planifikimit urban dhe rehabilitimi (13), do të kenë efekte pozitive mbi zhurmën, veçanërisht atë që rezulton nga trafiku automjeteve, pasi ka mundësi që kjo zhurmë të reduktohet në rrugë dhe zona ku shfaqet në rritje. Gjithashtu, zhvillimi i mëtejshëm i transportit publik (11), për aq sa ajo do të ndikojë në uljen e vëllimit të trafikut në shumë rrugë, vlerësohet se do të reduktojë zhurmën që gjenerohet nga trafiku në rrugë konkrete të cilat paraqiten relativisht problematike. Së fundi, efektet pozitive në reduktimin e zhurmës do të shkaktojë edhe strategjia e e-qeverisjes (15), pasi ajo do të zvogëlojë edhe ajo nevojën për të lëvizur njerëzit për dhe nga shërbimet publike për trajtimin e çështjeve të tyre, kështu që përsëri do të reduktohet vëllimi i trafikut dhe do të bjerë respektivisht edhe niveli i zhurmës.

Me mbështetjen e përpunimit primar të produkteve (2), faktori zhurma do të rritet, pasi njësitë e përpunimit do të përdorin makineri që prodhojnë zhurmë në proceset e tyre, por në praktikë zhurma do të ketë lidhje vetëm me të punësuarit në këto njësi, pasi ato do të vendosen jashtë trungut urban të vendbanimeve. Së fundi, propozimet për promovimin e burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë (16) parashikohet të kenë efekte negative, duke shkaktuar zhurmë, por vetëm në rastet e parqeve eolike. Në turbinat me erë, zhurma e emetuar mund të klasifikohet në dy kategori, në varësi të origjinës së saj: ajo mund të jetë mekanike dhe aerodinamike.

E para vjen nga komponentët mekanike (kutia e shpejtësive, gjeneratori, kushinetat, etj). E dyta vjen nga rrotullimi i helikave. Turbinat bashkëkohore eolike janë makina shumë të qeta në krahasim me fuqinë e tyre dhe me përmirësim të vazhdueshme nga prodhuesit ato bëhet akoma edhe më të pazhurmshme. Kështu, sot, në një distancë prej 200 metra nga turbinat, zhurma e prodhuar nuk perceptohet.

Sa më lart përshkruar, në lidhje me vlerësimin e ndikimeve të Boshteve të Prioritetit në mjedisin akustik, përmbledhet, më ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.7.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!	+	>>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>	R	0		P	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	-	>	R	0		P	0

Tabela 7.2.7.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi mjedisin akustik/zhurmat i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikohet në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi mjedisin akustik/zhurmat.

7.2.8. Ndikime mbi popullsinë dhe asetet aktive

Popullsia dhe asetet aktive, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të ndikohen pozitivisht nga të gjitha Boshtet e Prioritetit të Planit. Përgjatë të vetëm përbën Boshti i Prioritetit 4 dhe Boshti i Prioritetit 8 që ka lidhje me integrimin e zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, evropiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe habitateve të tyre, si edhe mbrojtja dhe fuqizimi i biodiversitetit. Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se:

- Zbatimi i propozimeve të Boshti të Prioritetit 1 do të krijojë pasuri tek fermerët e rajonit, tek banorët e rajonit, kështu që do të ketë një ndikim pozitiv mbi popullsinë dhe të luftohet çështja e migrimit të brendshëm dhe të jashtëm, ndërsa ndikime përkatëse pozitive do të ketë edhe për asetet aktive të cilat do të shtohen, në kuadër të zhvillimit të mëtejshëm të sektorit primar (makineri, magazina, sera, etj.).
- Efektet mbi popullsinë dhe asetet do të jetë pozitiv në një masë të vogël, pasi Boshti i Prioritetit 2 synon rritjen e ekonomisë lokale nëpërmjet sektorit të përpunimit dhe si rrjedhim përmirësim të standardit të jetesës së banorëve, dhe kështu edhe të statusit të tyre të pronës, ku do të përfshihen edhe infrastruktura e nevojshme dhe ndërtesat e përpunimit. Nga këndvështrimi më i gjerë, kjo ka ndikuar edhe në rritjen e popullsisë së Bashkisë, pasi aktivitetet ekonomike do të mbajnë popullsinë dhe të rinjtë nga migrimin i mundshëm i tyre.

- Do të ketë efekt pozitiv të Boshtit të Prioritetit 3 mbi popullsisë dhe asetet , pasi përmirësimi i ekonomisë lokale është i lidhur me standardin e jetesës së banorëve dhe si rrjedhim, me gjendjen e tyre pasurore. Nga këndvështrimi më i gjerë, kjo ndikon edhe në rritjen e popullsisë së Bashkisë, pasi do të krijohen vende të reja pune, të cilat do të veprojnë si një stimul për emigracionin e të rinjve.
- Efekti i Boshtit të Prioritetit 5 mbi popullsinë dhe asetet është pozitive, pasi mbrojtja e sipërfaqeve të kultivuara dhe në përgjithësi i sektorit bujqësor përfshin mbrojtjen e të ardhurave nga fermat dhe sigurimin dhe rritjen e aseteve pasurore të banorëve që merren me sektorin e bujqësisë. Njëkohësisht, kjo do të ketë një efekt pozitiv në rritjen e popullsisë në Bashki.
- Ekosistemet pyjore për një pjesë të vogël të popullsisë janë një burim ekonomik. Mbrojtja dhe shfrytëzimi i qëndrueshëm i tyre siguron vazhdimësinë e ofrimit të mbështetjes financiare të kësaj pjese të popullsisë dhe si rrjedhim përmirësimin e cilësinë së jetës së tyre dhe pasurive të tyre. Për më tepër, mbrojtja e ekosistemeve pyjore bazohet në profesione të tilla si zjarrfikësit dhe pylltarët që do të thotë vende pune. Nga këndvështrimi më i gjerë, mbajtja e popullatës në Bashki do të forcohet. Kështu, Boshti i Prioritetit 6 ka një efekt pozitiv në faktorin mjedisor "populli dhe asete pasurore."
- Boshti i Prioritetit 7 synon rritjen e ekonomisë lokale, pritet të përmirësojë standardin e jetesës dhe si rrjedhim edhe gjendjen e tyre pasurore.
- Boshti i Prioritetit 9 synon përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve, duke u dhënë atyre njohuritë e nevojshme për menaxhimin siç duhet të tokës së tyre (asete i rëndësishëm pasurie) dhe të mbrojnë të ardhurat e tyre. Nga këndvështrimi më i gjerë, kthimi në aktivitetet bujqësore do të bëhet akoma edhe më tërheqëse, duke mbajtur popullsisë në Bashki
- Përmirësimi dhe modernizimi i rrjeteve të shërbimeve publike (Boshti i Prioritetit 10) do të shkaktojë ndikime në cilësinë e jetës së qytetarëve dhe zonat e banuara do të jenë zona urbane më tërheqëse, kështu që do të ketë një ndikim pozitiv në të dy faktorët mjedisor në atë popullsisë dhe të aseteve pasurore.
- Boshti i Prioritetit 11 do të shkaktojë efekte pozitive mbi popullatën, pasi çdo ndërhyrje ka si qëllim final lehtësimin e lëvizjes së banorëve dhe përdorimin e mjeteve të avancuara teknologjikisht të transportit të cilat përbëjnë asete të prekshme për Bashkinë dhe banorët e saj.
- Pra, kontributi për të përmirësuar cilësinë e jetës është fakt, si rrjedhim, do të ndihmojë për të trajtuar fenomenin e migrimit, veçanërisht atë të të rinjve.
- Boshti i Prioritetit 12 ka lidhje me me popullsinë dhe asete pasurore pasi shërbimet përmirësojnë nivelin njohës dhe si pasojë kapacitetet profesionale të popullatës, ky kujdes rritjen e pritshmërinë së jetës së tyre. Nga këndvështrimi më i gjerë, popullsia e Bashkisë bëhet më konkurruese dhe aktive dhe ka mundësi rritjeje të standardit të të jetesës. Si rrjedhim Boshti i Prioritetit ka efekt pozitiv mbi "popullsinë dhe asetet" e faktorit mjedisor
- Boshti i Prioritetit 13 ka një ndikim pozitiv mbi popullsinë dhe pasuritë e saj, pasi synon përmirësimin e kushteve të jetesës në qytet dhe përmirësim ndërtesave dhe pasurive të tyre. Qytetet bëhen më tërheqëse dhe mbajnë popullsinë e vet.

- Boshti i Prioritetit 14 do të ketë një ndikim pozitiv mbi popullsinë, pasi të gjitha veprimet kërkojnë përfshirjen e banorëve dhe lidhen me asetet e pasurisë, pasi të gjitha projektet e infrastrukturës dhe të zhvillimit që do të zbatohen në të ardhmen pritet të ndikojnë direkt në mjedis dhe tek vet ata, duke përmirësuar cilësisë së jetës dhe rritjen e pasurive të tyre. Më në përgjithësi, qëllimi i Boshti të Prioritetit 14 do të bëjë banorët më aktivë, u jep atyre përparësinë të pranojnë ose të refuzojnë veprime për të mirën e vendit të tyre dhe jetës së tyre në të.
- Boshti i Prioritetit 15 kërkon pajisjet teknologjike të shërbimeve dhe të banorëve me kompjutera dhe sisteme të tjera periferike të cilat janë pasuri të prekshme. Përveç kësaj, transaksionet me shërbimet do të bëhen më lehtë, më shpejtë, duke përmirësuar kushtet e jetesës së banorëve. Kjo përbën një nxitje për qëndrimin e banorëve në vendin e tyre, duke ndikuar në rritjen e popullsisë së Bashkisë. Prandaj, Boshti i Prioritetit 14 pritet të ketë një ndikim pozitiv edhe mbi popullsinë, dhe në asetet e tyre pasurore.
- Efekti i Boshtit të Prioritetit 16 mbi popullsinë dhe pasuritë e saj është pozitiv. Gjatë ndërtimit dhe funksionimit të infrastrukturës së shfrytëzimit të burimeve të rinovueshme të energjisë kërkohej një sërë disipline profesionale (inxhinierë, ambientalistë, zhvillues dhe inxhinierë të infrastrukturës kompjuterike, mirëmbajtës etj) si rrjedhim krijohen vende pune të një kualifikimi të lartë. Kjo ka efekte pozitive mbi zhvillimin e popullsisë dhe si rrjedhim në përmirësimin e burimeve financiare dhe në shtimin e aseteve të pasurisë së tyre.

Sa më lart përshkruar përmblidhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.8.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor	!!	+	>>				P	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!!	+	>>				P	
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit terciar, duke theksuar format alternative të turizimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!	+	>>				S	
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				S	
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	+	>>				S	
Prioriteti 9: Trajnim mjedisor i shoqërisë vendore	!	+	>				S	

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet aktive, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimit të parashikuar							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohëzgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Ndërveprimet
Prioriteti 10: Rimëkëmbje, modernizim dhe shtrirje e rrjeteve të përfitimit të përbashkët dhe përmirësim i infrastrukturave teknike mjedisore.	!!	+	>>				S	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!!	+	>>				P	
Prioriteti 12: Zgjerim dhe përmirësim i infrastrukturave sociale (arsimim, kujdes, qytetërim, hapësira të përbashkëta) në të gjithë territorin sipas nevojave	!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!!	+	>>				S	
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>				S	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				S	
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!!	+	>>				P	

Tabela 7.2.8.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore mbi popullsinë dhe në asetet aktive i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi popullsinë dhe asetet pasurore.

7.2.9. Ndikime mbi trashëgiminë kulturore

Faktori mjedisor i trashëgimisë kulturore, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritet të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 3, 11, 14 dhe 15, dhe Boshtet e Prioritetit 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13 dhe 16 nuk kanë lidhje me faktorin mjedisor të trashëgimisë kulturore.

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se forcimi i sektorit terciar me theks në turizmin rural (3) që thekson aspektet kulturore të jetës rurale të banorëve të Bashkisë si p.sh. praktikatat tradicionale të kultivimit dhe prodhimit të produkteve vendore, forcimi i ndjenjës së fqinjësisë dhe sigurimi i kohezionit social dhe solidaritetit të banorëve të Bashkisë (11) pasi i lidhin zakone dhe tradita të përbashkëta, përmirësimi dhe modernizimi i infrastrukturës së transportit (14) që do të sjellë turistët më afër monumenteve kulturore dhe përmirësimi i infrastrukturës elektronike (15) që do të promovojnë elementet kulturore të Bashkisë në çdo cep të tokës do të kenë efekte pozitive mbi trashëgiminë kulturore.

Sa më lart përshkruar përmbledhen, me ndihmën e simboleve, në Tabelën 7.2.9.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritët të ndikojnë mbi trashëgiminë kulturore, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristike të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tercar, duke theksuar format alternative të turizimit	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit.	!	+	>>				P	
Prioriteti 14: Forcimi i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>>				P	
Prioriteti 15: Qeverisje elektronike dhe përmirësim i infrastrukturave elektronike	!	+	>>				P	

Tabela 7.2.9.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek trashëgimia kulturore i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi trashëgiminë kulturore.

7.2.10. Ndikime mbi peisazhin

Faktori mjedisor i peizazhit, në përputhje me paragrafët 6.2 dhe 6.3, pritët të ndikohet pozitivisht nga Boshtet e Prioritetit 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 13 dhe 14, dhe negativisht nga Boshti i Prioritetit 2. Ndërkohë, Boshtet e Prioritetit 9, 10, 12 dhe 15 nuk kanë lidhje me faktorin mjedisor të peizazhit, ndërsa Boshti i Prioritetit 16, që ka lidhje me shfrytëzimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë, mund të ndikojë si negativisht ashtu edhe pozitivisht mbi peisazhin, në varësi të llojit të berimeve të ripërtëritshme të energjisë që do të promovohen.

Pra, në përputhje me analizën e mësipërme në paragrafët 6.2 dhe 6.3, është vlerësuar se ndryshime pozitive në peisazhin e Bashkisë mund të shkaktohen nga: menaxhimi i integruar i zonave rurale (1), i cili nuk lejon përzierjen e përdorimeve të tokës bujqësore me përdorime të tjera të tilla si industriale, urbane, etj. Forcimi i aktiviteteve turistike dhe në veçanti promovimin i agriturizmit (3) me kusht që të ndërtohen njësi agroturistike të integruara në peisazhin e zonës dhe me materiale ekologjikisht miqësore, pasi sipërmarrësit e rinj padyshim do të interesohen në ruajtjen e cilësisë së lartë të peizazhit për shkak se aktivitetet e tyre do të varet nga gjendja e mirë e mjedisit natyror. Puna në sektorin primar (1) kur ajo kombinohet me boshtet e prioritetit 5 dhe 7, përmirëson situatën në sektorin e bujqësisë, zvogëlohen sipërfaqet bujqësore të braktisura (4) krijohet rrjet ujitës funksional (5) që mbështet kultivimet dhe kohezionin e tyre dhe krijohen rezervuare (7) që kontribuojnë në përmirësimin estetik të peizazhit, pasi uji është një element natyror dhe gjithmonë kontribuon pozitivisht mbi peisazh. Mbrojtja dhe menaxhimi i ekosistemeve pyjore (6) dhe biodiversitetit (8) do të thotë mbrojtja e peisazhit natyror. Ndërhyrjet e planifikimit dhe rehabilitimit (13) në mënyrë të qartë do të ndryshojnë peisazhin urban, në të gjitha vendbanimet ku do të zbatohen dhe ndryshimi është vlerësuar të jetë në drejtim pozitiv (por theksohet se këto ndryshime

mbi peisazhin urban nuk janë pranuar gjithmonë nga komunitetet lokale, pasi ato të vijnë në konflikt me kujtimet e banorëve më të vjetër, kështu nëse efekti në peizazhin është pozitiv apo negativ, është në një farë mase, subjektive), forcimi i konceptit të fqinjësisë (14) dhe përmirësimi i infrastrukturës së transportit (11), e kombinuar me rigjenerim urban (13), do të ndryshojnë peizazhin urban në një drejtim pozitiv.

Efekte negative parashikohen nga promovimi dhe forcimi i agrobiznesit dhe përpunimit të produkteve bujqësore, (2) pasi njësitë e përpunimit do të shkaktojnë një ndikim relativisht të kufizuar negativ në peizazhin rural.

Promovimi i Burimeve të Ripërtërishme të Energjisë (16) mund të ketë efekt negativ mbi peizazhin. Në veçanti, për sa i përket burimeve të ripërtërishme të energjisë, pritet të ketë një ndikim negativ mbi peizazhin urban nga instalimi i paneleve fotovoltaike në kulmet dhe strukturat e ndërtesave, ndërsa në peizazhin rural, efektet kryesore negative mund të rezultojë nga parqet eolike, në qoftë se ka potencial eolik dhe ndërtohen parqe eolike. Ndikimi mbi peizazhin dhe në njërin rast edhe në tjetrin nuk pritet të jenë të rëndësishme. Shumë shpesh, turbinat e erës nuk janë të dukshme pasi nuk kalojnë rrugë pranë majave të zonave malore dhe as rrugë me trafik. Peizazhe të bukura mund të krijohen me ndërtimin e një dige hidroelektrike, kur hapësira pas tyre mbushet me ujë dhe krijon rreth tij një florë të dhe faunë të pasur, si edhe vend pritës për zogjtë shtegtarë.

Sa më sipër përmbledhet, me anë të simboleve, në Tabelën 7.2.10.1 më poshtë:

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi peisazhin, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuenca	Nderveprimet
Prioriteti 1: Modernizim dhe forcim i prodhimit parësor.	!	+	>>				S	C
Prioritet 3: Modernizim dhe forcim i sektorit tercar, duke theksuar format alternative të turizimit.	!	+	>>				S	
Prioritet 4: Inkuadrim i zonave të mbrojtura natyrore në rrjetet kombëtare, europiane dhe ndërkombëtare të mbrojtjes për sigurimin e mbrojtjes së tyre dhe mbrojtjes së habitateve të tyre.	!!	+	>>				P	
Prioriteti 5: Mbrojtje dhe vlerësim i qëndrueshëm i hapësirave të kultivuara dhe sektorit bujqësor	!	+	>>				S	C
Prioriteti 6: Mbrojtja dhe vlerësimi i qëndrueshëm i ekosistemeve pyjore	!	+	>>				P	C
Prioriteti 7: Mbrojtja dhe administrimi i qëndrueshëm i burimeve ujore.	!!	+	>>				P	C
Prioriteti 8: Mbrojtje dhe forcim i	!	+	>>				P	C

Boshtet e Prioritetit, në përputhje me PPV, të cilët pritet të ndikojnë mbi peisazhin, sipas paragrafëve 6.2 dhe 6.3.	Karakteristika të ndikimeve të parashikuara							
	Probabiliteti	Shkalla	Frekuenca / Kohezgjatja	Reversibiliteti	Dimensioni Nderkufitar	Pasiguria	Sekuena	Nderveprimet
bioshumëllojshmërisë.								
Prioriteti 14: Forcim i konceptit të fqinjësisë dhe sigurim i kohezionit dhe solidaritetit social të banorëve të Bashkisë, me pjesëmarrje aktive në konsultimet për aktivitetet zhvillimore	!	+	>>				P	
Prioriteti 11: Përmirësim i lëvizshmërisë dhe modernizimit të infrastrukturave të transportit	!!	+	>>				S	
Prioriteti 13: Mbrojtje dhe përmirësim i mjedisit të banimit/të ndërtuar	!	+	>>				S	
Prioriteti 2: Modernizim dhe forcim i prodhimit dytësor.	!	-	>>	IR	0		P	0
Prioriteti 16: Shfrytëzim i Burimeve të Rinovueshme të Energjisë	!	+/-	>>	R	0	?	P	0

Tabela 7.2.10.1: Vlerësimi i ndikimeve mjedisore tek peisazhi i propozimeve të PPV, për çdo Bosht Prioriteti që parashikuan në paragrafët 6.2 dhe 6.3 se ndikojnë mbi peisazhin.

7.3. Propozime, drejtimet dhe masat për trajtimin e ndikimeve në mjedis të Planit

7.3.1. Hyrje

Në paragrafët e mësipërm 7.2.1 - 7.2.10 u vlerësuan ndikimet mjedisore të propozimeve të Planit, siç ato përshkruhen në Boshtet Prioritare. Në kuadër të këtij vlerësimi u cituan ndikimet negative dhe pozitive, dhe në vazhdim u komentuan mundësitë e shfaqjes së ndikimeve, shkalla e tyre, shpeshtësia e shfaqjes së tyre dhe kohëzgjatja, kthyeshmëria, karakteri i tyre ndërkuftar, karakteri i tyre kumulativ ose synergjik etj. Hapi i ardhshëm në VSM është të bëhen propozimet për masat në lidhje me trajtimin e ndikimeve të mësipërme mjedisore, për çdo faktor mjedisor dhe u konstatua se pritet të ndikohet negativisht. Është e qartë se masat e propozuara për trajtimin e ndikimeve mjedisore do të duhet të harmonizohen me Boshtet e Prioritetit të propozuara nga PPV dhe të jenë, nga pikëpamja ekonomike, në gjendje për t'u zbatuar.

7.3.2. Trajtimi i ndikimeve në terren

Terreni, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht nga ndërtimi i digave për prodhim të energjisë elektrike, në kuadrin e Burimeve të Rinovueshme të Energjisë, në kuptimin e presionit që do të ushtrojë uji në terren me rrezik erozionin e mëtejshëm etj. Ky ndikim i mundshëm do të jetë i kthyeshëm, nëse hartohen studime gjeologjike dhe hidrogeologjike të përshtatshme në lidhje me pozicionet që do të përzgjidhen për të ndërtuar digat,

në mënyrë që përmes këtyre studimeve të minimizohet rreziku i erozionit dhe të rreziqeve apo dështimit të digës.

Gjithashtu, siç rezulton nga paragrafët e mësipërm dhe nga Kapitulli 6, propozimet për fuqizimin dhe promovimin e sektorit primar, përmbajnë edhe rrezikun e ndotjes së tokës nga pesticidet dhe plehrat kimike, si dhe uljen e cilësisë së tokës, pasi dihet se kur tokat kultivohen intensivisht gjatë një periudhe të gjatë kohore, përdorimi i vazhdueshëm i plehrave dhe pesticideve e bën atë më të varfër në lëndë organike, dhe kështu tokat karakterizohen si "të lodhura". Ky ndikim i mundshëm, mund të trajtohet në mënyrë parandaluese, nëse:

- Ekziston mbështetja e përshtatshme shkencore për bujqit dhe për ata që angazhohen profesionalisht në sektorin primar, nga agronomë dhe specialistë të tjerë, të cilët do të analizojnë për ta problemet dhe pasojat e përdorimit të tepërt të plehrave dhe pesticideve, dhe të zgjidhen alternativa për fermerët, duke mbështetur prodhimin e tyre, psh., me metoda organike apo duke përdorur përzierje plehrash organike për rritje të lëndëve organike të tokës, ose duke testuar kultura të reja të përshtatshme për tokën e rajonit dhe që nuk kërkojnë shumë përdorim të plehrave kimike.
- Nëse ka organizim të fermerëve në kooperativa, në mënyrë që këto skema bashkëpunuese të mund të zgjidhin më lehtë problemet e mundshme dhe të udhëheqin, me informacionin e duhur, fermerët.
- Nëse ndiqen praktikrat e mira bujqësore, në përputhje me Direktivat e Bashkimit Evropian, kështu do të ketë minimizim të përdorimit të plehrave dhe pesticideve.

7.3.3. Trajtimi ndikimeve në ajër dhe tek faktorët klimatikë

Ajri dhe cilësia e atmosferës, si dhe faktorët klimatikë, nuk pritet të preken nga propozimet e Planit, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6. Për këtë arsye, nuk propozohet ndonjë masë zbutëse.

7.3.4. Trajtimi i ndikimeve në ujëra

Uji, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht: a) nga intensifikimi dhe fuqizimi i prodhimit primar, b) nga promovimi i sektorit të përpunimit të produkteve bujqësore, c) nga zhvillimi dhe promovimi i sektorit të agrturizmit dhe d), nga promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, nëse ndërtohen diga hidrocentralesh.

Kështu, intensifikimi i konsumit të sasive të mëdha të ujit për ujitje nga fuqizimi i prodhimit primar, është e mundur të trajtohet në mënyrë parandaluese, me ndihmën:

- E zbatimit të një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujitje, siç edhe propozohet në Boshtin e Prioritetit 7.
- E mbështetjes së fermerëve nga agronomët dhe specialistët e tjerë me qëllim për të zgjedhur kultura që nuk kërkojnë sasi të mëdha të ujitjes.
- E ndërtimit të rrjeteve moderne të ujitjes kolektive, në mënyrë që të minimizohet sasia e ujit për ujitje që humbet me anë të avullimit dhe të ujitet bima direkt e në rrënjë, e cila thith ujin, në mënyrë që të ketë maksimizim të efikasitetit të sistemeve të ujitjes.

- E ndërtimit të rezervuarëve dhe digave, për të mbështetur ujitjen dhe minimizimin e pompimit të ujërave nëntokësore.
- E kontrollit të shpimeve të shpërndara të fermerëve, në mënyrë që të mund të bëhet i mundur zbatimi i një plani realist të menaxhimit të ujit për ujitje.

Konsumi i ujit nga aktivitetet e përpunimit mund të kontrollohet në mënyrë parandaluese: me ushtrimin e një politike të përshtatshme të faturimit të ujit, në mënyrë që të mos inkurajohet keqpërdorimi; me organizimin hapësiror dhe përqendrimin e njësive përpunuese në zona ekonomike të prodhimit, në mënyrë që të ketë një menaxhim kolektiv të ujit dhe një përgjegjësi kolektive të përbashkët në aspektin e konsumimit të tij; me kontrollin e puseve individuale të njësive, në mënyrë që të mund të zbatohet një plan i qëndrueshëm i menaxhimit të burimeve ujore të Bashkisë; dhe me përdorimin e makinerive bashkëkohore në njësitë prodhuese, në mënyrë që të mos konsumohet sasi e madhe uji dhe të kursehet ai. Në të ardhmen, adaptimi nga njësitë prodhuese i Sistemeve të Menaxhimit të Mjedisit p.sh. ISO 14000, EMAS, etj. do të kontribuojë gjithashtu pozitivisht në kursimin e ujit.

Rritja e konsumit të ujit nga zhvillimi i aktiviteteve të turizmit rural do të rezultojë nga uji për ujitje që do të përdoret për qëllimet përkatëse që lidhen me njësitë e agroturistike, si edhe nga uji për pirje që do të konsumohet nga turistët, por edhe nga shërbimet që do të ofrohen atyre. Për ujin për ujitje, është e mundur të zbatohen masat e përmendura më parë. Për furnizimin me ujë, është i mundur reduktimi i konsumit të tij nëpërmjet aplikimit të sistemeve të kursimit p.sh. në ambientet sanitare të dhomave, kuzhinë, etj. Gjithashtu, ndërgjegjësimi i vizitorëve përmes një informacioni të matur, përmes tabelave të vendosura në dhoma etj. është i dobishëm, në mënyrë që të mos keqpërdorohet uji që ata përdorin.

Së fundi, ndërtimi i digave hidroelektrike në kuadër të promovimit të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë mund të sjellë një ndikim negativ në menaxhimin e ujit për ujitje, kështu do të duhet të merret në konsideratë mundësia e ndërtimit dhe përcaktimi i përshtatshëm i pozicionit të tyre, duke marrë parasysh seriozisht nevojat e sektorit bujqësor. Gjithashtu, është e nevojshme të institucionalizohet një kuadër rregullator funksionimi i digave, veçanërisht nëse menaxhimi dhe funksionimi i tyre realizohet nga individët privatë, pasi është vënë re se në mënyrë që të maksimizohen të ardhurat e tyre, kompanitë që prodhojnë energji elektrike, mbushin digat me shumë ujë, kështu në periudha me reshje të shumta, nuk ka më mundësi të ruajtjes së ujërave të shiut dhe ata detyrohen të hapin portat e digave duke shkaktuar përmbytje në zonat poshtë saj.

7.3.5. Trajtimi i ndikimeve në biodiversitet

Biodiversiteti, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht nga nxitja e Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë dhe në veçanti nga ndërtimi i parqeve eolike, të cilat, siç u përmend shkaktajnë efekte negative në faunën e shpendëve, sidomos tek shpendët shtegëtarë. Këto ndikime është e mundshme të përballohen vetëm në mënyrë parandaluese. Është e nevojshme të përgatitet një Plan Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri, i cili do të përcaktojë se cilat rajone janë të përshtatshme për zhvillimin e gjeotermisë, cilat rajone kanë potencial të erës dhe janë të përshtatshme për zhvillimin e energjisë së erës, cilat rajone janë të përshtatshme për parqe fotovoltaike, etj. Për rajonet që do të konsiderohen si të përshtatshme për zhvillimin e energjisë së erës, do të duhet gjithashtu të

përgatitet edhe një studim ornitologjik me qëllim për të regjistruar faunën e shpendëve, në mënyrë që në fund, të vendoset në nivel kombëtar, në cilat rajone do të zhvillohen parqet eolike, bazuar edhe në informacion në lidhje me rëndësinë e faunës së shpendëve. Për shkak se pavarësia energjetike e vendit është një çështje kombëtare dhe zhvillimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë është gjithashtu me rëndësi Kombëtare, është e nevojshme që kriteret e zhvillimit të parqeve eolike të përcaktohen në të njëjtin nivel kombëtar planifikimi, duke marrë parasysh ndikimet mbi faunën e shpendëve dhe biodiversitetin. Dhe si rezultat, planet territoriale të Bashkive nuk do të kenë mundësinë të përjashtojnë nga planifikimi ndonjë formë të Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë nëse është miratuar Plani i më lartpërmendur Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë.

7.3.6. Trajtimi i ndikimeve mbi mbetjet

Mbetjet, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohen negativisht nga zhvillimi i aktiviteteve prodhuese primare të produkteve, si dhe nga fuqizimi dhe promovimi i turizmit rural. Në thelb, krijimi i mbetjeve nga aktivitetet prodhuese do të zgjidhet përmes infrastrukturës së menaxhimit të mbetjeve që do të ndërtohet në vitet e ardhshme në të gjitha qarqet e Shqipërisë, dmth, me vendndodhjen, ndërtimin dhe funksionimin e landfilleve të përshtatshme, si edhe promovimin e riciklimit të materiale të ndryshme dhe kompostimit të bio-mbetjeve - biosolide (<40% lagështi). Kështu, nuk do të ketë problem në sektorin e mbetjeve. Për më tepër, veçanërisht për njësitë e turizmit rural, si pjesë e aktiviteteve të tyre, është e mundur të zhvillojnë edhe aktivitete të kompostimit në hapësirat e tyre. Mbetjet nga gatimi, mbetjet nga ushqimi, mbetjet e "gjelbra" nga krasitja e pemëve dhe kositja dhe prerja e bimëve etj, është e mundur të përbëjnë lëndën e parë për kompostim brenda njësisë së agroturizmit, në mënyrë që të prodhohet kompost cilësor, të cilin më pas mund ta përdorin në aktivitetet e tyre bujqësore. Kështu, me zhvillimin e turizmit rural, është e mundur që në këto njësi të minimizohen mbetjet që do të dërgohen për varrim në hapësirat e përshtatshme të organizuara. Së fundi, theksohet nevoja e informimit të banorëve në lidhje me çështjet e mbetjeve. Është e dobishme që të kuptohet nga të gjithë se ndërtimi dhe funksionimi i landfilleve sanitare kërkon një kosto dhe një pagesë e cila do të mbulohet nga ekonomitë shtëpiake të Bashkive dhe Bashkitë në Agjencinë e Menaxhimit të Mbetjeve. Dhe për shkak se kjo kosto do të varet nga sasia e mbetjeve që do të rezultojnë për varrosje në zonën zyrtare të organizuar për këtë qëllim, është shumë i dobishëm zhvillimi i procesit të riciklimit të materialeve të ndryshme psh letër, metale, bateri, plastike, etj (dhe për arsye, gjithashtu, të ndikimit të tyre në mjedisit). Këto detaje do të duhet të bëhen të ditura tek komunitetet lokale, në mënyrë që të pranohen nga të gjithë komuniteti gjithë infrastrukturën për menaxhimin e mbetjeve që do të ndërtohen në të ardhmen, por të bëhet edhe të kuptohet se në Bashkitë e vogla me më pak se 500,000 banorë nuk është ekonomikisht i mundshëm ndërtimi i projekteve me shkallë të gjerë për menaxhimin e mbetjeve për shkak se kostot e tyre operative janë të mëdha dhe të papërbalueshme për qytetarët. Si rrjedhim, informimi dhe pjesëmarrja aktive e komuniteteve lokale për reduktimin, parandalimin, riciklimin, kompostimin dhe varrimin (ose djegien) e mbeturinave është shumë e nevojshme për sigurimin e suksesit të menaxhimit të qëndrueshëm të mbetjeve të ngurta.

7.3.7. Trajtimi i ndikimeve në mjedisin akustik-zhurmat

Mjedisi akustik/zhurma, siç u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohet negativisht nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore, si dhe promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, nëse ndërtohen parqe eolike, të cilat shkaktojnë prodhimin e zhurmës. Zhurma nga aktivitetet prodhuese nuk do të shkaktojë shqetësim për mjedisin urban, pasi makineritë e ndryshme nuk do të jenë jashtë ndërtesave dhe këto aktivitete pozicionohen dhe zbatohen në zonat ekonomike të Bashkisë, të cilat do të ndodhen jashtë zonave të banimit. Si rrjedhim, vendndodhja e propozuar e njërive të prodhimit jashtë zonave të banuara nga PPV është zgjidhja për mjedisin akustik të vendbanimeve. Lidhur me zhurmën nga parqet eolike, fillimisht propozohet vendosja e kriterit që distanca minimale e skajit ekstrem të turbinës, të jetë 500 metra nga kufiri i ri i çdo rajoni vendbanimi. Dhe kjo pasi është e pranuar se në këtë distancë zhurma e shkaktuar nga turbina pothuajse nuk perceptohet. Një masë e dytë e trajtimit të zhurmës nga parqet eolike është zgjedhja e teknologjisë bashkëkohore të turbinave, pasi dihet se nga turbina e parë që është instaluar në një park eolik e deri më sot, teknologjia e tyre është përmirësuar dhe problemi i zhurmës gjithashtu është zbutur. Rrjedhimisht, Vlerësimet e Ndikimeve në Mjedis për investimet e ardhshme në parqe eolike, do të duhet të paraqesin përkushtimin e investitorëve të mundshëm për përdorimin e turbinave të erës të teknologjisë së fundit, me qëllim që të kenë një zhurmë të reduktuar gjatë funksionimit të tyre.

7.3.8. Trajtimi i ndikimeve në popullsi dhe në asetet aktive

Popullsia dhe asetet aktive nuk pritet të preken nga propozimet e Planit, siç edhe u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6. Për këtë arsye, nuk propozohet ndonjë masë zbutëse. Në të vërtetë, siç u konstatua nga analiza e mësipërme, efekti i propozimeve të Planit do të jetë pozitiv si për popullatën e Bashkisë ashtu edhe për asetet aktive.

7.3.9. Trajtimi i ndikimeve mbi trashëgiminë kulturore

Trashëgimia kulturore, monumentet, vendet arkeologjike nuk pritet të preken nga propozimet e Planit, siç edhe u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6. Për këtë arsye, nuk propozohet ndonjë masë zbutëse.

7.3.10. Trajtimi i ndikimeve mbi peizazhin

Mjedisi akustik/zhurmat, siç edhe u analizua në paragrafët e mësipërm dhe në Kapitullin 6, pritet të ndikohen negativisht nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore apo nga njësitë industriale, nga promovimi i Burimeve të Ripërtëritshme të Energjisë, nëse do të instalohen parqe eolike, apo instalimi i shumë paneleve fotovoltaike në kulmet apo strukturat e ndërtesave në vendbanime, ndërsa potencialisht, nëse ndërtohen shumë sera në hapësirën bujqësore, me dendësi të madhe, atëherë forcimi dhe zhvillimi i mëtejshëm i sektorit primar, do të shkaktojë një ndikim negativ mbi peizazhin.

Për njësitë e përpunimit të produkteve bujqësore dhe për forcimin e sektorit sekondar merret parasysh propozimi i PPV për vendosjen e tyre në zonat ekonomike të propozuara. Këto zona do të

jenë zona të organizuara të pritjes së biznesit dhe njësive prodhuese dhe përqendrimi i tyre në rajone të caktuara ka një tjetër avantazh: do të jetë e mundur zbatimi i një zone periferike të gjelbër në çdo zonë ekonomike, dhe madje me pemë të larta dhe me gjelbërim, me qëllim që të ketë izolim vizual nga rrugët aty pranë dhe nga zonat e banuara. Si rrjedhim, për çdo shqetësim vizual dhe ndikim mbi peizazhin ekziston mundësia të minimizohen.

Panelet fotovoltaike në kulmet e ndërtesave dhe në strukturat e tyre do të instalohen në çati pa u ngritur shumë nga tjegullat, kështu që minimizohet shqetësimi vizual.

Parqet eolike do të vendosen lart në kreshtat e maleve, ato do të jenë të dukshme nga larg, por shqetësimi mbi peizazhin do të jetë i kufizuar, ndërsa nga afër nuk do të jetë i dukshëm, sepse rrallë ndonjë rrugë lidhëse vendbanimesh kalon aty afër.

Në lidhje me serat, të mos krijohet një zonë e vazhdueshme, ato që gjenden në parcela që janë ngjitur me segmentet rrugore, duhet të jenë së paku 5 metra larg nga kufijtë e çdo parcelë, me qëllim që midis tyre të ketë një hapësirë të dobishme.

Së fundi, theksohet se ndikimi vizual dhe ndikimi në peizazh ka lidhje gjithmonë me nëse një ndërhyrje e njeriut në mjedisin natyror është e dukshme tek shumë njerëz apo tek disa apo pothuajse tek asnjë.

7.3.11. Konkluzion për trajtimin e ndikimeve mjedisore të propozimeve të Planit

Theksohet se Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis që do të hartohet në të ardhmen për projekte të ndryshme të propozuara të infrastrukturës teknike apo për projekte zhvillimi në rajonin e Bashkisë, do të duhet të marrin parasysh këtë Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM), me qëllim që të jenë më efektiv në identifikimin, parashikimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore të planeve, si edhe në formulimin e masave për trajtimin e këtyre ndikimeve mjedisore. Është fakt, në përgjithësi i konstatuar, në komunitetin global shkencor se Studimet Strategjike të Ndikimit Mjedisor mund të sigurojnë kuadrin për hartimin e Vlerësimeve më të mira dhe më të sukseshme të Ndikimit Mjedisor në plane të ndryshme të propozuara në të ardhmen. Njëkohësisht, ky Vlerësim Strategjik i Ndikimit Mjedisor është e mundur të përbëjë një "mjet kontrolli" të Vlerësimeve të ardhshme të Ndikimit në Mjedis që do të përgatiten për projekte të ndryshme të propozuara, pasi komunitetet lokale dhe të gjitha palët e interesuara që do të marrin pjesë në procedurat e konsultimit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis, do të kenë mundësinë të përdorin këtë Vlerësim Strategjik Mjedisor si një ndihmë.

7.4. Program Monitorimi i Ndikimit në Mjedis

Bazuar në sa u përmendën më lart në lidhje me vlerësimin e ndikimeve mjedisore të propozimeve të Planit të propozuar (PPV), si edhe për masat e propozuara për trajtimin e tyre, shumë prej të cilave në thelb janë masa parandaluese, përshkruhet Programi i Monitorimit të Ndikimit në Mjedis, i cili përfshin, sipas literaturës botërore, përcaktimin e personit përgjegjës për monitorimin dhe zbatimin e masave të trajtimit, kohën dhe shpeshtësinë e monitorimit, hartimin e raportit mbi harmonizimin e zbatimit të Planit të propozuar me angazhimet e Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM Studimit), në lidhje me masat e trajtimit që u përmendën në paragrafët e mësipërm. Ndikimet e parashikuara

mjedisore dhe masat e propozuara të trajtimit janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme 7.4.1, për secilin faktor mjedisor, për të cilat u vlerësuan efekte negative:

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
Terren	Promovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (hidrocentrael) Ndotje të terrenit nga pesticidet dhe plehurat kimike në kuadër të fuqizimit të sektorit primar	Hartimi i studimeve hidrogeologjike dhe gjeologjike për pozicionet e përzgjedhjes së ndërtimit të digës, për minimizimin e rrezikut nga erozioni ose dështimit të digave Mbështetje shkencore i fermerëve – krijimi i kooperativave bujqësore – adaptimi i praktikave dhe rregullave të drejta dhe nga Udhëzimet e Bashkimit Evropian
Ujëra	Ndotje dhe ndikim në sasinë e ujërave nëntokësore nga intensifikimi dhe forcimi i prodhimit primar Përdorim u ujit për promovimin e përpunimit të produkteve bujqësore Përdorim të ujit për zhvillimin dhe promovimin e agroturizmit	Zbatim i një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujitje - mbështetje shkencore të fermerëve - ndërtim i rrjeteve moderne kolektive të ujitjes - ndërtim të rezervuareve dhe digave - kontrolli i shpimeve të shpërndara të fermerëve Ushtrim i politikës së përshtatshme të faturimit për ujin - organizim hapësinor dhe përqendrim i njësive prodhuese në rajonet ekonomike me qëllim menaxhimin kolektiv të ujit - kontroll i njësive individuale të shpimeve për ujë - përdorim të makinerive bashkëkohore tek njësitë prodhuese - adaptim nga njësitë prodhuese të Sistemeve të Menaxhimit Mjedisor Reduktim të konsumit të ujit për ujitje, përmes zbatimit të sistemeve të kursimit – përmes informimit dhe ndërgjegjësimi të vizitorëve
Biodiversiteti	Prpmovim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (parqe eolike)	Hartim të Planit Kombëtar për Energjinë e Ripërtëritshme në Shqipëri - përcaktim të zonave të përshtatshme për zhvillimin e energjisë gjeotermale, shfrytëzimin e energjisë së erës dhe energjisë diellore - hartim të studimeve ornitologjike në zonat me potencial eolik - përcaktim i kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike në të gjithë vendin
Mbetje	Shtim të mbetjeve nga përpunimi i produkteve bujqësore	Ndërtim i landfillit - promovim i riciklmit të materialeve të ndryshme - promovim i bio-kompostimit dhe mbetjeve të " gjelbërta" - informim të banorëve në lidhje me çështjet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta

Faktorë mjedisorë	Ndikime të parashikueshme negative	Masa të propozuara të trajtimit
	Shtim të mbetjeve nga aktivitetet agroturistike	Informim dhe ndërgjegjësim i vizitorëve për menaxhimin e mbetjeve dhe ndarja e tyre për përpunimin e tyre optimal dhe shfrytëzimin e tyre
Mjedisi akustik/ zhurma	Zhurma nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Zhurma nga parqet eolike (Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë)	Izolim akustik i ndërtesave - organozim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike Përdorim të teknologjisë optimale dhe moderne të turbinave të erës - vendosje të parqeve eolike në një distancë më të madhe se 500 metra nga kufiri i zonave të banuara
Peizazhi	Ndryshime në peizazh nga aktivitetet e përpunimit të produkteve bujqësore Ndryshime në peizazh nga fuqizimi i sektorit primar të prodhimit (serat) Ndryshime nga parqet eolike (Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë)	Organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike – zona perimetrike të gjelbërta në çdo zonë ekonomike Distancë minimale prej të paktën 5 metra nga kufijtë e secilës parcelë për serat në zonat bujqësore me densitet të lartë Vendosje të parqeve eolike me preferencë në kreshtat të largëta të zonave malore, pa qasje rrugore - respektim i Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtësitshme të Energjisë në Shqipëri

Tabela 7.4.1: Përmbledhje e ndikimeve mjedisorë të parashikuara negative tek faktorët mjedisorë dhe të masave të propozuara të trajtimit të tyre.

Bazuar në tabelën 7.4.1, hartohet Tabela 7.4.2, ku paraqiten treguesit përkatës të përshtatshëm të monitorimit, frekuenca e përgatitjes së raportit informativ dhe organi përgjegjës për monitorimin:

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
Terren	Hartimi i studimeve hidrogeologjike dhe gjeologjike për pozicionet e përzgjedhjes së digave, me qëllim për të minimizuar rrezikun e erozionit ose dështimin e digave Mbështetja shkencore e fermerëve - krijimi	Gjetje dhe konkluzione të studimeve gjeologjike Numri i	Nuk kërkohet hartim raporti. Studimet gjeologjike do të zhvillohen për çdo digë hidrocentrale Raport vjetor ku do të përshkruhet	Ministria e Energjisë dhe Industrisë Çdo kooperativë, në bashkëpunim me

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
	i kooperativave bujqësore - adaptimi i rregullave dhe praktikave të drejta bujqësore në përputhje me direktivat e Bashkimit Evropian	seminareve / vit Numri i kooperativave / vit Numri i anëtarëve të kooperativave / vit Numri i produkteve të certifikuara organike / vit	objekti i trajnimit për secilin seminar, numri i kooperativave dhe objekti i veprimtarisë së tyre, numri i anëtarëve të kooperativave me regjistrim të prodhimit bujqësor të gjithësecilit dhe numrin dhe llojin e produkteve organike	Bashkinë që do të ketë mbikëqyrjen e kooperativave
Ujëra	Zbatim i një plani të qëndrueshëm të menaxhimit të ujit për ujë - mbështetje shkencore të fermerëve - ndërtim të rrjeteve moderne kolektive të ujitjes - ndërtim të rezervuareve dhe digave - kontrolli i puseve të shpërndara të fermerëve Ushtrim i politikës së përshtatshme të faturimit të ujit - organizim hapësinor dhe përqendrim i njësive prodhuese në rajonet ekonomike për menaxhimin kolektiv të ujit - kontroll të shpimeve individuale nga njësiti - përdorim të makinerive bashkëkohore nga njësiti prodhuese - adaptim të Sistemeve të Menaxhimit Mjedisor prej këtyre njësive prodhuese	Kodifikim të propozimeve të planit të menaxhimit të ujit për ujë Numri i seminareve / vit Kilometra të rrjeteve të ujitjes kolektive / vit Vëllimi i ujit të rezervuarëve dhe digave Vendndodhja dhe sigurim të shpimeve private të ujitjes Kostoja e ujit për ujë / m ³ në vit për konsumatorët Konsumi i ujit m ³ / vit për përpunuesit Vendndodhja dhe sigurim i shpimeve private industriale Përshkrim i makinerive dhe pajisjeve në Studimet e Ndikimit në Mjedis Numri i ndërmarrjeve me	Raport vjetor me përmbledhjen e propozimeve të planit të menaxhimit të ujit për ujë, objektin e trajnimit në çdo seminar, evoluimin përmasave të rrjeteve të ujitjes, evoluimin e vëllimit të rezervuarëve të ujit dhe tabelë me vendndodhjen dhe sigurimin e puseve private të ujitjes Raport vjetor me koston e ujit për ujë/ m ³ vit për konsumatorët, konsumin e ujit m ³ / vit për përpunuesit, vendndodhjen dhe sigurimin e shpimeve private industriale, si edhe numri i kompanive me Sistemin e Menaxhimit të Mjedisit	Bashkia në bashkëpunim me shërbimin kompetent të ujërave të Prefekturës apo të Ministrisë Bashkia në bashkëpunim me shërbimin kompetent të ujërave të Prefekturës apo të Ministrisë Shënim: Në Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis që do të miratohet nga agjencia kompetente licencimit mjedisor, të shqyrtohen me kujdes makineritë.

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
	Reduktim i konsumit të ujit të pijshëm, përmes zbatimit të sistemeve të kursimit - përmes informimit dhe ndërgjegjësimit të vizitorëve	Sistem Menaxhim të Mjedisit Përshkrimi i masave të menaxhimit të ujit në njësitë agroturistike në Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis Numri i njësive agroturistike me sisteme të kursimit të ujit Numri i njësive të agroturizmit me Sistem Menaxhim të Mjedisit	Raport vjetor për konsumin e ujit m ³ / vit për çdo njësi të Agroturizmit, numri dhe kapaciteti i njësive agroturistike dhe numri i njësive të agroturizmit me Sistemin e Menaxhimit të Mjedisit	Bashkia në bashkëpunim me shërbimin kompetent të ujërave të Prefekturës ose të Ministrisë
Biodeversiteti	Hartim të Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri - përcaktim i zonave të përshtatshme për zhvillimin e energjisë gjeotermale, shfrytëzimin e energjisë së erës dhe energjisë diellore - zhvillim i studimeve ornitologjike në zonat me potencial eolik - përcaktimi i kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike në të gjithë vendin	Rajone ku do të pozicionohen parqet eolike dhe zona të rëndësishme për mbrojtjen e shpendëve Përmbledhje e kriterëve për zhvillimin e energjisë eolike	Nuk kërkohet hartimi i ndonjë raporti, por hartimi i Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri	Ministria e Energjisë dhe Industrisë për hartimin e Planit Kombëtar
Mbetje	Ndërtim i landfillit për mbetjet - promovim i riciklimit të materialeve të ndryshme - promovimin e bio-kompostimit dhe mbetjeve "të gjelbërta" - informim të banorëve në lidhje me çështjet e	Numri i landfilleve të mbetjeve Hapësirë e disponueshme e mbetur për varrosje e mbetjeve në çdo njësi Regjistrim të numrit të	Raport vjetor me të dhënat ku referohen treguesit, në lidhje me ambientet e landfilleve, por edhe të eventeve informative	Prefektura në bashkëpunim edhe me Bashkinë

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
	menaxhimit të mbetjeve të ngurta Informim dhe ndërgjegjësim i vizitorëve për menaxhimin e mbetjeve dhe ndarja e tyre për një përpunimin optimal	eventeve informative, të përmbajtjes dhe numri i pjesëmarrësve Sasia e mbetjeve organike që ndahen, me qëllim kompostimin e tyre Sasia e materialeve që ndahen për riciklim (qelqi, metali, plastike, letër, etj)	Raport vjetor mbi sasi të mbetjeve sipas treguesve, sipas të dhënave të marra nga prodhuesit e mbetjeve	Bashkia në bashkëpunim me Prefekturat, duke mbledhur të dhëna nga prodhuesit e mbetjeve dhe njësitë e menaxhimit të tyre
Mjedisi akustik/zhurma	Izolimi akustik i ndërtesave - organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zonat ekonomike Përdorim optimal i teknologjisë moderne të turbinave të erës - vendosje e parqeve eolike në një distancë më të madhe se 500 metra nga kufiri i zonave të banuara	Shqyrtim të studimeve të ndërtesave për njësitë e përpunimit, me qëllim që të konstatohet pajisjet mekanike dhe masat e izolimit akustik Regjistrim i numrit të turbinave të erës dhe të parqeve eolike në Bashki dhe theksim të distancës së tyre nga kufiri i zonave të banuara	Nuk kërkohet ndonjë raport Nuk kërkohet ndonjë raport, por regjistrimi do të bëhet në një sistem informativ	Institucionet kompetente të Bashkisë për licencim do të marrin në konsideratë dhe do të shqyrtojnë studimet e ndërtimit të njësive të përpunimit Regjistrimi do të bëhet nga Bashkia në bashkëpunim me Prefekturën Shënim: Në Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor të referohet në mënyrë të veçantë çështja e zhurmës, në teknologjinë e turbinave të erës dhe të shqyrtohet vendosja e parqeve eolike në lidhje me kufijtë e zonave të banuara
Peizazhi	Organizim hapësinor i njësive të përpunimit në zona	Numri i njësive të përpunimit në çdo zonë ekonomike	Raport vjetor me numrin e njësive të përpunimit dhe	Bashkia në bashkëpunim me Autoritetin Drejtues

Faktorët mjedisorë	Masa të propozuara të trajtimit	Tregues monitorimi	Shpeshtësia e hartimit të raportit	Përgjegjësi i Programit të Monitorimit
	ekonomike - zone periferike e gjelbër në çdo zonë ekonomike Distancë minimale prej të paktën 5 metra nga kufijtë e secilës parcelë për serat në zonat bujqësore me densitet të lartë Vendosje e parqeve eolike me preferencë në kreshta të largëta të uonave malore, pa qasje rrugore - respektim të Planit Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri	dhe numri i pemëve të mbjellë për kilometër në pjesën rrethuese të zonës ekonomike Densitet i serave Serat e matur si: sipërfaqe e serave/ sipërfaqe e tokës bujqësore Harta e serave Krahasimi i çdo parku eolik të propozuar me Planin Kombëtar për Burimet e Ripërtëritshme të Energjisë në Shqipëri	konstatim të gjendjes së mirë të mbjelljes rreth perimetrit të zonës ekonomike Raport vjetor për dendësinë e serave dhe harta me vendndodhjen e tyre	të Zonës Ekonomike Shërbimet kompetente të ndërtimit të Bashkisë Autoriteti përgjegjës për licencimin mjedisor të çdo park eolik

Tabela 7.4.2: Të dhëna bazë për Programin e Monitorimit të ndikimeve mjedisore dhe të masave për trajtimin e tyre.

7.5. Konkluzione

Ky Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) identifikoi, parashikoi dhe vlerësoi ndikimin mjedisor të propozimeve të planit që po përgatitet (PPV), propozoi masa për trajtimin e ndikimeve mjedisore dhe formuloi një program për monitorimin e tyre, në mënyrë që të verifikohet se Plani në të ardhmen zbatohet në drejtimin e duhur dhe se masat e trajtimit, nëse është e nevojshme, zbatohen, në mënyrë që të mos të ketë shqetësime dhe efekte negative në mjedis. Siç rezultoi nga analiza e mësipërme, efektet negative kufizohen në faktorë të veçantë mjedisorë (në terren, ujë, biodiversitet, mbetje, akustika mjedisore/zhurma dhe peizazh), ndërsa efektet pozitive të Planit të propozuar janë më të rëndësishme dhe kanë të bëjnë me të gjithë faktorët e mjedisit. Kjo është e drejtë të ndodh dhe është e pritshme, pasi që nga fillimi i hartimit të propozimeve, Plani kishte marrë parasysh kriteret e zhvillimit të qëndrueshëm, duke integruar në kohë dimensionin mjedisor dhe parametrin e mbrojtjes dhe përmirësimit të mjedisit natyror, kulturor dhe njerëzor në çdo objektiv strategjik dhe në secilin Bosht Prioriteti. Kështu, që nga fillimi Plani kishte orientim miqësor me mjedisin dhe si rrjedhim, nuk është për t'u habitur se në vlerësimin e ndikimeve mjedisore, shumë ndikime janë pozitive dhe sa prej tyre janë negative, shpesh herë varen nga mënyra e zbatimit të Planit dhe jo direkt nga rekomandimet e Planit, siç ato identifikohen nga Boshtet e propozuara të Prioritetit.

8. RAPORTI I KONSULTIMIT

Raport për Fazën e 4rt të konsultimit publik të studimit «Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të Bashkisë Skrapar» - Faza e 4rt

Data e zhvillimit: **02/09/2016**

Vendi i zhvillimit: **Qendra Kulturore Poliçan**

Në përputhje me Ligjin 107/2014, VKM 671/2015 dhe Termat e Referencës së studimit, u zhvillua konsultimi për fazën e 4rt të studimit «Hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të Bashkisë Skrapar». Faza e katërt përfshin Vlerësimin Strategjik Mjedisor.

Qëllimi i konsultimeve publike është (a) diskutimi me grupet e interes publik për të njohur dhe diskutuar pikëpamjet e banorëve dhe në përgjithësi të të gjithë atyre që preken nga zbatimi i studimit, në lidhje me cilësinë dhe raportin paraprak të kësaj faze, (b) arritja e transparencës në procesin e hartimit të studimit dhe (c) familjarizimi i stafit të Bashkisë me proceset e organizimi dhe zbatimi të planifikimit pjesëmarrës dhe qeverisjes urbane.

Në ditët e sotme, mbrojtja dhe ruajtja e mjedisit përfaqësojnë një shqetësim ndërkombëtar, i cili dëshmohet nga takime dhe konventa të ndryshme, në një pjesë të konsiderueshme të të cilave edhe Shqipëria është tanimë palë, si p.sh Konventa përmbrojtjen e Detit Mesdhe, Konventa mbi Ndryshimet Klimaterike, Konventa e Ramsarit, Konventa e Arhusit, etj. Rritja dhe zhvillimi i ekonomisë së Shqipërisë ka ardhur për shkak të energjisë krijuese dhe aftësisë për t'u përballur me sfidat të shqiptarëve, qoftë nëpërmjet inisiativës së lirë, ashtuedhe nga mbështetja gjatë gjithë kësaj kohe e partnerëve ndërkombëtarë. Zhvillimi i aktiviteteve ekonomike si dhe periudha e gjatë dhe e vështirë e tranzicionit drejt ekonomisë së tregut, kanë rritur ndjeshëm presionin ndaj mjedisit duke patur impakte negative mbi të. Parandalimi i ndotjes së një zone rezulton gjithmonë më efektiv në shumë drejtime, sesa rehabilitimi i mëvonshëm i saj. Raporti i vlerësimit strategjik mjedisor është bazuar në rëndësinë e hartimit të studimeve urbanistike rajonale dhe mjedisore me standarte bashkëkohore, duke mbajtur parasysh pasuritë natyrore dhe njerëzore të zonës në studim, vlerat e veçanta të tyre, si dhe kërkesat e pronarëve të zonës. Identifikimi i efekteve negative dhe pozitive dhe përcaktimi i masave zbutëse është bërë duke patur parasysh ruajtjen e interesave të investitorëve, shfrytëzimin racional të resurseve natyrore, si dhe përputhjen e zhvillimit ekonomik e social të zonës me kërkesat e zhvillimit të qëndrueshëm.

Monitorimi duhet të kryhet për të kontrolluar nëse janë adoptuar masa zbutëse dhe efektiviteti i tyre. Gjatë hartimit të P.P.V do të monitorohet për të kontrolluar nëse projekti në specifikimet e tij ka përfshirë masa të përshtatëshme për të minimizuar ndikimet negative dhe që mundësojnë uljen e humbjes së drurëve dhe bordurave të gjelbëra. Kjo formon pjesën e procedurës të “Sigurisë së Sistemit të menaxhimit të Mjedisit” të Konsulentit. Kushtet e duhura të zbatimit nga kontraktuesit dhe sheshet e ndërtimit, duhet të monitorohen here pas here, për të siguruar që masat mbrojtëse mjedisore po zbatohen.

Përveç kësaj duhet të ketë një vëzhgim sistematik, të përditshëm, në gjithë vendet e aktiviteteve, sidomos në sheshet e ndërtimit dhe në vendet e sistemit të mbetjeve, për të siguruar që kërkesat e kontratës për problemet mjedisore të përmbushen.

Pas afro tetë muajsh përpjekje për të hartuar Planin e Përgjithshëm Vendor të Lotit 5, Bashkia Skrapar dorëzoi vlerësimin strategjik mjedisor (VSM) në Ministrinë e Mjedisit. Objektivi i VSM është të vlerësojë potencialin mjedisor, trashëgiminë kulturore dhe ndikimet socio-ekonomike të Planit të Përgjithshëm Vendor të propozuar, si dhe të shmangen ose të minimizohen ndikimet negative.

Në muajin prill 2016 dhe në Muajin Shtator 2016 Bashkia e Skrapar, në bashkepunim me Ministrinë e Mjedisit kanë iniciuar konsultime me publikun dhe grupet e interesit me titull “Diskutimi Mjedor i VSM-së së Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Skrapar”, prej nga janë theksuar edhe një herë prioritetet mjedisore të Bashkisë, në zbatim e PPV-së.

Prezantimi i Fazës së 4rt i Vlerësimit Strategjik Mjedor, u krye nga anëtarë të grupit të studimit të shoqërisë GAIA S.A. STUDIMESH, z. Elton Toska dhe z. George Bellas zëvendës Drejtor i Përgjithshëm, znj. Boriana Golgota dhe znj. Evgenia Karanasiopoulou. Prezantimi përfshinte:

- (a) Përmbledhje të shkurtër të fazave të mëparshme si edhe përmbajtjen e fazës së katërt.
- (b) Përshkrimi i synimeve të VSM-së, përdorimi dhe problematika e aplikimit të tij.
- (c) Qëllimi i Planit të propozuar dhe lidhja me plane e programe të tjera, si edhe strategji kombëtare të Shqipërisë dhe synime Evropiane.
- (ç) Përshkrim të gjendjes aktuale të mjedisit (territorit, florës, faunës, biodiversitetit, ujërave, ajrit, ekosisteme të ndjeshme etj.).
- (d) Pasojat e zgjidhjes “zero” (mos zbatimi i projekteve të parashikuara).
- (dh) Identifikim dhe parashikim i ndikimeve në mjedis.
- (e) Vlerësim të ndikimeve në mjedis të Planit të Përgjithshëm Vendor.
- (ë) Trajtimi i ndikimeve mjedisore, kryesisht me masa të karakterit parandalues.
- (f) Hartimi i programit të ndjekjes së ndikimeve mjedisore.
- (g) Hartat e VSM-së.

Sipas degjësave publike, të cilat janë organizuar me këtë tematikë, parashikohen ndryshimet që pësojnë pesë sistemet si edhe ndikimin që këto sisteme kanë në mjedise. Gjithashtu, janë marrë në konsideratë komentet në lidhje me zonat strikte të mbrojtura natyrore, burimet ujore, zonat e mbrojtura dhe kullotat, livadhet e pyjet. Komentet lidhen me zonat buferike, të cilat janë marrë në konsideratë nga Plani i Përgjithshëm Vendor, bazuar në legjislacionin në fuqi.

Vlerësimi Strategjik Mjedor është një material që duhet të përdoret nga Bashkia për të reduktuar ndikimin mjedor të parashikuar në planet e studimit me një afat kohor 2016-2030. Në këtë material janë dhënë premiset për krijimin e një sistemi menaxhimi të mjedisit si edhe për hartimin e Vlerësimeve të ndikimit në Mjedis për projektet me rëndësi kombëtare dhe ndërkombëtare.

Sipas prioritetëve të zhvillimit të Bashkisë, nëpërmjet edhe plan veprimeve të propozuara, do të ketë problematika të cilat lidhen me mundësitë e djegies së pyejeve, me mbrojtjen e burimeve ujore, me ruajtjen e zonave të mbrojtura si dhe peisazheve natyrore, dhe për këtë Bashkia duhet të ngre një sistem menaxhimi të Mjedisit, të zbatojë rregulloren e Planit të Përgjithshëm Vendor në

bashkëpunim me të gjithë aktorët që janë pjesë e zbatimit të këtij plani. Shumica e veprimtarive të menaxhimit mjedisor të projektit të PPV-së do të kryhen gjatë fazës së zbatimit, kur mund të priten të dalin shumica e ndikimeve. Menaxhimi do të lidhet me ndikimet kontrolluese që mund të rezultojnë prej veprimeve të kontraktuesit, përmes forcimit të kushteve të kontratave ndërtimore që lidhen me mbrojtjen e mjedisit. Përsa i takon kësaj, zbutje e suksesshme e ndikimit ndërtimor mund të arrihet vetëm nëse masat mbrojtëse mjedisore siç dalin në kontratën ndërtimore, janë përforcuar si duhet.

Përgjegjësia e plotë për supervizionin e ndërtimit, menaxhimin e kontratës dhe menaxhimi mjedisor gjatë ndërtimit do të ketë të bëjë me Konsulentin.

Sidoqoftë, autoritet që kanë të bëjnë me supervizionin e përditshëm, do t'ja delegojnë inxhinierit vendas. Nëse kërkohet prej Klientit, një ekspert mjedisor do të mund të kryente kontroll për të mbështetur Konsulentin dhe ekipin vendor të tij.

Një vëmendje e veçantë i duhet kushtuar vendosjes së procedurave me anë të të cilave aksionet emergjente mund të merren prej stafit të bashkisë në rastin e zëvendës kontraktuesit të papërgjegjshëm që mund të shkaktojë dëme mjedisor imediate dhe të konsiderueshme (për shembull probleme që shoqërohen me ndotjen e tokës, ujrave nëntokësore e sipërfaqësore si pasojë e përdorimit të papërshtatshëm të substancave të kontaminuara).

Përfitimet nga zbatimi i projektit të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Skrapar do të arrihen kur ai të kryhet në kohën e duhur. Menaxhimi dhe monitorimi mjedisor do të jetë përgjegjësi e Klientit.

Në Planin e Përgjithshëm Vendor pjesëmarrja publike, si një nga shtyllat kryesore të Konventës së Aarhusit, është pjesë e pandarë e projektit. Në prezantim u ftuan dhe morën pjesë përfaqësues të Bashkisë dhe nga institucionet: Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujrave; Instituti i Shëndetit Publik; Ministria e Shëndetësisë; Ministria e Brendshme dhe e Pushtetit Vendor; Ministria e Transportit dhe Punëve Publike; Agjencia Rajonale e Mjedisit; Inspektoriat i Mjedisit.

Ministria e Mjedisit dhe Inspektoriat i Mjedisit, Ministrinë e linjës dhe organet e Pushtetit Vendor e kanë detyrë të kontrollojnë e monitorojnë gjendjen e mjedisit.

Konsulenti ka marrë intervista nga banorët si pjesë e procesit të grumbullimit të të dhënave për ndotjen industriale, trafikun, mbeturinat urbane, shpronësimin e tokës dhe pronave.

Çdo shqetësim madhor mjedisor do të tërheqë vëmendjen e Klientit dhe masat e përshtatshme zbutëse do të përfshihen në punimet.

Aktualisht Bashkia është ende larg trajtimit perfekt të problematikës mjedisore në të gjitha sistemet, por është e vendosur të vazhdojë të përmiresojë më tej modelin e menaxhimit të ndikimit në mjedis. Bashkëpunimi me të gjithë aktorët, sikurse e treguan edhe komentet apo sygjerimet në këto dëgjesa publike, është i domosdoshëm. Aktualisht ky draft i Vleresimit Strategjik Mjedisor ka marrë në konsideratë komentet e dëgjësës publike dhe është sjellë version final i tij.

Në kontekstin e PPV-së, menaxhimi mjedisor, lidhet me zbatimin e masave të nevojshme për të pakësuar dhe mënjeluar ndikimet negative dhe rritjen e ndikimeve përfituese. Për të qenë efektiv, menaxhimi mjedisor duhet të jetë plotësisht i integruar në përpjekjet e përgjithshme të menaxhimit

të projektit në të gjithë nivelet, me synim kryerjen në nivel të lartë të kontrollit të cilësisë, si dhe zbatimin dhe funksionimin efektiv të projektit.

Një njoftim publik me detajet e vlerësimit do të publikohet në mediat kombëtare dhe lokale.

Në përfundim, paraqesim temat e diskutuara, si edhe mënyra e trajtimit të tyre nga studimi PPV.

	Temat që u trajtuan	Mënyra e trajtimit/përfshirjes në studim
1	Landfill: vendndodhje, mënyra e funksionimit, zona e shërbimit. Marrja parasysh se landfilli do të shërbejë në nivel rajonal.	Gjatë studimi, në bashkëpunim me Bashkinë, u përzgjedh një zonë në parim e përshtatshme për vendosjen e landfillit. Kjo do të shërbejë Bashkisë pasi ka nevojë urgjente për depozitimin e mbeturinave. Në fazat e mëvonëshme, bashkitë do të bashkëpunojnë për caktimin e një landfilli në nivel rajonal dhe landfillet e vogla mund të kthehen në qendër transferimi mbetjesh.
2	Impianti i Përpunimit të Mbetjeve i propozuar: lokacioni, zona e shërbimit, funksioni.	Propozohen në vende pilote dy njësi që do të shërbejnë dy zonave më të mëdha urbane ku përqëndrohet shumica e popullatës dhe aktivitetet më ekonomike.
3	Të merret parasysh projekti SELEA, i zhvilluar në vitin 2014, për caktimin e pozicioneve të mundshme të landfilleve në disa qytete të Shqipërisë	Studimi u morr në konsideratë.
4	Të merret parasysh dhe të zbatohet Ligji 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”	Ligji është marrë në konsideratë.

Fotografia 1

Fotografia 2

Fotografia 3

ANNEX

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA SKRAPAR

Nr. 1804/ Prot

Çorovode me 29/08/2016

Lënda : Ftese per pjesmarrje ne Degjese Publike

Drejtuar: Ministrise se Mjedisit

TIRANE

Për dijeni: AKPT

Bashkia Skrapar në bashkëpunim me AKPT dhe Ministrinë e Zhvillimit Urban do të organizojë dëgjesën publike në date 2 Shtator 2016, orën 11.00 në qytetin e Poliçanit në sallën e Pallatit të Kulturës. Qëllim i dëgjësës është prezantimi i draftit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Skrapar, Urë Vajgurore e Polican, për konslutim me publikun dhe grupet e interesit. Materialet i gjeni të printuara në zyrat e seciles Bashki. Takimi i konsultimit për Vlerësimin Mjedisor Strategjik të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë, organizohet në përputhje me paragrafin 5 të nenit 10 të Ligjit 91/2013 dhe Vendimin Nr.219/11.3.2015 (Nr 40/2015).

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë është zhvilluar nga shoqëria GAIA SA, për llogari të Bashkisë, dhe deri më sot janë zhvilluar: Faza A' e analizës së situatës aktuale, Faza B' që përfshin analizën SWOT, vizionin e Bashkisë, objektivat strategjike të vizionit, boshtet e prioriteteve për secilin objektiv strategjik dhe një sërë projektesh për secilin bosht prioriteti, të cilat propozohen për t'u zbatuar në pesëmbëdhjetë vitet e ardhshme, dhe Faza C' e cila përfshin planin e zhvillimit territorial, rregulloren e ndërtimeve dhe kapacitetin e ndërtimit. Plani i Përgjithshëm Vendor përbën një plan strategjik të domosdoshëm për Bashkinë, me qëllim që të përcaktohet konteksti i zhvillimit të saj, përdorimet e tokës brenda dhe jashtë vendbanimeve të saj, si edhe kuadri rregullator për ndërtimin brenda dhe jashtë vendbanimeve. Në të njëjtën kohë, kontribuon për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit natyror dhe kulturor, dhe integron në planifikimin e Bashkisë një sërë projektesh të infrastrukturës dhe projekteve të zhvillimit, me qëllim që ato të zbatohen në kuadër të një programi të koordinuar.

Në kuadër të Planit të Përgjithshëm Vendor, i cili do të miratohet nga Ministria, është i nevojshëm shqyrtimi i ndikimeve mjedisore të Planit si edhe Vlerësimi Strategjik Mjedisor, në përputhje me ligjin 91/2013. VSM studion qëllimin dhe objektivat e Planit të Përgjithshëm Vendor, lidh objektivat e Planit me plane dhe programe të tjera të Shqipërisë, si edhe me strategji kombëtare të saj, shqyrton mundësinë zero, analizon gjendjen aktuale të mjedisit të Bashkisë dhe merret me identifikimin, njohjen, parashikimin dhe vlerësimin e ndikimeve mjedisore të Planit, masat e nevojshme të trajtimit të ndikimeve të mësipërme, me qëllim që ato të eliminohen apo të reduktohen, si edhe harton program monitorimin e ndikimeve në mjedis.

Në takimin e konsultimit për VSM, pjesëmarrësit janë të ftuar të japin mendimet e tyre për:

- rëndësinë e burimeve natyrore të Bashkisë, ndjeshmërinë e tyre si edhe cilësinë aktuale të burimeve natyrore,

- ndikimin negativ ose pozitiv të propozimeve të Planit mbi burimet natyrore dhe faktorët mjedisorë (p.sh. terrenin, ujin, klimën, florën, faunën, etj)

- ndikimet kryesore mjedisore që mund të rezultojnë nga zbatimi i Planit dhe

- masat e nevojshme për trajtimin e ndikimeve mjedisore.

Rezultatet e konsultimit do të merren në konsideratë nga studiuesit për përfundimin e VSM finale të Planit të Përgjithshëm Vendor si dhe miratimin e saj, si kusht për miratimin e PPV.

Bashkelidhur po ju dergojme link-et e dropbox ku janë aktive materialet e PPV te punuara deri ne kete faze dhe ato te VSM-se.

Bashkia Skrapar

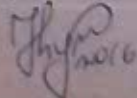
<https://www.dropbox.com/sh/cffqgf0hnd0z0hs/AAA18hfP4suoBlvp34ivwkkPa?dl=0>

https://www.dropbox.com/sh/tet47u6b1zuke5s/AABLXRp8u4_U2nWGWNII3GISa?dl=0

Duke ju falenderuar per bashkepunimin !

KONC:

Sonila HYSENBELLI

JURISTJA

Rudina LLANGO

KRYETARI I BASHKISE

INESIM SPAHIO

Adresa : Lagja 'Cilrimi' Corovode

Email : bashkiacorovode@gmail.com Tel: 00355 312 22512

BIBLIOGRAFIA

- Arce, R. and Gullón, N. (2000), "The application of Strategic Environmental Assessment to sustainable assessment of infrastructure development", *Environmental Impact Assessment Review*, **20**, pp.393-402.
- Blowers, A. (1992), "Sustainable Urban Development: the Political Prospects", in Breheny, M.J. (Ed.), *Sustainable Development and Urban Form*, London: Pion Limited, pp. 24-38.
- Breheny, M. (1992), "The Contradictions of the Compact City: A Review", in Breheny, M.J. (Ed.), *Sustainable Development and Urban Form*, London: Pion Limited, pp. 138-157.
- Breheny, M. and Rookwood, R. (1996), "Planning the Sustainable City Region", in Blowers, A. (ed.), *Planning for a sustainable environment*, London: Earthscan Publications Ltd, pp. 150-189.
- Breheny, M. (1997), "Urban compaction: feasible and acceptable?", *Cities*, **14** (4), pp. 209-217.
- Dalal-Clayton, B. and Sadler, B. (1999), *Strategic Environmental Assessment: A Rapidly Evolving Approach*, London: International Institute for Environment and Development.
- Dalal-Clayton, B. and Sadler, B. (2003), *The Status and Potential of Strategic Environmental Assessment*, London: International Institute for Environment and Development.
- Davidson, F. (1996), "Planning for Performance: Requirements for Sustainable Development", *Habitat International*, **20** (3), pp. 445-462.
- Desmond, M. (2007), "Identification and development of waste management alternatives for Strategic Environmental Assessment (SEA)", *Environmental Impact Assessment Review*, **29**, pp.51-59.
- Fischer, T.B. (2002a), "Strategic Environmental Assessment Performance Criteria – The Same Requirements for Every Assessment?", *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, **4** (1), pp.83-99.
- Fischer, T.B. (2002b), *Strategic Environmental Assessment in Transport and Land Use Planning*, London: Earthscan Publications Ltd.
- Fischer, T.B. (2003), "Strategic environmental assessment in post-modern times", *Environmental Impact Assessment Review*, **23**, pp.155-170.
- Glasson, J., Therivel, R. and Chadwick, A. (2012), *Introduction to Environmental Impact Assessment*, London: Routledge, 4^η έκδοση.
- Hautekeur, G. (2005), "Community development in Europe", *Community Development Journal*, **40** (4), pp. 385-398.
- Lahiri-Dutt, K. (2004), "‘I plan, you participate’: A southern view of community participation in urban Australia", *Community Development Journal*, **39** (1), pp. 13-27.
- Macedo, J. (2004), "City profile Curitiba", *Cities*, **21** (6), pp. 537-549.
- Mahizhnan, A. (1999), "Smart Cities – the Singapore case", *Cities*, **16** (1), pp. 13-18.

- Mega, V. (2000), "Cities inventing the civilization of sustainability: an odyssey in the urban archipelago of the European Union", *Cities*, 17 (3), pp. 227-236.
- Morrison-Saunders, A. & Arts, J. (2004), *Assessing Impact – handbook of EIA and SEA Follow-up*, London: Earthscan Publications Ltd.
- Murdoch, S. (2005), "Community development and urban regeneration", *Community Development Journal*, 40 (4), pp. 439-446.
- Noble, B.F. (2000), "Strategic Environmental Assessment: What is it? & What Makes it Strategic?", *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 2 (2), pp.203-224.
- Noble, B.F. (2003), "Auditing Strategic Environmental Assessment Practice in Canada", *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 5 (2), pp.127-147.
- Noble, B.F. (2010), *Introduction to Environmental Impact Assessment – A guide to Principles and Practice*, 2^η έκδοση, Oxford: Oxford University Press.
- Risse, N., Crowley, M., Vincke, Ph., Waaub, J.-Ph. (2003), "Implementing the European SEA Directive: the Member States' margin of discretion", *Environmental Impact Assessment Review*, 23, pp. 453–470.
- Roberts, I. (2000), "Lester environment city: learning how to make Local Agenda 21", *partnerships and participation deliver Environment & Urbanization*, 12 (2), pp. 9-26.
- Rookwood, R. (1996), "Make it Happen", in Blowers, A. (ed.), *Planning for a sustainable environment*, London: Earthscan Publications Ltd, pp. 190-208.
- Roseland, M. (2000), "Sustainable community development: integrating environmental, economic, and social objectives", *Progress in Planning*, 54, pp. 73-132.
- Sadler, B. & Verheem, R. (1996), *Strategic Environmental Assessment Status, Challenges and Future Directions*, The Hague: Ministry of housing.
- Satterthwaite, D. (1999), *Sustainable Cities*, London: The Estates Gazette Ltd.
- Scheurer, J. (2001), *Urban ecology, innovations in housing policy and the future of cities*, PhD Thesis, Murdoch University.
- Selman, P. (1996), *Local Sustainability – Managing and Planning Ecologically Sound Places*, London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Seo, J-K. (2002), "Re-urbanisation in Regenerated Areas of Manchester and Glasgow", *Cities*, 19 (2), pp. 113-121.
- Smith, M., Whitelegg, J. and Williams, N. (1998), *Greening the Built Environment*, London: Earthscan Publications Ltd.
- Stead, D. and Hoppenbrouwer, E. (2004), "Promoting an urban renaissance in England and the Netherlands", *Cities*, 21 (2), pp. 119-136.
- Tallon, A.R., Bromley, R.D.F. and Thomas, C.J. (2005), "City profile Swansea", *Cities*, 22 (1), pp. 67-76.

Therivel, R. and Partidario, M.R. (1996), *The Practice of Strategic Environmental Assessment*, London: Earthscan Publications Ltd.

Therivel, R. (1998), "Strategic Environmental Assessment of Development Plans in Great Britain", *Environmental Impact Assessment Review*, **18**, pp.39-57.

Therivel, R. (2004), *Strategic Environmental Assessment in Action*, London: Earthscan Publications Ltd.

Von Seht, H. (1999), "Requirements of a comprehensive strategic environmental assessment system", *Landscape and Urban Planning*, **45**, pp.1-14.

Wilson, G.A. and Bryan, R.L. (1997), *Environmental Management – New Directions for the Twenty-First Century*, London: UCL Press Ltd.

Wood, Ch. (2003), *Environmental Impact Assessment – A Comparative Review*, 2^η έκδοση, Essex: Pearson Prentice Hall.

Hartimi I Planit Të Përgjithshme Vendor (PPV) – Bashkia Skrapar, Faza I.

Hartimi I Planit Të Përgjithshme Vendor (PPV) – Bashkia Skrapar, Faza II – Strategjia Territoriale.

Strategjia dhe Plani I Veprimit për Biodiversitetin, Ministria e Mjedisit, 2015

Dokumenti i politikave strategjike për mbrojtjen e biodiversitetit, Tiranë, 2015

